

Riksdagens protokoll

2012/13:32

Onsdagen den 28 november

Kl. 09.00 – 20.30

Protokoll
2012/13:32

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 22 november.

2 § Meddelande om aktuell debatt

Talmannen meddelade att på begäran av Vänsterpartiets riksdagsgrupp skulle en aktuell debatt om blockad av Gaza anordnas *måndagen den 3 december kl. 11.30*.

Från regeringen skulle utrikesminister Carl Bildt (M) delta.

Den inkomna skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Begäran om aktuell debatt med anledning av Israels bordning av Ship to Gazas fartyg Estelle och Israels blockad av Gaza

Lördagen den 20:e oktober bordade den israeliska flottan fartyget Estelle på internationellt vatten och hindrade därmed segelskutan från att nå Gaza med sin last av civila förnödenheter. De ombordvarande tillfångatogs och flottan förde fartyget till hamnstaden Ashdod. I denna stund är det svenskägda fartyget beslagttaget av Israel. Besättningen, varav ett flertal är svenska medborgare, sitter arresterade. Estelles civila last bestående bland annat av barnmorskeutrustning, mediciner och fotbollar har beslagttagits av Israel.

UD förklarade före bordningen att man förutsatte att Israel denna gång inte skulle bruka våld. Mot bakgrund av detta behöver det klarläggas hur regeringen under resans gång agerat för att garantera besättningens säkerhet och hur den framöver tänker agera för att trygga svenska medborgares säkerhet på internationellt vatten och förhindra att svenska medborgare grips på internationellt vatten. Vi önskar också få svar från regeringen på hur man nu kommer att agera för att Estelles last ska föras till Gazaremsan och de behövande där samt vad man kommer att göra för att det svenskägda fartyget Estelle ska återlämnas till sina ägare.

I samband med att Estelle bordades meddelade UD:s presschef Anders Jörle att "Sveriges regering och EU hävdar bestämt att det är en allvarlig humanitär situation i Gaza och att gränsövergångarna måste

öppnas, det är en linje som råkar sammanfalla med 'Ship to Gazas' linje." Det var ett välkommet besked, men frågan är hur regeringen nu kommer att agera för att blockaden av Gaza ska hävas. För samtidigt som Israel upprätthåller sin blockad av den ockuperade Gazaremsan förs diskussioner om att fördjupa EU:s förbindelser med Israel genom det så kallade CAA-protokollet, som skulle innebära en uppgradering av handelsrelationerna mellan EU och Israel. Detta sker trots att EU i sitt associeringsavtal med Israel villkorat avtalet med att Israel respekterar de mänskliga rättigheterna.

Vänsterpartiet begär därför att en aktuell debatt ska hållas i riksdagen för att riksdagen ska få möjlighet att diskutera dessa aktuella frågeställningar, men också för att riksdagen ska få svar från regeringen angående deras agerande i samband med bordningen av Estelle och deras arbete för att Israels blockad av Gaza-remsan ska hävas.

Stockholm den 22 oktober 2012

Hans Linde

Gruppledare för Vänsterpartiet

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2012/13:36 till civilutskottet

Motioner
2012/13:U6 och U7 till utrikesutskottet
2012/13:N10 till näringsutskottet

EU-dokument
KOM(2012) 697 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 18 januari 2013*.

4 § Några körkortsfrågor

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2012/13:TU4
Några körkortsfrågor (prop. 2012/13:23).

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast *en* bordläggning.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 15 §.)

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13: MJU4
Utsläppsrätter och geologisk lagring av koldioxid (prop. 2012/13:17).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 15 §.)

6 § Kunskap i havsfrågor 2020

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2012/13: MJU7
Kunskap i havsfrågor 2020 (KOM(2012) 473).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 15 §.)

7 § Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

Föredrogs
Civilutskottets betänkande 2012/13: CU1
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande
samt konsumentpolitik (prop. 2012/13:1 delvis).

Anf. 1 VERONICA PALM (S):

Herr talman! Jobben är den viktigaste frågan för Sverige. Jobben är avgörande för människors möjlighet att styra över sina egna liv. Men jobben är också avgörande för Sveriges ekonomi, tillväxt och utveckling. När vi är fler som jobbar växer ekonomin, och vi kan höja kvaliteten i skolan och välfärden.

Jobb, bostad, tillväxt och välfärd hänger ihop. Därför är förutsättningarna för en god bostadsförsörjning central i en socialdemokratisk jobb- och välfärdspolitik. En fungerande bostadsmarknad är en viktig del för att säkra framtidens tillväxt och för att bygga Sverige starkt.

En dynamisk arbetsmarknad kräver rörlighet. Människor måste kunna röra sig över olika delar av landet och kunna ta jobb där jobben finns och där de nya jobben kommer.

Svenska företag uppger i dag att de har svårt att rekrytera rätt kompetens, och inte sällan beror detta på bostadsbrist. Den strukturella bostadsbristen hämmar näringslivet i Sverige och är därmed ett hot mot jobben och mot tillväxten. Rekryteringsgapet måste slutas.

Investeringar i Sveriges bostadsbestånd är viktiga och tillväxtskapande investeringar. Bostadsbristen behöver mötas med ökat bostadsbyggande och med att dagens bostadsbestånd utnyttjas mer effektivt. Vi behöver snabbt sänka trösklarna in på bostadsmarknaden, underlätta

flyttkedjor och öka rörligheten. Även här har regeringens politik misslyckats.

På den högra sidan här i kammaren påstår man allt oftare när verkligheten kryper sig på att man delar bilden av en havererad bostadsmarknad och av dess effekter på Sveriges framtid. Bra, säger jag. Men när den statsbudget som vi diskuterar i dag inte leder till några som helst handlingar måste jag ändå ställa frågan: Ser ni inte verkligheten? Märker ni inte behoven? Hör ni inte ropen efter fler hyresrätter? Känner ni inte bristen på studentbostäder? Har ni ingen kontakt med dem som förgäves försöker få råd att köpa sig en egen bostad?

Mitt i detta finns bostadsministern, eller inte. Jag reser mycket runt i Sverige, och jag möter många människor. Fler och fler ställer frågan: Var finns bostadsministern? Var finns viljan? Var finns förmågan? Var finns regeringens bostadspolitik?

Trots den allvarliga situationen, det låga byggandet och den ökande bristen fortsätter bostadsbyggandet att minska ytterligare. Under det första halvåret i år påbörjades ungefär 2 350 småhus. Det är en minskning med 53 procent jämfört med första halvåret 2011. Under samma period påbörjades 7 550 lägenheter. Det är en minskning med 26 procent. Vi är i november, och jag tror inte att ens den mest optimistiska spindoktorn i Regeringskansliet tror någonting annat än att det också 2012 blir ett ras för bostadsbyggandet och ett ras för regeringens bostadspolitik.

Även när det gäller bostadspolitiken måste jag tyvärr konstatera att Sverige är på väg åt helt fel håll.

När det inte finns någon reell bostadspolitik från regeringens sida kanske det ändå skulle kunna finnas någon form av mål, vilja, inriktning, tanke. Det kunde i alla fall vara en början. Men även här står regeringen tomhänt. Vi – Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet – har föreslagit ett nytt bostadspolitiskt mål, ett mål som ger uttryck för ett samhällsansvar och har sociala ambitioner.

Om man nu skulle vilja ha en aktiv bostadspolitik skulle en början kunna vara att ställa sig bakom detta mål och ansluta sig till det i stället för att bara sitta och titta på när bristen på bostäder ökar.

Sverige behöver en aktiv bostadspolitik, en bostadspolitik som utgår från verklighetens fakta, nämligen att det byggs för få bostäder, en bostadspolitik som motsvarar de behov och de förväntningar som finns, en politik som gör att unga kan komma in på bostadsmarknaden, en politik som kommer till rätta med bristen på studentbostäder, en politik som gör att vanliga familjer har råd med en bostad som passar hushållets behov och hushållets storlek.

Mot regeringens tomma budget står en socialdemokratisk skuggbudget med en lång räckvidd av idéer, nya tankar, omprövningar, konkreta förslag, lagförändringar och resurser för att öka bostadsbyggandet. Låt mig ge några exempel.

Vi föreslår en byggmiljard för byggande av bostäder där bristen och efterfrågan är allra störst – bland unga och studenter. Så har Sverige med framgång arbetat tidigare med riktade stöd för att öka bostadsbyggandet. Det gjorde vi i början av 2000-talet. Då ökade bostadsproduktionen, och då hade Sverige en socialdemokratisk regering.

Men det är inte bara unga och studenter som har problem på dagens bostadsmarknad. Många familjer drömmer om ett eget hus och en egen trädgård. För många förblir detta bara just en dröm. Under de senaste åren har nyproduktionen av småhus fallit kraftigt, inte bara i vissa områden utan i hela landet. Jag tycker att det är dags att initiera en egnahemsrörelse för 2000-talet.

Vi föreslår också att staten ställer ut kreditgarantier för upprustning av miljonprogrammen. Det skulle bidra till en nödvändig fysisk och social upprustning samt en omställning till ett hållbart Sverige. Dessa områden byggdes för 30–40 år sedan. Då såg de ut som en del av den generella välfärden – vi var stolta. I dag är de snarare en symbol för en tilltagande segregation. Här behövs omfattande omställningar, och det är ett gemensamt ansvar för att bygga Sverige starkare.

Det är dock inte bara i storstadsområdena vi behöver bygga och ställa om bostäder. Även i glesbygden finns det en efterfrågan. Problemet är att kreditinstitutet inte är villiga att låna ut pengar till villkor som människor med normala inkomster kan uppfylla. Även på detta område ser vi hur regeringens åtgärder är otillräckliga. Det behövs en mer genomtänkt politik för hela landet om hela landet ska kunna leva. Det måste gå att bo också utanför de större städerna.

Det är kommunerna som har ansvar för bostadsförsörjningen i det här landet. Det blir ett problem när vissa kommuner vältrar över detta ansvar på grannkommunerna. Vi menar att det finns behov av att skärpa bostadsförsörjningslagen. Vi menar också att det finns behov av bostadsförmedlingar och behov av förmedlingar för andrahandsbostäder.

Politik handlar om att se verkligheten och att vilja axla det ansvar för förändring och förbättring som verkligheten kräver. I det ansvaret brister regeringen. Vi socialdemokrater är dock redo att axla ansvaret för att bygga Sverige starkare inför framtiden.

Herr talman! Sammantaget är det en dyster bild som tonar fram när man betraktar regeringens bostadspolitik. Bostadsbristen ökar, nyproduktionen fortsätter att minska och nio av tio kommuner har otillräckligt med hyresrätter. Hälften av landets kommuner saknar bostäder som unga efterfrågar. Bostadsbyggandet minskar trots rekordstor efterfrågan. Dagens nyproduktionstakt riskerar att allvarligt undergräva Sveriges förutsättningar för jobb och tillväxt.

För att öka takten krävs såväl nationell politik som kommunal politik, och då krävs det politiker som inte bara lovar och ser verkligheten utan också har konkreta förslag och levererar resultat. Mot regeringens handlingslösa misslyckande står en tydlig socialdemokrati med siktet inställt på en bättre framtid för Sverige.

Jag får ofta frågan: Vad är den enskilt viktigaste åtgärden som behövs för att få i gång bostadsbyggandet i Sverige? Jag ska avsluta med att ge svaret på den frågan. Jag har nämligen tänkt mycket, och jag har presenterat en hel del konkreta förslag för en ökad bostadsproduktion. Svaret är dock enkelt: För att få i gång bostadsbyggandet i Sverige, för att rusta vårt land starkt för framtiden, behöver Sverige en ny regering.

Med hänvisning till detta yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 22.

I detta anförande instämde Jonas Gunnarsson (S).

Anf. 2 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Civilutskottets betänkande 1, som omfattar samhällsplaneringsfrågor med bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, visar tydligt på de skiljelinjer som finns i svensk politik. De går mellan oss i opposition, som värnar medborgarintresset, och regeringen, vars politik enbart handlar om hur man kan få största möjliga avkastning på investerat kapital.

Ska man vara snäll mot regeringen skulle man kunna formulera det så att skiljelinjen går mellan en politik för människor och en politik för the economic man, för tyvärr är det nog så att många gärna vill se sig själva mer som en economic man än som en människa. Jag menar alltså, herr talman, att på detta utgiftsområde – som utgör stora delar av de grundläggande komponenterna i det vi brukar kalla välfärdsstaten – blir de stora ideologiska skiljelinjerna väldigt tydliga.

Miljöpartiet har i sin budgetmotion presenterat ett alternativ till regeringens budgetförslag. I vårt arbete med budgeten har vi utgått från de grundläggande villkoren för ekonomin, nämligen de förutsättningar som naturen ger oss. När ett snabbt föränderligt klimat bland annat slår ut livsmedelsproduktion på många håll i världen och bidrar till att öka försäkringsomkostnaderna och när en växande andel av den byggda miljön, inte bara i Sverige utan på hela vår planet, årligen drabbas av ökande skador genom orkaner, översvämningar och bränder påverkas även verkligheten för våra medborgare här i Sverige.

Att allt fattigare fyndigheter av mineraler exploateras, att företag numera dammsuger världen på skrot och att kyrktak och stuprör av koppar, precis som elförsörjningen till tågtrafiken, allt oftare stjäls är tydliga tecken på att det blir allt mer ont om råvaror. Detta leder till en osäkrare värld och inte minst till en allt mer orolig och instabil ekonomi. Företagen vågar inte satsa, och enskilda blir allt försiktigare med att låta på plånboken. Det leder till en negativ spiral.

Detta sker efter sex års regeringspolitik som uppmuntrat familjerna att skuldsätta sig till en i internationellt perspektiv helt katastrofalt hög nivå.

Varslen ökade från 7 329 i september till 10 260 i oktober, vilket är nästan en fördubbling mot siffran för oktober förra året. Mot den verkligheten lägger regeringen fram sin optimistiska men ack så verklighetsfrämmande budget. När EU-området som helhet räknar med en årlig recession på 0,4 procent några år framöver räknar regeringen med växande export. Det är väldigt svårt att hitta några som delar regeringens bedömning av framtiden.

För att slippa en debatt om vem som är bäst på att göra prognoser om den ekonomiska utvecklingen har dock Miljöpartiet som vanligt presenterat ett budgetförslag som utgår från regeringens prognoser. Men vi väljer att ha en större budgetmarginal, eftersom vi tidigt insåg att regeringens prognoser är kraftigt överoptimistiska.

Vi i Miljöpartiet använder budgeten för att skapa jobb i stället för att som regeringen skänka bort skattemiljarder utan krav på motprestation. Inte ens näringslivets egna organisationer ser några egentliga fördelar med de 16 miljarder regeringen ger bort i sänkt företagsbeskattning. Inga bedömare jag har mött kan se hur det skulle skapa några nya jobb. Däremot är alla överens om att det kraftigt ökar vinsterna i banksektorn. Här

är prioriteringarna tydliga: Vi värnar människorna, och regeringen värnar till och med ej efterfrågade vinstökningar.

Det kraftigt förändrade klimatet och den snabbt växande resursbristen skapar alltså en oro i ekonomin som resulterar i en osäkrare arbetsmarknad med färre och sämre betalda jobb. Därför har Miljöpartiet lagt 3,2 miljarder mer än regeringen på arbetsmarknadspolitikens område, 5 miljarder mer än regeringen på infrastruktur, 1 miljard mer än regeringen på förnybar energi samt 1 miljard mer än regeringen på upprustning av bostäder i det vi kallar klimat-ROT.

Vi har valt att lägga alla dessa pengar i vår budget på det som utgör näringsverksamhet, eftersom vi till och med på bostadspolitikens område gör prioriteringar för en budget för fler jobb. I utgiftsområde 18 gör vi några mindre omfördelningar av de medel regeringen föreslår och tillför ytterligare 160 miljoner i huvudsak för att få fart på byggandet. Vi lägger det mesta av detta på ett utbildningspaket på området fysisk planering, för att underlätta för kommunerna och för att underlätta spridningen av kunskaper för smartare bygglösningar.

Vi menar att den här typen av åtgärder är betydligt mer verkningsfulla än regeringens strulande med hyresvillkoren för dem som hyr ut och för dem som hyr, om nu målet är att det ska byggas fler bostäder.

Miljöpartiet ger Boverket möjligheter att återuppta arbetet med undermåliga inomhusmiljöer. Regeringen valde att för några år sedan lägga ned den tidigare fonden för fukt- och mögelskador med väldigt tvivelaktiga motiv.

Runt 40 procent av alla skolbarn drabbas i dag av astmaliknande symtom med ständig snuva, rinnande ögon, tryck över bröstet, hudrodnad som kliar, huvudvärk och återkommande andningsbesvär. Orsaken kan ofta vara dåliga skolmiljöer med allvarliga fukt- och mögelproblem. Det är för många elever i klassrummen, dåligt fungerande ventilation, filter som inte rengörs regelbundet och alltför mycket vistelsetid inomhus.

Men även dåliga bostäder är ofta en orsak. När jobben uteblir har man inte råd att flytta hemifrån, och ofta bor det för många i en lägenhet. Små barn bor ofta i de minsta rummen med den sämsta ventilationen och av någon underlig anledning oftast vägg i vägg med badrummet, som är det rum där fuktproblemen brukar vara störst.

Även kemikalier kan ligga bakom den här typen av problem. Många renoveringar genomförs i strid mot alla regler. Även bostadsföretag som har tydliga regler exempelvis för att en ny matta inte ska få limmas ovanpå en gammal matta gör ofta det, alltså mot sina egna interna regler. Limmet på den nya mattans undersida startar då kemiska reaktioner på den gamla mattans ovansida. Limmen är inte gjorda för att fungera på ovansidan av mattan. Resultatet blir det som sanerarna brukar kalla en cocktail av giftiga ämnen.

Vi har alltså mängder av dåligt underhållna bostäder i Sverige, och det är inte ovanligt med kraftigt överbefolkade bostäder, tio personer i en fyrrummare är inte ovanligt.

Att starta livet i en giftig cocktail är inte så lyckat, och att försöka tillgodogöra sig undervisning i en skollokal som ger ständig huvudvärk och kliande ögon är inte heller lätt. Vi ser att regeringen inte tar dessa problem på allvar. De medel som Miljöpartiet ger Boverket är självklart

inte på långa vägar tillräckliga, men det innebär en tydlig skillnad mot regeringens ignorerande hållning.

När det gäller produktsäkerhet ser vi tilltagande problem med att introduktionen av framför allt nya leksaker går så fort att säkerheten inte hinner med att granskas. Innan riskerna observeras har ofta nya produkter hunnit ut till hundratusentals hem. Därför ger Miljöpartiet Konsumentverket en utökad ram på 20 miljoner för att de bland annat ska kunna köpa in fler timmar från de kommunala konsumentrådgivarna, som är de främsta experterna när det gäller att tidigt fånga upp nya skadliga produkter ute på marknaden.

Miljöpartiet väljer även att utöka Konsumentverkets ram för stöd till de frivilliga konsumentorganisationerna. Vi riktar den satsningen bland annat mot ökad konsumentinformation kring läkemedelsbiverkningar. Biverkningar av läkemedel är ett snabbt växande problem som tyvärr går allt längre ned i åldrarna. Det är någonting vi måste ta tag i snabbt.

Herr talman! Från Miljöpartiets sida har vi svårt att se fördelen med regeringens förslag att förlänga presumtionshyran från 10 till 15 år. Vi vill se politiska initiativ som bidrar till att sänka kostnaderna för nyproduktion. Vi vill inte se en politik som legitimerar höga produktionskostnader. Det är inte trovärdigt att påstå att man har ambitionen att sänka kostnaderna för nyproduktion av bostäder när alla de förslag regeringen kommer med i verkligheten drar åt helt motsatt håll.

Regeringen saknar ambition när det gäller bostadspolitik. Trots sex år i regeringsställning har man inte klarat av att formulera ett bostadspolitiskt mål som på något sätt andas någon form av humanism eller medmänsklighet. Det man kallar ett bostadspolitiskt mål är egentligen en ren, klar och tydlig deklaration om att marknaden överläts att lösa alla problem. Det är det bostadspolitiska målet regeringen har formulerat.

Herr talman! Från oppositionens sida har vi ett förslag på ett bostadspolitiskt mål som vi menar återspeglar de värden och den kultur vi tycker är någonting självklart och borde vara normgivande i en demokrati. Det lyder så här:

”Alla ska ges förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader och i en stimulerande och trygg miljö inom långsiktigt hållbara ramar. Boende- och bebyggelsemiljön ska utgå från människors efterfrågan och behov och bidra till jämlika förhållanden och särskilt främja en god uppväxt för barn och ungdomar. Vid planering, byggande och förvaltning ska en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling vara grunden för verksamheten.”

Vi menar, herr talman, att riksdagen med bifall till reservation 2 bör ställa sig bakom en sådan målformulering för bostadspolitiken. Det skulle vara att återupprätta bostadspolitiken som ett politikområde här i riksdagen.

Regeringens politik för utgiftsområde 18 är, som jag inledde med att konstatera, mer inriktad på maximal avkastning på satsat kapital än på medborgarnas behov av exempelvis bostäder. Regeringens politik kanske möjligen fungerar för den som har möjlighet att köpa sin bostad på en ort som är i ständig tillväxt och för den som aldrig blir sjuk eller skadad. Men för den som råkat köpa sin bostad på en ort som drabbas av en större nedläggning och där fastighetspriserna rasar liksom för alla dem

som av olika skäl – exempelvis att man vill vara mer rörlig på arbetsmarknaden – väljer att bo i en hyrd bostad saknar regeringen politik.

Det är själva sentensen i regeringens politik, den är till för individen som ekonomisk aktör, inte för individen som människa. För oss gröna är det självklart att politik är ett redskap vars uppgift är att korrigera det som marknaden inte förmår att klara av.

Behovet av fler hyresrätter, herr talman, är mycket stort, och det växer inte bara i de större kommunerna utan i de flesta kommuner runt om i landet. Miljöpartiet har lagt fram förslag på åtgärdsprogram för att stimulera nyproduktion och för att sänka produktionskostnaderna, men från regeringen ser vi inga förslag.

Herr talman! Slutligen yrkar jag bifall, utöver reservation 2, till reservation 23. Förutom det jag redan nämnt om behovet av ökade resurser för att tidigt kunna upptäcka farliga produkter och om betydelsen av att stärka konsumentrörelsen anser vi i Miljöpartiet att den kommunala konsumentvägledningen måste förstärkas. Kunniga konsumenter är en grundförutsättning om vi tillsammans ska klara av omställningen till ett långsiktigt hållbart samhälle.

Alltså bifall till reservationerna 2 och 23.

Anf. 3 CARINA HERRSTEDT (SD):

Herr talman! Jag har även i år valt att lägga fokus på just bostadspolitiken trots att civilutskottets område är så mycket mer. Jag kan börja med att instämna i övriga talareshöret över bostadspolitiken.

Sverigedemokraternas mål för området bostadsmarknad är att skapa förutsättningar för välplanerat, energieffektivt och hållbart bostadsbyggande för både ung och gammal. Samhällsplanering förutsätter ett helhetsansvar för att skapa förutsättningar för de värden som vi människor anser vara viktiga.

Regeringsförklaringen säger: ”Sverige ska ha en välfungerande bostadsmarknad. Det ökar människors valfrihet i livet och möjligheterna att flytta för studier eller arbete. Därför vill vi öka tillgången på bostäder. Det ska bli enklare att hyra ut i andra hand. Det ökar rörligheten och ger bland annat ungdomar fler chanser att hitta en bostad. Fastighetsavgiften för hyres- och bostadsrätter ska sänkas. Planeringsprocesserna ska effektiviseras. För att få fler studentbostäder vill vi på kort sikt stimulera byggandet av tillfälliga studentbostäder, samtidigt som vi för ett långsiktigt ökat byggande ser över nuvarande byggregler och stöder nya innovativa lösningar. Så investerar vi i Sverige.”

Det är fagra ord som jag hoppas inte lovar runt och håller tunt, för jag kan inte tänka mig annat än att vi alla kan instämna i intentionerna i just denna del av regeringsförklaringen.

Bostadspolitiken är en del av tillväxtarbetet. En fungerande bostadsförsörjning krävs för att vi i Sverige ska kunna öka sysselsättningen, tillväxten och vår konkurrenskraft. Att hitta en bra balans mellan efterfrågan och tillgång på olika boendeformer i kombination med arbetstillfällen är en stor och viktig utmaning.

Ingången till arbetsmarknaden går ofta via en egen bostad. En bra bostadsmarknad blir därför avgörande för rörligheten på arbetsmarknaden. Finns det inga bostäder ges det inte heller någon möjlighet att flytta dit jobben eller studierna finns.

Vår bostad har en central betydelse i våra liv. När det gäller bostads- politik finns det mycket att säga, och alla partier verkar egentligen vara överens om att någonting måste göras. Men bostadsbyggande och bostadspolitik är en stor och komplex fråga. Naturligtvis tycker jag att det är ytterst viktigt att vi får i gång bostadsbyggandet, att det finns stabila och långsiktiga regler och förutsättningar.

Särskilt hyresrätten har en viktig funktion i samhället, och här vill vi från Sverigedemokraterna underlätta ett långsiktigt underhåll av hyreshus genom att införa skattefria underhållsfonder för just hyresrätten. Skatte- reglerna behöver förändras och likställas med dem för andra upplåtelse- former så att det blir långsiktigt lönsamt att bygga och förvalta hyresfas- tigheter. Hyresrätten är trots allt den upplåtelseform som allra flest män- niskor efterfrågar eftersom den utgör just den flexibilitet och den service som vi människor efterfrågar.

Det är bara att konstatera att det efterfrågas och behöver byggas fler hyresrätter än i dag. Vi kan inte leva upp till behovet. Befolkningen och behovet ökar i allt snabbare takt. Marknaden fungerar alltså inte tillfreds- ställande. Det är här vår uppgift som politiker kommer in. Det måste skapas bättre förutsättningar för byggande av såväl hyresrätter som andra bostäder.

Bostadspolitik kan således inte lösas enbart av marknadens krafter. Det måste finnas ett samhälleligt ansvar där vi påverkar politiskt, för om vi kapitulerar och överlåter helt till marknaden att styra bostadsbyggan- det, varför debatterar vi då ens bostadspolitik här i dag?

Herr talman! Sverigedemokraterna drev för ett antal år sedan en kam- panj som kallades ”enkel matematik”. Den handlade förvisso om äldre- omsorg, men jag tycker ändå att det går att applicera begreppet även här för man behöver inte vara mattegeni för att se att denna ekvation inte går ihop. Man behöver inte ens nämna några siffror för att förstå att den inte går ihop.

I dag råder som vi ser stor bostadsbrist. Vi har hemlöshet och vi har studenter och arbetstagare som inte kan uppfylla sina drömmar för att det saknas bostäder. Samtidigt ökar Sveriges befolkning kraftigt, inte minst på grund av det höga antalet asylsökande. Trots detta byggs nästintill ingenting. Vår befolkning ökar, vi har en stor efterfrågan, men vi bygger i princip ingenting. Den matematiken går helt enkelt inte ihop. Inte ens om vi fördubblade byggandet skulle det vara tillräckligt med tanke på den utveckling som vi har i dag. Det är för mig enkel matematik att med dagens förhållande kommer vi inte ens i närheten av ett plus minus noll- resultat.

Framtidens bostadspolitik måste vara att bygga där efterfrågan finns, att vi satsar där landet växer, att vi hjälper de delar av Sverige som avfol- kas och stagnerar men också att vi utvecklar de boendeformer som verk- ligen efterfrågas.

Som sagt: Min bedömning är att marknaden inte ensam kan garantera alla medborgare rätten till en bostad. Stat och kommun bör bära ett ge- mensamt ansvar för att förse även resurssvaga grupper med ett värdigt boende.

Herr talman! Jag är glad att kunna konstatera att Socialdemokraterna nu föreslår samma sak som Sverigedemokraterna har gjort tidigare, att det ska satsas på en egnahemsrörelse för 2000-talet, eller som jag sa i

mitt första budgetanförande: Kanske är Sverige i behov av en nutida egnahemsrörelse.

Tanken är att hushållen ska få hyra sin bostad med ett visst löfte att få köpa bostaden efter en tidsperiod mot ett visst bosparande i ett säkrat system hos fastighetsägaren.

Det är precis så här i många frågor som vi hanterar inom Civilutskottet, att vi är överens men uttrycker oss på olika sätt. Vi måste tänka brett och vi måste framför allt tänka nytt, för det är uppenbart att det gamla sättet att tänka inte har fungerat. Sverige har stannat upp eftersom människor tvingas bo kvar där de bor i dag på grund av bostadsbrist.

Sverigedemokraternas bostadspolitik vilar på samhällets och människans gemensamma ansvar, möjligheter och skyldigheter. Men det handlar också om att skapa framtidstro, att människor ska kunna ha ett hopp om att förverkliga sina drömmar och kunna se möjligheter i stället för svårigheter. En nutida egnahemsrörelse eller en egnahemsrörelse för 2000-talet kan förverkliga människors drömmar och ge dem just en framtidstro.

Vilka är då Sverigedemokraternas förslag? För att nämna några anser vi att det är orimligt att studentbostäder inte betraktas som elevhem, vilka man gör undantag för i fastighetstaxeringslagen med slopad fastighetsavgift som följd. Vi vill förenkla byggnormerna för att göra det billigare att bygga. Vi vill se över hissnormen men också andra normer för studentbostäder för att det ska vara smidigare och billigare att producera studentlägenheter. Vi vill också ge riktade anslag i form av garantiprogram för upprustning och omstrukturering av utanförskapsområden. Jag vill dock påpeka att vi i grunden menar att fastighetsägare och kommuner bör ta ett gemensamt ansvar för upprustningen av miljonprogrammen. Vi ser anslaget som en tillfällig och akut åtgärd som vi fördelar på fem år.

Det svenska samhället är byggt på tillit, sammanhållning och gemenskap. Utanförskap hotar det svenska samhällets framtid. Det är först när vi känner oss inkluderade och är en del av samhället som vi också kan bli aktiva samhällsmedborgare och bidra till vår samhällsutveckling. Större insatser måste därför göras i dag i framför allt utanförskapsområdena för att de ska kunna bli en del av ett fungerande samhälle. Vi menar att staten i detta akuta läge måste ta ett visst ansvar och vidta åtgärder. Vi ser starka motiv i detta läge för att hitta finansieringslösningar, trots att det egentligen strider mot våra grundtankar.

När det gäller anslagen för 2013 inom utgiftsområde 18 valde vi att avstå till förmån för vårt eget förslag och lämnade därför ett särskilt yttrande. Jag vill passa på att yrka bifall till vår reservation 12.

Till sist, herr talman, vill jag bara kort säga någonting om konsumentpolitik – jag ser att jag har överskridit talartiden.

Konsumentpolitik är tyvärr inget område som får stor uppmärksamhet, och resurserna inom området är marginella jämfört med andra områden. Ändå är konsumentpolitik ett område som berör oss alla och som vi dessutom förväntar oss ska fungera. Som konsument ställs vi inför allt fler och komplicerade val, val som vi många gånger inte kan ta tillbaka. Det är viktigt att vi kan känna trygghet de gånger vi har gjort ett felaktigt val.

Jag måste tyvärr tillstå att det är först nu som jag börjar landa i hur Sverigedemokraterna i framtiden vill utforma sin politik på detta område,

så jag ser all anledning att återkomma. Därför har jag i avvaktan på att vi tar fram våra riktlinjer på området valt att i dagsläget inte ställa mig bakom några av de reservationer som ligger, även om jag kan se en tydlig samsyn i många frågor.

Konsumentfrågor är viktiga och konsumentfrågor berör. Ett fortsatt högt konsumentskydd är en prioriterad fråga i mitt framtida arbete.

Anf. 4 AMINEH KAKABAVEH (V):

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 21.

Vänsterpartiets förslag om anslagsfördelning inom utgiftsområde 18 utgår från att bostadspolitiken ska återupprättas och att staten ska återta sitt ansvar inom både bostads- och konsumentpolitiken. I vår budgetmotion har vi presenterat en politik som är ett helhetsalternativ till regeringens tomhända politik.

För Vänsterpartiet är full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Med våra förslag skapar vi fler jobb som utjämnar inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor och som ökar den ekonomiska jämlikheten i Sverige.

Vänsterpartiet föreslår stora och nödvändiga samhällsnyttiga investeringar som skapar framtidens jobb för en stark välfärd och välstånd. Vi vill investera i gröna jobb för miljö och klimat, bland annat genom en stor satsning på förnybar energi.

Ett nytt anslag för investeringsstöd tilldelas 1 000 miljoner kronor för 2013. Investeringsstödet ska kunna ges för nyproduktion av hyresrätter, inklusive hyresrätter för studenter och ungdomar. Stödet ska uppgå till högst 25 procent av produktionskostnaderna eller maximalt 300 000 kronor per lägenhet. Ett nytt anslag för hissbidrag tilldelas 100 miljoner. Bidraget ska kunna ges med upp till 25 procent av kostnaderna för en hissinstallation.

Herr talman! I Sverige har vi tyvärr inte kommit så långt när det gäller byggandet av icke-spekulativa upplåtelseformer. Kooperativa hyresrättsföreningar har inte kommit till användning i tillräcklig omfattning i Sverige. Det behövs. Det finns anledning att sprida kunskap om hur upplåtelseformen kan utvecklas och stärkas. Vi satsar 10 miljoner kronor på detta ändamål.

Vänsterpartiet vill möta bostadsbristen med ett ökat bostadsbyggande. Genom investeringar i nyproduktion av bostäder skapas också samhällsnyttiga jobb. Vänsterpartiet mål är att det ska byggas 40 000 nya bostäder om året. En majoritet av dessa ska vara hyresrätter. Vi är därför beredda att avsätta statliga medel de kommande tio åren för att långsiktigt investera i byggandet av hyresrätter.

Vi föreslår att det införs ett statligt investeringsstöd för att stimulera ökat bostadsbyggande med inriktning på miljövänliga hyresrätter. Med vårt förslag möjliggörs en fördubbling av antalet nyproducerade hyresrätter jämfört med i dag.

Som villkor för att ta del av stödet ställs krav på att boendekostnaderna blir rimliga enligt samma ordning som tillämpats inom det tidigare investeringsstödet.

Målet ska vara ett i förväg fastställt produktionskostnadstak. För att få stöd ska fastigheterna vara energieffektiva och klara energiförbruk-

ningskrav som varierar beroende på geografisk zon. Vidare ska investeringsstödet riktas till orter där brist på ändamålsenliga och efterfrågade bostäder är särskilt stor.

För att komma till rätta med akuta bostadsbrister avsätter vi också medel för ombyggnadsstöd så att befintliga kontorslokaler med mera kan göras om till hyresrätter. Utifrån tidigare erfarenhet gör vi bedömningen att ca 15 procent av det totala investeringsstödet bör gå till ombyggnationer.

Herr talman! Hyresrätten är den vanligaste boendeformen i Sverige. Nästan var tredje person i Sverige bor i hyresrätt. Vi anser att regeringen borde använda betydande delar av det reformutrymme som finns för investering i bland annat bostadsbyggande, energieffektiviseringar med mera.

Behovet av bostäder är oerhört stort, främst bland unga och studenter men också bland vuxna. En kvarts miljon ungdomar söker bostad eller bor ofrivilligt kvar hos sina föräldrar i brist på bostad. För den gruppen är hyresrätten den mest attraktiva eftersom unga ofta saknar möjlighet att köpa en bostad.

Vi i Vänsterpartiet tycker att den pågående utförsäljningen av allmännyttan är katastrofal ur ett socialt och samhällsekonomiskt perspektiv. I stället för utförsäljningar och omvandlingar till bostadsrätter vill vi att allmännyttan ska växa. Den kan värna rätten till en bra bostad och boendemiljö utan det krav på egen ekonomisk insats som regeringen ensidigt fokuserar på.

Verksamheten ska bedrivas utan vinstsyfte och utifrån en långsiktig självkostnadsprincip. Den försvagning av allmännyttan som i dag pågår kommer oundvikligt att leda till en försämring av möjligheterna att föra en social bostadspolitik i framtiden där människan och inte marknaden är i centrum.

Utförsäljningen av kommunal egendom i form av hyresrätter, oftast till underpriser, skapar nya trösklar för kommande generationers möjlighet att skaffa en bostad utan stora kapitalinsatser.

Vi anser också att alla kommuner ska vara skyldiga att i egen regi eller genom regional samverkan ordna en bostadsförmedling som är transparent och förmedlar de flesta såväl allmännyttiga som privata hyreslägenheter och som fördelar lägenheter enligt turordning och social och medicinsk förtur.

Herr talman! Allmännyttan är tillsammans med planmonopolet kommunernas viktigaste verktyg för att låta ett rättviseperspektiv genomsyra bostadspolitiken i enlighet med Vänsterpartiets mål för bostadspolitiken, det vill säga att skapa socialt hållbara boendemiljöer där alla får plats.

Vänsterpartiet har lagt fram förslag om en bostadspolitik med en helt annan inriktning än den som bedrivits av högerregeringen under de senaste åren. Det handlar om ett nytt statligt och kommunalt ansvarstagande på en bostadsmarknad som i dag till stor del styrs av marknadskrafterna.

Herr talman! Bostadspolitiken måste inriktas på att bryta boendesegregationen. De senaste dagarna, veckorna och åren har vi hört hur bostadssegregationen ökar. På senaste tiden har det talats om det varje dag i radio och tv. Det är därför nödvändigt att se till att bostadssegregationen minskas och bekämpas.

I dag ökar orättvisorna i Sverige. Konsekvenserna av samhällets växande klyftor avspeglas tydligt i boendet. Människors ekonomiska och sociala villkor avslöjas av vilket område de bor i. Den svenska bostadsmarknaden är segregerad, det vill säga olika befolkningsgrupper bor fysiskt åtskilda från varandra.

Den är också segmenterad, vilket betyder att de olika upplåtelseformerna i hög grad är geografiskt åtskilda. De med lägst inkomster bor oftast i hyresrätter. Personer med utländsk bakgrund bor ofta i hyresrätter i socialt och ekonomiskt utsatta områden medan de som bor i villaområden till största delen har svensk bakgrund. Man bör angripa denna segmentering av bostadsmarknaden i samband med planeringen av nya bostadsområden.

En social bostadspolitik kräver att vi motverkar marknadshyror och satsar på blandade upplåtelseformer. Det kräver en påtaglig omläggning av den bostadspolitik som bedrivs av högerregeringen och av de borgerligt styrda kommunerna. Den politiken har ensidigt fokus på att genomföra ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter. Man tror att befolkningsomsättningen ändras bara för att man byter från hyresrätt till bostadsrätt. Det är en politik som leder till att bostaden blir en handelsvara i stället för en social rättighet. Boendet och bostadspolitiken handlar emellertid inte enbart om själva bostaden utan också om hur skola, vård, omsorg, kommunikationer och service fungerar där man bor. För att man ska komma till rätta med bostadssegregationen och boendesegregationen krävs, enligt Vänsterpartiet, kraftfulla satsningar på att stärka välfärden.

Mot den bakgrunden tycker vi i Vänsterpartiet att en parlamentarisk utredning bör tillsättas i syfte att föreslå åtgärder som kan motverka boendesegregationen. Därför yrkar vi på att en parlamentarisk utredning ska tillsättas och komma med förslag om hur boendesegregationen ska bekämpas i Sverige.

Herr talman! Samtidigt som det råder bostadsbrist i stora delar av landet finns det kommuner som har en mycket svag bostadsmarknad. En befolkningsminskning skapar ibland ett akut behov av att avveckla lägenheter, vilket i sin tur ofta leder till svåra ekonomiska problem för bostadsföretagen. Därför behövs en samverkan mellan berörda parter om ett program för att hantera problem på svaga bostadsmarknader.

Under de senaste åren har det från olika håll lagts fram förslag om åtgärder som kan bidra till en bättre fungerande bostadsmarknad i glesbygd. Statens bostadskreditnämnd, BKN, har lämnat förslag om att utnyttja systemet med kreditgarantier i detta syfte. De små kommunernas samverkansorgan Småkom har bland annat pekat på möjligheten att stimulera den samverkan som bedrivs av lokala kreditgarantiföreningar. Småkom har även understrukit behovet av samordnade åtgärder från statens sida för att komma till rätta med dagens problem på bostadsmarknaden.

Det finns en hel del andra politikområden som vi ska prata om. Min kamrat Marianne Berg kommer att prata om konsumentpolitiken.

Anf. 5 OSKAR ÖHOLM (M):

Herr talman! När man hör oppositionens företrädare i den här typen av debatter är det verkligen ord och inga visor. Jag ska försöka ge en lite

mer positiv bild av hur läget ser ut och av den bostadspolitik som bedrivs än vad vi har hört på sistone.

Jag kan i viss mån ha förståelse för att man använder stora ord och kraftuttryck. Det har inte så mycket att göra med innehållet i form av praktisk politik från oppositionen – jag ska återkomma till det – utan med den känsla man får när man diskuterar de här frågorna. I grund och botten handlar det om vårt hem, om var man bor. Det är klart att det är starka känslor kring det. Bostadsbyggandet är en central fråga. Det här betänkandet handlar om en rad politikområden som man kanske, om man inte är väldigt intresserad av politik, kan tycka låter lite tråiga. Det skulle kanske inte sälja i stora mängder i pocketshop. Innehållet är just känslan av det som är vårt hem och hur viktigt det är. Det handlar om hur man vill bo, var man vill bo och kanske till och med vem man vill bo. I någon mening är det politik i alla de delarna, åtminstone så tillvida att vi tycker att människor så långt som möjligt ska få bestämma själva.

Vårt språk är fullt av ordspråk och talesätt som anknyter till den känslan, som mitt hem är min borg och hemma är där hjärtat bor, eller vad man brukar säga i de amerikanska romantiska komedierna. Det är ingen slump att många av de mest populära tv-programmen eller de mest sålda tidningarna i Sverige handlar om hur man bygger och inreder och får det hem man vill ha. Vi minns väl alla känslan när vi för första gången klev in i den första egna bostaden. Vi kan känna nyckeln i fickan till den. Syftet med det vi gör är att fler ska få uppleva den känslan.

Det här är frågor som är centrala för människor, och de är i högsta grad centrala i svensk politik.

Herr talman! Att skapa hemmet gör man kanske själv eller tillsammans med dem man vill bo med, men att skapa förutsättningar för fler bostäder är något som vi i allra högsta grad kan påverka i den här kamraren och i politiskt valda församlingar runt om i Sverige. Det saknas knappast utmaningar; det har vi hört, och det håller jag med om. Mycket av den politik som historiskt har bedrivits har visserligen haft höga ambitioner, men resultatet har inte alltid blivit som man har tänkt sig och framför allt inte så omfattande som man har tänkt sig. Den stora utmaningen är förstas att vi, om vi sammanfattar det väldigt enkelt, alldeles för länge har byggt alldeles för lite. Så ser det ut. Jämförelsen med våra grannländer är rätt talande när man konstaterar att vi har byggt ungefär hälften så många bostäder per capita som länder som vi kan jämföra oss med.

Den utmaningen förstärks förstas av att vi befinner oss mitt i en stark urbanisering. Många, inte minst unga och studenter, söker sig till storstäder. De söker sig till tillväxtområden eller universitetsorter. När det gäller unga och studenter förstärks utmaningen av att de är fler än på länge, eller av att fler än någonsin just nu väljer att studera. Det är verkliga utmaningar för beslutsfattare i kommunerna, för oss som sitter i riksdagen och för universitet och högskolor. Det är utmaningar för hela arbetsmarknaden. Det är klart att alla som vill ha en dynamisk och rörlig arbetsmarknad ser de här utmaningarna.

För att människor ska kunna flytta till jobb och studier förutsätts bostäder att flytta in i för att de ska kunna förverkliga sina drömmar och för att vår arbetslinje ska fungera.

Herr talman! Av det skälet är det glädjande att vi just nu befinner oss i en reformering och upprustning av svensk bostadspolitik. Flera viktiga steg har tagits för att vi ska få en bättre fungerande bostadsmarknad. Det är mycket som har gjorts, som nytt hyressättningssystem, nya förutsättningar för allmännyttan, ny plan- och bygglag och andra reformer som långsiktigt skapar stabila villkor på bostadsmarknaden. Vi har lagt om en politik som inte fungerade genom att steg för steg genomföra reformer som skapar förutsägbarhet och tydlighet.

Om man sitter här på läktaren och följer den här debatten kanske man undrar: Vem är emot långsiktiga och stabila villkor? Det är fler än man kan tro. Det är det som är skiljelinjen i hela den politiska konflikten på det här området. Vi har å ena sidan de som säger att vi behöver långsiktiga och stabila villkor så att man vet vad som gäller och så att man kan se till att det byggs, å andra sidan har vi stora delar av oppositionen som fortfarande verkar ha bara en enda idé, nämligen att återinföra olika former av statliga subventioner som inte har fungerat tidigare.

Efter en vecka och helg när man har hört ett parti prata om att man ska bli ett parti som ska tala om framtiden är det märkligt att läsa förslagen i skuggbudgeten och se att det mest är dåtidspartiet som lägger fram sina förslag. Trots att de här subventionerna fanns tidigare byggdes det ändå inte i den takt som hade behövts.

Herr talman! Inom ramen för dagens beslut går vi vidare med reformer i samma syfte, nämligen att skapa långsiktighet och att förenkla och förtydliga på olika sätt. Det handlar bland annat om sänkt fastighetsavgift för flerfamiljshus. Det är en sänkning som naturligtvis inte i sig kommer att avgöra taktén på bostadsbyggandet, men det är ytterligare en pusselbit när vi ökar incitamenten för att bygga och förvalta bostadsfastigheter. Vi förlänger undantaget för fastighetsavgift för nyproduktion från fem till femton år, och vi förlänger presumtionshyrestiden för att skapa förutsättningar för fler bostäder.

När det, som jag var inne på, är stora grupper som söker till universitet och högskolor är det naturligt att vi har starkt fokus på student- och ungdomsbostäder i budgeten. Den stora regelöversyn som studentbostadsbranschen länge har efterfrågat genomförs nu. Det betyder att man tittar nyktert på alla de regler som tidigare har gjort att studentbostäderna är alldeles för få och alldeles för dyra. Boverket ska nu se över byggreglerna för studentbostäder. Det ska tas fram vägledning när det gäller de avsteg som man i dag kan göra från byggreglerna vid nyproduktion. I budgeten finns också ett särskilt stöd de kommande åren för innovativt byggande av student- och ungdomsbostäder. Allt detta är naturligtvis oerhört väsentligt.

Tillsammans med detta görs satsningar för att hjälpa kommuner att inventera mark för tillfälliga bostadslösningar. Det pågår ett arbete för att förtydliga vilka avsteg som kan göras från PBL vid tidsbegränsade bygglov. Det är sammantaget ett tydligt fokus på student- och ungdomsbostäder. Det tycker jag svarar upp mot de utmaningar som vi alla är överens om och beskriver.

Utmaningen i bostadspolitiken, och i viss mån i all politik, är att ha en genomtänkt idé för i vilken ordning man ska göra saker och ting. Det räcker inte med att veta *vad* man vill göra, man måste veta *hur* man vill göra det.

I verkligheten betyder det på detta område att politiken måste svara mot de utmaningar som finns på både lång och kort sikt. Flera av de förslag som jag har talat om i dag handlar om sådant som ligger i budgeten och som är skarp politik här och nu. De skarpa förslagen om studentbostäder är ett sådant exempel. Extra anslag till länsstyrelserna för att förkorta handläggningstiderna vid överklaganden är ett annat.

Annat kommer förstås att ta längre tid. Men det är ändå viktigt för alla som långsiktigt vill skapa bättre förutsättningar för byggande, särskilt om målet är att gå ifrån den tidigare ryckigheten och de ofta akuta åtgärder som har kännetecknat svensk bostadspolitik. I den delen tycker jag att det är glädjande att det finns en lång rad utredningar som på ett seriöst sätt ser över de här frågorna, som de flesta bedömare menar har effekt på lång sikt.

En sådan fråga handlar om planprocessen. Den kan gå snabbare. Man måste våga vända blicken utåt och titta på vad som görs i andra länder, särskilt när vi vet att andra länder har lyckats mycket bättre än vi. Det är alldeles utmärkt. Förhoppningsvis kan det också på lite längre sikt skapa ännu bättre förutsättningar.

Men här finns mer. Här finns utredningar om alltifrån hyresrättens ställning till bullerregler, strandskydd och allt möjligt. En del brukar till och med göra sig lustiga över att det inte finns en enda fråga i svensk bostadspolitik som inte just nu är föremål för utredning. Mitt svar är att det är alldeles fantastiskt, alldeles utmärkt att vi har en regering som vågar ta tag också i de stora frågorna, som vågar ställa nya frågor och testa nya vägar. Det ligger också helt i linje med vad jag sade om att man måste veta både vart man vill och hur man ska nå dit.

Vi fattar beslut i dag i en lång rad frågor och tittar mer långsiktigt på andra. Dessutom levererar vi skarpa förslag som kan ge effekt på mycket kort sikt. Bostadsbristen är akut redan i dag för väldigt många människor på väldigt många håll i landet. Det är ett problem hela tiden. Den klassiska klyschan om att Rom inte byggdes på en dag är sann. Problemet är att det gäller även ett helt vanligt flerbostadshus på Hisingen eller för den delen studentbostäder i Stockholm, Örebro, Lund eller var de nu ska byggas. Det tar tid att få spaden i jorden. Även med de förenklingar vi har gjort och dem vi vill göra tar det tid att bygga hus.

Då gäller det såklart också att fundera på hur vi kan använda de bostäder som finns redan i dag på ett smartare sätt. Budgetpropositionen för 2013 innehåller det första genomarbetade och sammanhängande förslag som har lagts på riksdagens bord om hur man ska åstadkomma enklare och tydligare regler för privatuthyrning av bostäder. Detaljerna i förslagen ska vi diskutera mer i kammaren om ett par veckor, men det är klart att detta är en del av en aktiv bostadspolitik som får effekter på kort sikt. Det är intressant att politiker av nästan alla kulörer i dag pratar om att det här är en viktig del. Men sedan är det ändå fel när det väl läggs på riksdagens bord.

Herr talman! Alliansens politik är tydlig när det gäller inriktningen på långsiktighet och stabilitet. Det är bra, eftersom det är precis det som brukar efterfrågas av dem som ska vara med och bygga. Vi må vara överens över blockgränser om problembilden, men konfliktlinjen på det här området har varit sig väldigt lik länge, trots att vi har facit om den tidigare förda politiken.

Vi går vidare. Vi fortsätter med politik som bygger Sverige. Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 6 VERONICA PALM (S) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att hälsa Oskar Öholm välkommen till civilutskottets första budgetdebatt. Jag tänkte göra det lite lätt för Oskar genom att ställa en fråga om något som moderater tycker om, nämligen skattepolitik.

Jag tycker om blandat boende. Jag tycker att det är viktigt att som politiker inte ha moraliska eller politiska aspekter på vad människor väljer för boende och med vem man bor. Man kan välja att köpa ett hus, hyra ett hus, hyra en lägenhet eller köpa en lägenhet. Därför tycker inte jag att vi ska använda skattesystemet till att styra människors fria val. Det ska vi bara göra när det gäller sprit och tobak. När det gäller boende ska vi inte göra det.

Det svenska bostadsbeståndet behöver rustas upp och klimatsäkras. Vi behöver höja standarden och den sociala rörligheten. Om jag har ett eget hus och får det upprustat får jag ROT-avdrag, ett stort bidrag från staten. Det är bra, för vi behöver höja standarden och klimatsäkra även villabeståndet. Men om jag hyr en lägenhet och får den upprustad, klimatsäkrad och omställd för att klara framtidens behov får jag en hyreshöjning på 40–60 procent eller tvingas flytta för att jag inte har råd. Det finns inga gemensamma resurser för detta, vilket dock finns för villabeståndet.

Min enkla fråga till Oskar Öholm är: Ska det vara så?

Anf. 7 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka särskilt för Veronica Palms varma välkomnande till debatten och civilutskottet.

Det var visserligen skönt att höra att det verkar finnas en enighet om att det är bra att man kan bo på olika sätt och att vi inte ska lägga värderingar i på vilket sätt och med vilka upplåtelseformer man bor. Men det känns onekligen som att man också måste prata en del internt i oppositionen, om man ska kunna regera landet och vara överens i de frågorna.

Veronica Palms fråga är naturligtvis ställd utifrån det faktum att man från oppositionen vill lägga stora resurser av skattepengar för att man inte längre tycker att det är fastighetsägarnas ansvar att rusta upp sina bostäder. Det är det som är syftet. I den meningen vore det mer ärligt av Veronica Palm och Socialdemokraterna att förklara för dem som har skött underhållet och upprustningen hittills varför de som bor där ska vara med och med skattepengar finansiera åt dem som inte har skött sig. Man kanske snarare borde kalla det som Socialdemokraterna vill införa för en bonus för misskötsamhet.

ROT-avdrag och RUT-avdrag var också ett sätt att se till att väldigt många människor kunde få vita anställningar. Denna reform har skapat väldigt många jobb och har till skillnad från subventioner av olika slag faktiskt haft effekt.

När man lyssnar på Veronica Palms anförande från början i dag känns det som att ju mer vi gör på bostadspolitikens område, desto argare blir Veronica Palm. Detta är intressant när det gäller Veronica Palm i

synnerhet och kanske Socialdemokraterna i allmänhet. För varje förenkling vi genomför, varje utredning som tillsätts och varje reform som genomförs blir tonläget högre. Ta bara det som var uppe här i diskussionen om hur man ska kunna använda bostäder som finns i dag på ett bättre sätt. Detta nämnde Veronica Palm i början. Vilket är hennes svar om det som vi har föreslagit är fel?

Anf. 8 VERONICA PALM (S) replik:

Herr talman! Det är tydligt att regeringen inte delar min syn att det är människors egna fria val som ska styra var de bor. Vi ska uppenbarligen i stället använda skattesystemet för att lotsa människor till olika typer av boenden. Det blir ett bidrag till den som renoverar sin villa, men höjda hyror där hyresrätter renoveras. Det är inte rättvist, och det är inte bra.

Som Oskar Öholm sade behöver vi utnyttja det befintliga beståndet bättre. Stora delar av hyresrättsbeståndet behöver ställas om för att öka rörligheten. Miljonprogrammets områden behöver ställas om, såväl av sociala, ekonomiska och ekologiska skäl som för att få i gång flyttkedjorna. När större delar av beståndet blir tillgängliga för alla ökar flyttkedjorna, och då får vi en dynamik på bostadsmarknaden som behövs för att kunna säkra jobb och tillväxt för Sverige i framtiden.

Är jag arg? Ja, jag är ganska ofta arg. Jag drivs lite av ilska, vilket jag tror kan vara bra ibland. Men jag drivs också av oro. Vi har en regering som suttit i sex år nu, men det händer inte speciellt mycket, med ett undantag. Finansministern klarade finanskrisen bra och höll ordning på statens finanser. Det kan jag ärligt säga i den här talarstolen. Han är medlem i ett moderat parti som till slut valde att ansluta sig till de av Socialdemokraterna upprättade budgetreglerna, vilka har tjänat Sverige väl. Men han börjar nu vackla. Det gör mig orolig. Ni har en politik som inte levererar sak. Den levererar inte fler bostäder utan vidlyftiga ekonomiska kalkyler. Det är inte bra för Sverige.

Anf. 9 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Det är väl alldeles utmärkt att Veronica Palm tycker att vi har en bra finansminister och en allmän inriktning på den ekonomiska politiken som är bra och sund för Sverige. Det är inte minst viktigt när man talar om att bygga bostäder, för då behövs verkligen den typen av politik. Men det ligger naturligtvis en viss humor i att det kommer från just Veronica Palm, som synbarligen medvetet valt att bryta ut delar av budgeten för att inte fatta beslut inom ramen för budgetprocessen, om man tänker på till exempel privatuthyrning. Man kan fundera på hur den delen ser ut.

Det jag konstaterar är att vi har gjort en hel del saker. Mängder av reformer har genomförts som strukturellt förbättrar möjligheterna och skapar förutsättningar för mer byggande. När man går in i detaljerna känns det ibland som att svaret från Veronica Palm och andra företrädare för oppositionen är: Ja, just den där förändringen kanske är bra, och just den här utredningen kan säkert komma fram till någonting som är vettigt.

Det jag frågar mig är: Var finns de nya idéerna från Socialdemokraterna? Det är klart att det finns idéer, men de skulle vara för framtiden har vi hört. Min poäng är att man då får föreslå nyskapande politik.

Det som jag ser väldigt tydligt i inte minst förslagen från Socialdemokraterna är en återgång till precis den politik som ni drev när ni hade ansvar. Nu har inte Veronica Palm möjlighet att här svara på det just nu.

Man är väldigt upprörd över alla de reformer som har gjorts nu. Man drivs av ilska över de mängder av förändringar, förbättringar och förenklingar som görs nu.

Det vore en sak om man hade motförslag och alternativa lösningar. Men i stället är det en återgång till en politik som inte heller Veronica Palm kan vara nöjd med. Inte heller hon kan tycka att det fungerade bra sett tillbaka över längre tid. Det är den delen.

När det gäller frågeställningarna om hur vi ska hjälpa till och rusta upp i områden är det fullständigt självklart att samhället har ett stort ansvar. Vi har också siktat in på dem som kanske får högre kostnader för att se till att hjälpa dem som bor i områdena att klara de kostnaderna. Men det måste fortfarande vara de som äger fastigheterna som har huvudansvaret för att rusta upp dem.

Anf. 10 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Oskar Öholm. Vi får beskyllningar för att vi från de rödgröna går tillbaka till gamla värderingar. Det handlar om skatter och medel som vi avsätter för att bygga samhällsnyttiga bostäder.

Ni har haft sex år på er att bygga. Vi vet att det tar tid att bygga. Men sex år är en ganska lång tid. Under de sex åren har vi haft en kvarts miljon ungdomar utan bostad. Det är flera tusen människor i storstäder och mindre städer. Framför allt kvinnor som är misshandlade är kvar i kvinnojourer eller går tillbaka sina män på grund av att det inte finns en bostad. Det hörde vi i morse på radion.

Ni ger däremot miljarder till de rika för att blanda cocktail med RUT. Ni ger miljarder till dem som bygger sin pool i semesterorter och lyxrenoverar. Är det inte skattemedel? Är det inte medborgarnas pengar ni använder? Varför får vi beskyllningar för det och ni kommer undan med detta?

Ni har nu makten och medierna. Låt oss också tala om att det handlar om samhällsnyttiga bostäder, framtiden och investeringar. Vi tror på detta, eftersom det har fungerat.

Det är inte modernare att marknaden styr. Ni tror att ni är moderna och framåt när marknaden styr och människor inte har något att säga till om förutom de som är miljardärer.

Svara mig: Varför går skattebetalarnas medel att använda till att blanda cocktail men inte till hyresrätter?

Anf. 11 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Det är inte utan att man kan bli lite fundersam när man lyssnar på Amineh Kakabaveh. Vad är bostadspolitik för henne? Det kan man fundera på.

Här har jag i ett anförande och på andra sätt, och flera kommer att återkomma till det, gått igenom olika saker som vi ganska konkret genomför. Det är alltifrån att förändra regler för att det ska gå snabbare att bygga till att förutsättningarna är stabila och långsiktiga.

Det handlar om att människor känner: Oavsett om jag ska bygga hyresrätter, bostadsrätter eller en villa finns det förutsättningar som gör att det kan fungera. Amineh Kakabaveh är upprörd, och det är väl bra om man ska drivas av ilska, och tycker att detta är helt fel. Ingenting av detta fungerar.

För henne är bostadspolitiken i stället en tävling om vem som kan rikta störst subventioner för att med skattemedel försöka få gång detta. Jag kan inte låta bli att reflektera över detta.

Det är en sak om det var så att vi hade sett att det är effektivt, att det fungerar och precis är det som ger bostäder. Det skulle vara om vi går tillbaka särskilt under den tid när Kakabaveh och andra på vänstersidan påverkade inriktningen och såg: Då byggdes det så att det bara dånade ute på byggarbetsplatser och annat. Men så var det inte.

Det vi ser är att vi har haft problem under väldigt lång tid. Stora delar av den tiden är inte de senaste åren med finanskriser. Även om vi fick beröm av Veronica Palm för hur vi lyckats hantera det är det klart att det påverkar takten på byggandet.

Min fundering och fråga tillbaka är helt enkelt: Tror Amineh Kakabaveh att hennes förslag skulle vända trenden om det inte gjorde det tidigare? Om det inte gjorde det de senaste 20 åren sett tillbaka, varför skulle den politiken fungera i dag?

Sedan kan man fortsätta att ha diskussionerna om RUT och ROT. Jag konstaterar att vi hade problem med en oerhört stor svart marknad. Nu har vi fått trygga anställningar. Vi har sett till att det också varit ett sätt att få ut fler människor i arbete. Det är alldeles utmärkt.

Anf. 12 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! För Vänsterpartiet är det inte den enda vägen att öka genom skattesubventioner eller investeringsstöd. Vi i de rödgröna har till exempel sagt att vi tycker att förenklade byggregler är jättebra. Men det är inte det enda.

Vad har man kommit med från regeringens håll för att kunna bygga hyresrätter? Ni har inte ens gjort detta. Ni har snarare gjort att hela allmännyttan nu är utsåld till underpriser. Det har också påverkat så att det finns färre hyresrätter att hyra.

Boverket och många andra har påpekat, och statistik har också visat, att under den tid som man har tagit bort investeringsstödet har bostadsbyggandet dalat ganska kraftigt.

Vi ser också att det inte är enda orsaken. Så blinda är vi inte. Men vi vill se att det också sker samhällsnyttiga investeringar för människornas och ungdomarnas framtid. Det är vad vi vill med vårt investeringsstöd.

Det handlar inte om att det har skapats jobb, som Oskar här påpekar. Vi vet inte om det är så. Det finns inte statistik över det. Men däremot vet vi att det är rena skattemedel som betalas till lyx till dem som redan har. Skatten sänks för dem som redan har.

Varför går det inte att satsa skattemedel på byggande av hyresrätter? Det var min fråga.

Anf. 13 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Nu hamnar vi tillbaka lite grann i det som jag försökte beskriva antingen i mitt anförande eller om det var i någon av mina första

repliker. Man uppvisar från oppositionen ett stort missnöje med den politik som bedrivs. Faktum är att man i huvudsak beskriver det som: Det bedrivs ingen politik över huvud taget.

Sedan försöker jag på punkt efter punkt redovisa väldigt konkreta saker som görs. Det handlar om: Hur kan vi skapa förutsättningarna som görs att det byggs mer?

När vi kommer in på replikskiftet börjar Amineh Kakabaveh i det här fallet att säga: Det är kanske bra att man tittar på byggregler. Men det räcker inte, utan man måste också göra andra saker.

När det gäller hyresrätter finns det till exempel nu i budgeten saker som skulle kunna hjälpa till och leda fram till att skapa förutsättningar för fler hyresrätter. Det är alltifrån det som görs med sänkningar av fastighetsavgifter och annat men också de utredningar som längre fram tittar på hur man ska göra.

Man vill inte riktigt visa korten och svara på: Är detta bra åtgärder över huvud taget? I stället kokar det ned till att det är någonting annat som behövs.

Jag hade haft väldigt stor respekt för det resonemanget om det var så att det fanns en lång lista på andra saker. Men den listan är till syvende och sist ganska kort. Det kokar ned till de stora omfattande subventionerna för byggande.

Man kan dessutom se facit. Det är det fantastiska i den här debatten. Jag ska ge er att fördelen med att föreslå en politik som inte är ny och inte är framtidsinriktad är att det redan finns ett facit på den. Problemet är att detta facit inte är speciellt lyckat.

Jag gissar att Amineh Kakabaveh inte är nöjd över antalet byggda hyresrätter även om hon ser tillbaka under den förförda mandatperioden när hon själv hade makt och möjlighet att få inflytande.

Nu gör vi saker som har möjlighet att påverka på riktigt. Vi utreder sådant som på längre sikt kan ge effekt. Jag har dessutom redovisat de åtgärder som vi gör här och nu för att se till att både få i gång byggande och skapa mer stabila villkor.

Anf. 14 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Som en kommentar till det förra replikskiftet kan jag påminna Oskar Öholm om att de flesta bostäder vi har i det här landet är byggda med den politik som Oskar Öholm dömer ut.

Oskar Öholm påpekade i sitt anförande för oss att marknadens parter efterfrågar långsiktighet. Det var ingen nyhet. Jag träffar många fastighetsförvaltare, små och stora. Jag träffar många byggföretag, små och stora. Jag träffar många byggmaterialföretag, i första hand stora. De frågar: När kommer långsiktigheten?

Oskar Öholm har i sitt anförande och i de tidigare replikskiftena visat prov på brist på långsiktighet. Han har redogjort för den ständiga förändring som regeringen bedriver med massor med nya förslag och utredningar. Även när man har lagt fram förslag kommer man med tilläggsutredningar och nya utredningar på samma område.

Jag möter en marknad där man verkligen skulle vilja se långsiktighet, men där man ser sönderplottrande, osäkerhet och instabilitet. Man vet inte vad som gäller. Detta gäller framför allt byggnormer, energikrav, tillgänglighetsfrågor och sådana saker där man inte vet varför man ska

bygga på ett visst sätt. Regeringen har dessutom inte brytt sig om – trots att vi har sagt detta i kammaren, vilket jag inte tror att Oskar Öholm kan ha missat – att marknadens aktörer är oroade över att det är så olika normer runt om i landet.

Glappet mellan det som vi beslutar om här i riksdagen och det som verkligheten vill ha är så stort att det finns ett oändligt utrymme för att göra olika lösningar. När är politiken klar, så att den som vill bygga vet hur han eller hon ska bygga? Det är min fråga.

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

Anf. 15 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Som parlamentariker vore det på ett sätt hemskt att påstå att politiken någonsin blir klar. Det blir den väl inte eftersom det är samhället det handlar om, och man måste på något sätt alltid vara öppen för att anpassa sig efter saker som händer. Det var detta som lite grann var poängen för mig. Det syftar framför allt på de stora subventionssystemen. De har skapat en stor ryckighet. Om jag har förstått Miljöpartiet rätt har man också där varit kritisk mot detta, och man har tyckt att det är viktigt med långsiktigheten.

Jag kunde inte låta bli att fastna för det som Jan Lindholm var inne på när han liknade borgerlig bostadspolitik vid the economic man. Ni vet hur det är med the economic man; man ser framför sig någon som är rationellt och strängt kalkylerande och nyttomaximerande i varje effekt. Det var inte utan att man kunde känna att Jan Lindholm är någon sorts opposition man, det vill säga kanske inte så rationell, men definitivt strängt kalkylerande och maximerande för att försöka hitta allting som är fel. Det är bra, för det är rollen.

Det som jag konstaterar och som är intressant är målsättningen att det ska vara långsiktiga spelregler. En del av det handlar förstås om att se över saker som inte fungerar så i dag. Det som Jan Lindholm var inne på om olika krav i olika kommuner och så vidare är just en sådan sak som är på väg fram. En annan del handlar kanske om att det inte är de stora subventionsprogrammets tid längre. Risker har varit att man bara väntar på det och anpassar sig efter det.

Jag skulle vilja ställa en fråga tillbaka till Jan Lindholm. Man har fått beskrivet att också Miljöpartiet ser framför sig att vi ska ha stabila och långsiktiga villkor och inte de stora subventionsprogrammen framöver. Hur ser Jan Lindholm fram emot att man ska kunna hitta en gemensam politik på den andra sidan mittgången i den här kammaren i så fall?

Anf. 16 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Det var en bra fråga. Det var ungefär så jag tänkte fortsätta – på temat långsiktighet. Vad krävs om man menar allvar med långsiktighet i politiken? Det krävs en vilja att skapa en bred överenskommelse i kammaren.

Jag har varit med i civilutskottet i sex år, och jag har inte sett en seriöst framsträckt hand någon gång från regeringens sida. De första fyra åren hade man egen majoritet, så då fanns det ingen anledning. Då körde man tåget med högsta hastighet och brydde sig inte om vad vare sig remissinstanser eller någon annan tyckte. Man bryr sig fortfarande inte om vad marknaden, aktörerna och de som berörs egentligen tycker. Jag tyck-

er att det är svårt att förstå att man inte gör det när man är i minoritetsställning, åtminstone om man talar om långsiktighet.

Jag tycker att Oskar Öholms sätt att beskriva det som har varit är lite märkligt. Visst kan man säga att det har begåtts många dåliga saker. Men man måste komma ihåg att varje epok är sin tidsepok. Den politik som drevs på 30-, 40-, 50- och 60-talet och så vidare bedrevs utifrån de förutsättningar som fanns då. Vi kan ändå inte förneka att man utifrån de förutsättningar som fanns då faktiskt lyckades bygga. Det har vi inte lyckats med de senaste 20 åren. Man kan undra varför historien då ska vara så besudlad. Vi kanske skulle lära av den också och se vad vi kan hitta för verktyg för att få i gång byggandet – och byggandet av sådant som folk har råd att bo i. Det stora problemet är att det i dag byggs sådant som väldigt få har möjlighet att bo i.

Miljöpartiet har tittat på hur vi kan se till att människor får råd. Det handlar inte bara om produktionskostnader, där vi ser att det finns mycket att göra, som jag tog upp här i den första omgången. Det handlar även om att se till att stötta de boende.

Anf. 17 OSKAR ÖHOLM (M) replik:

Herr talman! Jag tror att det ligger mycket i det som Jan Lindholm säger, det vill säga att varje epok, varje tidsålder eller varje decennium – vi kanske till och med ska säga så – har sina förutsättningar. Man ser olika typer av problem.

Jag försökte i mitt anförande fokusera på att en av de stora förutsättningarna eller utmaningarna för den bostadsepok – eller vad vi vill kalla det – som vi befinner oss i i dag är den stora bristen på bostäder inte minst bland unga och studenter som söker sig till storstäder och till universitetsorter.

Jag försökte redovisa det som jag tycker för första gången på lång tid visar att man tar tag i problemen. Man genomför förenklingar, och man tittar förutsättningslöst på alltifrån byggregler till vilka förutsättningar som ska gälla när man bygger och försöker komma till rätta med problemen. Det är klart att varje epok har sina förutsättningar – absolut. Jag tycker att vi bedriver en politik som tar detta som utgångspunkt i diskussionen.

Jag kan hålla med Jan Lindholm om att man i allra möjligaste mån ska sträva efter breda överenskommelser. Jag kan förstå att det blir problematiskt på den andra sidan när man uppenbarligen har så olika syn på vad som är långsiktigheten i det hela, särskilt eftersom Miljöpartiet säger sig vilja vara för de stabila villkoren. De vill inte gå tillbaka till den gamla politiken.

Vi har försökt, inte minst i den aktuella frågan om privatuthyrning av bostäder, att tala med alla som har varit intresserade av att hitta just breda överenskommelser. Vi har talat med alla som säger att det här är ett exempel där vi bättre än i dag behöver utnyttja de bostäder som finns. Det tycker alla. Vi levererar ett konkret förslag, och vi säger att vi är beredda att tala om detta. Vi är beredda att göra förändringar om ni kan peka på saker som borde fungera på ett annat sätt. Men det är en sak att säga att man vill ha breda överenskommelser, och det är en annan sak att säga att man till syvende och sist inte är intresserad av att göra upp om det.

Anf. 18 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer. Jag kommer att fokusera framför allt på bostadspolitik i dagens debatt.

Herr talman! Att bygga hus är att bygga samhällen. Samhällen ändras. Teknik- och kunskapsutveckling gör att det sker förändringar. Det har det tidigare replikskiftet visat. Samhällen ändras, och förutsättningar ändras också.

Människors boende ska vara socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbart. Det finns många andra utskott här i riksdagen som också arbetar med bostadspolitikens olika områden, exempelvis hållbara städer, avfall, miljömål och kemikalier. Sådant finns i miljö- och jordbruksutskottet. Det handlar också, inte minst, om våra transportsystem som påverkar byggandet. De finns i trafikutskottet.

En hållbar utveckling handlar om både bostäder och livsmiljö. Grön-områden, miljöhänsyn, integration, kulturhistoria och transportsystem är viktiga delar i samhällsbygget.

En av de utmaningar vi har framför oss handlar om hur man kan skapa förutsättningar för en fungerande bostadsmarknad. De problem som finns har skapats under en lång tid, och det tar lång tid att åtgärda dem. Dagens 19–20-åringar som ger sig ut på bostadsmarknaden var nyfödda när problemen redan fanns i mitten på 1990-talet. Under den senare hälften av 1990-talet och fram till år 2006 var det socialdemokratiska regeringar som hade makten.

Bostadsbyggandet har varit lågt de senaste 20 åren. Jag vill påstå att det hänt mycket sedan maktskiftet 2006. Jag minns debatterna under bostadsutskottets tid 2002–2006. Det finns ett nytt hyressättningssystem där även privata fastighetsägare ingår vad gäller underlaget. Ägarlägenheter har införts. Det finns en ny plan- och bygglag och en ny strandskyddslag. Det pågår också utvärderingar av den lagstiftning som har införts.

Just nu pågår en beredning av ett lagförslag om privatuthyrning eller andrahandsuthyrning som en del säger. På kort sikt, men kanske också på lite längre sikt, kan det bidra till nya lösningar på marknaden. Det pågår också ett flertal utredningar för att fortsätta att utveckla politiken.

Bostadspolitiken har som sagt också nära kopplingar till andra utskotts ansvarsområden. Vi vet att vägar och spår påverkar bostadsbyggandet. Det sker stora satsningar på detta område inom trafikutskottet. Även regioner bidrar genom insatser. På ett bostadsseminarium på KTH i förra veckan kunde vi höra att bra kollektivtrafik underlättar nyproduktion.

Studerande har en speciellt svår situation på många håll, men även här har regeringen gjort många insatser. Fribeloppet kommer att vara ca 142 000 kronor nästa år. År 2006 låg det på 99 000 kronor. Studiemedlet kommer att vara ca 9 780 kronor per studiemånad nästa år. År 2006 låg det på 7 860 kronor. Förutsättningarna för de studerande att efterfråga bostäder har på så sätt också ökats. Bostadsbidragen för utsatta grupper höjdes 2012.

Subventioner är en viktig fråga att diskutera. När Socialdemokraterna hade regeringsmakten fanns det investeringsbidrag, och de reviderades, ändrades och förändrades. Det fanns regelverk som ansågs vara krång-

liga. Förändringarna skedde 1997, 2000, 2001, 2003 och så vidare. Det ledde inte till åtgärder som ökade bostadsbyggandet. Ryckighet kostar pengar.

Ibland kan man tycka att tiden nästan står still. Gamla förslag ”recyclas” och kommer tillbaka när målet borde vara långsiktiga spelregler, mindre krångel och kortare ledtider för byggande. Kortare ledtider minskar också riskpremien. Det behövs ökad konkurrens. Nu stöder regeringen även innovativt byggande, vilket är mycket viktigt. Steg för steg går vi mot långsiktighet.

Men självfallet påverkar läget i omvärlden byggandet. Konjunkturen spelar roll. Viljan att ta risker påverkas av konjunkturen. Det är en stökig och lång, ofta alldeles för lång, väg från idé till första spadtaget.

Ansvar för bostadsbyggandet är delat mellan stat och kommuner. Regeringen och riksdagen beslutar om villkor. Kommunerna ansvarar för planering och till exempel markanvisningar.

Herr talman! Som före detta stadsbyggnadspolitiker i en kommun kan jag nu i efterhand reflektera över hur kommunala särkrav som är tuffare än Boverkets krav skapas. Det handlar exempelvis ofta om energisparåtgärder. Ur klimatsynpunkt och driftssynpunkt var tanken att den bästa kilowattimmen var den sparade. Det är bra för det långsiktiga förvaltandet att driftskostnaden blir så låg som möjligt. I det lokala arbetet ser man inte så tydligt vilka problem de egna ambitionerna kan skapa på andra sidan kommungränsen. Just när ambitionerna sätts upp handlar det om att göra insatser och att hamna bland de bästa, men ur ett nationellt perspektiv är det inte bra. Det är inte bra för dem som bygger, och konsumenterna får betala för den fördyring det innebär.

Boverkets energikrav genomgår kontinuerliga revideringar. Återkommande revideringar är en viktig del av Sveriges strategi att närma sig nära-noll-energi. Enhetliga krav är en viktig fråga för alla kommuner och aktörer. Vi som också har varit verksamma i kommuner får lära av våra misstag.

Regeringen föreslår mer medel till forskning om hållbart samhällsbyggande. De medlen återfinns under utgiftsområde 16.

Bullerfrågan är en annan knepig fråga. I vissa lägen går det inte att bygga så som man tänkt eftersom buller klassas på olika sätt beroende på var det kommer ifrån. Det är tydligt här i Stockholm just nu. Buller från sjöfart och industrier är en sak och buller från vägar och trafik någonting annat. På så sätt stoppas bostadsbyggande med ett slags välvilja som i grunden handlar om att skydda människor från buller, men ibland springer verkligheten ifrån de regelverk som finns genom att de inte fångar in en adekvat avvägning. Så verkar det ha blivit på sina håll. Det blir dessutom omöjligt att bygga små lägenheter då dessa inte kan ges en tyst sida. Det finns mycket kvar att göra vad gäller regelverk och krångel, men det ska vi göra utan att dagtinga med hälsa och livsmiljö.

Oskar Öholm var inne på de ekonomiska förutsättningarna. Fastighetsavgiften för flerbostadshus har sänkts, och det har införts undantag för de första 15 åren. Presumtionshyran förlängs från 10 till 15 år. Det påverkar förvaltandet av bostäderna. Schablonavdraget, det vill säga skattelättnaden, för att hyra ut en bostad var 4 000 kronor år 2006. Det har höjts flera gånger av alliansregeringen och föreslås nu hamna på 40 000 kronor.

Det har hänt mycket sedan år 2006, och det gläder mig. Men det går inte att slå sig till ro. Verkligheten på bostadsmarknaden påminner oss om att man hela tiden behöver söka efter nya lösningar. Det pågår en teknisk utveckling och en förändring i samhället. Det finns mycket kvar att göra även om riktningen är tydlig. Det behöver göras saker på kort sikt och på lång sikt.

Riksdagen kan om någon vecka göra en stor, konkret insats genom att möjliggöra privatuthyrning. Jag hoppas att riksdagen tar denna möjlighet. Det kan snabbt frigöra bostäder. Det är ytterligare ett konkret förslag på en förbättring på bostadsmarknaden. Bostäder som inte nyttjas borde kunna användas av andra som behöver dem.

För Folkpartiet liberalerna handlar bostadspolitik om att konsumenten ska avgöra hur man vill bo och om att vi tillsammans i samhället har ett ansvar för de mest utsatta som av olika skäl har svårt att göra val. Vi tror att integrationen är viktig. Integrationsfrågorna kom upp i den tidigare debatten. Äganderätten och möjligheten att äga sin bostad är viktiga även i miljonprogramsområdena. Vi tycker att det är en viktig åtgärd att fortsätta med. Vi tror också att äganderätten är en viktig grundpelare. Hyresrätten är också viktig och bidrar till rörligheten på bostads- och arbetsmarknaden, men det är konsumenten som ska göra valet.

Vi tycker att man också ska kunna ha inflytande över det man äger. Det är rimligt att få ersättning genom kompensation när man ställer det egna boendet till andra konsumenters förfogande. Det går att förena frihet för enskilda med frihet för kooperativa föreningar om maktbalansen förskjuts genom mer rimliga villkor. Vi behöver reformer för att det ska byggas mer, och vi behöver även reformer för de hus som redan är byggda och kan nyttjas bättre.

För nya lösningar krävs en bostadsdebatt med hög takhöjd och även gärna en bred uppslutning vad gäller viktiga reformer, för långsiktighet är ledordet. Att bygga hus är att bygga samhällen.

Vad är den viktigaste frågan? Jag vill också svara på det. Det är just långsiktighet. På så sätt kan vi skapa förutsättningar för en bättre fungerande bostadsmarknad.

(Applåder)

Anf. 19 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Vi debatterar bostadsförsörjningen, byggandet och konsumentfrågorna i dag. Konsumentfrågorna överlämnar jag med varm hand åt min kollega Rickard Nordin i Centerpartiet, medan jag kommer att uppehålla mig vid bostadsförsörjningen.

Bostadspolitikerna är inget plockepinn. Allting hänger samman. Man måste vara medveten om vad som händer när förutsättningar förändras och omvärldsfaktorer gör sig påminda.

Bostadsministern brukar betona vikten av långsiktigt hållbara förutsättningar så att de aktörer som bygger och förvaltar, såväl offentligt som privat ägt och såväl på landsbygden som i storstäderna, vet vad som gäller och kan anpassa sig. Fundamentet i en sådan politik är och ska vara att det ska löna sig att investera i och att äga bostäder för uthyrning. Många upplåtelseformer behövs, men det är hyresrätten som med rätta är den mest eftertraktade. Den är den enda upplåtelseform som erbjuder all inclusive. Det är vi nog överens om allihop.

Den stora skiljelinjen går mellan oss som, likt de flesta andra, faktiskt även inom allmännyttan, är emot alla former av riktade stöd och de som inte har några bättre idéer att komma med än att satsa 1 miljard av skattebetalarnas pengar som en extra gratifikation till de företag som fortfarande dröjer med att bygga nytt och renovera, alltså till sådana fastighetsägare som trots att de borde vara medvetna om efterfrågan och behov väljer att avvakta därför att det finns partier som ofta framför i debatten att de gör anspråk på regeringsmakten och som dessutom ständigt utlovar pengar i sin så kallade affärsplan. I andra affärssammanhang är det inte okej att betala ut bonusar till dem som underpresterat. Man kan undra varför det plötsligt är okej när det gäller bostadsföretag.

Herr talman! Man kan se bostadspolitikerna som en fruktodling med rader av gamla och nyplanterade träd sida vid sida. Privatuthyrningsmarknaden är lågt hängande frukt som det gäller att ta vara på först. De långsiktiga spelreglerna och den goda jordmånen för investeringar är den välskötta odlingen.

Den rödgröna politiken kan snarare liknas vid att man planterar främmande sorter på överbevattnade marker som man godtyckligt övergöder och besprutar beroende på rådande väderlek och parasitangrepp.

Man ska inte jämföra äpplen och päron, men i det här fallet behöver alla frukter tas till vara, och vi behöver bryta ny odlingsmark för bostadspolitikerna. Men det utesluter inte att man tar vara på det man redan har.

Det är därför olyckligt att vi i dag debatterar bostadsfrågor utan att ha med frågan om privatuthyrning. Budgeten är en helhet, och det finns ingen motsättning mellan högre ambitioner i bostadsbyggandet och att kunna utnyttja bostäder som står tomma.

Vi höjer grundavdraget till den som hyr ut sin bostad från 21 000 kronor per år till 40 000 kronor per år, och vi vill skapa möjligheter för fler att dra nytta av detta så att bostäder som står tomma kommer dem till del som är i omedelbart behov av en bostad, till exempel studenter, nyskilda, äldre människor och personer som vill byta arbete.

Herr talman! Ett problem som byggföretagen återkommer till – det är det jag besöker, och det visar sig ofta att bostadsministern redan har varit där när jag kommer dit – är de långa planläggningstiderna med många instanser och alltför mycket överklaganden. Ett annat problem är kostnaderna för att bygga. Inte minst är det skatter av olika slag och kommunala avgifter som man klagat över, i vissa fall kanske med rätta.

Det är viktigt att vi stöttar och stimulerar nyskapande och effektiva byggprocesser och på olika sätt främjar det industriella byggandet. Centerpartiet menar att det inte får ske till priset av att de bostäder som byggs i dag kommer att anses vara otidsenliga inom tio år, antingen det gäller valet av byggmaterial, funktionalitet, tillgänglighet eller energiförbrukning. De bostäder som byggs i dag kommer att finnas om 50 år, och fastighetsekonomin måste bedömas inte utifrån kortsiktiga byggkalkyler utan utifrån hela livscykeln.

Det är därför oroande, tycker jag, att det nu antyds att de kommuner och byggherrar som gör det aktiva valet att ställa högre krav skulle vara fel ute. Tvärtom borde vi hylla dem som har en hög ambitionsnivå när det gäller att bygga bostäder och dem som verkar för hållbara bostäder.

Ofta är det ju samma företag som har höga ambitionsnivåer när det gäller energikrav och som bygger bostäder.

Herr talman! Världens ledare samlas för klimatmöte, och det är i vart fall inte vår utgångspunkt att de som har den lägsta ambitionsnivån där är de som ska sätta standarden för hur övriga länder agerar. Så är det också med energifrågan och bostadsbyggandet. Det hade varit förståeligt om behovet av att enas och begränsa särkrav hade kommit sig av att de generella kraven i sig varit snäva. Nu är det i stället så att varje ansvarstagande politiker och företagare med ett miljöengagemang inför sina väljare, kunder och de förväntade hyresgästerna känner att de för att vara konkurrenskraftiga vill lägga sig på en betydligt högre nivå än Boverkets byggregler som i dag är på 90 kilowattimmar per kvadratmeter.

Det är inte så konstigt att kommunerna ställer sig frågande inför att de å ena sidan ska ha höga ambitionsnivåer när det gäller kommunala transporter, kollektivtrafik och avfallshantering medan de å andra sidan ifrågasätts för att de ställer energikrav på sina fastigheter.

Det finns andra hinder att peka ut när det gäller det industriella byggandet. Ett sådant är Transportstyrelsens krav på vägtransporternas bredd. Lyssna nu, ministern: Med dagens krav på en transportbredd på 4,15 meter begränsas husfabrikerna till ett invändigt mått på 3,70 meter. Det anses otillräckligt med tanke på hur byggreglerna är utformade när det gäller tillgänglighetskrav och efterfrågan från kunderna. Det tipset, bostadsministern, tar jag inget extra för, utan det bjuder jag på i dag.

Herr talman! Det är lätt att ensidigt diskutera utifrån de särskilda förhållanden som råder i storstäderna, men man kan konstatera att det råder brist på hyresrätter i de flesta kommuner. Många småhustillverkare inom till exempel trähusindustrin är bekymrade över att efterfrågan på villor minskar. Det är svårt att få lån, speciellt om man inte har eget kapital att sätta in kontant eller om man vill bygga ett hus på en så kallad svag marknad. Samtidigt läser vi i tidningarna om bankernas höga marginaler på bolånen.

Bostadspolitik är mycket mer än det vi har att hantera i den här debatten och i det här utskottet. Det handlar inte minst om finans- och skattepolitik, för att inte tala om vad konjunkturer och finansiell oro i världen betyder.

Byggföretagen säger att de hade byggt mer om byggkostnaden och markkostnaden varit lägre. Det råder snarare brist på konkurrens ute i landet, och man kan undra varför de stora två- och trestaviga byggföretagen mest uppehåller sig i Göteborg, Malmö och Stockholm och inte exempelvis i Luleå, som är en stad som växer. Där bygger man serverhallar åt Facebook i stället. Man kan undra vilka det är som ska bygga på de riktigt svaga bostadsmarknaderna där produktionskostnaden överstiger marknadsvärdet i samma ögonblick som den nye ägaren sätter nyckeln i låset och flyttar in.

Herr talman! Det är därför som vi måste se hela Sverige och lyfta fram vad som görs för hela Sverige. Den förlängda friheten att betala fastighetsavgift från 10 till 15 år, sänkningen av fastighetsavgiften för flerfamiljshus till 0,3 procent och att vi dessutom sänker taket för fastighetsavgiften till 1 200 kronor per lägenhet i flerfamiljshus är åtgärder som vidtagits. Möjligheten som finns sedan förra året att ställa ut kreditgarantier utökas till 16 000 kronor per kvadratmeter, och att den övre

beloppsgränsen tas bort kommer med bättre marknadsföring att få fler att vilja bygga på svaga bostadsmarknader.

Jag vill också tillägga att det finns mycket annat som krävs för att utveckla landsbygden. Nina Lundström talade till exempel om transporter och infrastruktur. Man ska inte i den övriga politiken skapa större svårigheter för landsbygdsutvecklingen än vad som redan finns. Vi kan se att så sker från många partier, dock inte från Alliansens partier.

Jag vill också nämna LIS-områdena och möjligheten att skapa landsbygdsutveckling i strandnära lägen så att kommuner där varje invånare, även små barn, har miltals av stränder att tillgå och bosätta sig vid kan få lov att utnyttja detta för att skapa attraktiva bostäder och landsbygdsutveckling. Det är välkommet, men problemet just nu är att det finns en tröghet hos länsstyrelserna och en osäkerhet hos kommunerna som har dessa ambitioner.

Herr talman! Det är glädjande att regeringen tänker sig att skapa klarhet kring detta så att vi får den utveckling vi önskade när vi förändrade strandskyddet. Lite märkligt är det då att Miljöpartiet, som tidigare var emot de förändringar som gjordes under förra mandatperioden, nu vill ha kvar det som det är.

Ja, herr talman, det görs mycket och det skulle behöva göras mer. Centerpartiet vill stimulera sparandet, och vi vill minska flyttskatterna för att på så sätt öka rörligheten på bostadsmarknaden och låta människor förverkliga sina bodrömmar, oavsett ålder, härkomst och bostadsort.

Vi vill ha en långsiktigt hållbar bostadspolitik som tar sikte på kommande generationer, på klimatet och på att skapa goda sociala och hälsosamma miljöer för människor att leva och utvecklas i.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 20 OTTO VON ARNOLD (KD):

Herr talman! Vi har i dag att debattera civilutskottets budgetbetänkande *Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik*. Inledningsvis vill jag yrka avslag på samtliga motioner och bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi har hört hur oppositionen mer eller mindre unisont framfört sina klagovisor högljutt, falskt, i helt olika tonarter och föga samstämmigt. Det är viktigt att vara långsiktig i politiken, speciellt i bostadspolitiken. Vi har inom Alliansen haft ett antal år på oss att titta på, analysera och successivt lägga fram bostadspolitiken. Samtidigt drabbas vi av omvärlden och lågkonjunkturen. Den tidigare kommandoekonomin, om jag så får säga, som vissa förespråkat har visat sig inte fungera. Vi behöver gå till botten med många av de grundläggande orsakerna till att det inte byggs i den omfattning som vi önskar.

Anslagen för 2013 omfattar totalt ungefär 1,2 miljarder och ska användas för att ge alla människor, i alla delar av landet, en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas samt bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas. De är de övergripande målen som regeringen har slagit fast. De långsiktiga målen, långsiktigheten, handlar inte bara om byggande utan också om god hushållning med våra resurser.

Om vi tittar på motsvarande mål från oppositionen ser vi att de tagit fram en målsättning som verkar intressant, men om vi tittar på medlen, vad det finns för medel, ser vi att där finns en kraftig statlig inblandning och väsentligt hårdare statlig styrning. För Vänsterpartiet handlar det om en ren planekonomi, kommandoekonomi, där de säger att vi ska bygga 40 000 lägenheter, basta. Hur bra är en sådan politik om det skulle behövas fler?

Subventionerna är och har varit universalmedicinen och verkar kunna bli det även framöver. Det intressanta är dock att ingen av parterna på bostadsmarknaden vill ha den politiken. Ingen vill ha subventioner. Varför inte det? Jo, de leder framför allt till fördyrade kostnader. Vi får alldeles för höga kostnader för bostäder, och ingen har råd att bo i dem. Det skapas strukturer, som ingen heller vill ha, med koncentrationer i företag, mindre pluralitet och mindre mångfald när det gäller utbudet av byggande. Det är viktigt att komma bort från det, och Boverket har fått i uppdrag att titta på hur konkurrensen fungerar på byggmarknaden.

En viktig förutsättning för byggande är att det finns en ordentlig planering. I dag finns en ny plan- och bygglag som tillämpas och implementeras successivt. Det finns ett råd som står för utbildningar. Det finns också en ny instansordning med mark- och miljödomstolar så att vi får en enhetlig domstolsprövning; man ska inte kunna komma fram till tre fyra olika resultat.

När det gäller hushållningen med mark och vatten, och speciellt de miljökrav som vi står inför på grund av förändringar i klimatet, vill jag nämna Länsstyrelsen Skåne, som har en nollvision för byggande på den goda åkermarken, en viktig resurs för att kunna föda befolkningen i landet. Det kan kanske uppfattas som en begränsning av byggandet, men så ska man inte se det. Snarare handlar det om att vara bättre på hushållning, att använda rätt resurser på rätt plats.

Ett bra exempel på den regionala samordningen är Stockholm, där regeringen jobbar hårt för att få ihop samlade planer som är övergripande på just regional nivå. På så sätt kan man se vem som bygger var och när. Boverket har dessutom fått i uppdrag att undersöka hur planeringen i andra länder fungerar. Vad kan vi lära oss av våra nordiska grannländer? Vad kan vi lära oss av Tyskland? Deras processer ser annorlunda ut. Där finns mer balans mellan stat, region och kommun. Det ska bli spännande att följa.

När det gäller bostadsmarknaderna är det, som påpekades tidigare, viktigt med långsiktighet där konsumenternas efterfrågan möts av ett utbud. För att veta hur marknaden fungerar, varför det inte är på det sättet, är det viktigt att bland annat titta på hur konkurrensen fungerar. Varför fungerar vissa marknader dåligt? Ett exempel på det är alla de svartkontrakt som finns när man fått ett jobberbjudande och därför kommer till Stockholm. Vad finns det för möjligheter om man inte har kapital? Jo, det är att gå till en svartförmedlare. Ett av de konkreta förslagen från regeringen är att låta privatpersoner hyra ut sin bostad. Det är ett förslag som kortsiktigt kan göra svarta lägenheter vita. Vi får inte glömma bort att det lite grann är som med ROT- och RUT-avdragen, att vi synliggör en marknad, synliggör möjligheter för människor att få tillgång till en bostad. Samtidigt får vi en prissättning som är förutsägbar. Den svarta

marknaden är helt oförutsägbar. Så var det också innan vi införde ROT- och RUT-avdragen.

En annan viktig sak är att göra en analys av hur marknaden ser ut, hur bostadsmarknaden fungerar ur såväl ekonomiska som socioekonomiska aspekter. Boverket har fått i uppdrag att tillsammans med BKN skapa en avdelning för hantering av både socioekonomiska och ekonomiska analyser. Det är viktigt att se varför vi har segregering, vilka orsaker som ligger bakom och hur vi kan komma till rätta med dem.

Det finns ett antal saker som mina kolleger har diskuterat och klarlagt, och jag är övertygad om att vår minister kommer att ytterligare och mer i detalj diskutera frågorna.

Herr talman! Vi har lagt grunden för en långsiktig politik. Det görs analyser för att vi i framtiden ska få en välfungerande och bra bostadsmarknad i Sverige.

(Applåder)

Anf. 21 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Det är alltid stimulerande och intressant att lyssna på debatter om bostadspolitik. Jag ska börja med att gå tillbaka i tiden lite grann. På 1990-talet och början av 2000-talet tilläts den nationella bostadspolitikerna falla i glömska, vill jag påstå, i Sverige. Vi politiker agerade över lag som det brända barnet. Vi skydde elden.

Omfattande räntebidrag och statliga regleringar hade präglat bostadspolitikerna i årtionden. 1990-talets lågkonjunktur var ett obehagligt uppvaknande. Då kom baksällan av inflationsekonomin och subventionspolitiken. Därtill var det en illa tajmad skattereform där skatterna sänktes på arbete och ökade kraftigt på byggande och boende – mitt i en lågkonjunktur.

Det här bidrog till att politiken mer eller mindre abdikerade. Lagstiftningen tilläts att föråldras, och den lagstiftning som tillkom var av bevarandekaraktär. Goda föresatser omgärdade åtgärd efter åtgärd som försvårade och fördyrade byggandet. Samtidigt rustade kommunerna ned sina stadsbyggnadskontor. Priset för detta betalar vi nu. Vi har under lång tid byggt färre lägenheter än alla jämförbara länder, och bostadsbristen är akut på många håll.

Vår huvudstad Stockholm växer med två fullsatta SL-bussar per dag och tillhör de snabbast växande huvudstäderna i Europa. Men bostadsbyggandet följer inte med i utvecklingen. Vi läser nästan dagligen i tidningar om unga som tvingas flytta runt till osäkra och mer eller mindre olagliga tillfälliga bostäder. Många är de människor som fått jobb i Stockholm men är frustrerade över att det inte går att hitta en bostad. Och vi hör om arbetsgivare som har svårt att hitta arbetskraft på grund av bostadssituationen.

Det är mot denna bakgrund som regeringen nu är i full färd med att modernisera och rusta upp bostadspolitikerna. Vi analyserar och utreder. Vi förnyar lagstiftningen. Vi lägger fram skarpa förslag i den budget vi nu diskuterar. Och vi skapar långsiktigt sunda spelregler för ett ökat byggande, för att rusta Sverige för dagens och morgondagens krav.

Herr talman! Politiken vilar på tre ben. Det första är att skapa en smidigare bostadsmarknad. Här kan jag till exempel nämna det reformerade hyressättningsystemet, som regeringen tillsammans med parterna på

bostadsmarknaden kom överens om under förra mandatperioden. Regeringen har också infört möjligheten att bilda ägarlägenheter när man bygger nytt, och vi utreder de lagtekniska förutsättningarna för att kunna bilda ägarlägenheter i befintligt bestånd.

Vi utreder hur hyresrätten kan stärkas i två separata utredningar. I budgetpropositionen för 2013 föreslår vi sänkt fastighetsavgift för flerfamiljshus och att tiden för presumtionshyra förlängs från dagens 10 till 15 år. All nyproduktion blir undantagen från fastighetsavgift de 15 första åren.

Det andra benet som politiken vilar på handlar om planprocessen. Vägen från idé till färdigt hus är lång, kantad av hinder och snårig som en kostig. Är det någonstans som tid är pengar är det vid byggande.

Vi har en ny plan- och bygglag och en tydligare instansordning för överklaganden. Nu ser vi över vägen från beslutad detaljplan till färdigt bygge. Vi ska göra den tydligare, effektivare och mer transparent. Vi har också bett samma utredare titta på det tyska exemplet, där planprocesserna under vissa förutsättningar är väsentligt kortare än i Sverige. Utredaren, Lars Magnusson, ska arbeta skyndsamt, och till valborgsmässoafton 2013 ska han ha ett svar på om den tyska modellen är möjlig att införa också i Sverige och i så fall hur.

Långa handläggningstider hos länsstyrelserna lyfts fram av många som ett problem. I budgetpropositionen ger vi länsstyrelserna och domstolarna 40 miljoner kronor extra årligen för att korta handläggningstiderna för överklaganden. Vi kommer också att sätta upp tydliga mål för handläggningstiderna, gemensamma för alla länsstyrelser.

På en bostadsmarknad som i årtionden inte riktigt har fungerat som den ska drabbas till exempel grupper såsom unga och studenter särskilt hårt. Därför får Boverket nu i uppdrag att se över regelverket som rör studentbostäder och bostäder för unga under 35 kvadratmeter.

Mitt budskap till Boverket är tydligt: Ifrågasätt alla regler utom de som kan anses grundläggande för människors hälsa och säkerhet. Är det någonstans man ska kunna göra avsteg från regler är det just i bostäder där unga människor bor en kortare period av sina liv.

Flera utredningar pågår och kommer snart att lämna sina förslag. En av dessa utredare är Björn Hedlund som tittar på de kommunala särkraven vid byggande. Särkrav kan fördyra och i vissa fall omöjliggöra byggande. Det handlar om att skapa goda förutsättningar för industriellt byggande, att man egentligen använder samma teknik i byggbranschen som i all annan industriell produktion, att man upprepar sig, gör om samma moment i större skala, och därmed förfinas produktionsmetoderna, kvaliteten blir högre och kostnaderna blir lägre. Björn Hedlunds utredning är intressant i det avseendet.

Herr talman! Regeringen bedriver en aktiv bostadspolitik. Vi skapar bättre förutsättningar för byggande i landet. Men detta tar också tid.

Det tredje benet i politiken handlar om att utnyttja de bostäder vi redan har på ett effektivare sätt. Tusentals lägenheter skulle kunna frigöras om vi gjorde det enklare och mer lockande att hyra ut i andra hand.

I budgetpropositionen har vi ett väl balanserat förslag. Jag är medveten om att det inte behandlas i dagens betänkande. Men en seriös bostadspolitik kan inte bortse från det snabbaste sättet att få ut fler lägenheter på hyresmarknaden.

Under den här debatten har jag lyssnat på oppositionen. Jag har ställt mig frågan: Finns en samlad opposition? Svaret är tydligt: Nej. Det spretar åt olika håll. Det är olika förslag, ibland motstridiga, och framför allt saknas gemensamma alternativ. Det finns helt enkelt inget regeringsalternativ på oppositionens sida.

Nästa iakttagelse jag har gjort är att det finns ingen egentlig analys av det kroniska strukturella problemet på svensk bostadsmarknad. Varför har man i Sverige byggt så lite mätt mot alla andra jämförbara länder i 20 års tid? Det är mindre än OECD-genomsnittet, och mindre än våra nordiska grannländer. Det enda jag ser är att förslag upprepas som har drivits under lång tid, som antingen inte har fungerat tidigare eller inte heller då ansågs vettiga att pröva.

Nästa iakttagelse jag gör är att de problem som finns är ordrikt men bra beskrivna. Det erkänner jag gärna. Men konklusionen saknas ofta. Vad gör vi åt problemen? Än mer saknas svar på frågan om hur förslagen ska genomföras.

Partier som har ambitionen att komma i regeringsställning måste inte bara ha en bra beskrivning av problemet, de måste också ha en idé om vad de vill göra och hur de vill göra. Sedan kanske de också ska fundera över vem de vill göra det med.

Med en bristfällig analys eller felaktiga, ej genomtänkta åtgärder blir det ingen riktig politik som löser problemen. Låt mig ge ett exempel på det mest konkreta som ändå finns, som åtminstone två oppositionspartier förordar, nämligen subventioner. Jag har fem invändningar mot subventioner. Jag skulle vilja höra oppositionen försöka bemöta åtminstone en av de fem invändningarna.

Den första invändningen är att pengarna som avsätts inte räcker långt. Det krävs enormt stora summor pengar om subventioner ska ge effekt över tid. Det lilla som kan anas med tanke på de pengar som avsätts och det svagt utformade regelverk som finns är att vid en historisk jämförelse bakåt i tiden i Sverige och vid nya beräkningar kommer pengarna inte att räcka långt.

Den andra invändningen är att vi har provat subventioner i Sverige. Åtminstone tre varianter har funnits under 1990-talet och 2000-talets början. Ändå byggde vi hälften så många lägenheter som finnarna, norr-männen och danskarna gjorde – mindre än OECD-genomsnittet. Varför fungerade inte politiken då? Varför skulle den fungera i dag?

Den tredje invändningen är att om ett sådant subventionssystem genomförs måste vi enligt de EU-regler som finns notifiera detta hos EU-kommissionen eftersom det kan uppfattas som ett statsstöd. Det kan gå igenom. Kommissionen är generös när det gäller bostadspolitik, men det tar sex till tolv månader. Vad händer den dagen Socialdemokraterna sitter i en sådan position att man vill notifiera ett subventionssystem hos EU? Jo, byggbranschen kommer att sluta att bygga de bostäder de tror kan bli föremål för subventioner och vänta tills de får veta regelverket. Det blir stopp i bostadsproduktionen.

Den fjärde invändningen är att subventioner är osunt för byggföretagarna. De blir uppmuntrade att jaga subventioner och regelverk i stället för att utveckla sitt byggande, sitt kunnande och sina produktionsmetoder.

Den femte invändningen är att erfarenheterna visar att subventionerna ofta går till byggare som ändå hade tänkt bygga. De går rakt ned i byggherrarnas fickor. Man tar skattebetalares pengar och ger dem till byggbranschen. Det är inte en bra politik.

Jag vore tacksam om företrädare för oppositionen kunde bemöta åtminstone någon av de fem invändningarna.

Till sist: Professor Hans Lind på KTH skrev i början av 2000-talet en rapport som han gav namnet *Bostadsbyggandets hinderbana*. Det är en mycket träffande titel. Han talade nog för döva öron då, 2002, när det begav sig, men den här regeringen tar itu med just de hindren: planprocesser, bullerhanteringen, riksintressena, överklagandetider, avsaknad av regional planering med mera.

Detta tar tid, och mycket av det regeringen har gjort och gör sedan 2006 borde ha gjorts redan för 10–15 år sedan.

Regeringen anklagas för att vara passiv. Jag har jämfört med vad som hände 2002–2006, den sista mandatperioden när Socialdemokraterna styrde med hjälp av Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Studera propositionsförteckningar och studera initiativen på det bostadspolitiska området under den perioden! Då ser ni höjden av passivitet och förlamning. I den jämförelsen är regeringen i dag oerhört aktiv.

Det tar tid att reparera 20-åriga brister. Det tar tid att vända en negativ utveckling. Men resan har inletts, och ett spännande reformarbete har påbörjats.

(Applåder)

Anf. 22 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! När det gäller subventioner och statligt stöd till byggande har vi i Vänsterpartiet en tioårsplan. Det är ganska lång tid, för att man också ska kunna se effekterna. Självklart är det inte den enda politik som vi har. Detta är ett stöd för att sätta i gång byggandet, och vi tror på det.

Statsrådet Attefall säger att det är EU som bestämmer. Det kan inte vara sant. I Sverige har vi en riksdag och ett folk. Vi är folkvalda, och vi kan bestämma själva hur vi vill ha det. Om allt ska anpassas till EU-politik är det farligt för demokratin. Om de bestämmer åt oss är det sex månader, men vi har en tioårsperiod för att kunna se effekterna av detta.

Vi är medvetna om den analys som har gjorts som visar att Sverige jämfört med grannländerna under de senaste åren har haft ett rekordlångt bostadsbyggande. Det är en fråga som statsrådet ställer till oss i oppositionen, fast det är er regering som har haft makten under sex år. Under en lång period var byggandet rekordlångt, men när ni kom till makten blev det mycket färre bostäder byggda.

Plan- och bygglagen – vi har varit med om att förenkla den och så vidare. Men det är inte det enda som är problemet, utan det handlar om kostnader, regler och normer och mycket annat, men också vilken ambition man har i politiken.

Anf. 23 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Det är intressant att höra att förnyelsen inom Vänsterpartiet nu har inneburit att man lämnat femårsplaner och gått över till tioårsplaner.

EU:s spelregler måste vi följa. Vi är medlemmar i klubben. Det innebär att man måste anmäla om man ska införa statsstöd, och det godkänns om det inte strider mot EU:s gemensamma spelregler. Det kan man tycka är bra eller dåligt. Amineh Kakabaveh och Vänsterpartiet tycker inte om det. Jag tycker ändå att det är rimligt att man har gemensamma spelregler för att just ha gemensam konkurrens.

I detta fall tror jag, om man utgår från att systemet är någorlunda rimligt, att EU kommer att godkänna det. Men det tar tid. Jag försökte bara beskriva att processen tar tid. Och det vakuum som uppstår under tiden man går till EU innebär att alla kommer att avvakta med att bygga bostäder.

Ni i oppositionen klagar på att det händer för lite, men ni lägger fram förslag som gör att det blir ännu mer av tidsutdräkt innan man får fart på bostadsbyggandet. Det är det som är problemet. Sedan finns det, som sagt, ytterligare fyra andra invändningar som visar att subventionspolitik inte fungerar.

Vi har under 20 års tid haft en utveckling med ett kroniskt lågt bostadsbyggande i Sverige. Jag bara vädjar till oppositionen att analysera: Vad var det som inte fungerade under dessa 20 år? Vänsterpartiet hade under många av de åren en mycket aktiv del i regeringspolitiken. Ni förhandlade varenda budget med regeringen. Ni var med på varenda budget under åtminstone de sista sex åren ihop med regeringen. Ni var ju med och skapade förutsättningarna för ett högre bostadsbyggande. Ni införde ett antal olika subventionssystem.

Ni har prövat de här sakerna, och det fungerade inte. Dra någon slutsats av detta! Försök göra ett slags intellektuell analys och dra sedan slutsatser av det! Men det kommer ingenting sådant, utan det kommer ett upprepande av olika typer av förslag som Vänsterpartiet alltid har haft. Det spelar ingen roll vilken politik som förs, vilket konjunkturläge det är och vad verkligheten säger – Vänsterpartiet har några förslag som man upprepar. Men det blir inte bättre effekt i verkligheten bara för att man upprepar saker som inte har fungerat tidigare.

Anf. 24 AMINEH KAKABAVEH (V) replik:

Herr talman! Jag tror att en kvarts miljon ungdomar och flera hundra tusen människor i Sverige inte behöver en intellektuell analys av politiken. Det finns en verklighet. Den verkligheten drabbar människor. Den drabbar de äldre. Den drabbar den mamma som sitter i SVT:s *Debatt* och säger att hon är tvungen att flytta. Till och med de renoveringar som görs i dag innebär att folk inte vågar, orkar eller har råd att bo kvar, varken äldre, yngre eller ensamstående mammor. Jag tror inte att dessa människor behöver den intellektuella analysen här i talarstolen.

Om man läser Vänsterpartiets motioner och tar del av vår ideologi ser man att vi har den intellektuella förmågan att analysera. Politik handlar om människors vardag, inte bara om intellektualitet. Det kan jag säga.

Min fråga till statsrådet är: Vad är statsrådet beredd att göra för att upprustningsprogrammet inte ska leda till ockerhyror och för att människor ska kunna bo kvar där de har investerat och betalat i decennier för att kunna ha en framtid för sig själva och sina barn?

Den andra frågan gäller bostadssegregationen, som är ett allvarligt samhällsproblem. Det beror inte på människornas färg eller klass. Det är

ett problem. Det beror på politiska beslut och att vi inte har tagit det ansvar vi borde ta. Vad är statsrådet beredd att göra? Vilka åtgärder ska vidtas? Är statsrådet beredd att lyssna på Vänsterpartiets förslag att till-sätta en parlamentarisk utredning för att utreda hela processen? Vad kommer det att leda till? Vilka planer ska vi ha för att kunna minska och bekämpa segregationen?

Anf. 25 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Jag försöker bara säga att man först måste analysera vad som är orsaken till problemen och sedan komma fram till åtgärder, som man dessutom också ska försöka utforma så att de går att genomföra i verkligheten. Så tänker jag i alla fall när det gäller politik, och den processen är vi inne i.

Jag noterar att Vänsterpartiet anser att det inte behövs någon intellektuell analys. Okej. Då kan jag kanske också bättre förstå slutsatserna i Vänsterpartiets motioner. Men har man inte rätt analys, rätt åtgärder och en förmåga att genomföra åtgärderna blir det inte mycket av det hela. Det är det jag försöker säga i all ödmjukhet.

Sedan håller jag med Amineh Kakabaveh när hon pekar på bostads-segregationen. Det är en av de stora, svåra utmaningarna. Det problemet har vi byggt upp i Sverige under lång tid. Det finns många olika saker som regeringen jobbar med just nu, på integrationsområdet, på jobbom-rådet, på skolans område men också på bostadsområdet för att se till att vi kan förbättra möjligheterna.

Det pågår också många spännande och bra saker ute i Kommunsve-rige. Jag reser runt en hel del för att samtala och lära mig mer men också för att samla intryck. Vi behöver fundera på: Vad kan politiken göra ytterligare på området? Men man måste också diskutera: Vad är kommu-nernas roll i sammanhanget? Vad är de privata och de kommunala fastig-hetsägarnas ansvar? De är ändå huvudansvariga för den fysiska miljön, som människor bor i. De får inte springa undan det ansvaret och skicka notan till staten.

Däremot kan staten ha en viktig uppgift att hjälpa till, särskilt när problemen är komplexa, med en dålig skola, med ett illa fungerande rättsväsen, med brist på arbeten men också där den fysiska miljön är eftersatt. Här håller regeringen på med ett arbete på flera olika områden för att försöka stärka och förbättra förutsättningarna.

Jag vill slutligen lägga till att vi har, som ett instrument, förstärkt bo-stadsbidragen för både pensionärer och barnfamiljer. En del unga har också fått bättre bostadsbidrag. Det är en åtgärd vi har vidtagit på ett område som det inte har gjorts någonting åt sedan 1997. Även här blir ni från Vänsterpartiets sida svardiga: Varför gjorde man inte någon-ting på det här området när man hade makten?

Anf. 26 VERONICA PALM (S) replik:

Herr talman! Det tar tid att vända utvecklingen, säger ministern i sin avslutning. Men det gjorde det ju inte, utan det gick väldigt fort. År 2006 störtök byggandet. Det har legat på en alltför låg nivå under mycket lång tid, men det gick upp 2003–2006, och sedan dök det. Det gick fort att vända.

Jag är glad över att vi har bostadsministern med i debatten och tackar för det. Ministern ägnade inledningen av sitt anförande åt att prata om 90-talet. Sedan kom det stora ord om det inomdepartementala arbetet. Han rabblade upp ett antal utredningar och hade invändningar mot oppositionspolitiken.

Det vore nog bättre om ministern ägnade sig mer åt att se på hur verkligheten ser ut. Jag reser otroligt mycket, möter många människor och ser effekterna av bostadsbristen i Sverige. Jag är inte domedagsprofet – jag vill vara mycket tydlig med det – men jag är väldigt orolig. Om man ska kunna göra något åt de problem som man ser i Sverige krävs det att man ser hur verkligheten ser ut.

Sverige är dessutom ett alldeles för litet land för att vi ska stå här och ha ideologiska skyggglappar inför något som är grundläggande förutsättningar för jobb och tillväxt i Sverige.

Då tror jag att två saker är viktiga.

Det ena är att sätta i gång, att få spaden i jorden. Det handlar om plan- och bygglagen, som det krävs en översyn av. Nu är det ett och ett halvt år senare, så jag kan tycka att det är lite pinsamt för regeringen, men det är bra att man tar det ansvaret.

Det andra handlar om byggföretagen och möjligheten att få investeringar. Då måste jag fråga ministern: Tror bostadsministern att de stora byggbolagen inte bygger på pin kiv eller för att retas med regeringen, eller finns det andra skäl till att investeringarna inte kommer till Sverige?

Anf. 27 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Jag vill först ta upp det som hände 2006–2007. Det är sant att vi avvecklade ett subventionssystem som Socialdemokraterna hade infört utifrån de erfarenheter som jag har beskrivit, att det inte fungerade. Då säger Veronica Palm att byggandet i Sverige dök. Det är intressant att det dök ungefär lika mycket i Finland, Norge och Danmark. Svensk politik får tydligen stora återverkningar på omvärlden!

Vad jag försöker beskriva är att byggandet går upp och ned. Problemet är bara att den här svängningen, som alltid kommer att finnas, är på alldeles för låg nivå. Vi måste långsiktigt få den på en högre nivå.

Vi hade även 2009 ett fall i bostadsbyggandet på grund av finansoro och finanskris. Just nu upplever vi en liknande rekyl i byggandet. Det gick uppåt efter det, och sedan har det gått ned på grund av den oro som finns på den finansiella sidan.

Det är sådant som vi självklart måste tackla. Men framför allt gäller det att se till att vi har goda förutsättningar för att byggandet svänger lite grann upp och ned men på en betydligt högre nivå.

I budgetpropositionen har vi en rad konkreta förslag. Det sägs att vi ingenting gör. Men vi sänker skatten för hyresrätten, vi inför längre tid för presumtionshyror, vi slopar fastighetsavgiften under de 15 första åren för all nyproduktion och vi har ett brett paket för att underlätta andrahandsuthyrning.

Jag säger inte att det är tillräckligt. Men påstå inte att det finns noll förslag! Jag beskrev också hur vi kortar handläggningstiderna på länsstyrelsen och på mark- och miljödomstolen. Vi har en rad olika arbeten i gång, och jag kan försäkra Veronica Palm om att hon kommer att få fler

förslag till riksdagen att titta närmare på. Jag diskuterar också gärna hur vi kan skapa breda parlamentariska lösningar kring de olika förslagen.

Men återigen: Vi måste skapa långsiktigt goda förutsättningar för att få bostadsbyggandet på en högre nivå. Det går inte att tro att vi kan motverka eller helt hålla oss ifrån en finansiell kris och den oro som finns i omvärlden och är orsaken till att byggandet av framför allt ägda bostäder faller just nu.

Anf. 28 VERONICA PALM (S) replik:

Herr talman! Det blir väldigt uppenbart att det är en tunn budgetproposition när det gäller nyproduktion och omställning av det befintliga beståndet. Varje företrädare för den regering vi har som har varit uppe i debatten har ju känt sig tvungen att lyfta fram den fråga som inte är föremål för debatt i dag, det vill säga en förändring av hyressättningssystemet till ren marknadshyra för andrahandsbeståndet, vilket möjligen kan ge några tusen lägenheter, på en marknad i Stockholm där vi har ett underskott på 110 000 bostäder.

Jag svarar på det: Min lösning är att se till att öka möjligheterna för andrahandsuthyrning och inte chockhöja hyrorna, och huvudsavret är förstahandskontrakt, som jag tror är det bästa för unga människor.

Den diskussionen tar vi dock någon annan gång. Jag har verkligen försökt hålla mig ifrån att diskutera det. Men det är klart att om man inte har någonting tar man det man har.

Tillbaka till huvudfrågan: Krävs det inte ett politiskt ansvar för att öka investeringarna i bostadsbyggandet? Nu ser vi regelverksförändringar, efter att en regering som har suttit i sex år inte har fått till stånd några regelverksförändringar. Det är bra. Jag har sträckt ut handen tidigare och varit beredd att delta i ett arbete för att göra om plan- och bygglagen, eftersom regeringen helt enkelt misslyckades när man gjorde det. Jag är beredd att ta det ansvaret.

Men när det gäller investeringar, att få byggbolagen att vilja vara med och vilja investera i ökat bostadsbyggande: Jag tror inte att de stora byggbolagen vill retas med regeringen eller att de på pin kiv säger att de inte ska göra några investeringar. Jag tror att de vill att vi ska vara med och dela risken, för bostadsmarknaden är något annat än vilken annan marknad som helst. Där skulle smörjmedel och en ryggsäck som en förhandlingsman kunde ha för att få i gång byggsektorn kunna vara verktyg.

Min fråga till statsrådet kvarstår: Tror statsrådet att bolagen inte vill investera mer?

Anf. 29 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Vi har åtminstone fem skarpa förslag i budgeten, varav ett handlar om andrahandsuthyrning. Veronica Palm försöker framställa det som om det är tomt i budgetpropositionen. Jämfört med hur det fungerade 2002–2006 vill jag säga att en enda budgetproposition från den här regeringen innehåller fler skarpa förslag än vad man sammantaget lyckades få ihop under en hel mandatperiod.

Självklart tvekar byggföretag i dag när de får problem hos banker som är striktare och får problem med att konsumenter inte vill teckna kontrakt för exempelvis en bostadsrätt eftersom de tvekar, eftersom de

har svårare att få lån eller svårare att bestämma hur de ska göra i framtiden, eftersom det är stora investeringar. Det finns en sådan tvekan i dag.

Det är en problematik som vi brottas med just nu. Jag tror att Veronica Palm liksom alla andra är mycket väl insatt i hur omvärlden ser ut just nu.

Det innebär att en del av de här bostäderna kommer att komma i gång efter tvekan. Men vi måste också få bättre fart på hyreshusbyggandet – det är inget snack om den saken. Det är därför vi har lagt fram förslag om att förbättra villkoren för hyresrätter. Det är därför vi jobbar med två olika utredningar, varav en presenteras inom kort, som handlar om hur vi kan förbättra förutsättningarna för ökat hyreshusbyggande.

Sedan måste vi också se till att tiden från idé till spade i jorden blir kortare, för det ligger mycket pengar i det, och det finns mycket av konkurrensproblematik och ökade kostnader som i slutändan drabbar de boende via högre hyror eller via högre priser på bostadsrätter.

Regeringen har en hög ambitionsnivå, och jag kan försäkra Veronica Palm att det kommer att hända mer under den här mandatperioden än Veronica Palm vill ge sken av just i dag. Därför kan hon lugnt spara sitt anförande till kommande tider, när hon får svårare att upprepa sig.

Anf. 30 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Ministern tar till stora ord. Han har vid ett flertal tillfällen upprepat: Om man inte har rätt analys fungerar det inte. Om man inte har rätt åtgärder fungerar det inte.

Om man tittar på de förslag som regeringen har lagt fram under de här sex åren på bostadspolitikens område ser man att remissinstanserna inte jublar – tvärtom! Det finns väldigt mycket skarp och tuff kritik. Jag är ofta förvånad över att till och med organisationer från näringslivet som normalt sett brukar stödja moderat politik kan såga regeringens förslag jäms med fotknölarna – och ändå genomför regeringen dem.

Jag undrar alltså hur det står till med den här rätta analysen och de rätta åtgärderna.

Ministern har också flera gånger upprepat: Det funkade inte. Jag undrar vad alla de som bor i merparten av de bostäder som finns i vårt land i dag, alla de bostäder som byggdes på 40-, 50-, 60- och 70-talet, tycker om ett sådant uttalande – att det inte funkade. Det byggdes ju ändå! Sedan kan man i dagens perspektiv tycka att det gjordes på ett konstigt sätt. Men att påstå att det inte funkade tycker jag är ett märkligt sätt att beskriva vår historia.

Att det från regeringens sida inte hände så mycket mellan 2002 och 2006 kanske berodde på att det faktiskt var en ganska bra ökning av bostadsbyggandet då. Jag tycker inte heller att den nuvarande regeringen ska skylla på den ekonomiska krisen. Det som hände var före den ekonomiska krisen, alltså mellan valet 2006 och krisen 2008. Det var då det gick ned. Sedan har vi haft variationer, som ministern mycket riktigt påpekar, men de har legat på mycket lägre nivå än tidigare.

Att vi har ett så lågt byggande i dag har väldigt mycket att göra med den osäkerhet som regeringen har skapat. Återigen kommer vi till frågan om långsiktigheten. Ministern frågar vem oppositionspartierna har tänkt göra det med. Jag skulle vilja veta vem regeringen tänker göra det med.

Anf. 31 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Vi tänker driva politik tillsammans i allianspartierna, gärna i samråd med oppositionspartier som är beredda att diskutera i sak, att fatta beslut och också är beredda att ibland kanske fatta obekväma beslut, för det krävs också. Har man förmågan att våga stå upp för detta, att våga fatta obekväma beslut och kanske gå emot en del intresseorganisationer som man annars står nära har man, tror jag, också förutsättningar att föra en långsiktigt klok politik. Så är det ofta. De beslut som man i efterhand hyllar har tagits i sammanhang där det har funnits kritik, invändningar och motstånd, men det är ofta sådana beslut som visar sig hålla över tid.

Jan Lindholm tycker att jag säger att det krävs rätt analys och rätt åtgärd. Ja, det är precis vad som krävs. Man kan diskutera analysen. Problemet är att jag oftast saknar en självkritisk analys hos oppositionen. Varför funkade det inte under 1990-talet eller 2000-talet? De åtgärder man kommer med är ganska vaga och svarar inte ens mot de problem som vi besitter.

Varje person som seriöst läser oppositionens alternativ upptäcker, förutom splittringen, att det inte finns speciellt mycket att bygga regeringspolitik av. Vad som skulle hända om ni fick makten är att ni skulle tvingas in i ett utredningsarbete som skulle fördröja åtgärder i årtal jämfört med den höga ambitionsnivå som finns i dag.

Åpropå detta med befintliga bostäder vill jag säga att ett av problemen är att vi har haft en ganska svajig bostadspolitik i Sverige, som har gjort att bostadsbyggandet har gått upp och sedan ned. Sedan fick vi lite baksmälla av inflationsekonomin, regleringsekonomin och subventionspolitiken, som inte fungerade. Den baksmällan lider vi fortfarande delvis av.

Anf. 32 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Herr talman! Nu upprepade ministern att det inte funkade och att man måste ha rätt analys. Jag delar den uppfattningen. Det är klart att det är bra att man har en väl genomarbetad analys och väl genomarbetade förslag. Jag skulle inte säga att jag kommer med rätt analys eller rätt åtgärder, för jag tror inte att det är särskilt klokt att säga det som politiker.

Några dagar efter att man har tagit ett beslut brukar det alltid visa sig att om man hade väntat in ytterligare ett antal fakta hade man kunnat fatta ett ännu bättre beslut.

Jag tror att det är fel att säga att det inte funkade när man ser på det historiskt. Visst finns det problem, och jag menar inte alls att vi ska upprepa något som vi historiskt har gjort. Men när man pratar om historien är det viktigt med en korrekt beskrivning. Det fungerade bra i sin tid. Visst har vi i dag ett helt annat läge, framför allt i och med vårt EU-medlemskap, som innebär att vi har helt andra förutsättningar att besluta över hur vi vill komma till rätta med problemen.

Jag är intresserad av detta med långsiktighet. Det är ju något som alla efterfrågar. Vad menar man med långsiktighet? Om man nu ska göra de analyser som ministern pratar så mycket om bör man fundera över vad man menar med långsiktighet. För min del är en bred politisk förankring en av de viktiga komponenterna i detta. Om vi ska få till det tror jag att det behövs ett annat arbetssätt än det vi har sett de gångna sex åren. Åt-

minstone de personer inom bostadsförvaltning, byggmaterialindustrin och byggindustrin som jag har träffat har uppfattat de gångna sex åren som att det har blivit rörigare, svårare och osäkrare, och man vet inte vad som händer med nästa budget. Det blir hela tiden mer och mer kaotiskt.

Därför skulle jag vilja veta hur regeringen tänker bära sig åt för att skapa långsiktighet. Det behövs något mer än det man har presterat under de första sex åren.

Anf. 33 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Självklart, Jan Lindholm, inga beslut är perfekta i alla detaljer. Beslut fattas efter en rad olika avvägningar. Det finns alltid detaljer man kan diskutera. Men jag tror att det är viktigt att man också vågar gå till beslut. Det är också problemet när vi diskuterar olika förslag. Det finns alltid någon som kan anföra en invändning mot någon del i ett förslag. Man måste, som sagt, också våga gå till beslut.

Utän att gå in i någon lång diskussion vill jag framhålla att andrahandsuthyrning är ett bra exempel på ett område där regeringen både har erbjudit och sökt bred samsyn, men det finns alltid någon aspekt som oppositionspartierna anser borde utredas ytterligare. Så kan man förstås resonera. Det är mycket möjligt att man kan komma överens om man håller på och utreder i ytterligare ett antal år. Men även här måste vi ha en ambition att komma till beslut snabbt för att få effekt för dem som i dag är utan bostad eller lever med grå eller svarta kontrakt.

Långsiktighet handlar om att de förslag vi lägger fram ska vara långsiktigt hållbara. De ska följa en tydlig strategi. Jag försökte i mitt anförande beskriva den strategi som regeringen arbetar efter. Det handlar inte om subventioner, som per definition alltid blir kortsiktiga. Det handlar om avvägningar av varför man ska bygga på ett visst sätt och inte på ett annat. Det handlar om att se till att de skattesänkningar man genomför blir bestående. Det handlar självklart också om att få så bred politisk förankring som möjligt.

Jag välkomnar gärna ett sådant samtal med både Miljöpartiet och Socialdemokraterna, som i retoriken ändå har ambitionen att göra saker och ting. Problemet är att man ofta saknar praktiska förslag som är genomförbara. Där hoppas jag att både Miljöpartiet och Socialdemokraterna vässar sig och blir tydligare, för då blir det mer att konkret samtala om.

Anf. 34 CARINA HERRSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för att han är här. Det är väldigt trevligt.

Jag vill framhålla att många av de förslag som är på gång är väldigt bra. Vi har dock en lång väg kvar att gå. Omvärldsoron har nu spritt sig till Sveriges byggsektor och industri. Temperaturen i byggbranschen ligger långt under den normala. Men vart tredje byggföretag tror att läget kommer att bli ännu sämre kommande år. Enligt Konjunkturinstitutets barometer för oktober fortsätter kraftgången. Orderingång och byggproduktion minskar, och företagen fortsätter att dra ned på antalet anställda.

På kort sikt ser byggföretagen ingen ljusning, och prognoserna framöver ser fortfarande dystra ut. Bostadspolitikerna påverkar många människor och många branscher. Sverige skriker egentligen efter en quick fix, och jag tror att vi alla skulle önska att vi hade en sådan. Men vad görs

egentligen för att snabbt möta dessa problem? Vilka besked kan vi ge människorna, branscherna och resten av Sverige: När väntas bostadsbyggandet öka igen?

Prot. 2012/13:32
28 november

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning
och byggande samt
konsumentpolitik*

Anf. 35 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Jag håller helt med i beskrivningen av den osäkerhet som finns för närvarande. Följer vi den europeiska debatten ser vi vilken enorm motsättning som finns i Europa och också i USA. Det gör att det finns en tveksamhet. Vad är det som ska hända? Vad finns bakom dörren? Det skapar en osäkerhet.

Det gör att banker, såväl på grund av de tuffare regelverk som man inför på europeisk nivå och på svensk horisont som utifrån sina egna kalkyler, är försiktigare. Också konsumenterna är försiktigare. Detta skapar en svårighet, inte minst för dem som bygger bostäder av typen småhus och bostadsrätter.

Hur snabbt detta lossnar är svårt att bedöma i dagens läge. En förutsättning för att människor ska känna sig trygga och våga investera är att vi har god ordning i offentliga finanser och rimliga och låga räntor. Där har Sverige en situation som många länder kan avundas oss. Sedan handlar det om kommunernas agerande. Det handlar om deras arbete med detaljplaner, att få fram mark och att se till att man får bostäder som inte bara är maximalt dyra.

Vi har också lagt fram ett antal konkreta förslag i budgetpropositionen för att få en snabb effekt. Om man slipper att betala fastighetsavgift de första 15 åren innebär det för den som ska investera i ett nytt småhus att man därmed kanske kan finansiera lånekostnaden för ytterligare 100 000 kronor. Det har man finansierat genom den lägre skatten på nyproduktion. Det är en illustration av att detta skapar en bättre kalkyl för den enskilda människan.

Men det snabbaste vi kan göra är självklart att underlätta andrahandsuthyrning. Jag är lite besviken över att inte Sverigedemokraterna lever upp till sina egna formuleringar bättre i sitt praktiska agerande, för det är en åtgärd som kan ge snabb effekt på mycket kort sikt.

Anf. 36 CARINA HERRSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag tänker inte gå in på den debatten här i dag. Men Stefan Attefall är jätteväkommen när vi väl har debatten. Det skulle vara väldigt trevligt.

Jag menar att vi har människor och branscher som inte vill något annat än att bygga. I dag riskerar de att bli arbetslösa, vilket kanske i sin tur leder till att de måste lämna sin bostad. Då har vi förvisso fått i gång en flyttkedja, men det är kanske inte riktigt den som någon av oss är ute efter.

Vi har, som sagt, stor bostadsbrist. Vi har långa bostadsköer. Samtidigt ökar befolkningen mer eller mindre lavinartat. Kommunerna runt om i landet har absolut ett stort ansvar, men de skriker just nu: Stopp, vi har inte förutsättningarna. Vi har inte bostäder.

Frågan är: Var ska alla bo?

Jag tycker att det är bra förslag som har lagts fram, och jag tycker att det är behjärtansvärt att vi pratar om långsiktiga lösningar. Men vi har ett akut läge, och vi måste verkligen vidta vissa akuta åtgärder.

Anf. 37 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik:

Herr talman! Jag delar helt Carina Herrstedts uppfattning att vi har ett akut läge. Regeringen försöker på alla sätt att jobba snabbt för att försöka åstadkomma ändrade spelregler som också skyndar på beslutsfattandet. Jag tänker framför allt på kommuner och byggföretag som är de som är operativt ansvariga för de här frågorna.

Vi har exempelvis nu ett uppdrag där vi ber Boverket att mycket skyndsamt titta på regelverken för byggande av små lägenheter. Man ska komma med sin rapport nästa halvårsskifte. Det handlar om att förbilliga produktionen av små lägenheter. Vi vet att det kan göra att vi bygger fler och framför allt billigare smålägenheter.

Vi tittar exempelvis på hur vi kan använda tidsbegränsade bygglov mycket mer offensivt i dag. Kommunerna kan söka pengar för att anställa folk som jobbar med samordning och inventerar mark för sådana här tidsbegränsade bygglov för att få fram studentbostäder.

Vi har en snabbutredning för att titta på det tyska exemplet, för att se hur man kan gena i planprocessen under vissa förutsättningar för att snabba på den här processen. Det gör att det går snabbare att komma till beslut om byggande men också att det blir billigare därför att hela tidsutdräkten blir kortare. Därmed blir det också billigare kalkyler för bostadsföretagen.

Men jag måste trots allt upprepa att en av de grejer som kan ge effekt redan om någon månad är att underlätta andrahandsuthyrning. Det är ett exempel. Det är därför det ligger i budgetpropositionen. Det är därför vi tvekar inför krav från oppositionen om att utreda frågorna ytterligare ett år. Vi vill ha en snabb effekt redan från och med nästa år.

Det är sådana här förslag man måste jobba med, både på kort sikt och på lång sikt. Och man ska göra det så snabbt som möjligt. Jag lovar att regeringen också gör det.

Anf. 38 KATARINA KÖHLER (S):

Herr talman! När vi pratar om bostadspolitik i vardagen, när vi läser om det i tidningarna och ser på tv handlar det oftast om storstäderna. Vi har få stora städer i landet, men de har enorma problem.

Jag vill ägna ett par minuter åt att tala om samma problem men i andra delar av vårt land, ute i landet, i glesbygden och i mindre städer och på mindre orter.

Mer än hälften av kommunerna säger att de lider av bostadsbrist, men många av kommunerna säger samtidigt att de också har bekymmer med överskott av lägenheter. Vi har alltså ganska många kommuner i landet som har problem med svaga marknader samtidigt som de behöver nya bostäder. Hyresrätterna är väl det som man saknar mest.

Hela Sverige ska leva, säger vi och alla andra partier. Det säger också regeringen. Regeringen har på olika sätt arbetat på områden där man hänvisar till just detta, att hela Sverige ska leva. Man har satt i gång olika landsbygdsprojekt. För något år sedan satte man också i gång något när det gäller näringslivsutveckling i glesbygd eller inlandet, inlandsutveckling. Det är bra initiativ. Det är inte jättemycket pengar. Men det som bekymrar mig är att vi inte ser att det har kommit i gång än.

Vi har från talarstolen i dag hört att man från regeringens sida har förändrat strandskyddsreglerna. Man har infört någonting som kallas för

LIS. Man ska alltså kunna bygga och utveckla i strandnära lägen. Sedan är det plan- och bygglagens förändringar och det här med andrahandsuthyrningen.

Bostadsministern efterlyser en helhetssyn och en analys från oss i oppositionen. Jag återgäldar det. Tycker ministern att vi inte är bra på det hyser jag samma uppfattning om regeringen.

När det gäller landsbygden, framför allt, har det skett saker. Det sker enstaka saker, men jag ser inte helheten. Jag ser inte att de här sakerna hänger ihop. I dag vet vi att stora delar av landsbygden i Sverige behöver ett rikare näringsliv. De behöver få utveckla till exempel turismen men också småföretagandet.

Det hänger inte ihop, för man sätter inte ihop de här sakerna. Möjligheten att bygga bostäder finns nästan inte i glesbygden.

Jag ser inte helheten. De här sakerna måste hänga ihop för att det ska fungera. Strandskyddet, som var en bra idé och som jag håller med om, måste fungera. Det blev precis tvärtom. Många kommuner klagar över att det blev riktigt fel. Det funkade inte på länsstyrelser och så vidare.

Med LIS är det på precis samma sätt. Det är jättebra, men hur ska vi kunna utveckla de här områdena om vi inte får bygga bostäder eller fritidsboenden där? När vi säger glesbygd innebär det att det är glest. Det kan vara långt till närmaste stad och tätort. Det här är saker som vi måste arbeta mer med för att få det att hänga ihop.

Det finns behov av att bygga nya bostäder även i glesbygden, och det finns möjligheter, menar jag. Genom en förbättrad infrastruktur, förbättrade it-kommunikationer och nya möjligheter på arbetsmarknaden med ny teknik och så vidare går det att driva företag även i glesbygd. Vi måste då se till att det också går att bo där.

Att bli uppmuntrad och stimulerad att skapa nya företag i glesbygd räcker inte långt om vi inte också kan bo där. Det här är en jätteviktig fråga.

Vi behöver i och för sig inte stå här och prata om det, för alla är medvetna om problemet. Men här behöver vi göra någonting. Jag tycker inte att regeringens räkna av nya reformer, som någon uttryckte det i talarstolen, räcker.

Jag måste också hålla med Veronica Palm om att det är märkligt att det, med så många bra förslag och reformer, är två frågor som kommer upp i talarstolen. Det är andrahandsuthyrningen, som ska upp i en särskild debatt, och det är plan- och bygglagen, som också kommer senare. Det är inte så konstigt att vi står här och ifrågasätter regeringen.

Sedan vill jag bara säga ett par ord om konsumentpolitiken. Vi är alla konsumenter på en marknad som blir större och större för varje dag. Vi står inför en mängd olika val. Vi förväntas kunna välja bland olika verksamheter och tjänster. Alltmer kommer från utlandet, via näthandel och allt vad det kan vara.

Därför blir vi lite oroliga när vi ser att Konsumentverkets rapport innehåller siffror som visar på en negativ utveckling när det gäller kommuner som erbjuder konsumentvägledning till sina kommuninvånare. Det här är inte bra. Det är alltså färre kommuner i år än förra året.

Det är naturligtvis viktigt att konsumenterna erbjuds service som underlättar riktiga beslut och som bygger på en korrekt, tydlig och lättill-

gänglig information och rådgivning. Därför är de här frågorna väldigt viktiga.

Här tycker jag att vi till dels har jobbat någorlunda bra tillsammans, och det krävs att vi verkligen kan se över partigränserna för att kunna åstadkomma en bra politik på detta område.

Anf. 39 MARIANNE BERG (V):

Herr talman! Först av allt vill jag yrka bifall till reservationerna 22 och 23 i detta betänkande.

Det är trist och grått väder i dag. Så ser det ut för många människor i vardagen också. Det är trist, det är lite grått och även lite sorgligt. Många är de som inte alls får vardagen att gå ihop. De grubblar och tänker på hur de ska klara det ena och det andra. Har man barn blir förstås grubble-rierna och stressen än värre.

Samhället är tudelat. Bostadslös, arbetslös, sjuk, utförsäkrad, hänvisad till socialtjänsten för ekonomiskt bistånd – en dyster beskrivning, men så ser det ut för många människor i dag. Det gäller bara att våga se det i vitögat. En äkta och trovärdig välfärd måste naturligtvis inkludera alla människor i vårt samhälle. Tryggheten ska inte bara vara till för dem som allredan har det torrt om fötterna.

Nu på förmiddagen har bostadspolitiken debatterats. Det är en stor och jätteviktig fråga. Konsumentpolitiska frågor kommer naturligtvis i förhållande till det i skymundan, men det är också väldigt viktiga frågor för människor i deras vardag, oavsett om vi tror på det eller inte.

Herr talman! Konsumenten måste vara i fokus. Det tycker Vänsterpartiet verkligen. Men i dag ser det inte riktigt så ut. I dag är det inte alla gånger så lätt att vara konsument. Det har vi fått bevittna ett flertal gånger den senaste tiden. Det handlar till exempel om telefonbolag som vilseleder konsumenten och om personer som i olika tvister aldrig får rätt. Det jag tänker på här är p-böterna från de privata bolagen. Det är barn som lockas att trycka på appar, och sedan kommer räkningen till föräldrarna. Det är dåliga varudeklarationer på mycket och mycket, och på det mesta är det så liten stil att många inte ens kan läsa den utan förstoringsglas. Jag undrar hur många det är av er som springer omkring med ett förstoringsglas i fickan.

Telefonförsäljningen, såg jag på nyheterna i morse, drabbar människor så otroligt att man måste göra en förändring. Det tyska exemplet var uppe. Där måste man som konsument först säga ett aktivt ”ja” för att någon ska kunna ringa en för försäljning på telefon. Det tycker jag är ett bra förslag.

Frågan gick vidare till det ansvariga statsrådet Birgitta Ohlsson, men hon ville inte svara utan skickade ett meddelande via en tjänsteman: I nuläget har vi inga planer på att göra någonting åt det, men vi bevakar frågan.

Det är samma svar oavsett vilket spörsmål det gäller.

För någon dag sedan kom det ett pressmeddelande från Sveriges Konsumenter gällande hud- och hårvårdsprodukter. Organisationen hade granskat drygt 200 produkter i butikskedjor, hårsalonger och varuhus. Av dessa var 27 produkter – schampo, krämer, deodoranter och så vidare – inte okej. De höll inte måttet enligt lagstiftningen.

Enligt lag får dessa produkter nämligen endast säljas om informationen på förpackningarna är outplånlig, lättläst och väl synlig. Detta brister, som sagt, och till vems fördel? Naturligtvis till näringsidkarens. Och till vems nackdel? Naturligtvis till konsumentens.

Sedan regeringen under 2007 ändrade det övergripande målet från ”Trygga konsumenter som handlar hållbart” till ”Konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val” har konsumenterna minst sagt hamnat i kläm. Detta måste naturligtvis rättas till. Men Alliansen sätter stopp för denna målsättning att underlätta för människor att vara aktiva och göra kloka val, kort och gott en hållbar konsumtion.

Man glömmet en sak. Vi människor har naturligtvis olika förutsättningar. Alla är inte stöpta i en och samma form och kan klara av samma saker. Naturligtvis är det positivt att alla människor är olika, men när vi ser till konsumentpolitikens område måste vi inkludera alla. Alla har inte resurserna och kunskaperna, och naturligtvis står en del mer utsatta och hamnar många gånger i en sämre ställning än andra vid köp av olika varor och vid olika tvister.

Därför bör den tidigare konsumentpolitiken återupprättas, herr talman. Målet måste på nytt formuleras i termer av trygga konsumenter som handlar hållbart och med alla de delmål som fanns i det.

Herr talman! Konsumentvägledning i kommunerna vore att eftersträva, för denna tjänst är efterfrågad av så många. I dag saknas denna vägledning i många av våra kommuner. De vanligaste frågorna till en kommunal konsumentrådgivare är frågor rörande boende, bil, telefoni, hemelektronik och andra hushållsprodukter samt ekonomisk rådgivning. Eftersom verksamheten är frivillig varierar det naturligtvis mellan olika kommuner beträffande innehåll, omfattning och organisering.

Utredningen om framtidens stöd till konsumenter föreslår i sitt betänkande *Konsumenten i centrum – ett framtida konsumentstöd* bland annat en gemensam internettjänst. Det tycker jag är kanonbra, men för att vi ska kunna få möjlighet till fullgott stöd och råd behövs också en god kommunal konsumentvägledning. Denna verksamhet anser Vänsterpartiet bör utvecklas i vårt långa land.

Anf. 40 JESSIKA VILHELMSSON (M):

Herr talman! Som Marianne Berg har påpekat innehåller detta budgetbetänkande också ett avsnitt om konsumentpolitik. Det finns två underrubriker, dels det konsumentpolitiska målet, dels konsumentvägledning. Där finns det två reservationer. Mitt anförande kommer att behandla just konsumentpolitiken.

Det nu gällande konsumentpolitiska målet har antagits av riksdagen hösten 2007. Målet är att konsumentpolitiken ska ge konsumenter makt och möjlighet att göra aktiva val.

Konsumentfrågorna tar mer och mer plats i såväl politiken som samhällsdebatten. Det kanske inte är så konstigt med tanke på att produktutbudet ständigt ökar samtidigt som nya marknadsförings- och försäljningsmetoder utvecklas. Konsumentfrågorna har också varit väldigt aktuella i EU-debatten där konsumentpolitiken blivit ett alltmer prioriterat område.

Målet med konsumentpolitiken har varit och är att se till att det finns ett starkt grundläggande konsumentskydd. Det är viktigt att konsumenten

på ett lättillgängligt sätt har möjlighet att ta del av konsumentinformation, och det är också viktigt att den informationen är tillförlitlig. Det är också viktigt att konsumenten på samma lättillgängliga sätt kan ta del av information om vilken påverkan konsumtionen har på människor och miljö.

I våras presenterades utredningen *Konsumenten i Centrum*. Utredningen har haft i uppdrag att se över det befintliga stödet till konsumenter i form av information och vägledning när det gäller såväl rättigheter och skyldigheter som val av produkter på konsumentmarknaderna, val av offentligt finansierade tjänster och val av produkter med hänsyn till etiska och miljörelaterade aspekter.

Vidare hade utredningen uppdraget att föreslå strategier och metoder för hur berörda aktörer ska utforma sina insatser för att stödet till konsumenter ska nå fram till och också användas av konsumenterna.

Utredningen har nu varit ute på remiss, och remisstiden gick nyligen ut. Det är för tidigt att i dag säga något mer om utredningens förslag, mer än att jag precis som reservanterna ser fram emot det fortsatta arbetet.

Några ord om sms-lån och snabblån, för det har ju varit en het debatt den senaste tiden. Det kan konstateras att snabblånen och sms-lånen har ökat drastiskt, trots den nya lagstiftning som nu finns på plats. Det är naturligtvis inte bra.

Givetvis har låntagaren ett eget ansvar för att inte ta på sig mer skulder och en större skuldbörda än vad han eller hon kan bära. Men det krävs åtgärder som ger grund för en mer omfattande och tuffare tillsyn av oseriösa företag i den här branschen, som uppenbarligen behöver saneras. Snabblåneföretagens ofta aggressiva marknadsföring och otillräckliga kreditprövning måste synas i sömmarna.

Konsumentverket kan i dag utfärda varningar och tvinga företag som inte skärper sig att upphöra med att lämna krediter. Det skedde i våras, och så sent som för ett par veckor sedan varnade Konsumentverket två snabblåneföretag. Om bättring inte sker kommer förbud att utfärdas också i deras fall.

I budgetpropositionen ger regeringen därför Konsumentverket ytterligare 2 miljoner kronor för att granska den finansiella marknaden och motverka överskuldssättning. Det arbete som Konsumentverket redan gör ska alltså ytterligare kunna stödja just tillsynen.

Det här är viktigt. Det är också viktigt att kreditgivningen sker på rätt sätt och att marknadsföringen följer de regler som finns. Detta regeringsbeslut är därför tydligt och bra.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om Konsumentvägledning. Som jag redan har anförat är konsumentfrågorna en prioriterad fråga för regeringen. Det är viktigt att konsumenterna har tillgång till ett oberoende konsumentstöd som når fram till konsumenten och som också används, precis som Marianne Berg sade.

De kommunala konsumentväglarna utgör en viktig länk mellan myndigheter och enskilda konsumenter. De kommunala budget- och skuldrådgivarna är andra aktörer, liksom de branschfinansierade rådgivningsbyråerna. I budgetpropositionen lyfts även detta fram, och Konsumentverket ges extra stöd för att ge ytterligare stöd till de kommunala budget- och skuldrådgivarna.

Den utredning som jag nyss hänvisade till har även haft i uppdrag att föreslå hur ett ändamålsenligt och effektivt stöd, som är likvärdigt för alla konsumenter i landet, bör organiseras. I utredningen finns, som framkommit i tidigare anföranden, ett antal förslag som är bra. Men det finns skäl att redan nu nämna att det förstås pågår ett arbete.

Konsumentverket och andra myndigheter utvecklar sina arbetsmetoder för att göra sin information mer lättillgänglig. Nya hemsidor har utvecklats av Konsumentverket. De har också lanserat en mobilapplikation som ger konsumenter tillgång till de viktigaste konsumenträttigheterna i en konkret köpsituation. Andra exempel är Allmänna reklamationsnämnden, som har utvecklat möjligheten att anmäla en tvist direkt på nätet.

Sammantaget går utvecklingen åt rätt håll, och utredningen innehåller som sagt bra förslag som vi förmodligen kommer att ha möjlighet att debattera vid ett senare tillfälle.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 41 MARIANNE BERG (V) replik:

Herr talman! Jessika Vilhelmsson inledde med att säga att deras nya politik på området är att det ska vara aktiva val. Det låter jättebra, men jag undrar: För vem? Kan alla människor göra aktiva val? Vi är som sagt väldigt olika som människor. Det krävs både resurser och kunskap. Det krävs också ork och uppbackning för att kanske kunna göra aktiva val.

Sedan säger Jessika Vilhelmsson att konsumentbudgeten har stärkts. Då undrar jag: På vilket vis under åren sedan 2007, då ni började förändra hela den konsumentpolitiska sfären, har den stärkts? Fortfarande härjar telefonförsäljare hej vilt. Folk blir missledda och tar på sig stora kostnader och skulder. På vilket vis har den stärkts? Det är min stora fråga.

Anf. 42 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik:

Herr talman! Jag delar Marianne Bergs uppfattning att det finns olika grupper som behöver olika typer av hjälp och stöd i en köpsituation. Det är just det som utredningen bland annat tar upp, att det finns olika målgrupper. Man tittar på olika förslag för de olika målgrupperna. Vissa är väldigt aktiva på nätet och söker information, medan andra grupper kanske inte är det. Den frågan kommer vi naturligtvis att kunna återkomma till. Men det jag gav exempel på är det arbete som redan i dag utförs av de olika myndigheterna.

Vad gäller telefonförsäljningen delar jag uppfattningen att det, precis som jag gav exempel på, har gått fel. Det måste åtgärdas. Det är också därför Konsumentverket får extra pengar för tillsyn och finansråd.

Anf. 43 MARIANNE BERG (V) replik:

Herr talman! Olika grupper behöver olika stöd och råd i sin situation. Det är fina ord, och det ska man se över. Jag sade att internet är jättebra, men det kanske är så att man ska satsa mer på att stimulera kommunerna så att det blir fler konsumentrådgivare. Det saknas i många kommuner i dag. Det kanske är någonting som kan läggas till. Då undrar jag hur Moderaterna ser på den frågan.

När det gäller telefonförsäljning, som Jessika Vilhelmsson höll med mig om, undrar jag: Är det också Moderaternas synpunkt att jag som konsument först måste göra det aktiva valet att säga ja om jag vill ha en telefonförsäljare i luren eller inte. Är det er politik?

Anf. 44 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik:

Herr talman! Vad gäller kommunal konsumentvägledning är det min uppfattning att den kommunala självbestämmanderätten står högt. Därför finns det olika möjligheter och lösningar. Kommunerna ska ha möjlighet att lösa de här frågorna på olika sätt. Det som utredningen föreslår är just en nationell samordning, vilket jag spontant tycker är bra. Men jag vet att det finns remissinstanser som har haft synpunkter på det också.

Jag tänker inte heller i dag säga om jag tycker att det är bra eller dåligt att man säger ja till telefonkontakt. Jag vet att det också finns en utredning just vad gäller köp i mobilappar eller inte. Där konstaterade utredaren att det finns en lagstiftning som är tillgänglig och inte behöver ändras i dag. Lagstiftningen är på plats. Det gäller kanske att utnyttja den bättre.

Anf. 45 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet och avslag på reservationerna.

Det är väldigt lockande att ge sig in i den bostadspolitiska debatten, speciellt om man pratar om bostadsbyggande på landsbygd och i glesbygd. Men jag ska hålla mig till konsumentfrågorna i dag och lämna de andra frågorna till min kollega Ola Johansson.

Nästan alla människor i Sverige är konsument. Det är egentligen sällan vi har ett betänkande på vårt bord här i riksdagen som omfattar så många människor. Konsumentfrågorna lever tyvärr ett alldeles för undanskymt liv, som flera talare har påpekat. De får inte riktigt den respekt de förtjänar, tycker jag. Det arbetar jag och Centerpartiet för att ändra på.

Vår konsumentpolitik utgår från att alla människor ska ha möjlighet att göra upplysta val. Det ska vara upp till var och en att välja vilken grad av djurskydd, miljöhänsyn och vilka sociala premier som man utifrån sina egna åsikter, värderingar och plånbok vill använda sig av. Självfallet ska grundskyddet på dessa områden vara starkt, men precis som Sverige ibland, om man jämför med andra länder, vill gå lite längre ska också enskilda människor i Sverige ha möjligheten att gå ytterligare ett steg jämfört med vad Sverige som land gör.

Konsumentmakten är faktiskt en av de starkaste makterna vi har för förändring av vårt samhälle. Den produkt som inte lever upp till kraven kommer att försvinna och ersättas av något annat. Det är därför viktigt att vi ger konsumenten möjligheter att faktiskt ställa de här kraven. För Centerpartiet är det viktigt, inte enbart med ett konsumentverk utan med organisationer som tillvaratar konsumenters intresse, precis som exempelvis Sveriges Konsumenter.

En av de första riktigt stora konsumentfrågorna handlade om klorblekt papper. Jag kommer inte själv ihåg det, men jag kommer ihåg att mina föräldrar diskuterade detta mycket när jag var liten. Det var mycket noga vilket kaffefilter de valde.

I dag finns det mycket större möjligheter att bestämma om dessa frågor själv, och det går mycket snabbare. Tack vare sociala medier, nättidningar och olika jämförelsesajter går det ganska snabbt att förändra det enskilda beteendet både hos sig själv och hos andra.

Jämförelser har blivit en affärsidé. Jag går numera ganska sällan till en viss butik eller till en viss hemsida för att köpa något rakt av. Jag går till en sida som jämför olika butiker och priser. Dessutom kan man se hur det fungerar och om människor är nöjda med en viss affär. Jag handlade senast i går via en sådan sajt och fick ett pris som var mindre än hälften av priset i den butik där jag brukar handla i vanliga fall.

Det är inte bara Konsumentverket som ska förmedla information och kunskap. Det görs ofta mycket bra av de konsumentföreningar och konsumentvägledare som finns på lokal nivå. Centerpartiets federalistiska principer bör genomsyra även konsumentområdet. Beslut ska fattas så långt ned i hierarkin som möjligt. Det är därför viktigt att man inte centraliserar alltför mycket. Den utredning som har lagts fram har vissa sådana inslag. Där får vi se över dessa möjligheter. Detta är inte på riksdagens bord än så länge.

Vi är också lite oroade över trenden att exempelvis tidningsredaktioner drar ned mer och mer på konsumentjournalistiken. Å andra sidan ska man säga till tv:s försvar att de har varit ganska duktiga på detta på sistone. Vi hoppas att denna utveckling fortsätter eftersom detta är ett viktigt sätt att informera människor.

Vi är också oroade över den organiserade brottslighet som har börjat plocka upp mer och mer på konsumentområdet. Här finns mycket av telefonförsäljningen. Det är ofta inte fråga om lagliga försäljningar. Ofta prackas människor på saker genom att de luras, tvingas eller hetsas till beslut som inte är övervägda. Oftast handlar det snarare om att den lag som vi redan har ska tillämpas och att den ska prioriteras av poliser ute i landet än att vi måste stifta nya lagar. Sedan kan man säkert se över vissa lagar. Men i grund och botten handlar det om att vi ska tillämpa de lagar som vi har, och där kan vi lösa många av problemen.

Något som vi däremot ser positivt på är att olika branscher tar ett eget ansvar för att opartiskt bedriva konsumentrådgivning. Här har det faktiskt växt fram ett flertal byråer under de senaste åren som man har använt tillsammans med Konsumentverket och respektive sektorsmyndighet, exempelvis Finansinspektionen. Tack vare dessa byråer har jag själv under de senaste månaderna på ett enkelt sätt kunnat jämföra saker som i vanliga fall är krångliga. Det handlar om bilförsäkringar och olika variationer i fråga om villkor, graviditetsförsäkringar och hemförsäkringar, som jag jämförde så sent som i förra veckan. Men här hade det lika väl kunnat handla om el, bredband eller fjärrvärme.

Vi i Centerpartiet ser fram emot utredningen om ett framtida konsumentstöd som så småningom kommer till riksdagen för behandling. Det är nämligen ett angeläget område som berör nästan alla människor i Sverige.

(Applåder)

Anf. 46 LARS ERIKSSON (S):

Herr talman! Jag börjar med att ställa mig bakom de yrkanden som Veronica Palm tidigare i debatten har framfört. Det är lockande att lägga

sig i den konsumentpolitiska debatten, men jag har valt att fokusera på bostadspolitik.

Jag är helt säker på att bostadspolitik kommer att spela en allt större roll i den allmänpolitiska debatten framöver, inte minst på grund av den mycket ansträngda situationen på den svenska bostadsmarknaden.

Det är inte svårt att hitta företag, organisationer eller myndigheter som uttrycker oro över bostadsbristen.

Hyresgästföreningen rapporterar om studenter som planerar att avsluta sina studier i förtid. Efter avslutade studier planerar var femte student vid större studieorter att flytta. I båda fallen är det på grund av bostadsbristen. Vilka tillväxtregioner har i förlängningen råd med denna utveckling?

Kollektivtrafikföretaget Keolis anställer 600 bussförare och 50 mekaniker varje år. De anställs i Göteborgs- och Stockholmsregionen. Flera som erbjudits jobb där har fått tacka nej på grund av bostadsbristen.

I handelsstaden Västerås – Icas och Hennes & Mauritz hemstad – rapporteras bostadsbristen nu vara ett problem för handeln.

Handelskammaren i både Stockholm och Mälardalen varnar för att bostadssituationen nu hotar tillväxten.

Det är å andra sidan inte heller svårt att hitta kommunala bostadsbolag eller byggherrar som vill bygga mer men som har svårt att få kalkylerna att gå ihop. Jag har träffat flera, och samtliga har en gemensam fråga. De undrar varför det är så svårt att åstadkomma blocköverskridande långsiktiga lösningar.

Herr talman! Detta är en utomordentligt allvarlig situation. Det har även denna debatt i dag visat.

När regeringen tillträdde 2006 tog den, vilket har påpekats här i debatten, bort alla former av statligt stöd till nybyggnationer och nyinvesteringar i hyresbeståndet. Rängebidragen trappades ned och fasades ut. Marknaden skulle lösa problemen med bostadsbyggandet. Byggandet avstannade när stimulanserna togs bort före finanskrisen. Det går bara inte att vara nöjd med situationen som den är på bostadsmarknaden i dag.

Herr talman! För att få fart på byggandet igen tycker jag och mitt parti att staten borde ta ett större ansvar för en del av kostnaden, detta för att få i gång nyproduktionen av bostäder.

I dagsläget är det ett effektivt sätt att införa ett investeringsstöd inriktat på studentlägenheter och små lägenheter.

Vi föreslår, som Veronica Palm här har redovisat, en byggbonus för byggande av studentbostäder, småhus och hyresrätter. Detta säger regeringen nej till. Den gillar inte subventioner.

Men regeringen är inte så konsekvent utan för en subventionspolitik på andra områden. Där går det om man vill.

Det finns både för- och nackdelar med alla system.

Det finns ett stort behov av små lägenheter och studentlägenheter. Därför väljer vi att rikta bostadssubventionerna, medan regeringspartier väljer att hoppas på att marknaden ska lösa denna uppgift.

Vi pekar på skatten på olika boendeformer som en annan faktor där ingen upplåtelseform ska diskrimineras i lagstiftningen.

Vi pekar på att plan- och bygglagen behöver reformeras. Plan- och byggprocessen behöver effektiviseras och byråkratin minska.

Vi vill att regeringen tillkallar en partssammansatt parlamentarisk kommitté med ett tydligt uppdrag att snabbt föreslå nödvändiga förändringar.

Herr talman! Vi redovisar förslag som skulle påskynda ett bostadsbyggande, ett bostadsbyggande med små lägenheter och studentlägenheter, ett bostadsbyggande som vi menar att Sverige behöver.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

8 § Kommunala resultatutjämningsreserver

*Kommunala
resultatutjämnings-
reserver*

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2012/13:FiU15

Kommunala resultatutjämningsreserver (prop. 2011/12:172).

Anf. 47 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Jag kan börja med att berätta att jag i avvaktan på denna debatt har gjort min plikt och gått de 218 trappstegen upp till Riksdagshusets tak. Det är riksdagens trappdag i dag, och man kan gå upp på taket och skåda ut över ett regnigt Stockholm. Det var första gången som jag gjorde det, och jag kan uppmana andra som har möjlighet att göra detta. Man får också alkoholfri rabarberglögg om man lyckas komma upp på toppen.

Herr talman! Detta handlar dock om något allvarligare, nämligen betänkandet om kommunala resultatutjämningsreserver. Låt mig börja med att yrka bifall till reservationen. Den innebär i sak att vi i Vänsterpartiet anser att kommunernas balanskrav bör gälla över en konjunkturcykel, precis som de gör för offentliga sektorns sparande i sin helhet.

Vänsterpartiet anser att dagens utformning av kommunsektorns balanskrav är svårbegriplig och skadar såväl kommunernas verksamhet som en god balanserad samhällsekonomisk utveckling. Kommunernas intäkter och utgifter är mycket konjunktur känsliga. Vid en lågkonjunktur försvagas kommunernas finanser snabbt till följd av vikande skatteintäkter och stigande utgifter för till exempel ekonomiskt bistånd.

Om inte statsbidragen till kommunsektorn ökar i motsvarande mån kommer många kommuner och landsting att ställas inför valet att antingen skära ned på kostnaderna, vilket ofta betyder färre anställda, eller höja kommunalskatten. Oavsett vilket val kommunerna och landstingen gör kommer deras beslut att förvärpa lågkonjunkturen. Balanskravet för kommunsektorn är med andra ord procykliskt, det vill säga understöder och fördjupar en lågkonjunktur.

Regeringens förslag om att införa resultatutjämningsreserver är – det håller jag med om – absolut ett steg i rätt riktning, men det är enligt vår uppfattning inte tillräckligt för att skapa goda förutsättningar för en mer hållbar ekonomi i kommuner och landsting.

Vårt förslag om att kommunernas balanskrav ska gälla över en konjunkturcykel är en del av det alternativa ekonomiska ramverk Vänsterpartiet presenterade för något år sedan. Det innehåller i övrigt till exempel att det överordnade målet för den ekonomiska politiken ska vara full

sysselsättning och att regeringen till riksdagen två gånger per år ska presentera en åtgärdsplan för full sysselsättning.

Det innehåller vidare att staten precis som kommuner och företag ska införa en investeringsbudget och att dagens överskottsmål ersätts med ett medelfristigt mål för de offentliga finanserna, där dessa i normalfallet ska vara i balans över en konjunkturcykel. Det kan jämföras med vårt förslag vad gäller kommunerna.

Det alternativa ramverket innehåller också att dagens system med fleråriga utgiftstak för statsbudgeten reformeras eller helt avvecklas och att det ska vara riksdagen som utformar målen för penningpolitiken, till exempel inflationsmålet, medan Riksbanken självständigt utformar den löpande penningpolitiken. På detta sätt skapas en tydlig ansvarsfördelning: De folkvalda i riksdagen beslutar om politiken, och Riksbanken verkställer.

Vi anser också att penningpolitiken ska understödja målet om en sysselsättningsgrad på 80 procent och att inflationsmålet ska höjas till 3 procent.

Herr talman! Jag nämner dessa exempel från Vänsterpartiets alternativa utvecklade ramverk för finans- och penningpolitiken, där alltså även vårt förslag om att kommunernas balanskrav ska gälla över en konjunkturcykel ingår som en viktig del, för att riksdagens ledamöter och åhörare till denna debatt ska veta att det finns ett parti i riksdagen som har lagt fram förslag som ger bättre verktyg för att nå målet om full sysselsättning. Övriga partier i denna riksdag har tyvärr likt Odysseus surrat sig vid masten och anklagar alla som föreslår ändringar och förbättringar av det befintliga ramverket som ansvarslösa.

Herr talman! Jag hävdar med bestämdhet att Vänsterpartiets alternativa ramverk är mer ansvarsfullt. Givet Sveriges starka offentliga finanser skulle vi då kunna föra en mer offensiv ekonomisk politik med ett något lägre finansiellt sparande och en något högre inflation, vilket skulle minska massarbetslösheten samtidigt som den svenska kronan rimligtvis skulle sjunka något i värde. Det skulle i sin tur gynna den svenska exporten som vi är så beroende av. Även kommuner och landsting skulle med vårt alternativa förslag kunna föra en mer offensiv politik under lågkonjunktur, till försvar av välfärd och arbetstillfällen.

Även om förslaget om kommunala utjämningsreserver är ett steg i rätt riktning anser vi som sagt att det är otillräckligt, krångligt och klåfingrigt. Läser man lagförslaget om förutsättningarna för när medel får avsättas till dessa resultatutjämningsreserver är det inte så lätt att hänga med. Inte blir man klokare när det i betänkandet sägs att beslut om användande av dessa medel kan bli föremål för laglighetsprövning om kommunerna inte följer ett vägledande riktmarke om att uttag från reserven får göras när den prognostiserade underliggande skatteutvecklingen för riket nästkommande år över- eller understiger den genomsnittliga utvecklingen av skatteunderlaget för de senaste åren.

Nej, vi anser att vi ska lägga både ansvaret och befogenheterna på kommunerna själva att leva upp till ett balanskrav över en konjunkturcykel. Det var intressant att notera att det ungefär samtidigt som vi presenterade vårt alternativa ramverk, där detta med kommunerna ingick, var en debattartikel i Dagens Nyheter från ett tiotal kommunalråd från

Folkpartiet där de föreslog samma sak. De uttryckte sig så här i Dagens Nyheter:

”Det är viktigt att kommunernas ekonomi hålls i balans. Vi anser dock att kommun- och landstingspolitiker måste få ta ett mer långsiktigt ansvar. Balanskravet borde därför justeras till att omfatta en konjunkturcykel, exempelvis en tidsperiod om fem år. På så vis kan kommunerna skörda frukterna av sin goda hushållning i goda tider och värna välfärden även när konjunkturen är hårdare.”

Jag tror även att folkpartiledaren Jan Björklund har uttalat sig om detta.

Ett krav på balanskrav under en konjunkturcykel innebär ju att kommunernas finansiella ställning inte långsiktigt får försämrats – det är ingen lössläppt politik – men det medger att kommunerna får gå med underskott något år under en lågkonjunktur då skatteintäkterna sjunker och utgifterna för försörjningsstöd stiger. Jag tilltror fullmäktigeledamöter landet runt att de klarar av att ta ett sådant ansvar, precis som vi gör här i riksdagen.

Jag tror även att det skulle vitalisera den kommunala debatten om en långsiktigt hållbar kommunal ekonomi om kommunerna ges detta förtroende och ansvar.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 48 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Herr talman! I detta betänkande behandlar finansutskottet kommunala resultatutjämningsreserver. Ordet i sig ger vägledning om vad det handlar om, nämligen att på kommunal- och landstingsnivå kunna ha en buffert i reserv för att jämna ut resultat.

Förslaget har sin bakgrund i att den kommunala sektorn tillsammans med landstingssektorn har en betydande roll för att de stora verksamheterna vård, skola och omsorg, som utgör en stor del av samhällsekonomin, ska kunna göra ett bra jobb. Vi brukar sammanfatta hela deras verksamhet som välfärdens kärna.

Kommuner och landsting lever efter det så kallade balanskravet, som ni precis har fått höra. Det säger att kommuner och landsting ska ha intäkter som överstiger deras kostnader. När det då blir sämre tider och vi får lågkonjunktur kan detta innebära kortsiktiga neddragningar i verksamheten, som sedan kan övergå i överhettning i högkonjunktur. Det blir med andra ord så att politiken riskerar att bli procyklisk, vilket kan påverka samhällsekonomin negativt.

Inte minst spåren efter finanskrisen 2008 påminner oss om att situationen kan förstärka konjunktursvängningarna i stället för att minska dem, vilket är negativt ur ett stabiliseringsperspektiv. Med detta förslag, herr talman, tar utskottet därför höjd för att verksamhet inte ska dra ned eller öka på vid fel tillfälle.

Utjämningsreserven ska med andra ord hjälpa till att just utjämna genom att kommuner och landsting får möjlighet att reservera pengar som en buffert under tider då det går bra, för att senare kunna använda dessa pengar när det uppkommer ett underskott till följd av en lågkonjunktur. På så vis kan man klara balanskravet även i dåliga tider utan att det uppkommer neddragningar i verksamheten, och förutsättningarna blir bättre för att bedriva en stabil verksamhet över en konjunkturcykel.

Prot. 2012/13:32
28 november

*Kommunala
resultatutjämnings-
reserver*

Det är i sammanhanget viktigt att säga att det bara kan användas medel vid just underskott till följd av lågkonjunktur och inte för andra ändamål.

Därför kommer regeringen att följa hanteringen av resultatutjämningsreservernas användning noga för att säkerställa att regelverk används så som det är avsett och inte för någonting annat.

Som ett riktmärke, som vi precis har hört, för hur man ska veta vad som skiljer ut en verksamhet från ett år till ett annat används måttet för insättningar och uttag i resultatutjämningsreserven. Sådana får göras när den prognostiserade underliggande skatteunderlagsutvecklingen för riket nästkommande året över- eller understiger den genomsnittliga utvecklingen för de senaste tio åren. Jacob Johnson sade att detta är svårt att förstå. Jag skulle kortfattat kunna sammanfatta det som att det vill säga att kommande år skiljer sig från snittet upp eller ned i genomsnitt under de här tio åren.

Herr talman! Det viktiga med detta beslut är att vi fortsätter att ha god ekonomisk hushållning och sunda finanser. Samtidigt skapar vi en ökad flexibilitet för att möta de behov vi ser av att skapa bättre förutsättningar för en mer hållbar ekonomi i kommuner och landsting.

I förslaget ligger också att det går att göra jämförelser, det vill säga att alla kommer att göra på samma sätt och det blir tydligt. Här finns regler och lagar som gör att man får en tydlighet och motverkar att balanskravet åsidosätts.

En parlamentarisk grupp har arbetat med detta, och där har alla partier deltagit. Jag förstår att Jacob Johnson vill ha mer flexibilitet i kommuner och landsting. Men det finns en anledning till att ett balanskrav blev satt upp en gång i tiden. Jag tycker att det här är ett väldigt bra förslag som tar hänsyn till både sunda finanser och flexibilitet.

Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 49 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande är förslaget om resultatutjämningsreserverna ett steg i rätt riktning, för det ökar kommunernas möjligheter att agera även under en lågkonjunktur, det vill säga om man har byggt upp några reserver. Men vi vill gå ett steg längre och ge kommunerna samma ansvar som vi i riksdagen har fast på lokal nivå. Jag har varit kommunalt aktiv tidigare, och jag kommer ihåg från de debatter vi hade om kommunal ekonomi att det var ganska seriösa debatter. Det var inte kommunpolitiker som bara låter släta ut för sig, som drar på sig ökade räntekostnader och så vidare. Jag tror inte att det finns några kommunalpolitiker som har en sådan strategi att de bara släpper på ordning och reda.

Det alternativa förslag som vi lagt fram är som sagt att kommunerna fortfarande ska ha ett balanskrav, men det ska vara att ha en balans i ekonomin över en konjunkturcykel. Det är naturligtvis inte så exakt i och med att en konjunkturcykel varierar. Den kan ibland vara fem år, ibland sju år, och ibland har vi riktiga lågkonjunkturer som heter finanskriser. Precis som vi i riksdagen hanterar detta – vi har i Sverige till exempel en offentlig skuld som i andel av bnp har sjunkit, som fortsätter att sjunka och som fortsätter att sjunka även med Vänsterpartiets alternativa eko-

Anf. 50 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Vi kommer väl alla mer eller mindre från den kommunala sektorn. Jacob Johnsons förslag är att man skulle ha balanskrav över en konjunkturcykel. Som han själv säger kan en konjunkturcykel vara fem eller sju år eller vad det nu kan vara beroende på hur läget ser ut. Det beror också på vad man har för ingångsvärde. Jag kanske inte alltid upplever samma positiva inriktning som Jacob Johnson även om det är tänkt att vara så. Men om man inte tar itu med sina strukturella problem till exempel i en kommun kan det bli svårt, och det hela kan fara i väg.

Det här förslaget går ut på att man både har god ekonomisk hushållning genom att man sett till att ha pengar för just det här ändamålet och får flexibilitet genom att man kan använda medlen över en konjunkturcykel.

Jag skulle vilja fråga Jacob Johnson om han inte ser några problem med att göra som han föreslår.

Anf. 51 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Jag tilltror kommunalpolitikerna att ta helhetsansvaret även i en kommun som har ett dåligt ingångsvärde. En kommun med ett dåligt ingångsvärde kan inte nöja sig med att ha lika dåligt värde efter nästa konjunkturcykel, utan en sådan kommun måste förbättra sitt ekonomiska värde. Som sagt tilltror jag faktiskt kommunalpolitikerna att ta det ansvaret själva.

Det finns en skrivning i betänkandet om att användningen av medlen skulle kunna bli föremål för begränsad laglighetsprövning. Jag skulle vilja höra lite grann hur Moderaterna ser på detta.

Reserveringar får göras ”när den prognostiserade underliggande skatteunderlagsutvecklingen för riket nästkommande året över- eller understiger den genomsnittliga utvecklingen av skatteunderlaget de senaste tio åren”. Det är ett ganska krångligt riktmärke. Jag tror att kommunalpolitikerna är bättre att själva fritt avgöra sådana här frågor.

Anf. 52 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Herr talman! Förslaget innebär både flexibilitet och strikta regler, men det finns en anledning till att det är strikta regler. Alla partier satt med i den parlamentariska gruppen och har fått säga sitt i den här frågan. Jag tycker att förslaget är väl avvägt. Om det har satts upp ett regelverk för hur spelreglerna ska vara för att på ett bra sätt nå fram är det väl bra att man följer dem så att man håller sig inom de riktlinjer som är satta.

Anf. 53 ANDERS SELLSTRÖM (KD):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i det här betänkandet. Jag tycker att det är ett bra förslag där regeringen har landat helt rätt med utredningen.

Jag fick äran att sitta med i referensgruppen till enmansutredaren Clas Olsson som har lagt fram förslagen. Resultatet blev ja till kommunala

utjämningsreserver och nej till en kommunal stabiliseringsfond. Jag tycker att det är helt rätt.

Vi får aldrig glömma den rollfördelning som finns mellan den statliga nivån och den kommunala nivån. Här går Vänsterpartiet och Jacob Johnson vilse. Kommuner och landsting är de som är våra välfärdsproducenter först och främst. De ska hålla en kontinuerlig verksamhet över tid oavsett vad vi har för konjunkturläge. Sedan vet vi som finns i den verksamheten att kommuner och landsting håller på med en del andra saker också, som bolag, tillväxtingsatsningar etcetera, men deras huvudfokus är en välfärdsproducerande verksamhet som ska hålla över tid oavsett var vi hamnar i konjunkturen.

Staten har däremot att se till att det finns möjligheter och resurser för kommunerna förutom de egna skatteuttagen. Det är staten som är konjunkturstabilisator i det här fallet. Det glömmes Vänsterpartiet många gånger bort. Staten kan inte gå ifrån det ansvaret, det får vi inte glömma, utan det ansvaret har staten. Därmed föll argumenten för att inrätta en kommunal stabiliseringsfond. Det tycker jag är helt rätt och klokt.

Finanskrisen var den som belyste frågan hur vi ska kunna komma fram med saker och ting. Balanskravet, som infördes 2000, har haft en väldigt bra effekt på den kommunala ekonomin. Det har avsevärt stärkt ekonomin, och det har blivit mer ordning och reda. Men riskerna å andra sidan med balanskravet, eftersom man låser in överskottet i det egna kapitalet, har varit att det har uppstått mer och mer bokslutstricksande hos en del kommuner och landsting. Man kan alltid fundera: Har de hållit sig inom ramarna eller gränserna? Det har i varje fall blivit resultatet av balanskravet. En del har använt det här, till exempel min egen kommun Umeå, till att sätta av pengar till att minska pensionsskulden. Det är en klok strategi. Man har också satt av pengar till sociala investeringar, pengar sätts av till busstrafik och till än det ena, än det andra. Ibland har man passat på att göra en hel del avskrivningar utöver plan, som det så fint heter, allt för att inte hamna i ett läge där man låser in pengar i det egna kapitalet som man inte kan komma åt. Vänstern i Umeå har bidragit till detta eftersom man står bakom den här typen av gränshall i bokslutshanteringen.

När man kopplar på förslaget med kommunala utjämningsreserver får man en betydligt bättre möjlighet att utjämna över tid. Förhoppningen är att vi ska komma dithän att man fokuserar mer långsiktigt på den kommunala ekonomin och de resurser man har för att inte hamna i ett system där mer och mer av budgeten som man ska använda sig av i stället hamnar i bokslutsdispositioner. Jag tror att kombinationen med ett balanskrav plus en kommunal utjämningsreserv kommer att generera ett mer långsiktigt ekonomiskt fokus.

Det finns ett regelverk kring det här, och det tycker jag också är klokt. Man får inte sätta av hur mycket pengar som helst, givet att man ändå har ett positivt eget kapital inklusive pensionsskulden, utan det krävs också att man värdesäkrar det egna kapitalet så att det inte urholkas på sikt. Det finns ett bra regelverk för att hantera det. Skulle man, om man också lägger in pensionsskulden, hamna i ett negativt eget kapital krävs det mer resurser för att återställa det egna kapitalet innan man får göra avsättningar till utjämningsreserven. Jag tycker att det är bra att det

är kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige som får vara de som fattar beslut om hur man ska hantera detta.

Kommer detta då att innebära att vi kan hamna i ett läge, som det kan varnas för, med en för låg kommunal konsumtion, det vill säga att man sätter av pengar i utjämningsreserven, alternativt ett läge där man uttaxerar för hög skatt av medborgarna för att försöka fylla på reserven och spara i ladorna? Ja, det finns en hög risk på kort sikt med det här systemet, och det får vi väl inte bortse från. Men på längre sikt tror jag inte att det kommer att bli ett alltför stort bekymmer utan att det blir en helt annan balans över tid.

Hindrar förslaget också, som jag var inne på, bokslutstricksande? Ja, det kanske är lite svårare att bedöma, för det finns fortfarande vinster med att vara i bokslutet och härja på, speciellt för kommuner som tycker att de har så pass mycket pengar att använda sig av att de inte behöver avsätta alltför mycket till en utjämningsreserv. Men det får tiden utvisa.

Herr talman! Vänsterpartiet och Jacob Johnson har varit inne på balanskravet, och jag tycker att hans tal mer mynnade ut i en budgetdebatt än fokus på behovet av ordning och reda i den kommunala ekonomin. Trots att Jacob Johnson och Vänstern bifaller förslaget står han i talarstolen och anser att det är svårgenomträngligt och svårtolkat och undrar om kommunerna kommer att kunna använda sig av detta. Det var så jag tolkade ditt tal. Men du har ju faktiskt ställt dig bakom förslaget till beslut. Står du fast vid det eller darrar du ändå på manschetten i slutändan när det gäller att ha ordning och reda i den kommunala ekonomin? Det är min fundering, Jacob Johnson.

Anf. 54 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Jag hade inte tänkt ta replik på Anders Sellström, men han lyckades provocera mig när han påstod att jag står bakom förslaget till beslut. Jag trodde att Anders Sellström hade uppfattat att jag yrkade bifall till reservationen. Vad jag sade var att förslaget är ett steg i rätt riktning men inte tillräckligt och att vårt förslag är mycket bättre.

Läs innantill, Anders Sellström, och lyssna på vad dina motdebattörer säger!

Anf. 55 ANDERS SELLSTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Det är bra med ett förtydligande från Jacob Johnson. Men då tycker jag att jag har uppfattat det helt rätt. Du står bakom systemet med kommunala utjämningsreserver. Vad du däremot är emot, enligt vad jag ser i betänkandet, är den punkt som handlar om balanskravet. Men jag kan inte tolka det på annat sätt än att du står bakom kommunala utjämningsreserver. Eller är det fortfarande frågetecken kring det?

Som jag har läst betänkandet handlar reservationen om balanskravet, och det är det som du betonar nu också. Men förslaget om kommunala utjämningsreserver står ni väl bakom? Kan vi få ett förtydligande, tack?

Anf. 56 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Vi anser att det är ett steg i rätt riktning. Men vi anser alternativt, och det är vårt förslag, att vi ska ha ett balanskrav som inne-

bär balans över en konjunkturcykel. Ska det vara så svårt att förstå, Anders Sellström?

Anf. 57 ANDERS SELLSTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Jag förstår alldeles utmärkt. Det är liksom två delar i en helhet. Balanskravet är ju ett balanskrav, och det är det som du har diskuterat om, medan kommunala utjämningsreserver är ett annat förslag för att komplettera balanskravet.

Jag kan inte förstå annat än att ni ställer er bakom kommunala utjämningsreserver men att ni är emot den del som handlar om just balanskravet som inte utjämningsreserven i sig hanterar. Den ligger ju fast som vanligt.

Det var bra att vi fick ett klarläggande som inte riktigt blev ett klarläggande.

Anf. 58 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Herr talman! Detta betänkande, *Kommunala resultatutjämningsreserver*, har inte en av de mer fantastiska rubriker som man någonsin kan tänka sig och väcker inga folkstormar. Det är nästan svårt att uttala.

Jag har själv kallat detta för Marstrandmodellen eftersom det lanserades i Marstrand 2010 efter krisen 2009 av en mig närstående partiledare som liksom jag spelade fotboll på Vävarevallen i Skene en gång i tiden.

Jag tror för min del att detta kommer att ha en viktig roll för många kommuner som har besvärats av att balanskravet endast har varit ettårigt. Nu får man möjligheter, dessutom med retroaktiv verkan tillbaka från 2010, att se till att spara i ladorna.

Det finns inte mycket mer, herr talman, att säga än att detta är en reform som jag tror mottas med stor glädje av alla svenska kommunalpolitiker som är ansvariga för sina ettåriga budgetar. Det innebär att man kan ha en något längre syn än just ett år på detta.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till detta fantastiska betänkande om kommunala resultatutjämningsreserver.

Anf. 59 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Gunnar Andrén var nog inte i kammaren under mitt anförande. Jag citerade en debattartikel av ett antal folktoppartistiska kommunalråd i Dagens Nyheter för ett drygt år sedan där de framförde att balanskravet bör justeras så att det omfattar en konjunkturcykel. Om jag fattar det rätt är det samma sak som Vänsterpartiet föreslår i sin reservation, nämligen att vi i stället för sådana här reserver ska ge kommunerna ansvar att balansera ekonomin självständigt och bedöma hur mycket man kan satsa, men med kravet att man ska ha balans över en konjunkturcykel. Jag trodde att det också var Folkpartiets linje. Därför min fråga: Har ni ändrat er och fått vika er inom Alliansen?

Anf. 60 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Herr talman! Nej, vi står naturligtvis bakom detta fantastiska krav. Men vi funderar fortfarande på en sak: Hur lång är en konjunkturcykel? Och den frågan vill jag gärna ställa till Jacob Johnson.

Nu har vi ett balanskrav som omfattar tre år i stället för ett år som det gjorde tidigare. Men hur lång är en konjunkturcykel? När vi får svar på det från Vänsterpartiet ska vi överväga om vi ska rösta på er reservation. Men vi vill veta exakt hur lång en konjunkturcykel är.

Anf. 61 JACOB JOHNSON (V) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det finns ett sådant svar som att den är fem, sex eller sju år.

Vi har samma diskussion vad gäller statsbudgeten och överskottsmålet. Det ska vara ett överskott med en procent över en konjunkturcykel. Då är min kontrafråga till Gunnar Andrén: Hur lång är en konjunkturcykel för staten?

Anf. 62 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik:

Herr talman! Det är mycket lättare att svara på, för det finns inget sådant balanskrav för staten, utan där är det en kassalikviditet som handlar om statens budget. Staten har ingen konjunkturcykel i den meningen att den är ett bestämt antal år. Däremot är det viktigt att man över en lång period inte har väldiga underskott. Vi kan se i länder som finns söderut att det är väldigt farligt för levnadsstandarden och välfärden att ha underskott i de offentliga finanserna inklusive pensionssystemet under ett budgetår.

Huvudfrågan som jag ställde till Jacob Johnson, hur lång en konjunkturcykel är, fick jag inget svar på. Därför förordar vi i det här läget att rösta på regeringens förslag. Men den dag som Jacob Johnson talar om hur lång en kommunal konjunkturcykel är då är vi beredda att överväga – det kan jag lova för hela Alliansen – att ändra oss på den punkten.

Jag ser fram emot ett skriftligt svar på frågan: Hur lång är en konjunkturcykel i kommunen?

Anf. 63 GÖRAN PETTERSSON (M):

Herr talman! Precis som Anders Sellström hade jag förmånen att sitta med i den parlamentariska referensgruppen för denna utredning. Det var en blandad referensgrupp där den kända personen från finansutskottet Sonia Karlsson också satt med. Det fanns många år av kommunalpolitisk erfarenhet men också erfarenhet från rikspolitiken, riksnivån och finanspolitiken.

Förslaget som är framtaget ger frihet till kommunpolitiker men bibehåller kravet på ansvar.

Det var viktigt i utredningen att hela tiden beakta att statens finanser och kommunernas finanser hänger ihop.

Tittar vi på eurogruppen ser vi att nationer som bedriver en finanspolitik som inte är långsiktigt hållbar ställer till problem inte bara för sig själva och sina egna medborgare, utan genom att sakerna hänger ihop riskerar även övriga länder att få problem.

Förslaget är därför ganska tekniskt komplicerat för att kunna hantera just denna balansgång mellan frihet för den kommunala nivån och säkerställande av att enstaka kommuner som bedriver en dålig politik inte kan skada det gemensamma i stat och övriga kommuner.

Förslaget som tagits fram hanterar många olika saker. En sak som inte så ofta uppmärksammas är frågan om vad som händer om en kom-

mun vid ett val får en parlamentarisk majoritet som på kort tid spenderar upp det av medborgarnas skattepengar som den tidigare majoriteten under många år har sparat ihop i ladorna. Här finns begränsningar för hur man kan ta ut pengar ur fonderna. Därigenom ges ett sorts minoritetsskydd.

Förslaget ger som sagt mer frihet till kommunpolitikerna utan att ta ifrån dem ansvaret. Finanspolitik är ett stort och viktigt område, även inom kommunsektorn. Jacob Johnson tog upp att man inte gav förtroende till kommunpolitiker, men med detta system ger man förtroende.

Dessutom visar det att man tillskriver dem väldigt stora förmågor, för det är inte alltid helt lättgenomträngligt i alla delar. Det kommer därför att kräva att våra kommunpolitiker sätter sig in i finanspolitiken mycket mer. Det tror jag dock att vi alla tjänar på, både på riksnivå och på kommunal nivå.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

9 § Utbyte av uppgifter ur kriminalregister mellan EU:s medlemsstater

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU4
Utbyte av uppgifter ur kriminalregister mellan EU:s medlemsstater (prop. 2011/12:163).

Anf. 64 PIA HALLSTRÖM (M):

Herr talman! Regeringen har lämnat över en proposition till riksdagen om genomförande av ett rambeslut om utbyte av uppgifter ur kriminalregister mellan EU:s medlemsstater.

Inom Europeiska unionen pågår ett omfattande arbete för att förbättra det straffrättsliga samarbetet. Målsättningen är att samarbetet ska bygga på principen om ömsesidigt erkännande av rättsliga beslut inom EU.

Regeringen lämnar i propositionen förslag till en lagförändring som regeringen bedömer nödvändig för att genomföra rådets rambeslut om medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregister och uppgifternas innehåll.

Förslaget innebär att svenska åklagare och domstolar får en mer fullständig bild av misstänkta och tilltalades tidigare brottslighet. Också inför vissa anställningar, till exempel inom förskola och skola, kommer uppgifter om eventuella brott som begåtts inom EU att vara tillgängliga i större utsträckning än i dag.

Det här förslaget är viktigt bland annat för att förhindra att personer som är dömda för brott i andra medlemsstater kan fortsätta att begå nya brott i Sverige. Det gäller inte minst sexualbrott mot barn.

Enligt rambeslutet ska varje medlemsstat som meddelar en dom mot en annan medlemsstats medborgare informera medborgarstaten om domen. De ska därefter lagra informationen.

Rambeslutet möjliggör också för medlemsstaterna att via centralmyndigheterna begära uppgifter ur varandras kriminalregister i enskilda fall.

Rambeslutet öppnar nya standardiserade vägar och möjligheter för ett mer rutinmässigt uppgiftsutbyte, främst när det gäller uppgifter som ska användas i brottmålsförfarande.

Bestämmelserna i rambeslutet bör enligt propositionens förslag genomföras genom ändringar i lagen om belastningsregister, lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål, offentlighets- och sekretesslagen och polisdatalagen.

Det nu aktuella rambeslutet utgör ytterligare ett steg i utvecklingen av det rättsliga samarbetet inom EU.

Herr talman! Vi föreslår att riksdagen antar de lagförslag som läggs fram i propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

*Utbyte av uppgifter
ur kriminalregister
mellan EU:s
medlemsstater*

10 § Samverkan för att förebygga ungdomsbrottslighet

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU5
Samverkan för att förebygga ungdomsbrottslighet (prop. 2011/12:171).

*Samverkan för att
förebygga ungdoms-
brottslighet*

Anf. 65 MARGARETA LARSSON (SD):

Herr talman! Jag delar helt utskottets åsikt att samverkan mellan polis och socialtjänst är av stor betydelse när det gäller att komma åt ungdomsbrottslighet. Det här är ett omfattande problem som tränger allt längre ned i åldrarna, och det handlar definitivt inte om några småhyss utan om betydligt allvarligare saker.

När jag tittar på den föreslagna ändringen av sekretesslagen kan jag förvisso tycka det är bra att man börjat förstå polisens dilemma med socialtjänstens sekretess. Det är bara tråkigt att man går så försiktigt fram med ändringen att den blir svårtillämplig.

Det jag konkret vänder mig mot i den nya sekretessbestämmelsen är att man är så mycket om sig och kring sig med hänsyn som ska tas hit och dit att det ställer till en hel del grubblrier. Enligt nuvarande förslag får sekretess endast brytas om det finns särskilda omständigheter där den unge riskerar att utöva brott, vilket blir en närmast omöjlig gissning med risk för stora felmarginaler för dem som ska göra denna bedömning.

Man får även bryta sekretess om uppgiften kan antas förhindra brott, men man ska samtidigt väga för- och nackdelar med det. Här utfärdas också en liten varning i den nya lagen: Utifrån det ska hänsyn tas till planerade eller pågående insatser för den unge eller om det av andra särskilda skäl inte är lämpligt att uppgiften lämnas ut.

Ponera att ynglingen redan har påbörjat en insats hos socialtjänsten. Ska socialsekreteraren då ringa polisen och riskera att förstöra det förtroende hon eller han anser sig ha byggt upp? Det är ett svårt vägval som man ensam tvingas brottas med. Jag kan tänka mig en och annan social-

sekreterare förtvivlat spela läpp av beslutsångest bakom sitt skrivbord vid sådana bedömningar.

I det sista stycket i det föreslagna tillägget står det att man förvisso får lämna uppgift om ett begånget brott men bara under förutsättningar som anges i lagen.

Tittar vi på denna lag, den offentliga socialtjänstlagen, i sin helhet sätts nog fler myror i skallen på en jäktad socialsekreterare. Här gäller det att hålla isär både det ena och det andra innan man tar risken att fatta ett beslut.

Här står bland annat att sekretessbrytning endast får ske vid misstanke om brott som ger minst ett års fängelse. Eftersom brotten måste ge minst ett års fängelse tvingas man hålla tyst för polisen när det gäller misstanke om sexuellt tvång, övergrepp i rättsak, grov fridskränkning, grovt olaga hot, olaga förföljelse, misshandel, grov skadegörelse, vållande till annans död och framkallande av fara för annan, det vill säga att skjuta värdslost mot en person, för här är straffvärdet inte högt nog. Det kan man ju ha åsikter om.

När det däremot gäller barn under 18 år som blir utsatta för brott är det lite lättare, men det är enbart för vålds-, sex- och frihetsbrott som sekretessen bryts, således inte grovt förtal, vilket bland annat kan komma i fråga om gärningsmannen lägger upp pornografiska bilder av flickvännen på nätet eller visar dem för sina kompisar. Som tillägg kan nämnas att barnpornografibrotten inte heller är sekretessbrytande.

Herr talman! Det är inte lätt att vara socionom, och vi ska inte göra det svårare för dem. Vi vet att det råder ett ständigt ökat tryck av tung social problematik som ställer stora krav på personalen. Det råder brist på kompetens inom flera områden, bland annat när det gäller att göra riskbedömningar, vilket den nya sekretessbestämmelsen kräver. Det är hög personalomsättning och många trådar som hänger i luften. Att då behöva grubbla hit och dit över om det är befogat eller etiskt försvarbart att rapportera ett misstänkt brott till polisen utifrån den nya sekretessbestämmelsens alla undantag tror jag inte att man har tid med. Att rådfråga en handledare är också svårt, för handledare är det ont om, och de som finns byts ofta ut. Därför finns det heller ingen tid att hjälpa nya medarbetare på plats.

Många socionomer är unga med ringa livserfarenhet, och de har inte en uppövad förmåga att läsa av sina klienter. Här är risken för felbedömningar stor. Sådant här måste man vara medveten om när man stiftar lagar och bestämmelser. Hur kommer det här att funka på golvet? Hur ser förhållandena ut på den här arbetsplatsen?

Är det rimligt att så många misstänkta ungdomsbrott, enligt den nya bestämmelsen, ska undanhållas polisen? Det tycker inte jag. Men jag är ändå glad för att man försöker göra något för att öka samverkan mellan polis och socialtjänst, även om jag anser att man hade kunnat gå längre. Jag har därför ett tillkännagivande, och det är att regeringen så snart som möjligt bör återkomma med förslag i enlighet med vad jag angett. I avvaktan på detta yrkar jag bifall till förslaget i propositionen.

Anf. 66 ARHE HAMEDNACA (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i propositionen och avslag på reservationen.

Vi ansluter oss till socialutskottets uppfattning att det är viktigt att nya sekretessbrytande bestämmelser i förhållande till polisen ligger i linje med de grundläggande förutsättningarna och målen för socialtjänstens verksamhet för att förtroendet för socialtjänsten ska kunna upprätthållas. Vi instämmer också i vad socialutskottet anför om att en förbättrad samverkan mellan polisen och socialtjänsten i det förebyggande arbetet mot ungdomsbrott kan, om den ges rätt förutsättningar, leda till att unga hindras från att begå brott.

Jag vill säga några ord om det förebyggande arbetet mot ungdomsbrottsligheten. Jag vill lyfta upp tre områden.

Det första är klyftorna i samhället som vi socialdemokrater anser måste minskas för att vi långsiktigt ska kunna förebygga brott. Vi vill se att man satsar på skolorna och bekämpar ungdomsarbetslösheten. Det är där det stora problemet ligger.

Det bästa sättet att förebygga ungdomsbrottslighet är att minska de växande klyftorna i vårt samhälle. Det sjunkande resultatet i skolan och den höga ungdomsarbetslösheten är en mycket oroande utveckling. En ökande segregation, brist på väl fungerande fritidsverksamhet och brist på fältare är något som vi ser i samhället i dag. Jag anser att regeringen har misslyckats med sin politik både när det gäller skolpolitiken och när det gäller att minska ungdomsarbetslösheten.

Det andra området är skolan som är den arena där alla barn och ungdomar samlas. Att arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande i skolan kräver ofta samverkan och samarbete mellan olika aktörer inom och utanför skolan. Att samverka innebär att arbeta med ett gemensamt syfte, att hitta ett gemensamt förhållningssätt utifrån olika professionella positioner och att bygga upp en ömsesidig tillit till varandras kunskaper.

Det är genom att angripa och ändra det som orsakar brott som vi långsiktigt ökar människors trygghet.

För att arbeta effektivt med brottsförebyggande arbete krävs samverkan mellan flera aktörer. De flesta kommuner har i dag tecknat samverkansavtal med polisen, men inte alla. Det är viktigt att alla kommuner arbetar med samverkan som grund, men inte bara med myndigheter. Man måste också ta vara på den kunskap som finns i det civila samhället. Vi ser att det fortfarande finns brister när det gäller samverkan mellan olika myndigheter. Det måste också finnas en bindande samverkan, inte bara samverkan mellan chefer som kan sitta och diskutera och sedan inte gör något. Vi vet att det görs ganska mycket i flera kommuner, men bristerna är också stora i många kommuner.

Det tredje är en effektiv och individanpassad samverkan som är nödvändig i det återfallsförebyggande arbetet. Det finns fortfarande brister när det gäller ansvarsfördelningen efter avslutad påföljd. Detta kan leda till att många klienter hamnar mellan stolarna, enligt Brås undersökning.

För två veckor sedan deltog jag i ett seminarium på ABF som handlade om organiserad brottslighet. Där lyssnade jag på några ungdomar som hade en kriminell bakgrund. Deras berättelser och syn på hur samhället tar hand om dem och deras brist på förtroende för samhället är oroande. De engagerar sig för att hjälpa andra ungdomar. Jag har en bakgrund från Fryshuset och har sett detta förut. Dessa ungdomar berättar att samhällets syn gör att det inte är lätt att vara en före detta kriminell. Det är inte lätt att få jobb. Det är inte lätt att få bostad. Man behöver

slussas in i det vanliga livet. Samhället måste vara mycket bättre på detta och göra fler insatser. Där finns det också brister. Det är inte lätt om de inte får hjälp. De som inte har lyckats bra i skolan måste få en chans till. För dem som aldrig har haft ett arbete är det inte lätt att ha en kriminell bakgrund. Vem ska anställa dem? Jag tycker att det är brist på insatser på det området. Det är svårt att få stöd från samhället. Det berättade dessa ungdomar. De är inte ensamma. Så ser det ut på flera områden i vårt samhälle.

Att förebygga återfall i brott kan ge både individen och samhället stora vinster, men för att återfallen ska kunna minska behöver samverkan bli mer effektiv mellan berörda myndigheter.

Jag ska inte förlänga debatten, men jag vill lyfta upp vissa viktiga områden där vi ser brister.

Herr talman! Jag yrkar avslutningsvis bifall till förslaget i propositionen och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 67 MARIA FERM (MP):

Herr talman! Det finns många orsaker till att barn och unga begår brott. Ibland kan det vara för att imponera på vänner, ibland under tvång, ibland kanske av ren illvilja, ibland på grund av maktlöshet och ibland av rent ekonomiska skäl.

Då det inte finns en enda orsak finns det inte heller enda lösning. Men vad vi vet med säkerhet är att det finns en ökad risk för kriminalitet hos barn som växer upp med föräldrar som har begränsade möjligheter att ge barnen god omsorg på grund av missbruk, kriminalitet eller sjukdom.

Enligt en rapport från Brottsförebyggande rådet uppger dubbelt så många ungdomar från arbetarhem att de begått många brott, 16 eller fler, än ungdomar från hem där båda föräldrarna är högre tjänstemän.

Pojkar svarar för den grövre delen av brottsligheten: våldsbrott, grova stöldbrott och trafikbrott. Ungdomar som bor i socioekonomiskt utsatta områden tenderar i högre grad att fastna i gängproblematik som belönar kriminellt beteende.

Grogrunden för kriminalitet ligger alltså i olösta underliggande samhällsproblem som ojämlikhet, segregering, fattigdom, arbetslöshet, psykisk ohälsa och missbruk.

Därför behövs ett flertal insatser för att på både kort och lång sikt agera för att minska ungdomsbrottsligheten. Vi behöver ge förutsättningar för att polisen och övriga delar av samhället ska kunna fånga upp dem som redan hamnat i kriminalitet samtidigt som vi vidtar åtgärder för att slå undan grogrunden för den.

När barnfattigdomen och trångboddheten är utbredd, när människor växer upp med missbrukande föräldrar, när ungdomar inte klarar gymnasiet och om de klarar gymnasiet inte har någon möjlighet att få jobb, då är den kriminella vägen inte lika avlägsen.

Miljöpartiet vill vända utvecklingen och bygga ett mer inkluderande samhälle. Dagens regering står handfallen och passiv inför ungas situation. Det duger inte. Vi vill genomföra reformer som skapar riktiga förändringar och rustar unga inför framtiden.

Även den mest kriminelle har någon gång påbörjat sin brottsliga bana. Det är ett faktum vi måste ha i åtanke i varje debatt om ungdoms-

brottsligheten och i varje insats vi gör för att minska ungdomsarbetslösheten. Oavsett var det började är det alltid lättare att förhindra steget till djupare kriminalitet ju tidigare insatserna sätts in.

När barn och unga bryter mot lagen har alltid föräldrar eller andra närstående ansvaret att ingripa och vara just föräldrar. Men ibland räcker inte föräldrarna till, och ibland finns de inte ens där. Då behövs den kommunala socialtjänsten för att tillsammans med vårdnadshavare, barn och skola undersöka hur vägen in i kriminalitet kan stoppas.

I propositionen föreslås ändrade regler för att socialtjänst ska kunna lämna ut uppgifter till polisen om det finns en risk att den unge kommer att utöva brottslig verksamhet. Intentionerna är goda, men förändringen är samtidigt förknippad med vissa problem. Socialtjänsthandläggaren riskerar att bryta ner det förtroende som eventuellt finns mellan handläggaren och den unge och hans familj om det kommer fram att socialtjänsten lämnat ut känsliga uppgifter om den unge till polisen.

Jag har ändå landat i slutsatsen att ett utlämnande ska få ske, just för att kostnaden om samhället misslyckas med att stoppa kriminaliteten är så stor. Krafttag måste tas för att förhindra att unga män och kvinnor begår brott och återfaller i brott. Vinsten av ett välfungerande samarbete mellan polis och socialtjänst är så stor att fördelarna väger över.

Det är långt ifrån den enda insats som behövs. Miljöpartiet har flera förslag på kompletteringar i lagstiftningen. Vi anser att det inte ska krävas att en ung människa döms för brott för att den kommunala socialtjänsten ska gripa in med särskilda stödinsatser. Miljöpartiet har bland annat föreslagit ett utökat samarbete mellan socialtjänst, rättsväsen och annan kompetens i så kallade barnahus vid misstanke om att en ungdom kan komma att falla in i kriminalitet.

Ringa narkotikabrott leder i dag typiskt sett till böter, vilket medför att socialtjänsten ofta inte får vetskap om att personen dömts. En lämplig åtgärd vore att polisen automatiskt måste meddela socialtjänsten vilka som dömts för ringa narkotikabrott. Då kan socialtjänsten erbjuda personen lämplig hjälp och stöd.

Vi har även föreslagit att Brottsförebyggande rådet tillsammans med universitet och högskolor i Sverige ska ges i uppdrag att ta fram vetenskapligt baserade metoder för att minska särskilt unga mäns brottslighet.

Med det yrkar jag bifall till propositionen.

(Applåder)

Anf. 68 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! För Centerpartiet och alliansregeringen är kampen mot ungdomsbrottsligheten av allra högsta prioritet.

Det finns många unga som någon gång begår något brott. För de allra flesta är det en engångsföreteelse. De fortsätter inte in på en kriminell bana. Men de finns också de som fortsätter att begå brott och trappar upp det. Detta sker inte sällan i unga år.

De är dessa unga som samhället måste ha kraft, resurser och befogenheter att hjälpa. Det handlar just om att hjälpa. Det är det viktiga. Det är viktigt för att förhindra fortsatt brottslighet. Men det är också viktigt för den unga personen och för att han eller hon ska komma på rätt köl, få en ny chans att utbilda sig, få ett jobb och leva ett laglydigt liv.

Vi har från alliansregeringens sida under dessa sex år redan vidtagit en rad åtgärder. En av dem som jag skulle vilja nämna särskilt här i dag är de sociala insatsgrupperna. Rikspolisstyrelsen fick i mars 2011 i uppdrag av regeringen att genomföra en pilotverksamhet med sociala insatsgrupper, och i tolv kommuner och stadsdelar runt om i landet startades denna typ av lokala pilotverksamheter.

Målgruppen är unga i riskzonen för att utveckla en kriminell livsstil som därmed riskerar att rekryteras in till kriminella nätverk. Det är också unga som redan har kommit så långt men som vill lämna det kriminella nätverket eller den kriminella livsstilen. Verksamheten är inriktad på unga i åldern 15–25 år.

Huvudansvaret ligger ganska naturligt på socialtjänsten. Socialtjänsten ska inom de sociala insatsgrupperna samarbeta med polisen, andra berörda myndigheter och också organisationer och andra som kan hjälpa till på något sätt. Tillsammans använder de sin samlade kompetens fokuserat och uthålligt i arbetet för att hjälpa den unge som befinner sig i riskzonen eller vill lämna det kriminella livet.

För ett par veckor sedan presenterades en första utvärdering av de sociala insatsgrupperna, och det var en positiv utvärdering vi fick. Genom ett samordnat arbete så kan unga som är på väg in på den kriminella banan eller som har varit där och vill därifrån hjälpas tillbaka på rätt väg till ett laglydigt liv.

En av de negativa saker som lyftes fram i utvärderingen var problemet att få den unges samtycke till att bryta sekretessen mellan myndigheterna. Sekretesslagstiftningen lägger hinder i vägen för en effektiv samverkan kring den unge som befinner sig i riskzonen. Det visade sig också att socialtjänsten tolkar lagstiftningen lite olika över landet.

Därför tar vi nu steget och inför den nya sekretessbrytande bestämmelsen som gäller unga under 21 år. Bestämmelsen innebär att socialtjänsten kan lämna ut en uppgift till polisen om det finns risk för att den unge kommer att utöva brottslig verksamhet och att utlämnandet av uppgiften till polisen kan antas bidra till att förhindra den brottsliga verksamheten.

Utöver detta finns det några ytterligare begränsningar. Utlämnandet av uppgiften får inte ske om det är olämpligt med tanke på planerade eller pågående insatser för den unge. Uppgifter som angår misstankar om redan begångna brott får inte lämnas ut utöver med de regler som redan finns i dag. På det området förändras alltså inte regelverket.

Socialsekreterare har liksom många andra som jobbar med myndighetsutövning ett stort antal lagar att följa. Precis som för nästan alla andra lagar innebär det att tolkningar måste göras. Det finns förarbeten som hjälper. Det kommer givetvis att behövas vidareutbildning för socialsekreterarna så att de verkligen kan använda den nya lagen på rätt sätt.

Men man ska inte tro att man kan ändra lagar och att det sedan inte blir några nya frågor som ställs. Det görs alltid när vi ändrar lagarna.

På Sverigedemokraternas Margareta Larsson lät det som att det skulle vara för socialsekreterarnas skull som rätten att bryta sekretessen skulle utökas ytterligare. Faktum är att vi till justitieutskottet har fått brev från socialsekreterarnas fackförbund, och deras kritik går tvärtom ut på att de tycker att vi redan nu går för långt från regeringens och utskottsmajoritetens sida. Det förslag som Sverigedemokraterna lägger fram läggs alltså

inte fram för socialsekreterarnas skull – åtminstone tycker de inte det själva.

Den andra förändring som vi gör i dag är att polisen ska få utökad möjlighet att tillfälligt omhändertaga omyndiga personer, alltså personer under 18 år, när de påträffas i en miljö som innebär en överhängande fara och en allvarlig risk för den unges hälsa och utveckling. I denna riskbedömning ska man även ta med risken för att utsättas för brott eller för att själv involveras i brottslig verksamhet.

Detta är ett sätt att hjälpa unga som är på fel väg – på väg in i kriminalitet eller i gäng där många begår brott. Det är också ett sätt att hjälpa till att förhindra rekrytering av unga till kriminella grupperingar. Allt detta gör vi för att vi vill hjälpa de unga så att de inte fortsätter in på den kriminella banan. Det är för deras skull.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 69 ANTON ABELE (M):

Herr talman! Vi är många som är oroade över utvecklingen kring de många våldsbrott som begås i vårt land. I mars misshandlades en äldre man i Kortedala mycket svårt. I mitten av maj greps sju ungdomar i Stockholm, misstänkta för att ha kastat sten mot polis och satt eld på en skola och flera bilar. Det är bara två exempel där det gått för långt – exempel där samhället har misslyckats med att förhindra unga från att begå brott.

I sammanhanget diskuteras det ofta vem som bär ansvar och vad som bör göras för att hjälpa de ungar som faller mellan stolarna. Vi politiker förväntas avge mirakellösningar för att snabbt kunna lösa problemen. Men efter att ha arbetat med dessa frågor under många år och träffat många unga som har levt eller lever ett liv i kriminalitet är det tydligt att lösningen ofta handlar om mycket mer än bara lagar och regler.

Ett återkommande budskap i mina möten med kriminella unga är detta: Om någon bara hade tagit tag i mig och hjälpt mig så hade jag aldrig valt den kriminella vägen.

Herr talman! Vi har satsat mycket på brottsförebyggande åtgärder och projekt. När jag har rest runt i Sverige och träffat poliser, socialtjänst och andra människor som är engagerade i frågorna är det ett budskap som ofta återkommer: Ett framgångsrikt arbete kräver att olika myndigheter är inblandade och att de kan samverka effektivt. Av flera skäl har detta hittills inte kunnat ske på ett helt oproblematiskt sätt. Exempelvis har sekretessbestämmelser länge upplevts som ett problem vid samverkan mellan myndigheter.

Inom ramen för det arbete med de sociala insatsgrupperna, som Johan Linander talade om, har sekretessen mellan socialtjänst och polis kunnat brytas om de inblandade har gett sitt samtycke till det. I många fall har det lett till att man har kunnat dela information med varandra – information som i många fall har varit helt avgörande för att kunna hjälpa den unga personen på glid.

Herr talman! Den proposition som vi i dag bifaller innebär att socialtjänsten kommer att få lämna ut vissa sekretessbelagda uppgifter om unga människor under 21 år till polisen. Uppgifterna ska få lämnas ut om det finns risk för att personen kommer att begå brott och om uppgifterna

kan anses förhindra detta. Det är någonting som har efterfrågats under lång tid och som i många fall kan vara fullständigt avgörande för att hinna rädda den unga människa som är på glid.

I linje med det ger vi nu också polisen befogenheter att under vissa omständigheter omhänderta unga människor som befinner sig i en situation där deras hälsa eller utveckling kan skadas allvarligt. Det skulle till exempel kunna innebära att om man anträffar unga personer i kretsar kring kriminella nätverk eller i andra liknande miljöer kan man omhänderta och hjälpa dem på ett bra sätt.

Herr talman! Jag ska återknyta till det jag började med, nämligen samtalen med de unga kriminella som jag har träffat under mina resor i Sverige. Nu genomför vi det som de i många fall har sagt hade kunnat hindra dem från att begå det där första brottet. Nu tar vi ett steg mot att faktiskt kunna ge dem den där handen att ta tag i och hjälpa dem ur en potentiell kriminell karriär.

Det är viktiga förändringar som vi nu genomför, även om de kan tyckas vara små. I dag tar vi ett viktigt steg framåt i att förbättra möjligheterna för att samhället på allvar ska kunna hjälpa unga människor på glid.

(Applåder)

Anf. 70 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Saker tar tid, vill jag lova. Det är i åtminstone tio år som jag har haft förmånen att arbeta politiskt och i denna kammare diskutera det som vi nu ska fatta beslut om – att se till att det blir lättare att socialtjänsten kan berätta för polisen vad de ser, vad de hör och vad de vet om ungas sociala misär. Det handlar om vilka miljöer de lever i, vilka grovt kriminella de hänger med och vilka risker de löper att förstöra sitt eget liv och andras, ibland i en rasande fart. Men bättre sent än aldrig.

Det är mycket diskussion om vad som är brottslighetens orsaker. Det är klart att det någonstans handlar om den sociala misär eller de mentala istider som många unga i dag får växa upp i. Brottslighet och kriminalitet går i arv. Det är många sociala faktorer som spelar en väldig roll. Därför är det viktigt att vi i dag har ett läge där kommunerna aldrig har kunnat satsa så mycket på skolan som nu. Vi har aldrig haft så många specialpedagoger och aldrig så mycket insatser i socialtjänsten vad gäller resurser. Sedan kan man tycka att det inte räcker ändå. Jag noterar att den debatt och den sejour vi har om hur vi ska knäcka den sociala misären är någonting som man möter i alla utvecklade länder i hela västvärlden. Jag tycker att det är viktigt att vi ser till att vi gör vad vi kan på många fronter. Här gör vi nu några saker till.

Jag vill sätta in detta i ett sammanhang. Det är värt att nämna att detta inte är en lösryckt åtgärd. Det är inte det enda vi har gjort i denna riksdag. Jag vill understryka att justitieutskottet i många år, inte minst på senare år, har vidtagit åtgärder som har varit till för att se till att man kan agera tidigare och tydligare.

Det är precis som Anton Abele sade; jag har också träffat mängder av människor, och inte bara unga kriminella. Jag har varit på i stort sett varenda anstalt i Sverige. Överallt har alla sagt till mig: Ja, Johan – tänk om någon hade gripit in i tid! Det är ingen som har sagt tvärtom: Jag sitter här på Kumlabunkern därför att socialtjänsten började engagera sig

för tidigt. Det har ingen någonsin sagt, och jag kan upplysa om att de aldrig kommer att säga det heller. Tidiga och tydliga insatser är jätteviktigt.

Vad har vi gjort mer? Vi beslutade nyss efter många år av missriktad välvilja att polisen ska utreda alla allvarliga brott som begås av unga. Det var inte för så många år sedan vi hade en tillvaro i Sverige där det av de ungdomar som begick personrån bara var hälften som blev polissak och där man utredde vad som verkligen hade hänt. Snacka om asocialt och konstigt beteende – att springa runt och råna folk med kniv! Det kan man kalla för ett stort samhällsproblem.

Detta har vi åtgärdat med tidigare och tydligare insatser. Socialtjänsten kan agera när en unge på 13 år springer runt och viftar med kniv. Det är fruktansvärt för dem som möter den unge men också för den unge själv.

Det har refererats till de sociala insatsgrupperna här. Det är viktigt att man knyter ihop detta. Det är flera myndighetspersoner som bär ansvaret. Vi har sträckt ut föräldrars skadeståndsansvar på det sätt att föräldrar har ett visst ansvar för sina barn och för de skador de orsakar. Jag tycker att det är fullt rimligt. Ytterst är det här en föräldrafråga. Vem ska annars ta ansvar? Vi kan inte alltid skylla på skola och socialtjänst. Det är föräldrar som har valt att skaffa barn, förhoppningsvis frivilligt. Föräldrarna har ett ansvar.

Jag tycker att det är viktigt att lyfta fram de lokala poliskontoren. Det är inte minst ett fokus på att ha kontakt med unga människor i ett visst område som gör att man lättare kan få kontakt och lättare kan hjälpa och stödja de unga som riskerar att vara på väg in i ett kriminellt liv och stoppa denna utveckling i tid.

Vi har styrt upp så att fler poliser kan ägna sig åt förundersökningsledning och leda dem snabbare och effektivare också när personer är unga. Det ska inte bara vara åklagarlett, utan flera brott utreds mycket snabbare så här. Det är också ett steg för att kunna agera tidigare och tydligare.

Vi har förstärkt utslussningen så att unga som har varit riktigt illa ute och hamnat på ungdomshem eller § 12-hem får en bättre utslussning i dag. Där har vi ställt större krav på kommunerna. Det är också viktigt så att de inte hamnar i stort tomrum igen.

Allt detta är åtgärder som har vidtagits tillsammans med det som vi i dag fattar beslut om för att se till att det blir möjligt att tidigt och tydligt att agera när det gäller unga människor, men jag tror inte att det räcker, herr talman.

Förutom att undanröja de sociala misär miljörer som naturligtvis driver på kriminalitet måste vi också titta på hur vi bryter ned de kulturer som bygger upp ungdomsgäng. Det är gäng där mycket unga människor, ibland under 21 år, är mycket förhärdade i sin brottslighet och förstör livet för många andra unga, inte minst genom hot och våld.

Det kan handla om tidigare och mer förstärkta hemma-hos-aktiviteter från socialtjänsten. Det tycker jag skulle vara utmärkt. Jag tror att det är viktigt att vi har mer av ett riktigt mellantväng i socialtjänsten. Om föräldrarna inte inser att deras barn har stora problem måste man kunna agera innan ett tvångsomhändertagande. Jag tror också att vi får åter-

komma till frågan om ungdomsdomstolar och en mer anpassad process för unga människor som hamnar i kriminalitet.

Herr talman! Tills vidare är vi i Folkpartiet mycket glada över att vi i dag kan yrka bifall till förslaget i en proposition och ett betänkande som vi har väntat på i åtminstone tio år.

(Applåder)

Anf. 71 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Nu debatterar vi samverkan för att förebygga ungdomsbrottslighet. Vi i Vänsterpartiet har ingenting emot det här förslaget. Men efter allt som jag har hört från talarstolen skulle jag vilja sälla mig till S och MP som mer fokuserar på det förebyggande arbetet.

Alliansen tycker att man har gjort mycket för att förebygga brott hos ungdomar. Jag kan inte riktigt hålla med om det. Vi vet allihop att forskningen har visat att de största orsakerna och den största grogrunden till kriminalitet är stora sociala och ekonomiska klyftor. Jag kan inte se att den här regeringen har bidragit till att minska de sociala klyftorna. Man har inte heller täppt igen de ekonomiska klyftorna.

Det går bra att stå här i talarstolen och raljera om att föräldrarna och skolan också har ett ansvar, men jag vill påminna om en sak. Det finns faktiskt barn som inte har föräldrar som bryr sig om dem. Det funkar inte, Johan. De här barnen måste ha stöd och hjälp. Om man ska börja med tidiga insatser skulle jag vilja säga till er: Se till att barngrupperna på dagis blir mindre så att vi ser individerna som har problem! Se till att alla unga får den hjälp de behöver i skolan så att de klarar av den! Se till att ni som driver arbetslinjen satsar på utbildning så att man sedan kan få arbete!

Det är det som gör skillnad. Om man ger sig den på att varenda elev ska klara sin utbildning måste den också vara anpassad efter individen, och man måste faktiskt få den hjälp och det stöd som man har rätt till. Då skulle vi minska kriminaliteten mycket.

Samverkansavtal har varit uppe här, och det är jätteviktigt med samverkan mellan olika myndigheter. Men ska vi börja tidigt ska vi börja på dagis och kanske ännu tidigare.

Jag var på Brås framtidsdagar i Norrköping. Jag var på ett seminarium som handlade om gängkriminalitet, hur den växer på en del ställen och hur man jobbar för att komma åt detta och spränga de här ligorna. Jag har också träffat många ungdomar – vi kanske inte träffar exakt samma ungdomar – som inte skulle ha valt den här banan om de hade fått stöd. En del kanske får stöd från sina föräldrar, men de som inga har måste ha andra vuxna som ställer upp för dem. Så måste det se ut. Det måste finnas solidaritet.

Vi måste fokusera mycket mer på att bryta den längtan som många ungdomar har att köpa en snygg bil eller den senaste telefonen. Det är väldigt enkelt med snabba pengar. Det lockar naturligtvis om man känner att man står utanför samhället och inte har någon tillhörighet. Då är man mycket lättrekryterad, och det bekräftade polisen på det här seminariet. Så här ser det ut. Det är där vi måste börja. Först måste vi börja med de riktigt små och sedan gå vidare i stället för att allting kommer samtidigt när olyckan redan har varit framme.

Jag tillstyrker den här propositionen och tycker att den är ett steg i rätt riktning, men jag vill se många fler förebyggande åtgärder långt tidigare. Vi i Vänsterpartiet lägger till exempel mycket mer pengar på kommunerna. Ni säger ju alltid att det är de som har det största ansvaret. Då måste man också ge dem verktyg att ta det ansvaret.

När det gäller påståendet om socialarbetarna vill jag säga att de har ett jättetufft jobb, men det finns också en skyldighet att se till att de har så många verktyg som möjligt och den personal som de behöver.

Anf. 72 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Först vill jag gratulera Vänsterpartiet till modet att gå emot Socionomernas Riksförbund och säga att de har fel. Jag tycker att det är mycket modigt gjort. De har varit emot den lagförändring vi nu ser om att man ska se till att socialtjänsten jobbar ihop med polisen. Det är inte alla de som har tyckt att det har varit bra. Jag tycker att det är modigt av Vänsterpartiet, för det var inte helt självklart att ni skulle ställa upp på en sådan, som de beskriver den, integritetskränkande åtgärd. Jag ser att ni sätter barnen först, och det gläder mig.

Jag tycker också att det är bra att Lena Olsson använder uttrycket ”spränga ligor”. Det är faktiskt det vi pratar om. Några av de här unga människorna, ibland faktiskt under 18 år, är mycket svårt skadade och fullfjädrade kriminella. Det krävs rejäla uppräckningar med rötterna ur den tillvaro de befinner sig i för att de ska kunna restaureras och komma tillbaka som, förhoppningsvis, bättre mående och mindre farliga människor för samhället.

Låt mig gå över till detta med social misär. Jag sade att jag tycker att mer kan behöva göras. Jag pratade om mer satsningar på ”hemmahosare”. Jag vet att Lena Olsson vet vad det är. Det är när socialtjänsten mycket tidigt kommer in i familjer som är dysfunktionella. Lena Olsson sade att föräldrarna inte finns där. Det är ett exempel. Det är tyvärr också vanligt förekommande när det gäller ensamstående föräldrar, inte sällan ensamstående kvinnor. Inom forskning vet man att det spelar stor roll att det kommer in en stadga och att man stöder de här ofta unga mammorna för att det inte ska gå åt pipan. Det är tufft att vara förälder i dag.

Jag vill upplysa om att det faktum att människor är mindre bemedlade och kanske till och med är arbetslösa, och har varit det under lång tid, inte betyder att de är oförmögna att ta ansvar för sina barn. Det finns väldigt många människor som har varit arbetslösa och har dåligt med pengar, men det innebär inte automatiskt att ungdomarna blir kriminella. Vi ser snarare den utvecklingen att ungarna blir kriminella trots att föräldrarna har mycket goda inkomster. Den gemensamma faktorn är att föräldrarna är oförmögna att ge barnen närvaro, uppfostran och kärlek, och jag vill understryka att det inte bara handlar om vilken mobiltelefon eller hur många täckjackor man har.

Anf. 73 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Nu lugnade du ned dig ganska bra, Johan. Du visar förståelse för att det finns människor som har det mycket svårt och en hel del barn som befinner sig i mycket trånga situationer. Det kanske kan bero på regeringens politik att dra in på sjukförsäkringen och en urdålig a-kassa. Det är inte roligt för barn att växa upp med sådana föräldrar. Det

kan också få psykiska konsekvenser för föräldrar som ständigt ska oroa sig för sin ekonomi. Det ser vi också när det gäller kommunerna. Man brukar ofta ta till det här begreppet om bidragslinjen, men nivån på socialbidragen har väl aldrig varit högre än den är just nu. Det tycker jag att man också måste ha med i analysen.

Håller du inte med mig om att barngrupperna på dagis är alldeles för stora för att vi ska kunna se de här ungarna som behöver hjälp och stöd? Man behöver vara fler vuxna på dagis, och man behöver ha mindre grupper.

Det är samma sak i skolan. Elever som har det svårt har rätt enligt skollagen att få den undervisning som de behöver. Lärarna har så många elever att de som behöver extra stöd hela tiden hamnar vid sidan av. De känner sig utanför, och då är de ganska lätta objekt för de här organisationerna, som vi inte tycker är så bra, att rekrytera, för där får de en identitet. Håller du inte med mig om det?

Anf. 74 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Svaret är ja. Jag är beredd att börja extremt tidigt. Redan i dag agerar socialtjänsten tidigt. Man tvångsomhändertar ju barn på bb. Det förekommer faktiskt. Det är otroligt tragiskt. Man gör det när man ser att föräldrarna är totalt av banan. Det är klart att vi ska agera tidigt.

Jag vill understryka att det är farligt om man utpekar människor som har det ekonomiskt svårt av olika skäl och säger att deras barn kommer att bli kriminella. Det finns ingen sådan koppling. Föräldraansvar har att göra med vad man själv gör av situationen. Det är inte direkt kopplat till vilken deklaraationsinkomst man har, utan det handlar om vilket socialt kapital man har och vilken förmåga man har att ta ansvar oavsett om man tjänar mycket eller lite pengar. Jag tycker att vi ska vara noga med att understryka det i riksdagen, för annars säger man att de som ser till att deras barn får möjlighet att gå i skolan och kämpar och sliter jättehårt – både du och jag skulle önska att de hade gått ännu längre i skolan och fått ännu mer betalt – och gör ett fantastiskt jobb med sina barn inte tar sitt ansvar. En huvuddel av människorna i Sverige ser faktiskt till att deras barn klarar sig. Man får inte glömma bort detta. Det är föräldrarna som har ansvaret. Vi kan åka ut på en liten sexualupplysningsresa, du och jag, och tala om för människor att man har ansvar för sina barn. Det går lätt att skaffa barn, men man har ansvar för dem, och det upphör inte förrän den dag barnen fyller 18 år. En del föräldrar, vill jag understryka, verkar inte klara av det riktigt av olika skäl, till exempel knark och missbruk.

När det gäller det här med ekonomi vill jag bara säga att kommunerna aldrig har haft så mycket pengar som nu. De har stora överskott just nu i Sverige. Det ser olika ut. I Laxå – det har vi hört talas om här i kammaren – är det dåligt med pengar, och andra kommuner har överskott. Kommunsektorn som helhet har rätt stora överskott.

Sedan är det det här med resurser, herr talman. Jag pratar med företrädare för SKL just nu. Vänsterpartiet var med och drev igenom, och vi hängde väl på allihop med tanke på majoritetsförhållandena, att vi ska ha bemanningskrav i äldreomsorgen. Nu kommer SKL med prislappen. Vet ni vad det kostar? 50 miljarder. Vi blåste iväg 50 miljarder genom att säga att vi ska ha en viss bemanningsnivå på alla äldreboenden i hela Sverige inklusive varenda kommun i Lena Olssons län. Det är en massa

pengar som vi skulle ha kunnat använda till att satsa på de unga, men det är klart att är man med i Vänsterpartiet kan man önska allt.

Prot. 2012/13:32
28 november

Anf. 75 LENA OLSSON (V) replik:

Herr talman! Johan, angående det du står och säger om SKL och att man ska ha ett bemanningskrav i äldreomsorgen vill jag fråga: Ska vi ta bort det och klämma åt de äldre i stället och satsa på de unga? Är det så jag ska förstå det du säger?

När det gäller kommunerna går de inte med några jätteöverskott. Jag har inte sett några sådana siffror någonstans. De har jättestora bekymmer. Ta bara en sådan sak som att värdesäkra statsbidraget till kommuner och landsting. Det gör man ju inte. Kostnaderna för verksamheten ökar år för år, det vet vi allihop, men bidraget ligger på samma statistiska nivå. Det tycker jag inte är sjyst. Man har stora problem ute i kommunerna med att försörjningsstöden ökar, och det är mycket på grund av att unga människor inte kommer in i de trygghetssystem som vi har och inte får något jobb. Det ställer till problem.

Ditt parti sitter ju i alliansregeringen. Du har världens största möjlighet att påverka, Johan, för du har ju ett sådant driv. Jag tror säkert att de lyssnar på dig. Satsa mer på kommunerna. Ni står alltid här i kammaren och talar om att *det* är kommunernas ansvar och *det* är landstingens ansvar och så vidare. Men själva har ni ett jättestort ansvar att se till att kommunerna kan bedriva en bra verksamhet.

Anf. 76 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Att komma sist efter sju personer kan antingen ses som att man ska sammanfatta allt som sagts eller att man äntligen kommer till det spännande slutet på en lång bok. Det är upp till er att bestämma.

Jag vill börja med att säga att jag är glad att vi haft den här debatten, att alla förstår vilken viktig fråga det är och att det i princip är ett enigt utskott som står bakom detta.

Ungdomen är den mest brottsaktiva perioden i en människas liv. Om brottsbanan inte bryts i tid kan unga komma att rekryteras till kriminella kretsar, och det ligger inte i vårt samhälles intresse.

Man kan verkligen fråga sig vad som har gått fel när en ung människa i början av sitt liv utsätter en annan ung människa för ett brott som kan leda till att båda deras liv på ett eller annat sätt tar slut. Ungdomsvåldet har inte ökat men heller inte minskat i den omfattning som vi skulle vilja att det gjorde.

Kristdemokraterna anser att samhället måste reagera på ungdomars brottslighet tidigare än vad som är fallet i dag. I många fall väntar kommunernas socialtjänst för länge med att hjälpa ungdomar som har hamnat snett. Det är både en ekonomisk och en ideologisk fråga. Socialtjänsten, som har lägsta möjliga omhändertagande som sitt mål, vill så länge det är möjligt ha en öppen vårdform. Det kanske ska sägas att det inte alltid är det bästa alternativet. Vi anser att ett tidigare ingripande och snabbare behandling och rehabilitering skulle öka chanserna att komma till rätta med en ungdoms problematik. Det är av stor vikt att handläggningen hos polis, åklagare och domstol när det gäller mål och ärenden som berör unga lagöverträdare sker så fort som möjligt.

*Samverkan för att
förebygga ungdoms-
brottslighet*

När det gäller de sociala insatsgrupperna som har nämnts i dag ser vi på olika ställen i landet att det fungerar väldigt bra. Ökad samverkan mellan myndigheter är viktigt. Ett problem i dag är socialtjänstens dubbla roller i egenskap av både hjälpare och verkställande av utdömda straff. Ibland kan det vara svårt för såväl socialtjänstens personal som den unge att se skillnaden mellan dessa roller. Vi hoppas att dagens förändring ändå ska leda till vissa tydliggöranden där.

Det gäller att bryta en ond cirkel så tidigt som möjligt. Problem ska inte lösas med slagsmål ute på skolgårdar eller på stan utan ska uppmärksammas av vuxenvärlden, som ska ge stöd och sätta gränser. Det är vuxna som måste vägleda och sätta gränser och säga vad som är rätt och fel.

När det gäller unga som hamnar fel är det viktigt med snabba reaktioner från föräldrarna, skolan, socialtjänsten och polisen. Viktigast är att bryta den olyckliga spiral som kan leda till grövre brottslighet ju längre tiden går.

Alla dessa åtgärder är till för att hjälpa, inte för att stjälpa. Det gäller att stoppa ungas brottsbana i tid. Varje del i rättskedjan, och även samhället i övrigt, måste fungera och vara så stark att den både bekämpar, behandlar och kan förebygga brott.

Myndigheternas arbete är viktigt, och lagstiftningen ska ses över och förtydligas, men det är inte alltid det som är avgörande. Det avgörande är att om vi inte lyckas engagera föräldrar, förskola, skola och ideella organisationer i arbetet med att motverka ungdomsbrottslighet räcker inte lagstiftningen så långt. Det handlar om att se unga människor och ge dem stöd när de som mest behöver det.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

11 § Polisens tillgång till signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU7
Polisens tillgång till signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet
(prop. 2011/12:179).

Anf. 77 MARIA FERM (MP):

Herr talman! Benjamin Franklin var en fascinerande man. Han föddes 1706 som femtonde barnet till en fattig ljusmakare i Boston. Som författare, filosof, uppfinnare, diplomat och en hel del annat kom han att påverka världshistorien på många olika plan. Att jag nämner honom i dag beror givetvis på hans välkända uttalande: "Ett samhälle som ger upp lite frihet för att vinna lite säkerhet, förtjänar varken eller och kommer att förlora bägge."

Under de elva år som gått sedan terrorattackerna mot World Trade Center den 11 september 2001 har vi gett upp frihet på många sätt i vår

strävan efter att uppnå säkerhet. Trots detta kan få människor se tillbaka på det gångna decenniet och hävda att världen har blivit säkrare. Samtidigt kan ingen blunda för hur medborgerliga rättigheter och de mest grundläggande mänskliga rättigheterna kränks inom ramen för det så kallade kriget mot terrorismen.

Det händer inte bara långt bort, utan även här i Sverige. Och det händer i dag. Ett exempel på det är FRA-lagen. FRA-lagen innebär massavlyssning, upprivande av brevhemligheten och hundratusentals godtyckliga ingripanden i privatlivet. Genom FRA-lagen kränks mina och dina, ja, allas våra grundlagsfästa fri- och rättigheter dagligen i Sverige. Skyddet för privatlivet är inget värt om staten kan avlyssna all min internettrafik, läsa mina mejl, få reda på vem jag talar med eller se vem som kommer på besök.

Inte nog med att vi övervakas och kontrolleras – upprepade granskningar visar att de som är satta att övervaka oss läcker som såll. Känsliga uppgifter om sjukdomar läses av obehöriga. Känsliga uppgifter om pågående brottslighet och arbetet mot detta sprids, enligt en färsk rapport från Säkerhetspolisen, av poliser till grova organiserade brottslingar.

FRA-lagen är redan i sin nuvarande form ett hot mot våra grundläggande fri- och rättigheter. Det förslag som vi debatterar i dag skulle göra det hotet betydligt större och reellare. Vi måste därför fråga oss vilket samhälle vi egentligen vill leva i.

Sverige behövs, som ett militärt alliansfritt land, en effektiv underrättelsetjänst. Signalspaning kan möjligtvis vara ett verktyg i detta, men som FRA-lagen i dag är utformad innebär den oproportionerligt långtgående ingrepp i medborgerliga fri- och rättigheter.

Såväl Datainspektionen som Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten har gjort uppföljningar av FRA-lagen och påpekat brister i den. Bland annat finns brister i hur känsliga personuppgifter hanteras. Samtidigt har ingen ännu lyckats förklara skälen till varför all data- trafik in i och ut ur vårt land ska kunna avlyssnas av Försvarets radioanstalt.

Miljöpartiet vill att FRA-lagen rivs upp. Därefter bör en parlamentarisk utredning tillsättas för att utreda om det finns behov av en sådan lag med hänsyn till effektiviteten, proportionaliteten och integriteten. Men i stället för att åtgärda de brister som finns med dagens signalspaningslag väljer regeringen och Socialdemokraterna att gå ännu längre och lägga fram förslag om ännu mer övervakning.

Förslaget som riksdagen röstar om i dag har fått massiv kritik från remissinstanserna. Såväl Journalistförbundet som Internationella Juristkommissionen och Tidningsutgivarna avvisar utökningen. Datainspektionen, Justitiekanslern, Lunds universitet och Uppsala universitet riktar allvarlig kritik mot förslaget. Flera andra remissinstanser konstaterar att det inte ens går att ta ställning till förslaget eftersom relevanta frågor inte har behandlats eller analyserats.

Regeringen är dock inte villig att lyssna på kritik. I stället för att ta till sig av den och åtgärda det som behöver åtgärdas ignorerar de remissinstansernas viktiga åsikter. De stänger även ute oss kritiska partier från påverkan.

Enligt FRA-lagen utövas viss kontroll över hur FRA-lagen tillämpas av en nämnd med parlamentarisk representation. Det är bara Moderater-

na, Socialdemokraterna och Folkpartiet som, oss veterligen, beretts tillfälle att nominera ledamöter till nämnden. Denna avsaknad av parlamentarisk förankring visar med tydlighet hur regeringen hanterar frågor om integritetsskydd inom signalspaningen – bristande, torftigt och som ett hafsvverk.

Det är mot den bakgrunden som våra förslag om att ta ett helhetsgrepp med en parlamentarisk utredning om behovet och utformningen av en signalspaningslag ska ses. Det är mot den bakgrunden vår skepticism mot att ge Rikskriminalpolisen rätt att använda FRA-lagen ska ses. Och det är mot den bakgrunden vi vill att insynen i den hemliga övervakningens kontrollfunktioner ska utökas så att alla riksdagens partier får plats där.

Att regeringen och Socialdemokraterna vill driva igenom detta i dag blir extra ironiskt i ljuset av att Säkerhetspolisen för bara några dagar sedan kom med en rapport som visar att det finns allvarliga problem med att polisen läcker uppgifter till den grova organiserade brottsligheten. Att polisen övervakar oss alla och sedan läcker uppgifterna till grova brottslingar gör inte att vi kan känna oss trygga med att ge dem rätten att övervaka oss ännu mer genom en utvidgning av FRA-lagen.

Aldrig förr har övervakningen och kontrollen av vad vi enskilda människor i detta land gör varit så stor som i dag. Och kontrollen ökar nu ytterligare genom regeringens förslag att ge både Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen tillgång till signalspaning genom Försvarets radioanstalt. Aldrig förr har polisen haft så många anställda och så många hjälpmedel till sitt förfogande. Trots det blir de allt mer ineffektiva och utträttar allt mindre. Varför ska vi då tro att de kan lösa fler brott och hantera tillgången till dessa ytterst känsliga uppgifter som de nu kommer att få del av när de riskerar att läcka till den grova organiserade brottsligheten?

Herr talman! En lag som klampar in i vanligt folks privatliv, som troligen inte förmår fånga de personer den egentligen är avsedd för och som kostar en väldig massa pengar är ingen bra lag. Behovet av effektiv underrättelseinhämtning kan inte rättfärdiga att regeringen nonchalerar grundlagens principer om rätten till fri och skyddad kommunikation. Jag är fullständigt övertygad om att de svenska medborgarnas säkerhet kan upprätthållas utan att det sker till priset av ännu mer massavlyssning.

Jag vill yrka bifall till reservation 1, 2, 3 och 4 och avslag på propositionen.

Anf. 78 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Signalspaning, i etern såväl som i tråd, utförs i dag av Försvarets radioanstalt efter inriktning från regeringen, Regeringskansliet och Försvarmakten. Inhämtning av underrättelseinformation genom signalspaning sker i syfte att kartlägga vissa mycket allvariga företeelser. Det kan handla om yttre militära hot mot Sverige, kontrapionage mot andra staters underrättelseverksamhet, kartläggning av den internationella terrorismens strategiska förhållanden och annan grov gränsöverskridande brottslighet vilka sammantaget kan hota väsentliga svenska intressen.

Signalspaning är ett mycket kraftigt, hemligt informationsinsamlande verktyg. Det kan därför också vara mycket integritetskränkande och rent

av farligt om det missbrukas. Det är därför det finns en lagstadgad tillsyn av verksamheten. I 10 § signalspaningslagen anges att regeringen ska utse en kontrollmyndighet som ser till att signalspaningsverksamheten bedrivs korrekt. Av 2 § förordningen (2009:969) med instruktion för Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten framgår att denna kontrollmyndighet är Siun.

Problemet med denna kontrollmekanism och nämnd, som leder myndigheten, är att inte alla partier är representerade. Som det ser ut i dag finns inte några vanliga ledamöter i nämnden representerade från andra partier än Moderaterna, Socialdemokraterna och Folkpartiet, vilket redan har konstaterats. Sammanlagt får nämnden inte ha fler än sju ledamöter enligt lagen, trots att det i dag finns åtta riksdagspartier.

Herr talman! Det är viktigt att upprätthålla den statliga verksamhetens demokratiska legitimitet. Det är jätteviktigt. Det är särskilt viktigt när det rör verksamheter som signalspaning, eftersom insynen är begränsad. Samtidigt kan det finnas en rädsla hos enskilda för att verksamheten missbrukas, vilket vi sett prov på under den debatt som pågått i flera år.

Jag anser därför att det är mycket viktigt att det finns en bred parlamentarisk förankring, vilket innebär att representanter från samtliga riksdagspartier ges tillfälle att närvara i nämnden som styr kontrollen över signalspaningsverksamheten vid Försvarets radioanstalt. Jag vill därmed yrka bifall till reservation 3 i betänkandet.

Jag förstår verkligen inte, helt ärligt, hur man kan vara emot detta. Vad vore bättre om vi vill öka legitimiteten än att se till att alla partier får insyn?

Vad gäller de brister som bland annat Datainspektionen pekar på förutsätter vi att de åtgärdas. Men att riva upp lagen, som Miljöpartiet och Vänsterpartiet verkar vilja göra, är däremot ingen lösning. Det skulle inte minst öka möjligheterna för internationella kriminella nätverk att etablera sig i Sverige. Som exempel kan jag nämna det så kallade Södertäljenätverket, ett grovt kriminellt nätverk med internationella kopplingar. Dessutom skulle riskerna för att utsättas för terroristattentat öka. Vad gäller hot om terroristbrott råder det knappast något tvivel om att Sverige befinner sig i ett utsatt läge, inte minst med tanke på att det sammantagna terrorhotet mot Sverige i dag är reviderat från lågt till förhöjt, det vill säga från två till tre på en femgradig skala.

Herr talman! Än en gång yrkar jag bifall till reservation 3. I övrigt yrkar jag bifall till propositionen.

Anf. 79 JENS HOLM (V):

Herr talman! I juni 2008 röstade riksdagens borgerliga majoritet igenom den så kallade FRA-lagen. Försvarets radioanstalt gavs därmed från och med den 1 januari 2009 rätt att signalspana, det vill säga ta del av information i kabel – telefon- och internetkommunikation. Vi i Vänsterpartiet, tillsammans med Miljöpartiet, var motståndare då, och vi är också motståndare till det förslag som ligger här för oss nu.

Den här övervakningen innebär ett alldeles för stort ingrepp i den personliga integriteten. Vi varnade då för riskerna med att det inte skulle stanna där, alltså bara vid FRA:s signalspaning, utan att vi sakta men säkert går mot ett övervakningssamhälle. Sedan dess har vi fått exempel-

vis Ipredlagen och datalagringsdirektivet. Det är två lagar som innebär ytterligare inskränkningar i den personliga integriteten.

Nu står vi här igen. Nu ska övervakningen utökas ytterligare. I det förslag som vi nu har att ta ställning till ska Säpo och Rikskriminalpolisen få inrikta signalspaning. Det är uppenbart att ju fler myndigheter som får tillgång till signalspaningen, desto fler personer kommer att övervakas. Med detta följer större risker för att känslig information kan användas på fel sätt.

Jag vill också understryka att Säpo och Rikskriminalpolisen redan i dag kan få tillgång till FRA:s signalspaning efter beslut av regeringen, Regeringskansliet eller Försvarmakten. I synnerligen allvarliga fall av till exempel terrorism eller grovt organiserad gränsöverskridande brottslighet finns redan möjligheten för polisen att ta del av relevant information. Men att låta polisen själv inrikta signalspaning är att gå mycket längre. Det är helt oacceptabelt.

Det är också därför det här förslaget har kritiserats av en mängd remissinstanser, till exempel Internationella Juristkommissionen, Journalistförbundet, Tidningsutgivarna, Sveriges advokatsamfund och Datainspektionen.

Journalistförbundet och Tidningsutgivarna ställer helt relevanta frågor om hur journalister ska kunna garantera meddelarskyddet för de personer som med hjälp av meddelarskyddet vill förse journalister med kanske känslig information.

Svenska Avdelningen av Internationella Juristkommissionen ifrågasätter lagförslaget utifrån flera olika perspektiv. Några exempel är korrespondenshemligheten, bristerna på proportionalitet och bristerna på förutsägbarhet.

Jag tycker också att Lagrådets kritik, som i viss mån överensstämmer med Sveriges advokatsamfunds, om att om nu Rikskriminalpolisen ska få inrikta signalspaning blir det nästan omöjligt att insamlat material inte kan blandas ihop med det ordinarie brottsbekämpande arbetet. Det är något som inte får ske.

Det här är ingen semantisk fråga. Den rör ett av huvudproblemen med förslaget, nämligen avgränsningsproblemen mellan underrättelseverksamheten å ena sidan, som ska vara FRA:s uppdrag, och brottsutredningsverksamheten å den andra sidan, som ska vara den ordinarie polisens verksamhet. Hur kan ni anhängare av det här förslaget garantera att inte mer än absolut nödvändig information samlas in? Hur kan ni anhängare av det här förslaget garantera att absolut inte fler än nödvändigt dras in i övervakningen? Enligt mig är det här svåra frågor att svara på.

Kopplat till detta finns problemet som Maria Ferm tog upp tidigare, nämligen läckor inom polisen. För några dagar sedan belyste en rapport från Säkerhetspolisen det här problemet. Man kallar det för korruption inom polisen. Under den senaste tvåårsperioden har drygt hundra sådana fall konstaterats. Det kan handla om att polisen varskor kriminella ligor före tillslag, att man ger information om efterlysningar eller att man lämnar ut information från register. Det är mycket allvarligt och ett synnerligen mycket gott skäl till att inte utvidga FRA:s övervakning till att gälla även polisen.

Vi i Vänsterpartiet har tillsammans med Miljöpartiet motsatt oss detta förslag. Vi vill inte utvidga FRA-övervakningen. Tvärtom vill vi av-

skaffa den helt och hållet. Därför kräver vi att FRA-lagstiftningen rivs upp och att en parlamentarisk utredning tillsätts. Den parlamentariska utredningens uppgift bör vara att bedöma behovet av en ny lag utifrån hänsyn till integriteten, effektiviteten och proportionaliteten.

Jag vill understryka att det är viktigt att bekämpa terrorism och grov brottslighet, men det får inte göras på ett sådant sätt att människor känner sig övervakade och där grundläggande mänskliga rättigheter kan kränkas. Därför ska FRA-lagstiftningen rivs upp.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 2, 3 och 4.

Anf. 80 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! Så behandlar vi det betänkande som gäller polisens tillgång till signalspaning. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Det här förslaget, som flera har varit inne på tidigare, innebär i korthet att Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen återfår möjligheten att inrikta den signalspaning som bedrivs utomlands, på utrikeskommunikationer, av Forsvarets radioanstalt. Man återfår den möjligheten som fanns 2008. Det är signalspaning som bedrivs utomlands.

Det här är ett resultat av en uppgörelse mellan regeringen och Socialdemokraterna. Låt mig börja med att säga att jag tycker att det är bra att frågan äntligen kommer på plats. Det har tagit lite väl lång tid. Det är nu i dagarna nästan precis två år sedan som vi socialdemokrater krävde att Säkerhetspolisen ska återfå möjligheten att inrikta signalspaning hos FRA. Det var en följd av det attentat som inträffade på Bryggargatan i Stockholm när en självmordsbombare sprängde sig till döds. Dagarna efteråt sade vi att Säkerhetspolisen måste återfå möjligheten att inrikta signalspaning hos FRA.

Det var två år sedan. Det är ett år sedan som vi träffade en ramöverenskommelse mellan Socialdemokraterna och regeringen. Det har tagit en stund, men nu är den på plats. Det är bra.

Det är bra att vi har en blocköverskridande uppgörelse – en blocköverskridande majoritet. Det här är frågor, herr talman, som allra ytterst rör rikets säkerhet. Där har vi socialdemokrater alltid haft samma inställning, nämligen att vi ska ha breda och blocköverskridande överenskommelser. Det är särskilt viktigt när det parlamentariska läget ser ut som det gör med en minoritetsregering. För oss socialdemokrater har det varit självklart att i frågor som rör rikets säkerhet får inte Sverigedemokraterna vara vågmästare. Det vore helt oansvarigt av oss. Därför behöver vi hela tiden söka dessa blocköverskridande lösningar på området.

Så var det dess värre inte förra mandatperioden. Det är en del av förklaringen till varför vi står här i dag. Det var därför det blev så olyckligt att Säkerhetspolisen och Rikskriminalen klipptes av från FRA.

Bakgrunden var ju den att när den borgerliga regeringen under förra mandatperioden skulle driva igenom FRA-lagstiftningen hade man problem att få de borgerliga ledamöterna bakom sig. Det fanns ett antal ledamöter som motsatte sig det. Det var bland andra Annie Lööf, någon centerpartist till och någon folkpartist som absolut inte kunde tänka sig detta, av integritetsskäl. För att få alla borgerliga ledamöter med sig blev regeringen tvingad att i slutskedet justera sitt förslag, så att säga i elfte timmen. Det var då man tog bort Rikskriminalpolisen och Säkerhetspoli-

sen från möjligheten att inrikta signalspaning hos FRA. Det var då man klippte av dem.

Det var redan då ett helt ogenomtänkt och helt outrett förslag. Det var någonting som man bara kastade in i slutskedet för att få igenom lagstiftningen.

Jag satt vid det tillfället i Signalspaningsnämnden, alltså den nämnd som då beslutade om ansökningar till FRA och hur FRA-spaning ska gå till. Nu är det en domstol som beslutar om det, men då var det Signalspaningsnämnden. Jag minns mycket väl när företrädare för Rikskriminalpolisen och Säkerhetspolisen med kraft betonade hur detta beslut skulle skada informationsinhämtningen när det till exempel gällde arbete mot terrorism och värnandet av rikets säkerhet.

Vi socialdemokrater reagerade redan då mot det i riksdagen. Det var till och med så att Vänsterpartiet och Miljöpartiet också gjorde det på den tiden. Åtminstone var det så att vi tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet i den motion som vi väckte då pekade på det olyckliga i att klippa av Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen.

Sedan dess har vi haft den ordningen att Säpo och Rikskriminalen visserligen kan få information från FRA men inte får berätta vilken sorts information man söker. Jag brukar likna det vid ett läge där en person ska lägga pussel och har en annan person bredvid sig som ska hjälpa till att hitta bitar, men den som lägger pusslet får inte tala om för den som hjälper till hur bitarna ska se ut. Man får alltså inte berätta vilken typ av information man söker. Då förstår vi att det är rätt svårt att göra ett effektivt arbete.

Så är förhållandet mellan FRA och polisen i dag. Det vi gör nu är att återinföra rätten för polisen att tala om för FRA vilken typ av information man letar efter.

Här finns det helt naturligt väldigt starka integritetsaspekter. Men nu har vi en ordning med en domstol som fattar beslut om hur den här spaningen ska gå till, och vi har en ordentlig ordning när det gäller tillsyn och kontroll över verksamheten. För alla dem som säger att all kommunikation nu övervakas ska jag återigen understryka att FRA signalspanar på kommunikation utomlands, och inte på inrikes kommunikation.

Jag har förtroende både för den domstol som fattar de här besluten och för de förtroendevalda och tjänstemännen som kontrollerar verksamheten. Jag har förståelse för att man kan ha en annan inställning, men det ligger helt i sakens natur att vi måste lita på dem som är satta att sköta verksamheten. Detta är ju en verksamhet som till sin natur är kvalificerat hemlig. Det säger sig självt att om vi ska spana på grov organiserad brottslighet eller terrorism ska inte rättsväsendet tala om exakt hur man gör och vilka företeelser man spanar på.

Här finns naturligtvis en inbyggd problematik. Vi som står för det öppna samhället måste ibland använda oss av hemliga spaningsmetoder för att avslöja dem som hotar det öppna samhället. Men det måste ske på ett demokratiskt och rättssäkert sätt, och det måste ständigt göras en avvägning mellan skyddet av den personliga integriteten å ena sidan och effektiviteten i brottsbekämpningen å andra sidan.

Det finns också den grundläggande problematiken att information av denna karaktär inte får spridas i för vida kretsar. Det är bakgrunden till

att vi till exempel i Siun bara har sju ledamöter och inte en större, bredare krets.

Då säger Sverigedemokraterna: Ja, men vi vill också in där. Nej, vi ska inte sprida denna information i en alltför vid krets. Och får jag säga: Med tanke på vad vi har sett av Sverigedemokraterna på senare tid är det ett parti som jag inte skulle vilja släppa in i denna verksamhet.

Det finns hot mot det öppna, demokratiska samhället. Det kan komma från extrema religiösa grupper, som vi såg den 11 september, som vi såg i bombdåden i Madrid 2004 och i London 2005, som vi såg med planerna på ett attentat mot Jyllands-Posten i Köpenhamn 2011 och som vi såg med attentatsmannen på Bryggargatan 2010, som jag nämnde. Men det kan också komma från andra håll, från extrema nationalistiska och främlingsfientliga krafter, som vi såg till exempel i Norge förra året, i Oslo och på Utøya, som är det värsta terrordåd vi har sett i Norden i modern tid.

Vi har alla ett ansvar att se till att riskerna minimeras för att något sådant ska ske igen. Som socialdemokrat är jag naturligtvis medveten om att terrorism och extrema politiska åsikter inte kommer av sig självt. Det är ofta följden av en upplevelse av att man har blivit illa och orättvist behandlad under många år. Ens land kanske har varit ockuperat i många år, och ens folk har varit förtryckt och jagat. Då vänder man sin ilska mot andra, civila och oskyldiga.

För att förebygga terrorism måste man därför alltid bekämpa orättvisa och rättslöshet, verka för rättvisa och fredliga uppgörelser i de internationella konflikter som finns. Det är en självklarhet. Men det måste också finnas möjlighet att upptäcka terrorplaner i tid, såsom signalspaningen syftar till.

Det finns de som säger att vi ska avskaffa signalspaningen därför att den strider mot de mänskliga rättigheterna. Vi hörde den argumentationen tidigare. Låt mig då påpeka att detta förslag är granskat av Lagrådet. Lagrådet vakar bland annat över att man inte kränker de mänskliga rättigheterna med lagförslag. Lagrådet avstyrker inte detta förslag.

Det ska också sägas att Sverige är bundet av Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna. Om denna lagstiftning eller annan, liknande lagstiftning skulle få ett påpekande från Europadomstolen får man naturligtvis se på det. Men några sådana signaler har vi inte fått över huvud taget.

Låt mig också tala klarspråk kring vad som skulle kunna inträffa om vi avskaffar signalspaningen.

Låt oss säga att regeringen i morgon lägger fram ett sådant förslag och att den spaningen avskaffas. Det går ett halvår, och så är det någon som går in på centralstationen här i Stockholm och spränger sig själv i luften och kanske 50 människor till. Om man då i efterhand konstaterar att det skulle ha kunnat undvikas om vi hade haft signalspaningen på plats kommer människors vrede att bli oerhörd. En regering som hade gjort en sådan sak skulle inte kunna sitta kvar en vecka.

Det är det vi talar om i grunden: medborgarnas krav på oss beslutsfattare att göra vad vi kan för att säkra deras trygghet, självklart under rätts-säkra och demokratiska former. Den avvägningen tycker jag nog att vi klarar.

Prot. 2012/13:32
28 november

*Polisens tillgång till
signalspaning i
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Nu har vi detta förslag framme, och vi socialdemokrater står naturligtvis bakom det. Det vore konstigt annars, eftersom det delvis är på vårt initiativ.

Låt mig avslutningsvis bara påminna regeringspartierna om den andra viktiga delen av vår överenskommelse. Det är att det skulle tillsättas en särskild integritetskommission som tar ett nytt helhetsgrepp om integritetsfrågorna, både när det gäller förhållandet mellan den enskilde och staten och – kanske på många sätt ett outvecklat område – när det gäller förhållandet mellan den enskilde och privata entiteter, särskilt företag.

Jag har fortfarande inte sett något direktiv till en sådan kommission, men jag vet att det jobbas med det i Regeringskansliet. Jag vill bara erinra om att det är en viktig del av vår överenskommelse. Vi har en hedersuppgörelse på detta område, och jag litar på att vi nu snarast får se ett förslag till direktiv till en sådan kommission och att vi därefter gemensamt diskuterar uppgifter och sammansättning för den.

I detta anförande instämde Arne Hamednaca, Elin Lundgren och Anna Wallén (alla S).

Anf. 81 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Jag kan först konstatera att det är intressant att Socialdemokraternas Morgan Johansson framför som anledning till att detta förslag ska utökas till Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen att en person lyckades spränga sig själv och försökte spränga andra i Stockholm för två år sedan. Samma person mejlade faktiskt Säkerhetspolisen några timmar innan, men Säkerhetspolisen missade att det mejlet hade kommit in. Om man ville förhindra det brottet kanske man skulle ha läst sin vanliga mejl i stället för att införa den här sortens lagstiftning. Då kanske man hade lyckats bättre.

Miljöpartiet de gröna har en politik för att öka tryggheten i Sverige och ge alla invånare riktig – inte inbillad – trygghet. Vi gör det genom ökade krav på polisorganisationen, krav som vi kan ställa därför att poliser har fått högskoleutbildning och har vetenskapligt beprövade arbetsmetoder och karriärutvecklingsvägar och effektivare sätt att arbeta på. Vi gör det genom att kräva polisiär närvaro i människors vardag och genom att se till att samhällets olika instanser finns där människor finns.

Den allmänhet som känner tilltro och tillit till polisen vågar anmäla brott, vittna och i domstol stå för sina uppgifter.

Vi säger absolut inte nej till nya tvångsmedel och hemlig övervakning. Men vi kräver att det innebär ett endast proportionerligt intrång i den personliga integriteten i förhållande till nyttan, att de är effektiva, att myndigheten kan använda sig av de nya hjälpmedlen och att det finns ett styrkt behov av dem.

Regeringen har inte visat att så är fallet här. Nu vill alltså regeringen och Socialdemokraterna att Säpo och Rikskriminalpolisen ska få tillgång till FRA:s signalspaning. Samtidigt har man inte stoppat läckorna från polisen, och man har inte sett till att effektiviteten i polisen har ökat.

Jag skulle därför vilja ställa en konkret fråga till Morgan Johansson: Kan Morgan Johansson garantera mig att den information som nu både Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen kommer att få tillgång till inte kommer att läcka?

Anf. 82 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag säga till Maria Ferm: Raljera inte över Säkerhetspolisens arbete som du gjorde i början! Du sade att de borde ha läst det där mejlet i stället, för detta har väl ingen betydelse.

Man kan alltid ha synpunkter på detta. Men i slutändan är det ändå så att om man i framtiden ska kunna förebygga terroristbrott av den här karaktären, då måste man ha tillgång till information. Då måste man veta hur terrornätverken är uppbyggda utomlands och hur de utbildar människor som sedan kanske begår dessa terroristhandlingar. Man måste också så att säga kunna efterfråga den informationen. Det är det vi öppnar för nu.

Fram till 2008 hade Rikskriminalpolisen och Säkerhetspolisen möjlighet att inrikta FRA. Det togs bort, och det är det vi återinför.

Du säger att det läcker. Vad jag vet har det aldrig läckt från FRA. Det är en oerhört sluten verksamhet, kvalificerat hemlig. Kan jag garantera att det aldrig någonsin kommer att läcka? Nej, det kan ingen människa göra. Men vad lägger du i den andra vågskålen, att vi inte ska veta tillräckligt mycket om de terrorhot som finns och därför inte ska kunna bekämpa eller förebygga dem?

Som jag förstår Miljöpartiets inställning nu – under förra mandatperioden såg även ni problem med att Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen inte hade den här möjligheten – vill ni helt avskaffa signalspaning och kraven. Det skulle innebära betydande risker för rikets säkerhet, och det vill inte vi socialdemokrater gå med på.

Anf. 83 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Vi säger absolut inte nej till hemliga tvångsmedel och lägger stor vikt vid att man har en fungerande underrättelseverksamhet i ett land som Sverige, som är militärt alliansfritt. Däremot måste den övervakningen vara rättssäker. Verksamheten måste vara säker så att man kan garantera att den inte läcker, särskilt inte till den grova organiserade brottsligheten. Man måste också veta att det är ett proportionerligt ingrepp i människors personliga integritet i förhållande till nyttan. Alltså: Är verksamheten effektiv? Kan man ha nytta av den?

Det exempel som du tog upp i början var ett ganska intressant exempel, just därför att det handlade om en person som själv hade mejlat till Säkerhetspolisen. Men inte ens det lyckades Säkerhetspolisen ta del av. Det finns kanske en risk med att ha för mycket information att gå igenom. Då kan saker slinka emellan.

Alla stora övervakningssystem som har byggts upp historiskt har missbrukats. Det finns ingenting som säger att inte detta skulle göra det. Det exempel som du tog upp med att FRA inte har läckt information är självfallet bra. Däremot har kritik funnits om hur de hanterar känsliga personuppgifter och brister i systemet som inte har åtgärdats innan verksamheten nu utökas till att omfatta fler myndigheter.

Mot bakgrund av att Säkerhetspolisen bara för någon vecka sedan kom med en rapport som sade just att den öppna polisen läcker information till den grova organiserade brottsligheten undrar jag hur du kan känna att detta är något som man bör gå vidare med. Finns det inte stor risk för att information hamnar i orätta händer?

Anf. 84 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Allt mänskligt kan missbrukas. Med ditt argument skulle du i så fall också vilja avskaffa hemlig telefonavlyssning – det är ju den typ av uppgifter som vi då kan anta blir läckta – och teleövervakning och buggning. Med den argumentationen har polisen snart inte några verktyg kvar för att bekämpa den organiserade kriminaliteten.

Hur förebygger man att det läcker eller att systemet missbrukas? Det gör man naturligtvis med starka kontrollmekanismer, och det menar jag nog att vi har. Vi har en domstol som fattar beslut om inriktningen av signalspaningen, så att vi vet att det man tittar på också är det som utgör hot mot Sverige, och sedan har vi en kontroll och tillsyn genom bland annat Siun som gör det möjligt att gå igenom hur verktygen används och försöka minimera riskerna för missbruk.

Argumentet tycker jag aldrig kan landa i att säga att polisen inte ska få lov att ta in den här typen av uppgifter, för då kan du snart inte utreda några grova brott över huvud taget.

Du byggde upp ditt inlägg tidigare på att detta bryter mot mänskliga rättigheter. Jag tror till och med att du sade att det nonchalerar grundlagens principer. Om det hade varit fallet, Maria Ferm, hade Lagrådet avstyrkt lagförslaget, men det har Lagrådet inte gjort.

Anf. 85 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag är smått chockad. Samtidigt är jag det inte, med tanke på att jag har kunnat följa Morgan Johansson och kunnat läsa vissa kommentarer som han har fällt under den senaste tiden i medierna. Jag har förstått att vi har att göra med en mycket speciell herre.

Det du säger är mycket anmärkningsvärt. Tror Morgan Johansson på fullt allvar att legitimiteten för signalspaningen skulle öka med det du sade precis nu i talarstolen? Tror du på fullt allvar att legitimiteten ökar av att du sätter dig på en hög häst och pekar finger åt politiska motståndare, dessutom på ett oförskämt sätt?

Jag kan garantera att för varje stavelse som Morgan Johansson yttrar i det här ärendet kommer misstänksamheten mot signalspaning och Siun att öka än mer, vilket är djupt olyckligt. Jag kan inte riktigt förstå hur man från Alliansens sida kan sätta sig i förhandling med en sådan herre.

Jag är riktigt upprörd – jag tror att ni förstår det. Morgan Johansson verkar på fullt allvar se det som sin personliga uppgift att peka ut och själv avgöra vem och vilka som ska få sitta i den nämnd som vi just nu diskuterar.

Jag anser för övrigt att alla partier består av människor och att alla människor kan begå misstag. Det gäller nog även Morgan Johanssons eget parti. Vi skulle behöva stå här i många timmar om vi skulle diskutera misstag begångna av personer i ditt parti.

Jag vill ha svar på frågan: På vilket sätt tror du att legitimiteten för signalspaning och Siun ökar genom att du sätter dig på en hög häst och pekar finger åt politiska motståndare?

Anf. 86 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Det vi har sett av Sverigedemokraterna de senaste veckorna innebär att vi ser att ni har två ansikten. Ni har ett ansikte som ni

visar upp här i riksdagen, en fasad som ni sätter upp. Sedan har ni ett annat ansikte som ni ståtar med när ni tror att kamerorna är avslagna. Det är den falskheten och dubbelheten hos er som vi har sett.

Tycker Richard Jomshof att jag är orättvis mot honom därför att jag säger att jag inte vill att Sverigedemokraterna ska få tillgång till den kanske allra mest hemliga information som finns i vårt land? Jag tycker inte det. Om man ska sitta i de här sammanhangen och ha tillgång till denna information måste man ha ett omdöme på allra högsta kvalifikationsnivå. Jag är ledsn, men efter vad vi har sett av Sverigedemokraterna hittills kan jag inte på villkors vis säga att jag vill ha med er i det sammanhanget – så är det bara.

Sedan får du gärna tycka att det är tråkigt. Det bryr jag mig inte om. Det här handlar ytterst om att se till att verksamheterna fungerar. Det är också det grundläggande motivet. I denna nämnd sitter sju ledamöter. Det är de stora partierna som är representerade. Det är människor med gott omdöme. Även om du tycker att det är tråkigt och att jag är oförsämnd vill jag inte ha sverigedemokrater i de sammanhangen.

Anf. 87 RICHARD JOMSHOF (SD) replik:

Herr talman! Nej, jag tycker inte att det är tråkigt och oförsämt. Det är bra att du, Morgan Johansson, ändå visar vilken sorts människa du är.

Om vi nu ska utgå från vad enskilda ledamöter gör och sedan ha det som förevändning att döma ett helt parti skulle vi kunna prata om socialdemokrater också. Det är socialdemokrater som gör allt från att köpa sex, till att kränka kvinnliga riksdagsledamöter eller att vara berusade. Andra är ute och slåss på krogen eller kallar vakter för ganska grova saker. Vi kan nog hitta sådant i de flesta partier.

Jag trodde ändå att vi var här i dag för att diskutera signalspaning och Siun. Jag för min del anser att det är myndiga svenska medborgare som i så fall ska bestämma detta och inte Morgan Johansson. Men detta visar ändå någonstans Morgan Johanssons inställning till demokratin. Han anser att han har rätt att sätta sig på denna höga häst.

Jag delar Miljöpartiets uppfattning att detta är en nämnd som bör ha fler representanter. Jag menar faktiskt att samtliga åtta riksdagspartier ska få sitta med i den just för att öka legitimiteten för verksamheten. Det finns ett problem ute i samhället. Jag har träffat väldigt många svenskar som är misstänksamma mot detta. Det ökar inte förtroendet om man då betar sig som Morgan Johansson – sätter sig på hög häst, pekar finger och dessutom är oförsämnd. Men, som sagt, jag beklagar det inte, för det är ditt problem, Morgan Johansson! Det drar ett löjets skimmer över hela verksamheten. Det beklagar jag, för jag tycker att det här är viktigt. Det är precis därför vi ställer oss bakom propositionen utom på en punkt. Vi stöder Miljöpartiet i deras reservation 3. Vi anser att fler ska ha möjlighet att sitta i nämnden.

Jag tycker att det är så tråkigt att man gör på det här viset. Om du anser att du har rätt att göra det nu, vem har då rätt att göra det nästa gång?

Anf. 88 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Är det inte uppenbart för alla att ni i Sverigedemokraterna har två ansikten: ett som ni visar upp här och ett annat som ni visar

upp i andra sammanhang? Är det inte det som hela Sverige har sett, Richard Jomshof? Är det inte detta som är ett betydande problem för er nu?

Jag är mycket angelägen om att den här verksamheten fungerar, att det inte läcker någonstans och att dem vi placerar där har gott omdöme. Därför måste man också ha en grupp som man ställer de allra högsta kraven om gott omdöme på. Sverigedemokraterna är ett parti som om och om igen har visat att man faktiskt inte lever upp till detta.

Richard Jomshof riktar in sig väldigt personligt. Du kan använda vilka angrepp du vill. För min del är det viktigaste att värna rikets säkerhet, att verksamheten faktiskt fungerar.

Sedan tycker jag kanske att du skulle ha avstått från att dra in en massa andra frågor – om folk som har betett sig illa i det ena eller andra sammanhanget. Min poäng var bara att peka på era dubbla budskap och era dubbla ansikten.

Anf. 89 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Vi ska komma ihåg att i det här fallet har vi i den ena vågskålen det viktiga arbetet med att bekämpa terrorism och grov, organiserad och gränsöverskridande brottslighet. I den andra vågskålen har vi grundläggande mänskliga rättigheter och att stå upp för enskilda människors integritet.

Jag tycker att Morgan Johansson drar saker och ting lite för långt när han argumenterar för att utvidga signalspaningen i Sverige. Han pratar om att detta är lösningen när det gäller att bekämpa terrorism och sådant. Vi ska komma ihåg att amerikanska NSA inte lyckades stoppa terroristtacken den 11 september, trots väldigt omfattande signalspaning. Däremot ska vi komma ihåg att det är väldigt många enskilda individer som har drabbats av kriget mot terrorismen som startades därefter. Det bygger i mångt och mycket på att man bygger upp stora register och placerar människor däri.

Många människor sitter fortfarande kvar i fängslager, till exempel i Guantánamo, för att de är misstänkta terrorister. Av olika anledningar har de registrerats och kartlagts, men de har inte hamnat där på ett rättssäkert sätt. Därför tycker jag att man ska vara väldigt försiktig när man tar de stora orden i sin mun.

Morgan Johansson nämnde Lagrådet. Jag sade att Lagrådet har kritiserat det här förslaget just utifrån gränsdragningsproblematiken. I lagförslaget säger man att man tillmötesgår Lagrådet, men det gör man inte alls. Man kommenterar bara att Lagrådet har skrivit svar.

Jag har en konkret fråga till Morgan Johansson: Kan du berätta för oss hur många beslut om signalspaning som har tagits i Sverige?

Anf. 90 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Återigen är vi där. Om nu NSA inte lyckades hindra 11 september, innebär det att man ska lägga ned allt arbete för att förebygga terroristangrepp i framtiden? Självklart är det inte så. Det innebär kanske bara att man ska försöka bli ännu bättre, men man ska alltid genomföra den typen av informationsinhämtning under rättssäkra och demokratiska former.

Det Jens Holm står för är dock något helt annat. Han vill avskaffa signalspaning i kabel, rakt upp och ned. Då tar man väldigt stora risker.

Precis som jag sade är risken den att det kanske händer något, och vad ska Jens Holm göra efter det? Ska han be om ursäkt och säga att vi inte borde ha gjort så här? Nej, då kommer det nog inte att vara Jens Holm som står i främsta ledet för att försvara den insats man har gjort, om det verkligen händer något, utan då kommer han nog att hålla sig lite i bakgrunden.

Lagrådet anmärker – de kritiserar inte – på problematiken när det gäller gränsdragningen. Det är alldeles riktigt. Jag tycker att regeringen bemöter den problematiken. Lagrådet avstyrker dock inte på något sätt lagförslaget med hänvisning till några mänskliga rättigheter, som vi har hört i inläggen här tidigare. Hade det varit fallet att detta skulle ha stridit mot de grundläggande mänskliga rättigheterna hade Lagrådet naturligtvis slagit bakut, och det har man inte gjort. Man har haft en del anmärkningar på en del av detaljförslagen men inte mer än så. Dessutom har vi, som jag sade, Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna som Sverige hela tiden lyder under. Skulle detta prövas i Europadomstolen och man där skulle komma fram till en annan ståndpunkt – nu är det ingenting som tyder på det – har vi i så fall det att förhålla oss till.

Jens Holm frågade om jag visste hur många beslut som hade fattats. Även om jag visste det skulle jag förmodligen inte vilja säga det. Förmodligen är det den typen av information som är hemlig. Men jag sitter inte i Försvarsunderrättelsedomstolen och inte heller i det tillsynsorgan som ser över verksamheten. Men jag litar på dem som gör det.

Anf. 91 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag kan berätta för Morgan Johansson att antalet beslut om teleavlyssning i Sverige har ökat från 398 till 2 531 mellan 2001 och 2010. Där har vi statistiken. Där är det helt klart och tydligt, precis som när det gäller teleövervakning, som Morgan Johansson nämnde tidigare.

Vi i Vänsterpartiet inser att det här också i någon mån är att kränka vissa individer, men det här är selektiv spaning som är direkt riktad mot grova brottslingar. Det är en spaningsform som vi kan acceptera. Nu har vi massövervakning och hemlighetsmakeri. Morgan Johansson kan inte ens säga hur många beslut som har tagits, och jag kan inte heller göra det, för det här är sekretessbelagt. Det är bara ett konkret exempel på skillnaden mellan selektiv spaning och massövervakning och massregistrering. Det var därför jag ställde min fråga.

Jag tycker att det är signifikativt när man måste använda stora ord som ”terrorism”, ”grova kriminella” och så vidare för att lägga fram förslaget. Vi vet att polisen har fått extra resurser. Man har redan nu en mängd instrument som man kan använda för att bekämpa grov kriminalitet.

Det som upprör mig är att vi faktiskt ser förhållandevis lite leverans från polisen utifrån de stora resurser som de har fått. Det är där jag tycker att vi ska lägga fokus om vi vill jaga grova brottslingar och så vidare.

Vi ska inte massregistrera. Vi ska inte massövervaka människor, för då är risken uppenbar att människor som inte skulle ha hamnat i de registren hamnar där. Då drabbas de.

Jag hade önskat att Socialdemokraterna stod upp för de grundläggande principerna.

Anf. 92 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Det är det som är det grundläggande problemet med detta. Det här är en verksamhet som är hemlig, till och med kvalificerat hemlig. Det innebär att vi inte kan stå här i riksdagen och berätta om vilka beslut som har fattats, vem vi spanar på och exakt hur det går till. Annars hade det inte varit någon mening att göra det. Då skulle naturligtvis de kriminella grupperna och de terrornätverk som vi talar om omedelbart anpassa sig till det.

I stället måste man bygga upp en ordning där betrodda människor med gott omdöme går igenom detta och ständigt kontrollerar det. Och så får vi lita på dem. När jag går till dem och frågar om vi kan vara säkra på att detta fungerar på ett riktigt sätt och de säger ja får jag lita på det.

Det är faktiskt svårt att lösa det på något annat sätt. Nu är det dessutom en domstolsprövning som ligger i botten, vilket det inte var innan, även om jag tyckte att den tidigare ordningen, med en signalspaningsnämnd, också fungerade.

Om man ska ha detta får man nog också vara beredd på att man inte kommer att få alla svar. Annars blir verksamheten meningslös.

Sedan säger Jens Holm att det är stora ord. Ja, men det är stora saker vi talar om. Det är inte några småbrott vi talar om. Det här är inte något inbrott eller någonting sådant. Det är stora brott vi talar om, med många dödsfall. Vi hade bombningarna i Madrid och London. Vi hade elfte september. Vi hade Utøya. Allt detta siktar faktiskt på att försöka förebygga den typen av brott.

Jag förstår inte varför du anklagar mig för att använda stora ord när det faktiskt är stora bekymmer och stora brott vi talar om.

Hur har man då lyckats? Säkerhetspolisen lyckas varje år avvärja en del brott. Du får aldrig reda på dem, för det blir aldrig någonting av det. Men man har fått in information så att man kan förebygga. Man kan spana och störa planeringen av verksamheten. Så är det.

Men du kommer aldrig att se detta i någon upplysningsstatistik eller någonting sådant. Detta är sådant som polisen sysslar med löpande, och den här signalspaningen syftar till att förstärka det arbetet.

Anf. 93 EWA THALÉN FINNÉ (M):

Herr talman! För Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen är det angeläget att kunna följa internationella tendenser när det gäller terrorism och grov gränsöverskridande brottslighet som kan hota väsentliga nationella intressen.

Fram till den 1 december 2009, när ny lagstiftning trädde i kraft om vissa myndigheters möjlighet att rikta signalspaning via Försvarets radioanstalt, hade Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen möjlighet att inrikta signalspaning, precis som tidigare talare har varit inne på. Detta togs då bort.

Detta beslut minskade Säkerhetspolisens och Rikskriminalpolisens möjligheter att utreda och minska hoten mot nationella intressen. Därför har regeringen genomfört analyser och utredningar för att komma fram till för Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen hållbara lösningar.

Man analyserade bland annat om polisen skulle bygga upp en egen organisation för signalspaning men kom fram till att det är oförsvarligt att inte inlemma Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen, som myn-

digheter som får rätt att rikta signalspaning, i listan med de myndigheter som redan i dag får göra det. Att man valde att göra det här från Försvarets radioanstalt har naturligtvis att göra med att det är en myndighet som har teknik och kompetens och att det i dag finns lagar och regler som reglerar det hela.

Regelverken kommer alltså att vara desamma som gäller övriga myndigheter, det vill säga man får enbart inrikta sig på uppgifter om utländska förhållanden på strategisk nivå. Inriktningsförslagen ska tillståndsprövas av Försvarsunderrättelsesdomstolen, och kontroll kommer att ske genom Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamhet och av Datainspektionen.

När det gäller frågan kan jag konstatera att Säkerhetspolisens uppgift är att förebygga, avslöja och bekämpa allvarlig brottslighet, bland annat terrorism och brott mot rikets säkerhet. Det är brott som utgör direkta hot mot Sverige och det svenska samhället. Brottsligheten äventyrar stora samhällsvärden och utgör hot mot enskilda människors liv och hälsa och kan, om brotten fullbordas, få mycket omfattande konsekvenser.

Sverige måste ha förmåga att värja sig mot dessa typer av brott och hot. Därför måste vi kunna förebygga och förhindra att sådan brottslighet planeras och genomförs. Behovet av ett effektivt underrättelsearbete är tydligt.

Rikskriminalpolisen arbetar särskilt med att förebygga och förhindra grov organiserad brottslighet, vilket bland annat handlar om internationell kriminalitet av stor omfattning. Det gäller till exempel handel med vapen, handel med droger eller handel med människor.

Arbetet med att bekämpa grov organiserad brottslighet är även det i stor utsträckning underrättelsestyrt och kräver att Rikskriminalpolisen har kunskap om tendenser i samhället.

I dessa strategiska analyser kartläggs brottsfenomen och kriminella nätverk på en mer övergripande nivå, och det är av stor betydelse att kunna få information om utländska företeelser och förhållanden.

För att peka på komplexiteten när det gäller kartläggning av tendenser kan vi börja med att konstatera att Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen inte har några befogenheter att utreda brott eller bedriva polisverksamhet, rättare sagt, utanför Sveriges gränser. Man arbetar med informationsutbyte mellan länder, men i många fall är det omöjligt att få nödvändiga uppgifter från myndigheter i en rad länder.

Utifrån det och i likhet med regeringen kan vi konstatera att Säkerhetspolisens och Rikskriminalpolisens behov av att åter få möjlighet att inrikta signalspaning är stort och angeläget.

I ärenden som gäller till exempel olika tvångsmedel, som telefonavlyssning, buggning, brevöppning eller riktad signalspaning, ska det självklart alltid föras en diskussion om integritet. Det måste alltid göras en avvägning.

Regeringens slutsats i den avvägningen är att behovet av riktad signalspaning är större än risken för integritetskränkning. Detta är en slutsats som Moderaterna, Alliansen och Socialdemokraterna delar med regeringen. Och i detta fall är hotet mot väsentliga nationella intressen viktigare.

Med detta sagt vill jag understryka att den fördjupade uppföljningen av lagstiftningen, som regeringen aviserar om några år, är både angelägen och viktig.

Runt ärenden om signalspaning är debatten intensiv. Det är i grunden bra. Samtidigt vill jag understryka att signalspaning är en verksamhet som förekommit i Sverige sedan andra världskriget. Det är först på senare år som denna verksamhet blivit reglerad i lag. Det tycker jag är bra, för med ökad kontroll och ökad uppföljning blir verksamheten mer rätts-säker.

Med dessa ord, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 94 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Både Datainspektionen och Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamhet har påpekat brister i nuvarande signalspaningslag. Det gäller bland annat hur känsliga personuppgifter lagras.

Jag skulle därför vilja ställa en fråga om hur det kommer sig att regeringen inte har åtgärdat bristerna i dagens lagstiftning innan man nu utökar signalspaningen till ännu fler myndigheter.

Anf. 95 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Jag kan konstatera att Miljöpartiet är väldigt skeptiska över huvud taget till att vi ska ha underrättelseverksamhet eller åtminstone en underrättelseverksamhet som den är uppbyggd i dagsläget. För vår del anser vi ju att det här är väldigt angeläget eftersom det rör rikets säkerhet.

Jag kan också konstatera, och jag har också sett rapporter även tidigare år när man har gjort de första uppföljningarna av verksamheten på FRA och Siun och så vidare, att man har haft kritik när det gäller bland annat känsliga personuppgifter. Man har också haft viss annan kritik. Den tycker jag är väldigt viktig att man följer.

Jag tror samtidigt att det är ganska självklart för myndigheterna att se till att man rättar till de felaktigheter som kommer fram i de här uppföljningarna, och det är jag säker på att man kommer att göra.

Att gå in och ändra de här delarna var inte aktuellt i dagsläget. Man vill följa den här lagstiftningen lite längre innan man gör andra konkreta förändringar.

Anf. 96 MARIA FERM (MP) replik:

Herr talman! Jag noterar att det finns konstaterade brister i dagens lagstiftning, till exempel när det gäller hur man hanterar känsliga personuppgifter. Bara det är i sig väldigt allvarligt, och det går helt utöver att lagstiftningen är integritetskränkande, inte är bevisat effektiv och innebär ett oproportionerligt stort intrång i den personliga integriteten. Att man inte hanterar personuppgifter på rätt sätt är väldigt oroväckande.

Att regeringen sedan inte gör någonting åt det utan bara utökar övervakningen till fler myndigheter är också oroväckande, särskilt när det handlar om myndigheter som Rikskriminalpolisen och Säpo och bara en vecka efter att Säkerhetspolisen har konstaterat att den öppna polisen läcker information till den grova organiserade brottsligheten.

Om man har en situation där känsliga personuppgifter inte hanteras på ett korrekt sätt inom signalspaningen och man vet att polisen kan riskera att läcka uppgifter till den grova organiserade brottsligheten skulle jag säga att vi har ett problem.

Därför skulle jag vilja ställa frågan till Ewa Thalén Finné om det är så att hon kan garantera mig att polisen inte kommer att läcka uppgifter från signalspaningen till den grova organiserade brottsligheten.

*Polisens tillgång till
signalspaning i
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Anf. 97 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med en liten reflexion. När Miljöpartiet och Vänsterpartiet pratar om signalspaning pratar de om massövervakning och massregistrering. Det är någonting som över huvud taget inte stämmer. Det är tydligt specificerat hur man beställer, vad man vill spana på och hur detta får registreras och lagras och hur det ska gallras.

Det har gjorts en uppföljning av hur myndigheten har klarat av det här. Där fanns brister, och då är det ju bra att man gör den uppföljningen. För mig är det självklart att en myndighet som får kritik också rättar till sin verksamhet.

För att komma in på den fråga Maria Ferm ställde när det gäller att den öppna polisen läcker information är det helt oacceptabelt. Det tycker även polisen. I de fall där det kommer fram att man läcker information, eller är inne och slår i dataregister fast man inte får, gör man därför en polisanmälan för att komma till rätta med de bitarna.

I all verksamhet där det finns människor finns det alltid en risk – det gör det med allt – att någon säger något de inte får säga, att någon läcker någonting eller att de gör något de inte får göra. Jag kan självklart inte garantera att ingenting någonsin kommer att läcka ut, precis som Maria Ferm och Miljöpartiet inte kan garantera att det kommer fram uppgifter någonstans ifrån som inte får komma fram.

Det är dock viktigt att man jobbar med frågorna, och jag tycker att det är väldigt bra att vi i dag har en lagstiftning där vi både har en prövning inför och en kontroll efter att man har inriktat signalspaning.

Anf. 98 JOHAN PEHRSON (FP):

Herr talman! Vi pratar om en ganska obehaglig värld och vilka utmaningar som finns för Sverige när det gäller att skydda vår demokrati och medborgarna i nationen Sverige.

Jag måste dock påminna om att terrorism och organiserad brottslighet är hot som har funnits i ungefär 1 000 år. Jag måste tyvärr också upplysa om att det kommer att finnas i minst 1 000 år till. Detta är en evig kamp för demokratin. Demokratin har inte bara en rättighet att försvara sig, den har också en skyldighet att försvara sig. Jag menar att det är det vi har att diskutera i dag.

Det ges väldigt mycket anekdoter och citat, och det krävs garantier hit och dit i debatten så långt. Det är lite förvånande att debatten drivs på ett sådant sätt.

Jag hörde citat från Benjamin Franklin, mannen som uppfann åskledaren. Det tycker jag är synnerligen intressant. Tror ni på fullt allvar, ni som hänvisar till Benjamin Franklin, att han inte på något sätt skulle ha lyssnat på sydstaterna, om han hade levt då under frihetskriget, för att skydda och bygga den amerikanska demokratin? Det är väl klart att han

hade gjort – jag är helt övertygad om det. Tror ni inte att demokratier i alla år har försvarat sig mot dem som man antingen är i frivilligt eller ofrivilligt krig med?

Det sades också här i talarstolen nyss att det var 2009 som det här började gälla och som vi drev igenom den här lagstiftningen. Men det var ju för att vi började reglera signalspaningen då. Innan har det varit oreglerat. Det har signalspanats till svensk förmån i ganska många årtionden för att skydda Sverige mot nazister och kommunister och andra personer som vi känt varit beredda att hota vår nation. Då har vi ägnat oss åt att signalspana ut från Sverige mot främmande makt. Den verksamheten var oreglerad men blev nu reglerad.

Det är klart att det är en svår debatt. Det innebär ju per definition att man riskerar att personer som är helt oskyldiga kan fastna på de här sökorden. Det vi pratar om är ju att militären och regeringen redan i dag får inrikta sökord för att få information om saker som kan påverka och hota Sverige. Det vi pratar om är inte någon utökad övervakning, utan vi pratar om att man ska kunna få inrikta dessa ord, dessa sökningar från svensk säkerhetspolis och från svensk rikskriminalpolis för just terrorism och mycket allvarlig grov brottslighet.

Det är en viktig debatt, och jag känner att det enda som vi fem partier som är beredda att bära Sverige och har burit Sverige i många år kan garantera är att vi har ett bra system och att vi kollar innan för att motverka alla typer av felaktig integritetskränkning. Därför är det domstolsprövning, det är numera lagreglerat och det är kontrollerat innan.

Sedan sker denna verksamhet där man lyssnar av viss information utåt för att se om det är ett militärt hot, om det finns hot som kan påverka svensk säkerhet på andra sätt eller om det kan handla om ett direkt terroristattentat.

Ibland när man lyssnar på vad som sägs om verksamheten är det som att det här antingen är för personer som är med i de paranoida klubb eller för dem som är med i de naivas klubb. En del verkar tro att det finns hot överallt. En del verkar tro att det inte finns några hot alls.

Sanningen är den att vi har haft hot i Sverige, och det har avvärjts hot i Sverige. Detsamma har vi sett i de flesta andra demokratiska länder runt omkring oss.

Detta måste vi förhålla oss till, och det är det vi gör just nu. Vi försöker hitta ett sätt att skydda svenska värden, den svenska demokratin och medborgare och andra människor som lever i vårt land.

Vi befinner oss i ett läge där vi måste pröva innan, och det görs. Den här verksamheten bedrivs, och vi har kontroller efteråt. Då är det så att de enheter som i efterhand kontrollerar ibland upptäcker någon enstaka brist. Men det gör man i socialtjänsten, polisen, brandkåren och sjukvården också. Vill man ha garantier för att aldrig något fel ska begås får man flytta till något annat parlament eller till en annan dimension. Det finns inga garantier. Jag kan garantera kontroll innan och kontroll efteråt för att minska alla felaktiga saker, men jag tänker aldrig ge mig när det gäller att liberalismen har till uppgift att inte bara värna utan också försvara. Det måste ibland ske med saker som är obehagliga.

Den här debatten inleddes delvis med Benjamin Franklin. Det är klart att det fanns väldigt få mobiltelefoner då, har jag noterat, och exakt lika många telefoner, få. Han uppfann åskledare och inte telefonen.

Herr talman! Med detta vill jag säga att när omvärlden förändras förändras också de åtgärder som krävs för att skydda demokratin. Det var andra åtgärder då. Det är klart att det nu finns mängder av kommunikation. Vi är ju globaliserade.

Jag kan bara notera att Säkerhetspolisen var i medierna i går. Det var saker som inte är hemliga så dem kan vi prata om här. Det är ju jättebra, och jag tillhör dem som tycker att det är rätt, att vi ger skydd åt människor som flyr från inbördeskrigets Syrien. Jag är glad för att vi gör det. Vi ska skydda de människorna. Men några av de personer som kommer hit verkar ju vara tveksamma, om jag uttrycker mig milt, eftersom de enligt Säpo tydligen är på väg att åka tillbaka och bedriva något Jihadkrig. Det är väl bra att man går med i en motståndsrörelse, det kan man väl göra, men vi måste ha koll på vad som händer. En globaliserad värld ger nya utmaningar. Ju mer teknik man har desto mer måste man gå på den kommunikation som finns och vara beredd att möta detta.

Det enda vi ska pröva här tycker jag är: Finns det ett behov? Ja, tyvärr. Finns det ett ändamål som är rimligt, att skydda demokratin i Sverige? Ja. Sedan kan vi här inne landa olika. Jag har stor respekt för dem som är motståndare till det här, mycket stor respekt för Maria Ferm och Jens Holm. Det är ändå så att man kan tycka att det här är oproportionerligt. Det kan vara så att det här inte spelar någon roll, därför att vi är utsatta för sådant tryck ändå. Terrorattacker och den grova brottsligheten kanske kommer till oss ändå, försöker spränga sig på Drottninggatan, försöker smugla in vapen och destabilisera den svenska demokratin på lång sikt genom att grova kriminella nätverk köper upp delar av Sverige. De kanske kommer ändå, men jag och Folkpartiet vill att vi ska göra vad vi kan med så rimliga medel som möjligt, som är kontrollerade innan och efter, för att motverka detta. Det är att skydda demokratin och att utveckla demokratin. Jag kan bara säga att det är det som vi garanterar.

Jag är också glad över den överenskommelse som regeringen har med Socialdemokraterna, när vi nu kommer att tillsätta ytterligare en integritetsskyddskommission. Det är väl självklart att på samma sätt som terrorism och grov brottslighet har funnits i tusen år och kommer att finnas i tusen år till kommer debatten om integritet att fortsätta i tusen år till. Tekniken utvecklas, och vi kommer att behöva stifta nya lagar som då kommer att ge känslan: Är det här verkligen nödvändigt? Det här kommer att kränka min integritet. Den debatten är också viktig. Finns det ett behov, finns det ett ändamål och är det rimligt proportionellt? I det här fallet är svaret ja. Därför yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 99 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Johan Pehrson från Folkpartiet tycker att det här är proportionerligt, men det går inte att göra den minsta prognos över hur många personer mer som kommer att bli utsatta för övervakning från FRA med de här förslagen. Jag frågade Morgan Johansson från Socialdemokraterna tidigare om han kunde berätta för oss hur många beslut om signalspaning som tas varje år i Sverige. Han kunde inte svara på det, och det är ingen annan som kan svara på det heller, för det är hemligstämplat. Det tycker jag är bara ett exempel på att man ska vara ganska försiktig när man säger att det här kommer att bli helt otroligt bra.

*Polisens tillgång till
signalspaning i
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

Johan Pehrson sade att man har signalspanat i alla tider. Det kanske är lite att ta i. Visst har man gjort det, åtminstone sedan första världskriget eller något sådant, men man ska komma ihåg att det då handlade om ren eterinhämtning. Det handlade inte om kabeltrafik. Det ser helt annorlunda ut i dag, när vi i praktiken lever på internet. Vi lever med våra mobiltelefoner. En stor del av våra liv finns där ute. Då tycker jag att man ska vara ganska försiktig med att säga att det är jättebra att polisen nu ska få ta del av signalspaningen. Jag tycker inte att det är så liberalt att ta lätt på de här frågorna, Johan Pehrson.

Jag har en konkret fråga till dig. I den överenskommelse som ni träffade 2008 om signalspaningen står det i punkt 11 att en underrättelse-skyldighet till enskild införs. Jag antar att det menas att om man som enskild person har varit utsatt för signalspaning har man rätt att bli underrättad om det. Det är en liten detalj i det stora hela, kan man tycka, men ändå ett sätt att tillmötesgå krav på integritet. Då skulle jag helt enkelt vilja veta hur många personer som har blivit underrättade om att de har blivit föremål för signalspaning.

Anf. 100 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Det senare är bara möjligt när man vet att det kan ske utan skada för den utredning som pågår och det man försöker förhindra. Det kan ju dröja mycket länge. Antalet personer kan jag inte svara på. Det kan sannolikt vara noll fortfarande.

Nu ska vi prata hemligheter så nu lyssnar vi noga. Det finns främmande makter, främmande krafter som vill Sverige och den svenska demokratin ont. Okej. Vi tror att det är ganska bra att vi kan lyssna utåt från Sveriges gränser för att höra vad som är på gång nere hos en terroristcell i Afghanistan, en cell som kanske vill ta livet av svenska män och kvinnor som just nu befinner sig där för att bland annat hålla flickskolor och annat öppet och stödja den demokratiska utvecklingen. Man kan ha synpunkter på att vi borde dra oss tillbaka, men nu är vi där och då ska vi skydda de svenska soldaterna. Det tycker jag är en väldigt viktig verksamhet.

Det kan vara så att det är personer på väg hit som vill störta den svenska demokratin därför att vi råkar tycka konstiga saker här, tycker de, till exempel att kvinnor ska få rösta och lite annat sådant. Det tycker jag är jättebra att de får göra så därför ska vi skydda den svenska demokratin. Då måste vi kunna lyssna.

Det är klart att om Säkerhetspolisen får möjlighet att lyssna kommer den att kunna inrikta grupperingen av sökord på det som är relevant, kanske genom att vi samarbetar med Storbritanniens säkerhetstjänst och med den norska säkerhetstjänsten. Så får vi information för att skydda den svenska demokratin. Det tycker jag är bra.

Det är klart att det blir fler som avlyssnas. Är det Rikskriminalpolisen kan det kanske handla om ligor i Ryssland som just nu håller på med ganska avancerad handel med vapen, narkotika och barn, för att ta några extrema exempel. Då tycker jag att det är ganska bra att vi kan inrikta avlyssningen på dem, för svensk polis får ju inte bedriva verksamhet och förundersökningar i andra länder. Det är ju förbjudet. Där får de inte vara. Men de kan få information för att veta hur de ska inrikta verksamheten här i Sverige och vilka grupperingar som kan tänkas samarbeta

med de mycket grovt kriminella. Det är klart att det kommer att bli mer avlyssning på dem. Det är hela meningen med detta, att det ska bli mer träffsäkert. I dag får man ju avlyssna via regeringen och militären.

Anf. 101 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Precis, i dag får man avlyssna efter beslut av regeringen eller militären. Det innebär en mycket tydligare inskränkning av polisens möjligheter. Jag antar att till grund för den begränsningen ligger att man har gjort en avvägning mellan integriteten och polisens frihet, om vi säger så, i deras arbetsmetoder.

Nu innebär det att man tar mycket lättare på integriteten. Maria Ferm berättade tidigare om det stora problemet med läckor från polisen. Jag tycker att det är ett jättestort problem. Just det tycker jag är ett väldigt starkt argument för att vi inte ska ge polisen de här befogenheterna. Om det finns behov, utifrån hur det ser ut i dag – jag vill inte ha FRA som det ser ut i dag – har ju Säpo möjlighet att gå till regeringen och säga: Just det här behöver vi hjälp med.

Sedan tycker jag att det är ganska intressant att, som jag sade tidigare, Socialdemokraternas Morgan Johansson inte kan berätta hur många beslut om signalspaning som har tagits i Sverige, för det är hemligstämplat. Johan Pehrson från Folkpartiet säger att han inte vet hur många individer som har blivit underrättade om att de har varit föremål för signalspaning. Det som du implicerade var att det inte är en enda person som har fått det beskedet. Det visar väl på att det här systemet fungerar extremt illa utifrån ett individperspektiv.

Jag vill också påminna om den överenskommelse som de borgerliga partierna gjorde 2008 där man i punkt 6 säger så här: FRA får endast bedriva signalspaning på beställning av regeringen, Regeringskansliet och Försvarmakten. Nu, fyra år senare, går man ifrån det. Då ska polisen få de här befogenheterna i stället. Det är ett ganska allvarligt slag mot integriteten, tycker jag.

Anf. 102 JOHAN PEHRSON (FP) replik:

Herr talman! Det senare, om vi ska ta detta först, innebär ju att de här beskederna kan lämnas först när de här spaningsärendena är avslutade. Det måste ändå Jens Holm kunna ta till sig, om jag får uttrycka mig lite grovt.

Det är otänkbart att man skulle ringa upp någon och säga: I dag har vi signalspanat, bara så att du vet det, så du kan flytta din verksamhet med narkotikalangning, människosmuggling och vapenhandel på tisdag. Då slipper du bli avlyssnad igen.

Vi kan inte meddela dem det nu. Det är lite för tidigt att utvärdera den punkten.

Jag är helt övertygad om att det kommer att finnas fall så småningom. Men det kanske dröjer tio år. Det får Jens Holm leva med.

I ena stunden låter det som om Jens Holm försvarar nuvarande ordning och i nästa som om han försvarar hur det var förr. Jag måste få ett svar på det. Förr när Jens Holm ringde till sina kompisar i DDR, om han hade några där, då skedde dessa samtal med radio. Man ringde via radio. Detta avlyssnades. Jag är extremt tacksam över att det har suttit människor i denna kammare före mig som har avlyssnat dessa samtal och att

Prot. 2012/13:32
28 november

*Polisens tillgång till
signalspaning i
försvarsunderrättelse-
verksamhet*

det fanns människor som har avlyssnat samtal som gick till nazisterna i Tyskland under andra världskriget. Jag är jättetacksam för det.

Då är frågan: Tycker Jens Holm att den avlyssningen var okej?

Det som har hänt sedan – det har dykt upp en ny Benjamin Franklin – är att det har skett en så kallad teknikutveckling. Då uppfann man dock inte åskledaren utan man kom på hur man kunde sända telefon och kommunikation över Sveriges gräns, inte i Sverige utan över Sveriges gräns, via kabel.

Det som vi nu gör är att vi reglerar en verksamhet som var helt oregerad, och den är teknikneutral. Men det innebär i praktiken att fler samtal i dag kan avlyssnas eftersom radion har blivit mindre användbar när man har gått över till kabel. Det innebär att fler samtal de facto kan avlyssnas. Men tanken är att det ska vara teknikneutralt. Det kan mycket väl vara så att trafiken sedan återigen går över till andra medier. Jag har ingen aning om vilka. Men tekniken förändras.

Det handlar om behov, ändamål och proportionalitet. En demokrati måste få försvara sig. Det är inte bara en rättighet, det är en skyldighet.

Anf. 103 JOHAN LINANDER (C):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag inte delar in människor i onda eller goda. Alla människor föds goda.

Men det finns människor som har onda avsikter. Det finns människor som planerar att åka till ett annat land, ta sig in på och spränga en tidningsredaktion för att döda så många de kan. Det finns människor som placerar ut bomber på bussar och tåg som sprängs i morgonrusningen för att döda så många människor som möjligt. Det finns kriminella maffialiknande organisationer med så stora resurser att de kan ta över samhällsfunktioner i sina länder. Det är länder som Sverige och andra samarbetar med på olika sätt. Det finns personer som spränger sig till döds mitt i julhandeln.

Hade vi levt i den värld vi önskar – utan krig, utan terrorism och utan grov organiserad brottslighet – hade vi inte behövt någon signalspaning. Jag hade då varit den förste att trycka på ja-knappen i Sveriges riksdag för att lägga ned FRA. Men världen ser inte ut så, och det vore naivt att tro att vi kommer att få se den världen inom en överskådlig framtid.

Herr talman! Jag vill passa på att tacka Socialdemokraterna för att de har ställt sig bakom detta förslag från alliansregeringen. Det är bra med en så bred politisk förankring som möjligt i denna typ av frågor.

Man kan tycka att den lagändring som vi gör i dag till sin omfattning är liten. Vi lägger till två ord i 4 § i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Säkerhetspolisen är det ena ordet, och Rikskriminalpolisen är det andra ordet.

Men givetvis är det ingen liten ändring i sak, speciellt inte med tanke på den diskussion som föranledde den förra förändringen av signalspaningslagstiftningen.

Den 1 december 2009 blev Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen av med möjligheten att inrikta signalspaning med hjälp av FRA. Men redan i det beslut som togs 2008 klargjordes det att polisens tillgång till signalspaning skulle utredas särskilt.

Centerpartiet var ett av de partier som då funderade på om polisens behov av underrättelseinhämtning även genom signalspaning skulle kunna ske på ett annat sätt än genom Försvarets radioanstalt.

Detta utreddes först redan under 2008–2009 och ledde fram till betänkandet *Signalspaning för polisiära behov*. Detta förslag hade en del lösningar, men också en del problem. Därför fick en särskild utredare 2010 i uppdrag att ta fram ett kompletterande underlag, och det kom i promemorian *Vem ska utföra signalspaningen för polisiära behov?*

Svaret är entydigt, skulle jag vilja säga. Det skulle vara mycket svårt för polisen att få tillgång till signalspaning på annat sätt än genom FRA. Det handlar om den tekniska utrustningen, det handlar om att kunna rekrytera tillräckligt kompetent personal i ett så pass litet land som Sverige, och det handlar också om pengar. Det skulle vara mycket dyrt att ha två olika myndigheter som utför signalspaning i vårt land. Jag är också mycket tveksam till om en sådan lösning skulle öka rättssäkerheten och minska integritetsintrånget. Jag tror snarare att det skulle vara tvärtom.

Med en egen signalspaning skulle Säkerhetspolisen kanske kunna få ett större utrymme för inriktningen av spaningen. Men det anser jag inte heller vara önskvärt.

Nu väljer vi i stället att lägga in Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen i exakt samma lagstiftning som i dag gäller för regeringens, Regeringskansliets och Försvarmaktens möjlighet att inrikta signalspaning. Det innebär bland annat att syftet med signalspaningen är mycket begränsat. För polisens del handlar det framför allt om att kartlägga strategiska förhållanden avseende internationell terrorism och annan grov gränsöverskridande brottslighet som kan hota väsentliga nationella intressen.

Vidare får inte inriktningen avse endast en viss fysisk person, och om sökbegreppet som används – det är oftare sökbegrepp än ord – är direkt hänförligt till en viss fysisk person, till exempel ett telefonnummer, krävs det att det handlar om något av synnerlig vikt.

Men det är fortfarande inte så, som det kan ha låtit i vissa andra inlägg här i dag, att det är FRA själv, eller att det kommer att bli Säpo själv eller Rikskriminalpolisen själv, som bestämmer när man får använda signalspaning.

Nej, för varje inriktning krävs en ansökan och ett tillstånd av Försvarsunderrättelsesdomstolen. Givetvis finns det regler för när Försvarsunderrättelsesdomstolen ska ge ett sådant tillstånd. Man ska titta på flera olika saker, men jag skulle vilja nämna två. Det ena är att syftet med inhämtningen inte skulle kunna tillgodoses på ett mindre ingripande sätt. Finns det andra metoder att få tag i nödvändig underrättelse ska man använda den andra metoden. Det andra är att Försvarsunderrättelsesdomstolen ska se till att proportionalitetsprincipen klaras, det vill säga att inhämtningens värde ska vara klart större än det integritetsintrång som inhämtningen kan innebära.

Det är möjligt att en del inte har förtroende för att Försvarsunderrättelsesdomstolen gör denna prövning på ett korrekt sätt. Men jag har detta förtroende för den.

Herr talman! I Säkerhetspolisens uppdrag ligger en lång rad uppgifter, till exempel kontraspionaget, personsäkerhetsarbetet och kontraterrorismen, som i stor utsträckning kräver ett aktivt underrättelsearbete.

Underrättelser kan inhämtas på flera olika sätt. Men det är ingen tvekan om att signalspaning i många år har varit ett av de allra viktigaste sätten.

Vi vet också att under dessa tre år när Säkerhetspolisen inte har haft möjlighet att göra egna inriktningar av signalspaning har det ofrånkomligen krävts ett mer omfattande arbete med annan form av underrättelseinhämtning.

Det är inte heller någon hemlighet att underrättelsetjänsterna i olika länder har ett omfattande utbyte av underrättelser. Det gäller till exempel MI6 i Storbritannien och CIA i USA.

Det är så, vilket inte går att förklara bort, att det land som inte har egen signalspaning blir mer beroende av andra länders underrättelseinhämtning. Det gäller även Sverige.

För att Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen på ett fullgott sätt, utan ett för stort beroende av andra länders underrättelsetjänster, ska kunna utföra sina arbetsuppgifter, till exempel att kartlägga strategiska förhållanden avseende internationell terrorism, att kartlägga grov gränsöverskridande brottslighet som kan hota väsentliga nationella intressen och för att kartlägga främmande underrättelseverksamhet mot svenska intressen, behöver de ha tillgång till signalspaning.

Herr talman! Man kan önska sig att så inte var fallet, men världen ser tyvärr inte ut som vi skulle vilja. Därför yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 104 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Respekten för individens frihet och värdighet utgör demokratins, rättsstatens och de mänskliga rättigheternas gemensamma värdegrund. Dessa grundläggande värden måste ständigt försvaras och utvecklas i praktisk politik och rättskipning.

Rätten till privatliv ges ett starkt skydd i Europakonventionens artikel 8, som stadgar att offentlig myndighet endast får inskränka åtnjutandet av denna rättighet om det är nödvändigt för att förebygga brott eller av andra skäl.

Utvecklingen av gränsöverskridande terrorism och annan brottslighet, till exempel hoten mot våra it-system, är oroande. Den grova organiserade brottsligheten innebär att polisen behöver nya redskap, och dagens förslag innebär att Säkerhetspolisen och Rikskriminalen ges tillgång till signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet. Syftet med förslaget är att förbättra för dessa myndigheter att få uppgifter om utländska förhållanden på strategisk nivå avseende bland annat internationell terrorism och annan grov gränsöverskridande brottslighet som kan hota våra nationella intressen väsentligt.

Terrorism har alltid funnits men har kommit även oss i Sverige närmare och blivit något som vi måste beakta och arbeta mer konkret mot. När bomben smällde i centrala Stockholm för knappt två år sedan var det ändå många som chockades över att det hände just här.

Säkerhetspolisens uppgift är att förebygga, avslöja och bekämpa allvarlig brottslighet, däribland terrorism och brott riktade mot rikets säkerhet, som utgör ett direkt hot mot Sverige. Denna sorts brottslighet äventyrar stora samhällsvärden, utgör ett hot mot enskilda människors liv och hälsa och kan, om brottet fullbordas, få mycket omfattande konsekvenser.

Det är viktigt vi har ett fokus på att förebygga och förhindra. I detta arbete handlar det mycket om information. En långsiktig rättspolitik kan förebygga våldshandlingar. Balansen mellan det öppna samhället och det brottsförebyggande arbetet måste vi ständigt arbeta med. I arbetet med att förhindra den grova organiserade brottsligheten är strategisk analys en nyckel.

De brott som Säkerhetspolisen har i uppdrag att förebygga och förhindra har ofta en koppling till förhållanden utomlands. Säkerhetspolisen har emellertid inte några befogenheter att självständigt bedriva polisverksamhet utanför Sverige, och därför måste kunskapen om utländska förhållanden inhämtas på annat sätt. Ett sätt att få denna information är att samarbeta med myndigheter i andra länder.

Även om sådant samarbete förekommer och tillför stort värde kan det ofta innebära begränsningar, exempelvis att man får möjlighet att påverka den information man får. Likaså har Säkerhetspolisen ingen möjlighet att påverka urvalet av information, och man har begränsade möjligheter att kontrollera informationens tillförlitlighet.

Arbetet med att bekämpa grov organiserad brottslighet är i stor utsträckning underrättelsestyrt och kräver att Rikskriminalpolisen har kunskap om tendenser i samhället, var kriminella nätverk finns och bedriver sin verksamhet, vilken brottslighet nätverken är inriktade på och vilka som ingår i nätverken. I den strategiska analysen kartläggs brottsfenomen och kriminella nätverk på en mer övergripande nivå, varvid det är av stor betydelse att kunna få information om utländska företeelser och förhållanden.

Det regelverk vi nu diskuterar måste stå i proportion till de effekter det får för enskildas integritet. Jag har full förståelse för den oro som uttrycks för att utvidgningen av de signaler som får tas in kan leda till oönskade konsekvenser som kränker människors integritet. Det är sant att det vid all övervakning finns risker att materialet kommer i orätta händer. Därför finns all anledning att vidta så rigorösa säkerhetsåtgärder det bara är möjligt. Fokus i förslaget är att ta fasta på mekanismerna för kontroll, rättssäkerhet och integritetsskydd.

För oss kristdemokrater är både Sveriges säkerhet och respekten för den personliga integriteten viktig. Förslaget om signalspaning är utformat så att det tillgodoser båda.

Kristdemokraterna har varit noga med att signalspaningen ska utformas så att risken för att informationen missbrukas eller hamnar i orätta händer minimeras så långt det någonsin är möjligt. Det kan handla bland annat om tydliga kontrollmekanismer och funktioner som garanterar enskilda individers integritet. Varje uppdrag ska prövas av en särskild nämnd innan spaningen inleds. Det finns också insyn och kontroll under pågående signalspaning och efteråt.

Förslaget ger Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen endast möjlighet att påverka vilken information som inhämtas för de syften som redan i dag räknas upp i signalspaningslagen. Tillstånd krävs av Försvarsunderrättelsesdomstolen, som även måste godkänna sökbegreppen innan de får användas vid inhämtningen. Det handlar alltså om att kartlägga yttre hot mot Sverige genom att studera mönster och samband.

Det är endast information av betydelse för rikets säkerhet, det vill säga om utländska förhållanden och yttre hot, som är aktuell. Av alla de mejl, fax och telefonsamtal som går genom kablarna kommer en ytterst liten mängd att undersökas utifrån fastställda sökord. Det innebär att ungefär ett av tio miljarder kommer i fråga. Sökningen får inte inriktas mot en fysisk person utan endast avse företeelser. Ingenting sparas, utan har det passerat är det borta.

Signalspaningen handlar inte heller om att avlyssna våra inhemska telefonsamtal, vår inhemska datatrafik eller att snoka i medborgarnas e-post. Med den lagstiftning som Alliansen föreslår får signalspaning normalt inte riktas mot en viss individ och definitivt inte gälla kommunikation mellan personer i Sverige. Därför införs regler som säkerställer att sådan information, om den av misstag kommer med, omedelbart ska förstöras.

Återigen vill jag trycka på att varje uppdrag ska prövas av en särskild nämnd innan spaning inleds. Det ska finnas insyn och kontroll under pågående signalspaningsprocess och efteråt. Precis det regelverk som i dag gäller för försvarsunderrättelseverksamhet ska gälla även i dessa fall.

Jag tycker också att det som har diskuterats här i dag är bra, nämligen att Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamhet med jämna mellanrum får fördjupa sig i hur lagstiftningens konsekvenser kan påverka den enskildes integritet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionen.
(Applåder)

Anf. 105 MATHIAS SUNDIN (FP):

Herr talman! När jag lämnar mitt hem i Norrköping, knallar ned till tåget, åker upp till Stockholm och sedan går hit till riksdagen passerar jag ett fyrtiotal övervakningskameror. Det är inte så konstigt med tanke på att det finns ungefär 55 000 övervakningskameror bara här i Stockholm.

På tågresan har jag som de flesta andra sms:at, mejlat, surfat och jobbat på olika sätt. Mejlen snappas nästan allihop upp av FRA, eftersom de passerar den svenska gränsen. Några av dem sparas dessutom av FRA, har en granskning visat, trots att FRA inte får spana på svenskar. Utöver det har min mobiltelefon kommunicerat ett stort antal gånger med telefonbolaget under resan, och varje gång angivit exakt var jag är.

Den tyske politikern Malte Spitz fick från det telefonbolag där han hade sitt abonnemang ut informationen om alla dessa angivelser. Han fick ut informationen för sex månader, vilket är den kortaste lagringstiden enligt EU:s datalagringsdirektiv. På sex månader hade hans telefon kommunicerat med telefonbolaget 35 000 gånger. Hans telefon hade alltså angett exakt var han befann sig 35 000 gånger. Tillsammans med en tysk tidning lade Spitz in angivelserna på en karta.

Nu kan man gå in på den hemsidan, klicka på play och se Spitz liv spelas upp, från kl. 09.00 den 31 augusti 2009 och sex månader framåt. Man kan se när han åker bil, buss, tåg och båt. Man ser var han promenerar och vilka adresser och vilka hus han besöker. Man ser inte bara vilka hus han besöker – man ser var i huset han befinner sig. Man ser vilka han sms:ar och vilka han ringer, man ser hans liv.

Detta var tre år sedan. Det har hänt en del på tre år inom det här området. Våra telefoner kommunicerar nu ännu mer med telefonbolaget och med omvärlden.

Och staten har sett till att all denna information samlas in, sparas och lagras. Staten får inte läsa våra mejl, läsa våra sms och avlyssna våra telefonsamtal. Så är det, om vi nu inte pysslar med tung kriminalitet. Men man kan säga väldigt mycket om människor utan att behöva ta del av vad som står i det de har skrivit eller utan att ha lyssnat på deras telefonsamtal.

På Facebook fanns tidigare en applikation som hette Friend Wheel. En vän till mig testade denna. Den placerar ens Facebook-vänner i en cirkel. De vänner som känner varandra hamnar bredvid varandra i denna cirkel, de grupperas ihop. Exempelvis kunde han omedelbart se folkpartisterna. De grupperade ihop sig, för de kände varandra i större utsträckning än hans andra Facebook-vänner.

Där var den politiska uppfattningen klarlagd.

Han kände till att några av dessa folkpartister var homosexuella, och han såg att inom gruppen folkpartister klumpade de ihop sig i en lite mindre grupp, för de kände varandra i större utsträckning än de övriga folkpartisterna.

Där var den sexuella läggningen klarlagd.

Bland hans vänner från Skåne, som hamnade för sig, kunde han se att de med judisk härkomst hamnade i en speciell grupp bland skåningarna.

Där var ens religion klarlagd.

Politisk åsikt, sexuell läggning och religion klarlagda – bara genom information om vilka vi känner och vilka de personerna känner.

FRA, polisen och andra är inte alltid så intresserade av att läsa precis vad som står eller lyssna på exakt vad vi säger. De är ofta mer intresserade av att se mönster, för mönstren säger lika mycket – eller kanske mer – om oss. De säger något som vi kanske inte skulle uttrycka i skrift eller säga när vi pratade.

Staten gör detta för ett gott syfte, att förhindra brottslighet och terrorism. Jag säger inte att detta är lätt, eller att det är svart eller vitt eller exakt var gränsen ska gå någonstans. Men jag säger att vi redan nu har gett staten farligt mycket information om våra liv.

Men det är inte bara risken att informationen missbrukas av staten som är problemet. Själva övervakningen, känslan av att vara övervakad, begränsar våra liv och den begränsar vår utveckling.

Enligt den politiska filosofen Hannah Arendt garanterar den personliga integriteten det personliga djupet.

Författaren Johan Norberg skriver i en ny bok att privatlivet ger oss utrymme att fördjupa våra tankar, uttrycka våra känslor och skapa fritt. Norberg visar också i sin bok att ju öppnare vi är på Facebook, Twitter och Instagram och på alla andra ställen där vi kan visa upp våra privatliv, desto större blir vårt behov av att få sätta upp gränser, att få rita en cirkel

runt omkring oss, som John Stuart Mill sade, en cirkel där staten inte har rätt att kliva över.

För mig innebär den utökning av FRA-lagen som föreslås, datalagringsdirektivet och de andra lagstiftningarna att staten har klivit över denna cirkel, in i mitt och in i andras privatliv. Att den utvecklingen fortsätter tänker jag inte medverka till, herr talman. Därför tänker jag inte heller rösta för detta förslag.

Anf. 106 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Mathias Sundin för ett jättebra anförande. Jag instämmer fullt ut. Det är inte alltid lätt att gå emot partilinjen. Ditt parti, Folkpartiet, kommer att rösta för de stora inskränkningar i privatlivet som du pratar om, Mathias.

Du sade att du inte kommer att rösta för förslaget. Min fråga till dig är: Hur kommer du egentligen att rösta? Det finns fyra reservationer. Jag tänker i synnerhet på reservation 1 som är emot det konkreta förslaget att polisen ska få tillgång till signalspaning och reservation 2 som handlar om upphävande av FRA som sådan. Båda de här reservationerna kommer från Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Anf. 107 MATHIAS SUNDIN (FP) replik:

Herr talman! Jag tänkte i alla fall rösta för reservationerna 1 och 2.

Anf. 108 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Det tycker jag låter jättebra, och jag tackar för den rösten. Då är vi en fler. Jag hoppas att vi får majoritet så att vi kan stoppa förslaget lite senare i eftermiddag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

12 § Reglering av riksdagens nämnder

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU9
Reglering av riksdagens nämnder (framst. 2012/13:RS1).

Anf. 109 ANN-BRITT ÅSEBOL (M):

Herr talman! Ledamöter! Det blir ett betydligt enklare ärende, för det är ett enigt utskott som behandlat riksdagsstyrelsens skrivelse i KU9 *Reglering av riksdagens nämnder*.

Det här är ett förslag som innebär ett nytt och modernare regelverk för nämndmyndigheter under riksdagen. Samtliga riksdagens nämndmyndigheter, utom Partibidragsnämnden och Riksdagens ansvarsnämnd, får nya instruktioner som bygger på äldre motsvarande författningar.

Förändringarna gäller bland annat nämndernas ledning, men liksom tidigare ska Riksdagens ansvarsnämnd ha en instruktion som är beslutad av riksdagsstyrelsen. Styrelsen har dessutom uppdragit åt riksdagsdirektören att utreda om en reglering av partibidragsnämnden.

Det är viktigt att klargöra ansvarsförhållandena mellan riksdagsförvaltningen och nämnderna. Av instruktionen ska framgå att förvaltningen ska biträda nämndmyndigheten och att förvaltningen ska svara för de utbetalningar som krävs med anledning av beslut som fattats i nämnderna, eftersom nämnderna inte har någon egen budget.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2013 och kommer att innebära en rad följdändringar i andra författningar.

I riksdagsstyrelsens skrivelse finns en redogörelse för ärendets beredning fram till dess att framställningen beslutades. Förslaget har remissbehandlats av bland andra Riksrevisionen, Riksdagens ombudsmän, Riksdagens arvodesnämnd, Valmyndigheten och Kammarkollegiet.

Förslagen i framställningen innebär i huvudsak att den nuvarande regleringen förs över till nya instruktioner för nämndmyndigheterna som bland annat ska innehålla bestämmelser om nämndmyndigheternas sammansättning och uppgifter.

Det kan också nämnas att förslaget innefattar delvis nya bestämmelser om ledning, delegering och ärendenas handläggning samt bestämmelser om arvoden och ersättningar.

För vissa av nämndmyndigheterna saknas i dag bestämmelser om vilken ledningsform som gäller, och detta är naturligtvis otillfredsställande. Därför föreslår riksdagsstyrelsen en reglering av ledningens verksamhetsansvar som delvis har sin förebild i myndighetsförordningen.

När det gäller ärendenas handläggning kan man notera att det finns ett förslag till reglering om beslutsfattande utan sammanträde. Varje myndighet ska ha möjlighet att i sin arbetsordning få avgöra hur detta ska regleras, till exempel genom kontakter mellan ordförande och de andra ledamöterna.

Vad gäller överklagande av ärenden finns inom förvaltningsrätten beslut att ärenden får överklagas om inget annat är föreskrivet. Sådan reglering finns när det gäller beslut i nämndernas kärnverksamhet under Riksdagens överklagandenämnd.

Men riksdagsstyrelsen föreslår ett uttryckligt tydligt överklagandeförbud beträffande beslut som fattats av riksdagens överklagandenämnd och att överklagandeförbud tas in i nämndens nya instruktion.

Riksdagsstyrelsen anser att det finns behov att klargöra den ekonomiska ansvarsfördelningen mellan Riksdagsförvaltningen och nämndmyndigheterna, som man anser som oklar. Instruktionen bör förtydligas så att det framgår att förvaltningen ska biträda riksdagens nämndmyndigheter.

Herr talman! Ett enigt utskott instämmer i de bedömningar som riksdagsstyrelsen har gjort i framställningen, och utskottet vill framhålla att nämndmyndigheternas självständiga ställning inte försvagas utan förtydligas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU8
Mellanöstern och Nordafrika.

Anf. 110 URBAN AHLIN (S):

Herr talman! Det har varit en hektisk dag med långa talartider som har blivit kortare. Vi trodde därför att vi skulle ha den här debatten efter voteringen klockan 16, men vi i utrikesutskottet är naturligtvis alltid redo.

I dag har vi att hantera betänkandet om Mellanöstern och Nordafrika.

Jag vill inledningsvis tala om Palestina och det som en stor opposition i Sveriges riksdag faktiskt vill, det vill säga att erkänna staten Palestina. Det är också väldigt lämpligt att vi har debatten i dag eftersom det just nu pågår en diskussion i FN:s generalförsamling om ett resolutionsförslag som palestinska myndigheten har lagt fram i Förenta nationerna om att höja sin status till att vara en icke medlemsstat. Det finns en väldigt stark poäng med att den palestinska myndigheten just betecknas som en stat och inte som en entity som det i dag är.

Vi socialdemokrater har länge krävt att den svenska regeringen ska vara tydlig med att man ställer upp på att stödja resolutionen i FN:s generalförsamling om att höja Palestinas status.

Jag hade själv en debatt med Carl Bildt förra tisdagen men där utrikesministern inte ville vara tydlig med vad den svenska positionen var, för det var ju gubevars så viktigt att vi hade en gemensam hållning i Europeiska unionen. Och alla vi som har arbetat en del med utrikespolitik vet att i Europeiska unionen finns det länder som definitivt kommer att säga ja till att uppgradera Palestinas status och att det också finns länder som definitivt kommer att säga nej. Det betyder naturligtvis att om man ska ha en enig hållning i Europeiska unionen måste det vara att man avstår. Ärligt talat är det inte en speciellt snygg hållning från Europeiska unionen, när en så viktig fråga för Mellanöstern kommer upp på dagordningen, att hitta ett gemensamt avståndstagande. Därför har vi jagat den borgerliga regeringen om ett svar på vad det är som gäller. Vad kommer den svenska regeringen att ha för åsikt om resolutionsutkastet?

Jag redovisade för utrikesministern att förslaget finns. Jag utgick från att utrikesministern hade studerat förslaget som palestinska myndigheten har lagt fram och fick då svaret att det hade han inte gjort och att han utgick från att det skulle komma förändringar. Ja, nu har det kommit förändringar. Det har lagts in ett litet ord, and, på ett ställe, det har blivit en halv mening längre i något annat stycke. Men vad jag kan se har resolutionsförslaget i vilket fall inte förändrats i någon som helst betydelsefull omfattning.

Frågan är naturligtvis till de borgerliga riksdagsledamöterna här: Vad tänker den svenska regeringen göra? Tänker Sverige stå upp för det som är rimligt och rätt, det vill säga att den palestinska myndigheten får en uppgraderad status i FN, eller kommer man inte att göra det?

Vi ser på nyheterna att Folkpartiet säger att de är beredda att stödja en uppgradering nu – trevligt. Eftersom Folkpartiet alltid är ankaret som vi måste släpa på i Mellanösternpolitiken är det trevligt att Folkpartiet nu säger att man är beredd att stödja en uppgradering. Men trist då att utrikesminister Carl Bildt för en vecka sedan stod här i den här kammaren och inte ville säga ja eller nej.

Jag utgår från att de borgerliga debattörer som finns här nu har talat med sina regeringskompisar: Vad tycker vi egentligen? Kan vi få berätta för Sveriges riksdag vad Sveriges regering har för inställning? Vi kommer att vara idel öra. I oppositionen är vi mycket tydliga: Det är rätt och riktigt att låta Palestina få en uppgraderad status i Förenta nationerna. Vad alla väntar på är vad den borgerliga regeringen tycker. Ge oss det svaret i dag!

En annan sak som betänkandet handlar om är att erkänna staten Palestina, det vill säga att vi bilateralt ska erkänna staten Palestina. Varför är detta då så viktigt? Jo, i över 40 år har Israel ockuperat palestinska områden. Vi har alla svurit oss heliga till tvåstatslösningen och sagt att det är oerhört väsentligt att man förhandlar, att man kommer fram till en fredsöverenskommelse och att när väl den har kommit på plats kan vi erkänna staten Palestina.

Det hade naturligtvis varit en ganska rimlig politik om det inte vore så att Israel varje dag, varje minut gör allt de kan för att förhindra en palestinsk statsbildning. Trots att hela omvärlden, hela det internationella samfundet, kvartetten, EU och även USA säger till israelerna att de ska stoppa bosättningarna, att utökningen av bosättningarna utgör det främsta hindret för en fredsöverenskommelse, fortsätter israelerna ändå. Vi som säger oss vara vänner av en tvåstatslösning måste då dra lärdom av det och utgå från att den israeliska regeringen och israeliska staten faktiskt inte är intresserad av en tvåstatslösning eftersom man hela tiden gör något som motverkar en sådan. Då är det naturligtvis bra om den svenska regeringen tydligt och klart kan säga att vi erkänner staten Palestina för att på det sättet göra det uppenbart för israelerna att deras taktik eller strategi inte kommer att lyckas, att omvärlden står fast vid att det ska vara en tvåstatslösning och att vi därmed erkänner staten Palestina.

Ni partier nu, Folkpartiet, Centerpartiet och andra, vad tycker ni om detta? Centerpartiet har nämligen ett stämmobeslut på att det nu är dags att erkänna staten Palestina. Vi socialdemokrater tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet har i detta betänkande en reservation där vi yrkar bifall till de motioner som kräver ett svenskt erkännande av staten Palestina. Och lyssna noga nu! Texten i reservationen är tagen från Centerpartiets stämmobeslut. Centerpartister i den här salen som kommer att rösta emot den rödgröna reservationen kommer alltså att rösta emot sitt eget stämmobeslut. Därför är vi naturligtvis nyfikna på om ni centerpartister som har ett stämmobeslut på att ni faktiskt är för ett erkännande av staten Palestina ska rösta för ert eget beslut, det som ni själva tycker, eller om det är något annat som vi kan förvänta oss i den här kammaren i dag.

Vi rödgröna, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, har också en annan reservation där vi yrkar på att vi ska märka produkter från bosättningarna. Varför? Jo, därför att produkter produceras av israeliska bosättare på ockuperad mark som sedan skickas vidare till Europeiska unionen och också till Sverige. Vanliga konsumenter kan inte avgöra

om det är en israelisk produkt gjord i Israel eller om det är en israelisk produkt gjord på ockuperat område. Det tycker vi är fullständigt åtskottet.

Självklart måste konsumenterna vara medvetna om skillnaden om de köper en produkt som gör att pengarna kommer till illegala bosättningar som upprätthåller en ockupation och om de köper det som är rimligt att köpa, det vill säga det som är gjort på israeliskt territorium.

Om detta vet vi ingenting. Vi vet bara att Danmark anordnar konferenser i Bryssel där de driver EU framför sig för att införa en sådan ursprungsmärkning. Den danska regeringen har gått före. I England har regeringen tillsammans med handlare kommit fram till en code of conduct och lagt fast ett regelverk för en ursprungsmärkning.

I tisdags stod utrikesminister Carl Bildt här och sade att nej, han förbereder inget som helst sådant arbete på Utrikesdepartementet. Jag personligen var jätteförvånad över detta, eftersom jag har blivit uppringd flera gånger av *Studio ett* och P1 i Sveriges Radio som har velat ha en debatt mellan mig och borgerliga företrädare om just vårt krav på ursprungsmärkning. Men de har meddelat mig att det tyvärr inte kan bli någon debatt för det finns inga borgerliga ledamöter som är beredda att debattera detta och att de dessutom hävdar att Utrikesdepartementet redan jobbar med frågan och kommer med ett förslag om ursprungsmärkning. Lustigt då att utrikesministern stod här i talarstolen förra tisdagen och sade att han inte alls arbetar med några sådana förslag.

Vi förväntar oss nu ett svar från de borgerliga ledamöterna i utrikesutskottet. Vad är det egentligen som pågår? Finns det ett arbete där regeringen driver frågan om att vi ska få en ursprungsmärkning av produkter som är gjorda på ockuperat område – ja eller nej?

Det är en sak som är väldigt glädjande i dag, och det är att en majoritet i utrikesutskottet har bestämt sig för att uppmana Sveriges regering att erkänna staten Västsahara, Sahariska arabiska demokratiska republiken.

Likheterna med ockupationen av Palestina, Västbanken och så vidare är ganska stora.

I Västsahara har Marocko ockuperat ett område i över 40 år. Marocko har sagt sig vilja ha en folkomröstning men har gjort allt man kan för att förhindra att en folkomröstning sker.

Vi menar att det är samma sak här som på palestinskt territorium. Det är orimligt att låta vår erkännandepolitik tas som gisslan av en ockupationsmakt. Eftersom Israel ockuperar palestinskt område är det orimligt att låta Israel bestämma när vi ska erkänna staten Palestina. På samma sätt är det orimligt att ge Marocko, som i allt man gör försöker förhindra en folkomröstning som kan avgöra hur situationen ska se ut, vetorätt över vår erkännandepolitik.

Jag är glad över att det finns en majoritet i Sveriges riksdag som kommer att ta detta beslut och uppmana Sveriges regering att erkänna staten Sahariska arabiska demokratiska republiken, Västsahara. Det är positivt.

Samma sak finns också där när det gäller ursprungsmärkning av produkter. Vi vet att det kommer in tomater som är producerade på ockuperat område. Givetvis behöver de också märkas på samma sätt som jag tidigare har sagt när det gäller produkter från ockuperat område i Palestina.

Med dessa förslag skulle svensk utrikespolitik kunna göra lite avtryck i världen och visa på en riktning och en vilja till förändring. Med ett erkännande av Västsahara och staten Palestina och med en ursprungsmärkning av produkter markerar vi att vi inte ställer upp på Israels och Marockos ockupationer. Dessutom ger vi ett klart besked till omvärlden att vi tycker att det är rimligt att stödja den palestinska myndighetens önskemål om att få en uppgraderad status i FN.

På allt detta kräver vi i dag ett svar från de borgerliga ledamöterna. Vad är den borgerliga regeringens politik?

Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 7 och 19.

(Applåder)

(forts. 16 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

14 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 22 november

AU5 Lag om uthyrning av arbetstagare m.m.

Punkt 1 (Lag om uthyrning av arbetstagare m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

293 för utskottet

20 för res. 1

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 96 M, 22 MP, 22 FP, 19 C, 17 V, 17 KD

För res. 1: 1 M, 19 SD

Frånvarande: 12 S, 10 M, 3 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 2 (Stadigvarande arbetskraftsbehov)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

3. res. 3 (V)

Förberedande votering:

Votering:

102 för res. 2

17 för res. 3

195 avstod

35 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Abir Al-Sahlani (C) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

Kammaren biföll utskottets förslag genom uppresning.

Punkt 3 (Likabehandlingsprincipen för uthyrda arbetstagare m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

276 för utskottet

19 för res. 4

19 avstod

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 97 M, 22 MP, 22 FP, 18 C, 17 KD

För res. 4: 19 SD

Avstod: 1 MP, 1 C, 17 V

Frånvarande: 12 S, 10 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 8 (Socialt protokoll)

1. utskottet

2. res. 9 (M, FP, C, KD)

Votering:

159 för utskottet

153 för res. 9

1 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 23 MP, 1 C, 19 SD, 17 V

För res. 9: 97 M, 22 FP, 17 C, 17 KD

Avstod: 1 C

Frånvarande: 13 S, 10 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Finn Bengtsson (M) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Annika Qarlsson (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 11 (Företrädesrätt till återanställning vid inhyrning av arbetstagarare)

1. utskottet

2. res. 12 (S)

3. res. 13 (V)

Förberedande votering:

101 för res. 12

17 för res. 13

197 avstod

34 frånvarande

Kammaren biträdde res. 12.

Camilla Waltersson Grönvall (M) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

198 för utskottet

117 för res. 12

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 23 MP, 22 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 12: 100 S, 17 V

Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

TU4 Några körkortsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU4 Utsläppsrätter och geologisk lagring av koldioxid

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU7 Kunskap i havsfrågor 2020

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Punkt 4 (Bostadspolitiskt mål)

1. utskottet

2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

139 för res. 2

35 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 98 M, 22 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD
För res. 2: 99 S, 23 MP, 17 V
Frånvarande: 13 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 8 (Kreditgarantier för upprustning)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 12 (SD)

Votering:

159 för utskottet
19 för res. 12
137 avstod
34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 3 S, 98 M, 22 FP, 19 C, 17 KD
För res. 12: 19 SD
Avstod: 97 S, 23 MP, 17 V
Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 13 (Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag)

1. utskottet
2. res. 21 (V)

Votering:

296 för utskottet
19 för res. 21
34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 98 M, 23 MP, 22 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD
För res. 21: 2 S, 17 V
Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD
Tomas Eneroth och Lars Mejern Larsson (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 14 (Konsumentpolitiskt mål)

1. utskottet
2. res. 22 (S, MP, V)

Votering:

176 för utskottet
139 för res. 22
34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 98 M, 22 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD
För res. 22: 99 S, 23 MP, 17 V
Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 15 (Konsumentvägledning)

1. utskottet
2. res. 23 (S, MP, V)

Votering:

175 för utskottet

140 för res. 23

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 M, 22 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 23: 100 S, 23 MP, 17 V

Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU15 Kommunala resultatutjämningsreserver

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Kommunala balanskrav)

1. utskottet

2. res. (V)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

JuU4 Utbyte av uppgifter ur kriminalregister mellan EU:s medlemsstater

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU5 Samverkan för att förebygga ungdomsbrottslighet

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU7 Polisens tillgång till signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet

Punkt 1 (Polisens tillgång till signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet)

1. utskottet

2. res. 1 (MP, V)

Votering:

272 för utskottet

43 för res. 1

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 98 M, 20 FP, 18 C, 19 SD, 17 KD

För res. 1: 23 MP, 2 FP, 1 C, 17 V

Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 2 (Upphävande av signalspaningslagen)

1. utskottet

2. res. 2 (MP, V)

Votering:

274 för utskottet

41 för res. 2

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 98 M, 21 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 2: 23 MP, 1 FP, 17 V

Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 3 (Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamhet)

1. utskottet

2. res. 3 (MP, SD, V)

Votering:

256 för utskottet

59 för res. 3

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 98 M, 22 FP, 19 C, 17 KD

För res. 3: 23 MP, 19 SD, 17 V

Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

Punkt 4 (En parlamentarisk utredning om signalspaning)

1. utskottet

2. res. 4 (MP, V)

Votering:

274 för utskottet

41 för res. 4

34 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 98 M, 21 FP, 19 C, 19 SD, 17 KD

För res. 4: 23 MP, 1 FP, 17 V

Frånvarande: 12 S, 9 M, 2 MP, 2 FP, 4 C, 1 SD, 2 V, 2 KD

KU9 Reglering av riksdagens nämnder

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Mellanöstern och
Nordafrika*

16 § (forts. från 13 §) **Mellanöstern och Nordafrika** (forts. UU8)

Anf. 111 ULRIK NILSSON (M):

Herr talman! Det är lätt att säga att jag skulle ha velat vara där. Jag skulle ha velat vara med de där dagarna på Tahrirtorget eller på Bourguibaavenyn. Jag skulle ha velat vara med där och känt stämningen, förhoppningarna och framtidstron – det som vägledde och satte i gång en förändring i Nordafrika och i Mellanöstern. Det är en förändring vars

resultat vi inte kan se än, men som med säkerhet kommer att bli ihågkommen som en förändring som sätter ett avtryck för framtiden.

Jag tror att man kan konstatera att i det läge vi är nu har en del av de förhoppningar som fanns på torgen inte infriats. Andra har infriats. Jag tror också att många har insett att det inte är nödvändigt att min fiendes fiende automatiskt är min vän. Det finns schatteringar och spännvidd även bland dem som skuldra vid skuldra den ena dagen kan stå upp för en princip för att den andra dagen hamna i nya motsättningar, gamla motsättningar och kanske just i den spänst och debatt som för samhället vidare. Men naturligtvis är det i grunden en situation som är väsentligt bättre i dag när man via demokratiska system har möjlighet att påverka.

Jag tror att denna bild av processer som pågår är nödvändig att ha som bakgrund när vi i dag diskuterar det vackra rosa betänkandet betitlat *Mellanöstern och Nordafrika*, som i grunden tekniskt sett är besvarandet av ett stort antal riksdagsmotioner men som i djupare mening naturligtvis handlar om ställningstagandet till hela frågan gällande Mellanöstern.

I betänkandet kan vi läsa in regionens utveckling. Vi kan börja fundera på hur vi följer den, hur vi följer upp den, hur vi deltar, hur vi analyserar och hur vi värderar olika saker. Egentligen tycker jag kanske att det är det mest spännande att se hur positionerna förändras och flyttas fram i betänkandet.

Det är naturligtvis också ett stort antal sakfrågor som döms av i ett sådant här betänkande. Kanske är det redan alldeles uppenbart att det i denna debatt kommer att vara ett väsentligt fokus på vad vi med ett samlingsbegrepp kan kalla för erkännandefrågor. Det verkar vara där som kraften läggs.

När det gäller erkännanden har jag först av allt ett litet bekymmer, och det är det språkliga. När jag erkänner någonting säger min ordbok som det första att det är kopplat till en skuld. Man erkänner en skuld. Nu har vi inte riktigt erkännandefrågan om folkmord uppe, men om jag stod och erkände folkmord här borde jag rimligen buras in snarare än att fortsätta att föra debatten i riksdagens kammare. Det är någonstans där begreppet ligger.

Men här är det kanske inte språkliga distinktioner vi ska ägna oss åt, utan snarare det som ligger bakom. Det finns en tradition av att regeringen kan erkänna stater. Då sätts tre kriterier upp: Det ska finnas ett väldefinierat område. Det ska finnas ett folk – en befolkning som är knuten till området. Det ska finnas en fungerande statsmakt. När detta är uppfyllt säger regeringen att den kan erkänna stater.

Man kan, och har så gjort från tid till annan, komplettera dessa erkännandekriterier med kriterier av karaktären: Kan detta påverka och förändra en process? Är detta av andra skäl lämpligt att göra? När vi gör ett erkännande är det någonstans ändå en bedömning av att det finns en fungerande enighet och en sannolikhet för att det kan fortsätta så.

Vi har också den andra typen av erkännande, som jag började att tala lite grann om. Där handlar det ibland om att deklarerat vad som har hänt i historien. Jag tror att det är viktigt att vi prövar det som har hänt mot de lagar som finns. Det är så systemet är uppbyggt. Men det innebär också att vi hela tiden måste vara öppna i analysen och säkerställa vad som har skett och vad vi vet om vad som har hänt.

Herr talman! Komna så långt kanske vi ska fundera lite grann på vem det nu är som har ansvaret att göra erkännandena. Om man studerar litteratur ser man att den gärna talar om maktindelning. Den säger att vi ska ha en lagstiftande makt. Det är riksdagens funktion i Sverige. Det är makt som talar om att från och med denna dag och framåt gäller de regler som vi har bestämt, det vill säga ett framåtsyftande beslut om vad som ska gälla. Vi har en exekutiv, utförande, makt. Det är regeringen som tar ställning till de dagsaktuella bedömningarna och det dagsaktuella agerandet. Vi har domstolar som i huvudsak efter det att någonting har inträffat prövar det mot lagen.

Det är viktigt att vi har ordning på det här och att vi gör rätt saker på rätt ställe. Om vi inte gör det kan inte väljarna utkräva ansvar. Om vi inte gör det luddar vi till begreppen och gör det hela omöjligt att hantera.

Jag har hört kritik riktas mot maktindelningen i Sverige. Det har handlat om att statsministern måste ha stöd i parlamentet. Då väver man lite grann samman den lagstiftande och den exekutiva makten. Det har också handlat om hur domare utses. Men jag tror att vi aldrig tidigare har kommit i ett läge där det så uppenbart kan beskrivas så att vi försöker göra varandras arbete och att riksdagen försöker göra regeringens jobb. Då, om någon gång, rör vi till begreppen. Då, om någon gång, startar vi oreda. Därför tycker jag att man ska tänka sig mycket noga för innan man gör avsteg från denna ganska grundläggande och generella princip.

Jag ska säga några ord om de erkännandefrågor som vi har på bordet av olika skäl i dag. Den första är Palestina. Låt det vara väldigt tydligt att vad vi i Alliansen i grunden vill ha är en tvåstatslösning – en tvåstatslösning som bygger på fred och samförstånd och som i det långa loppet bygger på samexistens mellan ett Palestina och ett Israel. Låt det vara väldigt tydligt att vi då också uttalar kritik mot båda sidor – både i de fall som den palestinska sidan inte klarar av att hindra angrepp från palestinskt område mot Israel och när det handlar om de opropotionerliga överträdelser som ibland sker från israelisk sida gentemot Palestina.

Jag tror inte att någon kan tycka att konflikten är speciellt upplyftande eller rolig. Men låt det göras klart att vi tror att det är i denna konflikt och hur vi kan medverka till lösningar av den som vårt stora engagemang ska ligga snarare än att vi ska diskutera om vi ska sätta en stämpel med erkännande på den ena eller den andra staten. Det är inte alldeles enkelt, och det är inte alldeles glasklart. Men vad som är glasklart är att vi måste verka för fred och för samförstånd i området. Vi är inte säkra på att det gynnas.

Dessutom – om vi nu inte är säkra på vad som gynnar freden – tycker vi att det är rimligt att vi håller fast vid den konstitutionella grunden: Det är regeringen, och inte riksdagen, som uttalar sig i erkännandefrågorna.

Om vi går till det som heter Sahariska arabiska demokratiska republiken eller Västsahara är det uppenbarligen så att socialdemokrater, sverigedemokrater, miljöpartister och vänsterpartister har bestämt sig för vad de vill göra. Oaktat de kriterier som finns och oaktat att detta inte är riksdagens uppgift är det nu dags att i något slags revolutionsromantik göra ett ställningstagande och ta ställning för ett erkännande.

Man kan ställa sig några frågor. Det finns ett område som är rätt väldefinierat. Det är det som Marocko har ockuperat. Är det helt givet att det finns en befolkning? Delar av Polisario sitter i Algeriet och inte i

detta område i dag. Samtidigt ansöker man om att få möjligheten att företräda det. Man kan fundera på om det går att utöva någon sorts statsfunktioner i dag. Jag tror att också detta är svårt att säga.

Återigen: Detta är regeringens uppdrag. Men det är klart att om vi skulle analysera det hela är det svårt att se att de grundläggande kriterierna är uppfyllda. Frågan är: Finns det någon sorts politisk implikation i detta? Skulle man kunna underlätta? Jag tror tyvärr inte det. Sverige skulle bli ganska ensamt.

FN har länge ställt krav på det här och sagt att vi måste få en utveckling med en rättvis folkomröstning. Jag tycker att det är en bra utgångspunkt. Det är en hedervärd hållning att säga att vi måste rikta kritik mot båda håll. Vi måste lösa det här via en folkomröstning. Vi måste lösa det här på ett civiliserat sätt.

När vi nu säger att vi är tveksamma till erkännandet av Västsahara tycker jag att det är viktigt att också säga att Marocko inte är utan skuld. De måste tvingas att medverka till att en folkomröstning sker på riktiga och rättvisa grunder.

Sedan har vi en annan erkännandefråga, och den gäller angreppet med kemiska stridsmedel i Anfalkampanjen. Här vill jag gärna rikta ett tack till den andra sidan i politiken för ett konstruktivt samarbete där vi kunde skriva oss samman och konstatera att de som har att bedöma detta, domstolar, forskare och debatten i det civila samhället, entydigt pekar på att det var ett folkmord. Det är en bedömning som vi delar, men det är inte ett beslut som riksdagen ska fatta. Det är inte ett beslut som fattas av några andra än de som har säkerställt vad det hela handlade om. Tack för ett konstruktivt samarbete i den frågan!

Herr talman! Jag inledde mitt anförande med att säga att jag hade velat vara på några torg. Jag tror att jag vill tillbaka till de där torgen därför att den här debatten tenderar att bli en fråga där vi avverkar träd i stället för att se skog. Jag tror att det finns en skog som är betydligt viktigare att se och lyfta frågan kring.

Det vi nu ser är naturligtvis någon sorts kamp mellan reformister och revolutionärer på den islamiska sidan. Det går att jämföra med det som hände 1917 i Ryssland där fel – om jag får göra en värdering – sida tog över revolutionen och därmed fördröjde utvecklingen i stora delar av Europa med 70 år. Därför är det nu viktigt att vi engagerar oss och på allvar funderar på vad vi ser på Tahrirtorget i dag och säger: Hur ska vi förhålla oss till detta?

Det är viktigt att alla vi demokratiska krafter sluter oss samman i ett nätverk. Jag vet att vi i grunden står skuldra vid skuldra här i riksdagen och har samma uppfattning. Låt oss därför inte bara hugga ned varje stam och bråka om varje trädkrona. Låt oss se skogen tillsammans och se vart det är på väg.

Herr talman! Med det vill jag yrka bifall till förslaget i utrikesutskottets betänkande. Jag inser det inte kommer att bli bifall till vår reservation vad gäller Västsahara. Därför avstår jag också från att yrka bifall till den utan yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

(Applåder)

Anf. 112 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Ulrik talade om revolutionsromantiker. Den enda revolutionsromantiker jag såg i den här salen var Ulrik som längtade till Tahrirtorget för att vara med, skapa historia och göra förändring i det verkliga livet. Jag tycker att det är en bra inställning, Ulrik. Du har faktiskt chansen att bidra till att göra just den förändringen.

I mitt inledningstal talade jag om att det snart kommer att vara en mycket viktig omröstning i FN. Stöder Sverige att vi uppgraderar Palestinas status i Förenta nationerna? Vad kommer den borgerliga regeringen att göra? Kommer den att säga ja eller nej eller att avstå när omröstningen sker i generalförsamlingen? Längta inte tillbaka till Tahrirtorget för att skapa förändring! Ta chansen i dag! Ge mig ett svar!

Anf. 113 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Jag tror att vi ska vara realistiska. Det finns viktigare rörelser och frågor än den här typen av symbolfrågor. Frågan bereds just nu. Det är snart dags att fatta ett beslut. Det råder ingen tvekan om att Sverige och Alliansen står bakom en utveckling mot fred, samarbete och samexistens i Palestina–Israel-området.

Det är regeringen som har att fatta beslut. Jag har fullt förtroende för att den kommer att ta ställning på ett vettigt sätt. Om jag har fattat det hela rätt handlar mycket just nu om att försöka få en så enig linje som möjligt i Europeiska unionen när det gäller det här ställningstagandet.

Saker och ting utvecklas nästan under tiden vi står här och talar. Jag kan inte deklarerat att man gör bu, bä eller bi, för att ta dina tre alternativ. Men var övertygad om att allt bygger på en övertygelse om att utvecklingen i Mellanöstern bäst främjas av fred mellan Israel och Palestina.

Anf. 114 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Det är väl ingen som tvekar om att fred och säkerhet gynnas bäst av fred och säkerhet mellan Israel och Palestina. Problemet är bara att vi har drivit den linjen under väldigt lång tid. Vi har ställt krav på israelerna att upphöra med bosättningarna och på att vi ska ha en fredsprocess och komma fram till ett fredsavtal. Den politiken har visat sig vara misslyckad. De som gynnas av den politik som Ulrik Nilsson företräder är ju extremisterna på den palestinska sidan och extremisterna på den israeliska sidan.

Om inte vi i omvärlden är beredda att hörsamma de krafter som vill ägna sig åt diplomati och fredsförhandlingar, det vill säga den palestinska myndigheten, och om de hela tiden får nobben gynnas Hamas. Vilken lärdom för framtiden kan man dra om det är missiler som skickas in över Israel som leder till att man kan sluta avtal? Det är klart att vi i omvärlden måste visa var vi lägger vår tyngdpunkt, och det ska naturligtvis vara på diplomati och fred.

Den palestinska myndigheten kommer till oss och säger: Vi vill ha en uppgraderad status. Vi vill använda FN-systemet för att driva våra frågor och våra krav. Då säger Ulrik Nilsson: Lita på oss! Vi är för fred och för säkerhet, och för fred och för säkerhet, och för fred och säkerhet.

Men man fattar aldrig några beslut om vad man ska göra. I mitt inledningstal sade jag att det redan finns länder i Europeiska unionen som klart har deklarerat att de kommer att rösta ja, och det finns länder, bland

annat Tyskland, som har deklarerat att de kommer att rösta nej. Den enda gemensamma linje som man någonsin kan uppnå är att man avstår. Menar Ulrik Nilsson att det är regeringens politik här? Är det för att Carl Bildt är i Bryssel och försöker få alla andra regeringar att avstå i den här omröstningen som han inte kan ge några svar?

Var lite revolutionsromantiker nu, Ulrik! Du får ett nytt försök. Ska vi rösta ja, ska vi rösta nej eller ska vi avstå i generalförsamlingen? Vi måste väl kunna få ett svar av dig i alla fall.

Anf. 115 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Mycket hade jag kanske väntat mig, men knappast att få höra ironiserande från Socialdemokraterna för att vi skulle vara för fred och säkerhet. Jag vet att politik understundom handlar om att beskriva rör som ihåliga. Det kan man möjligen ironisera över, men jag tycker att det är viktigt att säga att vi vill använda den här möjligheten för att på bästa sätt främja freden, och jag vet att regeringen också står för det.

Om det är att rösta ja eller nej i FN:s generalförsamling måste man ta ställning till så nära målet som möjligt. Jag har fullt förtroende för att regeringen gör det. Jag förstår att Urban inte har det, men så är det. Jag kan tyvärr inte ta på mig regeringsansvaret. Varken du eller jag utser regeringen. Jag tycker att det är bra att regeringen har uppdraget, för annars blandar vi ihop rollerna.

(Applåder)

Anf. 116 VALTER MUTT (MP):

Herr talman! För snart ett kvartssekel sedan, i februari 1988, inledde Saddam Husseins regim i Irak Anfal, som var en folkmordskampanj mot landets kurdiska befolkning. Under det dryga halvår som dessa systematiska massakrer i industriell skala pågick jämnades ett par tusen kurdiska byar med marken och minst hundratusen människor mördades. Staden Halabja utsattes för kemiska stridsmedel, och tusentals människor dog under ohyggliga plågor.

Världens ledare var inte omedvetna om vad som pågick utan kunde tvärtom följa skeendet via satellitbilder och iaktta hur den ena kurdiska byn efter den andra släcktes ned och bokstavligt talat försvann från kartan. Men för USA var det den gången viktigare att stödja Saddam Hussein i dennes krig mot Iran än att stå upp för folkrätten, och också den andra dåtida supermakten, Sovjetunionen, odlade vänskapliga förbindelser med diktatorn i Bagdad. Och FN:s kommitté för mänskliga rättigheter röstade nej till att fördöma Saddam Husseins Irak.

Det här ger ett mått på hur lång resan varit fram till dagens läge. De ytterst ansvariga för 1988 års folkmord i irakiska Kurdistan är nu dömda, och tvärs över alla partigränser slår utrikesutskottet i Sveriges riksdag nu fast i det betänkande vi i dag avhandlar att Anfal utgjorde ett folkmord. Vi visar med detta solidaritet med de överlevande liksom med offrens anhöriga och med hela det kurdiska folket, och vi bidrar till att skapa en världsordning där folkrätten väger tyngre än nävrätten och där massmördare aldrig någonsin kommer att kunna känna sig trygga.

Herr talman! Mänskligheten har emellertid alltså en lång väg att vandra innan vi når fram till en global rättsstatlighet. Gång på gång ser vi hur också demokratier trampar på grundläggande mänskliga rättigheter.

Enligt såväl Amnesty som den israeliska människorättsorganisationen B'Tselem ägnar sig Israel åt så kallade administrativa frihetsberövanden. I översättning betyder detta orwellska nyspråk att människor, också barn, fängslas utan föregående rättegång och utan att få reda på varför de frihetsberövas. De utsätts inte sällan, enligt Amnesty, för elchocker och annan tortyr. Sverige bör driva på för att FN:s tortyrkommitté ska utreda dessa anklagelser och bringa klarhet i om Israel bryter mot den tortyrkonvention som de själva har ratificerat.

De illegala bosättningarna på ockuperad palestinsk mark fortsätter att expandera, och det gigantiska murbygget, nu bara överträffat av kinesiska muren, fortsätter att slå sönder palestinska familjers vardag. Sverige måste kraftfullt i internationella forum påminna om att Haagdomstolen 2004 slog fast att Israels murbygge strider mot folkrätten.

Den svenska regeringen måste vidare arbeta aktivt inom EU för att förhindra den planerade uppgraderingen av handelsförbindelserna mellan EU och Israel så länge Israel inte uppfyller sina förpliktelser enligt vare sig associeringsavtalet eller internationell lag.

Sverige bör förbjuda all vapenimport från Israel och omedelbart kalla hem vår militärattaché i Tel Aviv samt avbryta allt militärt samarbete. Samarbete med en ockupationsmacts väpnade styrkor är behäftat med djupa moraliska implikationer.

Miljöpartiet stöder en starkt ställning för Palestina i FN, och vi anser att Sverige bör erkänna Palestina som stat. Vi anser att detta vore ett naturligt steg mot den tvåstatslösning som skulle kunna skänka de palestinska och israeliska folken den varaktiga fred som båda folken längtar efter.

Alla former av militärt våld mot civilbefolkning måste fördömas. Är man mycket stark måste man vara mycket snäll, för att låna ett uttryck från Astrid Lindgren, och som den i särklass starkaste parten har Israel självfallet huvudansvaret för att bryta dagens våldsspiraler. Det är av avgörande betydelse att blockaden av Gaza hävs så att en ekonomisk utveckling kan komma till stånd och börja dra upp människor ur vanmaktsträsket.

Herr talman! Den nyss spirande arabiska demokrativåren har enligt somliga bedömare övergått i dyster höst. Jag tror det här är en något kort analys där man utgår från att framgångar för islamiskt orienterade partier automatiskt leder till att den spåda demokratin vissnar. Det är tillfredsställande att vi i det här betänkandet konstaterar att partier med islamisk grund inte utgör någon homogen riktning, lika lite som till exempel kristdemokratiska partier i Europa kan dras över en kam.

Det är också viktigt att komma ihåg att internationellt samarbete aldrig kan reduceras till enbart relationer mellan stater, utan att det i hög och växande grad också handlar om att civilsamhällen, liksom kommuner och andra understatliga nivåer, utvecklar kontakter med varandra. Det är bra att regeringen, jämfört med 2010, tredubblat det svenska biståndet till regionen och att detta i huvudsak inriktas på demokratiska processer och samhällsbyggnad. Arbetet med jämställdhet och kvinnors rättigheter bör ges fortsatt hög prioritet.

Det är även av stor vikt att nya arbetstillfällen skapas och att den skyhöga ungdomsarbetslösheten börjar sjunka. Riskerna är annars uppenbara att

demokratiseringen för stora grupper blir liktydig med kaos och fallande välstånd.

I såväl Nordafrika som Mellanöstern finns enorma tillgångar av förnybar energi i form av både solenergi och vindkraft, och här finns goda förutsättningar för europeisk-arabiskt samarbete. Men det är avgörande att detta designas som win-win och inte helt styrs av ett litet antal västerländska multinationella koncerner. Såväl arbetstillfällen som ekonomiska överskott måste spridas brett över hela Medelhavsregionen.

Herr talman! I Syrien biter sig Assadregimen envetet kvar och tvekar inte att föra krig mot den egna befolkningen, vilket lett till en militarisering av motståndet och tilltagande våldsspiraler. Flyktingströmmarna sväller, såväl inom landet som till grannländerna, och det är viktigt att Sverige fortsätter att bidra generöst med humanitär hjälp till flyktinglägren och påverkar andra EU-länder att göra detsamma.

Som ett litet alliansfritt land med lång tradition av fredsmedling har Sverige ett bjudande ansvar att – i nära samarbete med FN:s sändebud Lakhdar Brahimi – stå i aktiv dialog med olika relevanta aktörer. Det är av stor vikt att Utrikesdepartementet avsätter resurser för detta.

Herr talman! Miljöpartiet anser, i likhet med utskottsmajoriteten, att Sverige snarast bör erkänna Sahariska arabiska demokratiska republiken, i dagligt tal Västsahara, som en fri och självständig stat. Sverige bör även verka för detta inom EU.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservationerna 4, 7, 10, 12 och 22.

Anf. 117 FREDRIK MALM (FP):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet. Det handlar om ett antal motioner som har skrivits under de senaste riksmötena rörande utvecklingen i Mellanöstern och Nordafrika. Jag vill beröra en del av de länder, konflikter och händelser som tas upp i betänkandet. Det är ganska brett och lite halvspretigt, och det är många motioner, en hel rad reservationer och en rad olika konflikter, så det är svårt att täcka in precis allting, men jag ska försöka gå igenom en del saker som jag tycker är viktiga.

Jag vill börja med en händelse som ägde rum långt före den arabiska våren, nämligen när Saddam Hussein iscensatte sin egen arabiska vårgentemot Kurdistan våren 1988. Det var en helt annan arabisk våren än den vi har sett nu med frihetstörstande människor som protesterar på Tahrirtorget och på andra håll. Två av offren för Saddams arabiska våren träffade jag 2005 när jag besökte Halabja i södra Kurdistan. Det var Hamide Hassan Mohammad och hennes son Worja. Hamide får två dagar varje månad 15 sprutor utskrivna med mycket starka doser medicin som hon måste ta för att över huvud taget kunna andas. Diktatorns biokemiska brygd har fränt sönder inte bara utsidan av hennes kropp utan också insidan. Hon har utfört fem ögonoperationer och otaliga operationer på resten av kroppen. Hennes son Worja som var två år när Halabja-massakern ägde rum levde nu, 17–18 år senare, under ständig ångest. Han hade koncentrationssvårigheter, och han hade ingen framtidstro.

Det är inte bara för Hamides och Worias upprättelse utan för alla andra offer för Saddams rasistiska, fascistiska, militaristiska och arabnationalistiska krigföring gentemot det kurdiska folket som de ställ-

ningstaganden är viktiga som vi gör i detta betänkande i utrikesutskottet om att det var ett folkmord som iscensattes. Tack och lov är det inte många som förnekar Saddam Husseins folkmord gentemot den kurdiska befolkningen, men ställningstagandet i detta betänkande är viktigt.

Det är inte viktigt bara för offrens upprättelse. Det är viktigt också för att Irak i dag är på väg mot en utveckling som mycket väl kan resultera i förnyat våld mot Kurdistan från Bagdadregimens sida. Det är för att i framtiden kunna skapa internationellt stöd för Kurdistan och det kurdiska självstyret i norra Irak som det är mycket, mycket viktigt. Jag ville inledningsvis säga detta, herr talman.

Därifrån går jag till den konflikt som givetvis just nu är den allra mest centrala konflikten att förhålla sig till och försöka hitta en lösning på, nämligen det dödande som pågår i Syrien. Det medför flyktingströmmar, enorma humanitära katastrofer och är en konflikt som regionaliseras dels gentemot Libanon, där spänningarna nu ökar, dels gentemot Kurdistan, där konflikten redan är regional.

Omvärlden måste agera mer kraftfullt. Det tydligaste budskapet måste vara att det inte går att bygga en framtid i Syrien om Bashar al-Assad sitter vid makten. Det måste vara det allra mest centrala budskapet att sända. Det finns ingen framtid för Syrien med Bashar al-Assad kvar vid makten. Det innebär att omvärlden måste pressa Kina och Ryssland i FN. Det innebär också att vi måste vara tydliga med att de rebeller inom den fria syriska armén och inom andra grupperingar som nu bekämpar Bashar al-Assad inte nödvändigtvis heller är Guds bästa barn. Därför måste man sätta press på Qatar, Saudiarabien och andra stater att inte understödja sunnitiskt, extremistiskt, jihadistiskt våld i Syrien. Man måste kunna hålla dessa två tankar i huvudet samtidigt.

Den viktigaste allierade för regimen i Syrien är Iran, vilket för oss vidare till en annan fråga i regionen, nämligen frågan om den islamiska republiken Iran och dess nuvarande regim. Det är en regim som hänger sina invånare i lyftkranar, torterar journalister, tvingar kvinnor att leva som andra klassens invånare, sponsrar global och regional terrorism, förnekar Förintelsen och hotar att utrota staten Israel.

Detta gör, nota bene, den iranska regimen utan att förfoga över kärnvapen. Vi kan ju fundera över vad en sådan regim är i stånd att göra om den i framtiden dessutom förfogar över världens farligaste vapen. Att förhindra Iran att utvecklas till kärnvapenmakt är mycket viktigt och den kanske mest centrala frågan för stabilitet i regionen de kommande tio, femton, tjugo åren. Den är minst lika viktig som fred mellan Israel och Palestina.

Därför är det nödvändigt med hårda sanktioner mot Iran, vilket utskottet också välkomnar. Det är viktigt att pressa Iran till att sätta sig vid förhandlingsbordet vad gäller landets kärntekniska program. Iran agerar destruktivt i Mellanösternregionen, inte minst genom det politiska stödet till den nuvarande regeringen i Irak, men också genom stödet till Bashar al-Assad och olika väpnade grupperingar.

Vilka är då de andra väpnade grupperingarna, herr talman? Det är till exempel olika terroristgrupper som opererar på Gazaremsan, inte nödvändigtvis främst Hamas på senare tid utan Islamiska Jihad och olika typer av salafistiska, extremistiska, terroristiska palestinska grupper. De får finansiellt stöd från Iran. De får politiskt stöd från Iran. De får militärt

stöd från Iran. Det är den upptrappade missil- och raketbeskjutningen de senaste månaderna som har lett fram till det senaste kriget på Gazaremsan.

Det är inte några vanliga petflaskor som skjuts i väg från Gazaremsan. Ibland låter det i debatten som att det palestinska motståndet mot staten Israel på Gazaremsan består av någon sorts hemsnickrade raketer som åker lite kors och tvärs varav de flesta landar i öknen. Det beskrivs ungefär som att det inte är något större problem.

De Fire-5-missiler som avfyrares från Gazaremsan under det senaste kriget väger ett ton. Bara stridspetsarna väger 175 kilo och är iranskproducerade. De är sex meter långa och förs in genom en mycket omfattande logistik – från Iran, via Sudan, genom Sinaihalvön, genom tunnlarna och in på Gazaremsan. De har sju och en halv mils räckvidd. Dessa iranskproducerade missiler som palestinska terrorister i Gaza förfogar över kan i dag nå Israels mest tätbefolkade område, Tel Aviv-regionen. Det är viktigt att förstå detta när man diskuterar Gazakriget.

Det kommer meterlånga kravlistor på Israel från oppositionen, men på den palestinska sidan kan man inte ställa det enkla kravet att inte avfyra missiler som väger ett ton styck mot Tel Aviv. Man hade kunnat förvänta sig från oppositionen, från Miljöpartiet, att de skulle vara tydliga med att inte acceptera den typen av attacker mot civilbefolkade områden.

Men Palestina är inte bara Gaza. Palestina är också Västbanken, och där är verkligheten en annan. Det är mycket viktigt, herr talman, att tillstå och vara tydlig med det. Det enda sättet att långsiktigt lösa konflikten mellan Israel och palestinerna är att det bildas en palestinsk stat. Det måste till en tvåstatslösning, och vår uppfattning i Alliansen är – Folkpartiet biträder givetvis den uppfattningen – att en palestinsk stat ska bildas på basis av de resolutioner som finns i FN, 242 och andra.

1967 års gränser, Västbanken, Gazaremsan, östra Jerusalem som huvudstad – vi har ingen annan uppfattning. Visst kan vi trycka på knappar här, eller man kan göra det i New York, men det betyder inte att saker och ting kommer att förändras eller förbättras på plats på Västbanken förrän det finns ett fredsavtal. Förutsättningen för att en palestinsk stat ska kunna överleva också till dagen därpå är att det finns ett fredsavtal mellan den palestinska myndigheten och Israel.

Vi i Folkpartiet är, vilket vi deklarerade häromdagen, mycket villiga att diskutera frågan om en uppgradering av Palestinas status i FN. Vi ser inte problem med en uppgradering. Vi tycker att en uppgradering vore ett sätt att stödja Mahmoud Abbas arbete på Västbanken. Det skulle ge honom och den palestinska myndigheten en starkare legitimitet, vilket de behöver gentemot Hamas samt för att signalera till Israel att vi är besvikna över att det görs för lite från israelisk sida för att underlätta palestinernas liv på Västbanken. Det är viktigt att stödja de pragmatiska krafterna inom det palestinska samhället. Det vill vi i Folkpartiet bidra till.

Därmed uppstår frågan hur Sverige ska rösta i morgon om denna fråga går till omröstning i FN:s generalförsamling. Ja, det vet vi inte ännu eftersom man förhandlar ända in i det sista. Det beror lite grann på vad som kommer att stå i texten. Vi har ännu inte sett något slutgiltigt resolutionsförslag. När det gäller sakfrågan har vi i Folkpartiet deklarerat att vi kan tänka oss en uppgradering av Palestinas status i FN. När det

handlar om att erkänna Palestina som stat förutsätter det att det i grunden finns ett fredsavtal.

I detta sammanhang blir jag, herr talman, lite förvånad. På s. 46 i betänkandet finns en reservation från Miljöpartiet. Det är reservation nr 4. De två första meningarna i reservationen lyder: "Alltsedan 1948 är Palestina ockuperat av Israel. Således är konflikten mellan Israel och Palestina nu inne på sitt 8:e decennium." Jag har funderat på vad Miljöpartiet egentligen menar. "Alltsedan 1948 är Palestina ockuperat av Israel." Innebörden av det brukar från dem som framför denna uppfattning vara att staten Israel inte har rätt att existera.

Det är möjligt att det är det som Miljöpartiet menar, men jag tror inte det. Jag har fullt förtroende för att Miljöpartiet anser att Israel har rätt att existera. Det är dock mycket förvånande att ett parti som har en lång kravlista rörande Israel uppenbarligen inte har koll på de mest fundamentala årtalen när man talar om 1967 års gränser. Det tycks som om Miljöpartiet vill gå tillbaka till delningsplanen 1947. Det är lite oklart, men det finns möjlighet för Miljöpartiet att gå upp i talarstolen och klargöra vad man menar med de skrivningarna.

Det finns ytterligare några frågor i detta betänkande, herr talman. Ett område som ingen talare har diskuterat gäller utvecklingen i Turkiet. Utvecklingen i Turkiet har de senaste åren sysselsatt riksdagens utrikesutskott ganska mycket. Vi tvingas att ständigt sysselsätta oss med turkiska massarresteringar och andra typer av övergrepp som sker i Turkiet. Därför är det viktigt att i detta sammanhang påpeka att det inte kommer att gå att demokratisera Turkiet så länge den turkiska statsmakten ägnar sig åt att massarrestera kurdiska politiker och på olika sätt omöjliggör för kurderna att bygga upp ett fungerande civilt samhälle. Det kommer inte heller gå att på allvar demokratisera Turkiet om inte den turkiska statsmakten på allvar börjar att på ett mer förutsättningslöst sätt diskutera vad som hände under första världskriget och det armeniska folkmordet. Det krävs en förändring i Turkiet, i mentalitet och i attityd från den turkiska regeringens sida, de ledande turkiska partiernas sida och även från det turkiska civila samhällets sida, för att på allvar diskutera dessa centrala frågor.

Europeiska unionen förhandlar med Turkiet om ett medlemskap. De förhandlingarna har gått trögt. Egentligen är det bara ett kapitel av 35 som har slutförts i förhandlingsprocessen med Turkiet. Ett antal kapitel får inte öppnas och ett antal kapitel får inte stängas efter beslut i Europeiska rådet för ett antal år sedan. Men faktum kvarstår att Turkiet givetvis ska kunna bli fullvärdig medlem i Europeiska unionen när Turkiet har uppfyllt de kriterier som ställs. Det är viktigt att vara tydlig i den frågan också. Vi vill inte stänga dörren för ett turkiskt EU-medlemskap, men vi förväntar oss betydligt mer från turkisk sida när det handlar om reformer för mänskliga rättigheter, för civila friheter och för att kurderna också ska få leva och omfattas av sina rättigheter, precis som andra människor i världen får göra.

I detta anförande instämde Ismail Kamil (FP).

Anf. 118 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ägna en liten stund åt det som Fredrik Malm talade om, nämligen Saddam Husseins fruktansvärda kemvapenattacker mot den kurdiska befolkningen i Halabja. Vi är många socialdemokrater som har varit där, besökt museet och träffat människor som har drabbats av dessa fruktansvärda attacker.

Vi socialdemokrater, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har under en lång tid välkomnat det erkännande av folkmordet som har skett, det vill säga att domstol i Irak har dömt personer för att ha utfört folkmordet, Kemiske Ali bland annat. Vi har också läst hur Human Rights Watch, Amnesty och andra organisationer tydligt och klart deklarerat att detta var ett folkmord. Därför har vi också väckt motioner om att vi välkomnar erkännandet. Vi har varit glada över att utskottet enigt har skrivit att man konstaterar att det var ett folkmord.

Vad som förvånar mig är att Fredrik Malm försöker framstå som att det är han som har varit drivande i att få fram den texten. Ingenting kan vara mer felaktigt. Det är Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet som i motioner har drivit frågorna. Jag tycker inte att Fredrik Malm ska uppträda i lånta fjädrar bara för att vi har en viss publik i kammaren just nu.

Det var ett fruktansvärt folkmord. Sveriges riksdag har nu enhälligt sagt att det var ett folkmord. Gott så.

Vad gäller Palestina är vi naturligtvis kritiska till att Hamas har skickat i väg missiler som har kommit från Iran. Jag tog också upp det i mitt inledningsanförande. Det lustiga är att missilerna har skapat ett slags terrorbalans där israelerna ingår avtal med Egypten som i sin tur ingår avtal med Hamas. Samtidigt försöker den palestinska myndigheten och Abbas gå den diplomatiska och fredliga vägen.

Varför kan inte Fredrik Malm vara tydlig med vilka han vill stödja? Är det de palestinier som är för en fredlig förhandling i stället för de som använder missilerna? Varför kan vi inte få ett svar? Ja eller nej i FN:s generalförsamling?

Anf. 119 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Urban Ahlin måste ha lyssnat dåligt. Han tar upp en massa saker som jag över huvud taget inte på något sätt berörde i mitt anförande.

Jag är mycket glad över att denna enighet finns om folkmordsfrågan i Irak. Att Urban Ahlin inte tar upp frågan i sitt eget anförande – han nämnde inte ens Syrien i sitt anförande, vilket är förvånande – kan ändå inte vara skäl för att på något sätt inte vilja tydliggöra denna enighet som finns i kammaren nu. Det är oerhört viktigt att den kurdiska frågan inte på något sätt partipolitiserar, vilket jag upplever att Urban Ahlin försöker göra.

Det Urban Ahlin argumenterar för i fråga om Palestina är precis det jag nämnde i mitt anförande. Det är precis Folkpartiets uppfattning. Vi står för en tvåstatslösning efter ett fredsavtal. Vi menar att de ansträngningar som har gjorts på Västbanken av den palestinska myndigheten, PLO och Fatah under Mahmud Abbas ledning och Salam Fayyad som ekonomiskt ansvarig har varit omfattande. Vi anser att det är viktigt att

premiera de framsteg som har gjorts – också för att stärka den palestinska myndigheten gentemot Hamas.

Dessutom tror jag att signalen till det israeliska politiska landskapet är viktigt. Det finns krafter i Israel i dag som blir stärkta av detta, möjligen kommer israeliska mer radikala partier som inte söker fred att kortsiktigt försöka exploatera detta i valrörelsen. Men på längre sikt är jag övertygad om att detta är viktigt för den mer fredsriktade opinion som finns i Israel.

Anf. 120 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Fredrik Malm talar vitt och brett om att han är beredd att stödja de moderata krafter i Palestina som vill ha fredsförhandlingar. Han vill hellre ta avstånd från dem som skickar missiler.

Vad tycker den svenska regeringen när FN:s generalförsamling ska fatta beslut om resolutionen att ge Palestina en uppgraderad status? Folkpartiet var ute i medierna häromdagen och sade att man hade ändrat sig och var beredd att stödja detta. Säg då att man driver kravet att den svenska regeringen ska säga ja, i stället för att säga att man tittar på frågan och att man arbetar med texten ända fram i det sista.

Hur kommer det sig att länder som Spanien, Portugal, Österrike, Finland, Danmark, Luxemburg, Malta och Irland i dag har meddelat att de är beredda att rösta ja till liggande resolutionsutkast medan Tyskland har sagt att de kommer att rösta nej? Det är inte underligt att vi i oppositionen undrar vad Sveriges regering tycker. Ni ledamöter som företräder de borgerliga partierna verkar veta minst vad er egen regering tänker rösta för i generalförsamlingen. Har ni någon kontakt med regeringen och vår FN-delegation?

Vad har svensk politik för syfte? Är det att rösta ja, nej eller avstå i fråga om den resolution som ska avgöras i FN:s generalförsamling? Vi måste väl kunna få ett svar från politiker som företräder den borgerliga regeringen. I stället står ni här och säger att ni är för fred och säkerhet och att ni vill stödja de moderata krafterna. Ja, det finns ett enkelt sätt att göra det, nämligen att tydligt och klart deklarerat att Sverige avser att rösta ja till den resolution som finns i FN:s generalförsamling – precis som mängder av andra EU-länder har gjort. Vad är det som gör att ni är så försiktiga?

Anf. 121 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Det blir inte bättre, Urban, för att man höjer rösten. Jag tror att vi på ett sansat sätt kan diskutera detta. Du har varit med i politiken några år längre än jag. Jag har varit med i 20 år, och du har säkert varit med i 30 år. Då vet du att när det förhandlas och diskuteras, när texter stöts och blöts, olika skrivningar jämförs med varandra, kommer man ibland inte i mål dagen före utan man kommer i mål i morgon. Det är politikens verklighet.

En sådan resolutionstext kan inte godkännas in blanko utan man vill veta exakt hur skrivningarna ser ut. Man vill veta vad det refereras till, vilka avtal det refereras till. Det kan vara så att det i en resolutionstext förs in krav på bilaterala erkännanden. Det är något som vi i Folkpartiet inte stöder. Vi har varit tydliga med att vi vill se ett fredsavtal före er-

kännandet om en palestinsk stat. Det kan finnas andra referenser i sådana texter.

Det är lätt att som opposition i riksdagen vifta med plakat eller ställa sig utanför Konsum i Skövde och vifta med plakat och säga ”Erkänn Palestina!”, men det är lite svårare i verkligheten när man i regeringsställning har att diskutera texterna, stöta och blöta olika argument och försöka sy ihop majoriteter med andra länder i EU-kretsen. Jag tror att Urban Ahlin kommer att få ett besked i morgon. Det besked vi kan ge dig i dag är att vi kan rösta ja, nej eller avstå från att rösta. För övrigt tror jag att Tyskland avstod från att rösta, inte att de röstade nej.

Anf. 122 VALTER MUTT (MP) replik:

Herr talman! Jag måste först passa på att svara på de frågor jag fick.

Jag håller med Fredrik Malm om att det är en olycklig formulering: ”Alltsedan 1948 är Palestina ockuperat av Israel.” Men Fredrik Malm vet mycket väl att Miljöpartiet har stått för en tvåstatslösning. Vi har aldrig stått för något maximalistiskt, att Israel inte ska få finnas och så vidare. Det är så tydligt om du sätter dig in i vad som sägs i våra officiella dokument genom alla år.

Det är just genom att ställa krav på Israel att de inte ska bryta mot internationell rätt – detta att internationella domstolen i Haag tydligt säger att den 700 kilometer långa muren är folkrättsvidrig och så vidare – som vi gröna menar att man maximerar de långsiktiga överlevnadsmöjligheterna för Israel. Jag säger ungefär samma sak som en av mina förebilder, den nyligen bortgångna svensk-judiska journalisten Cordelia Edvardson, sade.

Jag delar den varning som Fredrik Malm hade i sitt anförande för att regeringen i Bagdad börjar centralisera makten igen på ett ganska oroväckande sätt, trots den federativa status som i en folkomröstning i Irak 2005 röstades igenom med stor majoritet. Det är därför som Miljöpartiet har lämnat en reservation, nr 12, om att det nu är viktigt att Sveriges regering både direkt mot irakiska företrädare och i internationella forum står upp för detta. Det är viktigt att Iraks federativa status bevaras inte bara på papperet utan i verkligheten.

Jag får nästan intrycket att du tänker rösta för vår reservation 12, men så väl är det väl inte.

Anf. 123 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Jag var ju något förbryllad över Miljöpartiets skrivning i reservationen: ”Alltsedan 1948 är Palestina ockuperat av Israel.” Då tänkte jag att man kanske bara hade skrivit fel årtal och att det borde stå: Alltsedan 1967 är Palestina ockuperat av Israel. Men då läser jag nästa mening: ”Således är konflikten mellan Israel och Palestina nu inne på sitt 8:e decennium.”

Det ska i och för sig påpekas att Palestina ockuperades 1948 – så är det ju – men inte av Israel. Västbanken ockuperades av Jordanien, och Gazaremsan ockuperades av Egypten. Det må vara hänt att man förväxlar länder. Jag vet inte vad det kan bero på, men jag tycker inte att det räcker att säga att det var en olycklig formulering. Det handlar ändå om en grundläggande princip i denna konflikt, att det vi samlas kring är möjlig-

Prot. 2012/13:32
28 november

*Mellanöstern och
Nordafrika*

heten för en palestinsk stat att upprättas enligt 1967 års gränser, inte 1948 års gränser. Men det är bra att det klargörandet kommer.

När det handlar om utvecklingen i Irak därefter är det med stor oro man nu följer den, och det av flera skäl. Dels finns de centralistiska tendenserna, som Valter talar så mycket om. Dels finns det ett ökat inflytande från Iran i Irak, vilket inte är särskilt konstigt eftersom regeringspartiet och den dominerande shiitiska befolkningen har vissa kulturella, religiösa och politiska band med Iran. Det är naturligt att Iran kommer att öka sin leverage, eller sitt inflytande, i Irak. Men vi ser nu att detta tar en vändning som på sikt eller även i närtid kan hota det kurdiska självstyret, så det är väldigt viktigt att vi står upp för detta.

Anf. 124 VALTER MUTT (MP) replik:

Herr talman! Det blir plötsligt två diskussioner här.

Ja, det är klart att det är 1967 års gränser, och ingenting annat, när vi talar om tvåstatslösningen. Vi hanterar stora textfloder, och det händer ibland att det smyger sig in fel. Jag vill bara tydliggöra det.

För att gå tillbaka till frågan om Iraks federativa status förstår jag fortfarande inte riktigt. Man börjar fingra på den från Bagdad, och vi tycker att det är viktigt. Jag ber om ursäkt om jag kanske börjar bli trött, men jag förstår inte riktigt varför det inte skulle kunna vara tydligare i betänkandetexten. Vi har lämnat den här reservationen därför att vi tycker att det är väldigt viktigt att det inte blir någon glidning i fråga om den federativa statusen, som fick ett så massivt stöd i folkomröstningen i Irak 2005. Det är viktigt att omvärlden tydliggör för centralregeringen i Bagdad att den statusen ska upprätthållas.

Anf. 125 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Mycket kort: Det är bra att vi har fått ett klargörande att det är 1967. Det bör då föranleda en följdändring i meningen därpå, att konflikten är inne på sitt femte decennium i stället för åttonde.

När det handlar om Irak är det precis så som jag nämnde. Tydliggörandet av karaktären och benämningen av det folkmord som den kurdiska befolkningen utsattes för är viktiga inte bara för upprättelse för offren utan för att mobilisera ett internationellt stöd för Kurdistanregionen i norra Irak. Det är mycket viktigt. Det är också mycket viktigt att se de tendenser som finns i Irak i dag med en utveckling mot ett alltmer auktoritärt styre under Nouri al-Maliki och hans partis ledning. Det är viktigt att förstå det inflytande som Iran har på utvecklingen i Irak.

Därtill finns det flera saker man kan göra för att stödja det federala projektet i norra Irak. Sverige har ju gjort en sak, och det är att vi har öppnat ett konsulat. Vi har nu en officiell diplomatisk närvaro i Erbil. Vi ökar våra ekonomiska kontakter och vårt ekonomiska utbyte med området. Vi har också löst ut de frågor där det har varit vissa tvister mellan den svenska regeringen och Kurdistans regionala regering, rörande till exempel återtagandeavtal och vad som händer med emigranter som inte får uppehållstillstånd i Sverige.

I praktiken utvecklas bilaterala kontakter mellan Sverige och Kurdistanregionen som jag tror är framtiden. När nästa erkännande fråga kommer upp på tapeten framöver kan det mycket väl handla om just ett erkännande av Kurdistan.

Anf. 126 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Det betänkande som vi nu debatterar handlar om Mellanöstern och Nordafrika, och det är ett betänkande som rör motioner som väckts av enskilda och partigrupper under tre års tid, 2010, 2011 och 2012.

Om man tittar på motionerna ser man att det har varit en rätt snabb utveckling i regionen. Den ene maktfullkomlige härskaren efter den andre har avsatts, om än inte alla. Kraven på frihet, mänskliga rättigheter och demokrati har hörts och hörs i denna dag från Tahrirtorget till Tunis. De slås blodigt ned i Damaskus alltjämt.

Vissa har trott och tror kanske än att demokrati hör samman med religion. Ack, så fel! Det är universella värden.

De arabiska upproren har burits av människors drömmar om ett bättre, friare liv, men också – det ska vi inte sticka under stol med – av andra makthavares intressen och ambitioner.

Det är friskt, herr talman, att i dag se hur Tahrirtorget på nytt fylls som en reaktion mot en ledning som beslutat i egen sak i Egypten.

Det är viktigt att stödja icke-våldets aktörer, demokratins aktörer, alla dem som vill främja frihet, mänskliga rättigheter och rättsstat, kvinnor, barn och ungdomar, olika minoriteter, olika religioner.

Sverige har ett stort engagemang i den här regionen. Det syns nu också på att vårt bistånd har tredubblats sedan 2010. Vi stöttar demokrati och mänskliga rättigheter. Vi stöttar kvinnor. Vi stöttar nätaktivister och sociala medier. Jag ska själv åka till Egypten senare i natt för att delta i den typen av aktiviteter.

Det finns många utmaningar. Människors röster måste få möjlighet att höras i denna region, för frihet och för demokrati, och inte tystas av vapen.

Detta betänkande berör många länder och många frågor, och det är omöjligt att inte starta i Syrien. Den otroliga utveckling som har varit där sedan mars 2011 är helt förödande. Asadregimens ansvar vilar tungt på al-Asads axlar.

Det har sökts lösningar. De har stoppats, på senare tid bombats. Det finns dock ingen militär lösning utan bara politiska. Därför har vi stött Kofi Annan när han försökte hitta vägar framåt. Därför stöder vi nu Brahimhi när han försöker se om det finns en vilja till lösning. Självklart stöder vi också flyktingarna och försöker stötta grannländer, UNHCR med flera som gör ett fantastiskt arbete.

Den humanitära situationen är upprörande, herr talman. När vi skrev betänkandet nämnde vi 300 000 flyktingar. Jag tittade och såg att UNHCR anger att man har registrerat 377 537 personer. Om man tar med dem som väntat skulle siffran uppgå till 458 555 personer. Det är otroliga tal! Det är människor, barn, kvinnor och äldre. Vilket ofantligt lidande alla dessa människor drabbas av! Al-Asad-regimen och de som stöttar hans fortsatta härjande i Syrien bär ett tungt ansvar. Dagarna är räknade. Jag hoppas att de blir få.

Vi måste vara beredda att göra mer humanitärt. Vi har bidragit med 200 miljoner kronor och har signalerat tydligt att vi är beredda att göra mer.

Turkiet tar i det här sammanhanget ett stort ansvar. Det är ett land som vi hoppas få välkomna som EU-medlem i framtiden. Men, herr

talman, många utmaningar kvarstår. En del av dem har redan varit uppe i debatten. Det handlar om mediernas frihet, många journalister som sitter fängslade, minoriteters rättigheter, kvinnors rättigheter, religiös tolerans och att lösa kurdernas situation. Även här: Politiska lösningar är nödvändiga, med en ny konstitution som är inkluderande. Naturligtvis utgår jag från att Europarådets konvention om mänskliga rättigheter blir en bärande del av en ny konstitution.

Iran har också berörts. Jag är glad över att det finns en bred samsyn i utskottet. Det gäller MR-situationen, kärnvapenhotet och de sanktioner på båda dessa grunder som vi är med och riktar mot den iranska regimen. Samtidigt är det viktigt att understryka att det också här krävs politisk dialog. Det måste finnas en balans mellan kraftfulla sanktioner och vilja till samtal. FN:s säkerhetsråd och IAEA är viktiga aktörer tillsammans med EU och andra.

Jag måste, herr talman, säga att när jag läste den socialdemokratiska reservationen i den här delen hade jag lite svårt att se på vilka punkter den avviker från majoritetens text. Men man må väl ta på oppositionens konto att de vill göra en sådan reservation.

Irak har också berörts. Jag är glad för den samsyn som finns kring folkmordsskrivningarna i det betänkande som vi nu behandlar. I övrigt kommer Abir Al-Sahlani att lyfta upp frågor som rör Irak, så jag väljer i det här läget att hänvisa till hennes senare inlägg.

Herr talman! Beträffande Palestina: Det är ingen hemlighet här i kammaren att Centerpartiet vill se ett svenskt erkännande av Palestina som stat. Det framgick med all önskvärd tydlighet också i den utrikespolitiska debatten i februari.

Skälen är också tydliga och klara. Från vår horisont handlar det om internationell rätt. Det handlar om en lång tidsutdräkt, där förutsättningarna för två stater och en tvåstatslösning har ätits upp av misslyckade förhandlingsförsök och av nya bosättningar. Det handlar också om de insatser som Sverige, EU med flera har gjort för att bygga den palestinska myndigheten och dess förutsättningar att fungera.

Det handlar också om olika status på de parter som måste träffa de svåra beslut som kommer att krävas för att nå ett fredsavtal. Vi är övertygade om att de utmaningar som väntar innan vi har ett fredsavtal kräver mod, styrka och en mer likvärdig status mellan de förhandlande parterna.

Den ockuperande staten ska inte skörda frukter av sin ockupation. Det handlar om internationell rätt. På den grunden är naturligtvis synen när det gäller palestinska ockuperade områdena likaväl som andra länders ockuperade områden giltig. Produkter från sådana områden bör inte få säljas under falsk flagg. Därför är det viktigt att vi verkar för att säkerställa en ursprungsmärkning som gör att så inte kan ske och som gör att vi som medborgare får tillgång till den EU-rättsliga grund som finns när det gäller upplöst handel.

Där finns en beredning i regeringen. Vi ser fram emot resultatet av den beredningen och ingår som regeringsparti självklart i det arbetet.

Sverige ska stödja aktörer som på fredlig väg söker sin rätt. Det berörde jag tidigare. Vi ska inte stödja terrorister. Därför är också Centerpartiets syn på uppgradering av den palestinska statusen i FN tydlig. Vi vill se en sådan och har verkat för en sådan sedan länge. Vi vill se det utan förbehåll. Det är självklart för oss som vill hävda rättsstatens princip

att inte förvägra några rätten att bruka den internationella rättens institut-
ioner.

Då frågar sig vän av ordning: Kommer ni då att rösta med opposi-
tionen i nästa vecka? Nej, det gör vi inte. Även om det skulle glädja op-
positionen – jag är fullkomligt övertygad om det och kan se hur opposi-
tionen skulle ha mungiporna upp till örsnibbarna – är det inte vårt huvud-
sakliga uppdrag här i kammaren. Det må oppositionen ha överseende
med.

Vårt uppdrag här i kammaren är att säkerställa och verka för att få
vettiga och riktiga beslut i sakfrågorna. Det gör vi som parti i regeringen.
Vi använder vår röst där den gör skillnad i sakfrågan. Det gör den i rege-
ringen – inte i denna kammare.

Herr talman! Oppositionen och Alliansen är i mångt och mycket
eniga när det gäller västahariernas rätt till självbestämmande. Vi stöder
FN:s resolutioner och arbete. Vi har en bred enighet om att det vore
kontraproduktivt att avsluta associeringsavtalet och stänga den dörren till
dialog. Vi konstaterar att Sverige lämnar bidrag till västahariska flyk-
tingar. Vi vill se att Minurso får ett MR-uppdrag. Vi stöder brett rege-
ringens hållning gällande fiskeriavtalsfrågorna.

En samlad opposition vill nu att riksdagen ska uttala sig för ett erkän-
nande av Västsahara. Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet
och Socialdemokraterna har enats om att sända ett brev till regeringen
och berätta om sin åsikt.

För Centerpartiets del utesluter jag inte att vi i en framtid har anled-
ning att fundera över den här frågan – men då i regeringen. Här och nu är
det inte aktuellt, och här gäller, precis som när det gäller erkännande av
andra stater, att det är regeringen som enligt vår grundlag har att ta ställ-
ning i sådana frågor. Vi tycker att man ska följa grundlag oavsett om vi
talar om Egypten eller om Sveriges riksdag. Vår grundlag ska gälla.
Kapitel 10 är tydligt i den delen.

Med det, herr talman, yrkar jag avslag på oppositionens reservationer.

Anf. 127 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Precis som Kerstin Lundgren sade frågar sig nu vän av
ordning vad Centerpartiet kommer att rösta för. I mitt anförande sade jag
att den socialdemokratiska reservationen, som stöds av Vänsterpartiet
och Miljöpartiet, har en text som är tagen ur Centerpartiets stämmobe-
slut, där ni själva tycker att det är dags att erkänna staten Palestina.

Det är klart att vän av ordning undrar. Ska Kerstin Lundgren och
hennes partikamrater rösta emot sitt eget partis stämmobeslut i den vote-
ring som ska äga rum i den här kammaren? Kerstin Lundgren säger: Min
huvudsakliga uppgift är inte att få oppositionens mungipor att nå upp till
öronen. Nej, men din huvudsakliga uppgift kan väl heller inte vara att en
massa centerpartister i landet ska tappa tron på Centerpartiet och på att
det har någon betydelse att man fattar beslut på Centerpartiets stämmor?

Du säger att ni gör skillnad i regeringen, men svaret är att ni inte gör
någon skillnad alls i regeringen – inte när det gäller erkännandefrågan,
inte när det gäller uppdateringen av statusen, inte när det gäller Västsahara
och inte om något av det som du har talat om i talarstolen. Den
huvudsakliga uppgiften för Kerstin Lundgren verkar vara att få sina egna
partimedlemmars mungipor att peka nedåt. Det kanske är en av anled-

ningarna till att opinionssiffrorna för Centerpartiet ser ut som de gör. Ni verkar försvinna i regeringen. Ingen ser vad ni har för politik eller vad ni arbetar med.

Kerstin Lundgren gav ett svar i sitt anförande här. Hon sade att det pågår en beredning i regeringen om ursprungsmärkning av produkter. I tisdags i förra veckan stod Carl Bildt i talarstolen här och sade att det inte skedde någon sådan beredning på Utrikesdepartementet i alla fall. Frågan till dig är naturligtvis: Vid vilket departement pågår just nu en beredning om ursprungsmärkning av produkter som kommer från ockuperade områden i Palestina?

Anf. 128 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är spännande att höra Urban Ahlin. Han är en maktspelare som gillar det politiska spelet mer än många andra i den här kammaren och skulle verkligen gotta sig åt att få säga: Titta här! Vi har fattat ett beslut om att driva frågan! Stort!

”Om riksdagen vill berätta för regeringen vad riksdagen tycker kan riksdagen göra det i ett tillkännagivande. I tillkännagivandet kan riksdagen uppmana regeringen att utreda en fråga eller att komma med ett förslag till riksdagen. En gång varje år berättar regeringen för riksdagen vad den har gjort med riksdagens tillkännagivanden.” Detta står att läsa om tillkännagivanden på riksdagens hemsida.

Herr talman! Jag kan inte förstå varför jag eller vi i riksdagen skulle ägna oss åt att skriva ett brev till regeringen och berätta vad vi tycker.

Urban Ahlin kan göra en enkätundersökning i regeringen och fråga statsråden om de vet vad Centerpartiet tycker i frågan om uppgradering. Jag är övertygad om att han kommer att få en entydig jaröst. Alla vet vad Centerpartiet tycker, för Centerpartiet påverkar i regeringen och väljer att använda vår röst där den gör skillnad! Vi använder den inte för att skriva brev till regeringen.

Det är oppositionens glädjeämne att någon gång emellanåt få skicka ett brev till regeringen och berätta vad man tycker, men precis som så många gånger förr är det inte det kraftfulla beslut som oppositionens företrädare gärna vill säga.

Sedan hade jag möjlighet att lyssna till Urban Ahlins inledning. Han hade väl fått instruktionen att säga att han hade skrivit av Centerpartiets beslut från stämman. Han har måhända inte läst det själv, men jag kan överlämna det till Urban Ahlin, så att han får se det, för inte är det Centerpartiets beslut som står i er reservation.

Anf. 129 URBAN AHLIN (S) replik:

Herr talman! Kerstin Lundgren undvek frågan. Vid vilket departement bereds just nu frågan om ursprungsmärkning av produkter från ockuperat område i Palestina? Utrikesministern stod i talarstolen för en vecka sedan och sade till mig att något sådant arbete inte pågick inom Utrikesdepartementet. Du själv stod nyss och sade att det pågår ett sådant arbete. Eftersom nu Centerpartiet har ett sådant fantastiskt inflytande i regeringen måste väl ändå Centerpartiets utrikespolitiska talesperson kunna tala om för mig vid vilket departement detta arbete pågår.

Den andra frågan jag har handlar om att Centerpartiet inte vill att riksdagen ska ta beslut här, för vi är bara en enkätundersökning. Jag

hoppas att du inte när du åker ned till Egypten talar om för de egyptiska parlamentarikerna att vi i Sverige ser på det folkvalda parlamentet och representanterna för Sveriges folk som att de är en enkätundersökning som skickar brev till regeringen. För mig är ett sådant uttalande faktiskt ganska allvarligt.

I den här riksdagen tar vi beslut. När vi har en majoritet meddelar man regeringen att detta ska genomföras. Givetvis säger grundlagen att erkännandefrågor har regeringen hand om och att man ska gå till Utrikesnämnden och samråda med de andra partierna. Men det fränsäger inte det folkvalda parlamentet möjligheten att visa att det finns en majoritet bland de valda ledamöterna. Om en regering struntar i det betyder det att regeringen struntar i vad en majoritet av svenska folket faktiskt tycker.

Sedan kommer jag till min sista fråga, som jag verkligen vill ha ett svar på. Fredrik Malm stod i talarstolen för några minuter sedan och sade att regeringen har tre alternativ när det gäller uppgraderingen av Palestinas status i FN: Vi kanske röstar ja, vi kanske röstar nej eller vi kanske avstår. Finns de tre alternativen för Centerpartiet i den här regeringen?

Anf. 130 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Urban Ahlin nu passade i frågan om läsningen av texter från Centerpartiets stämma. Du ska få texten sedan, så att du kan se den och inte kommer med felaktiga uppgifter till ledamöterna av denna kammare.

Beredningsfrågan kanske Hans Linde kommer att diskutera senare. Det finns ju också en tydlig signal i ett svar som Hans Linde har fått. Om du inte har haft den debatten än tror jag att du inom ganska kort kommer att ha den. Där kommer beredningsfrågan att framgå. Regeringen bereder frågan. Det står helt klart.

När det gäller detta med enkät frågade jag Urban Ahlin om regeringen visste vad Centerpartiet tycker i frågan om uppgradering och erkännande av Palestina. Det var det som var enkäten. Det som handlar om riksdagens tillkännagivanden är att sända brev. Jag tycker att det är viktigt att riksdagen följer grundlagens intentioner, precis som jag kommer att säga att jag tycker att det är viktigt att man i Egypten följer sin konstitution.

Vi valde mycket medvetet i bred samsyn att fatta beslut i den här kammaren om att inte göra tillkännagivanden till ett inslag i grundlagen, utan det skulle just vara den enkla formen: ett brev där man berättar vad riksdagen tycker.

Det ändrar inte verkligheten. Vi fokuserar på sakfrågan. Urban Ahlin fokuserar på det politiska spelet. Väl bekomme, men det är sakfrågan som är fokus för Centerpartiet.

Anf. 131 VALTER MUTT (MP) replik:

Herr talman! Jag är ingen maktspelare. Jag uppfattar mig inte som någon sådan utan snarare som en gröngöling. Jag kom in i riksdagen 2010. Med risk för att bli tjatig måste jag säga att jag inte riktigt förstår Kerstin Lundgrens svar när det gäller Palestinafrågan. Nog är det samma typ av logik som ska gälla härinne som ute i samhället, och varför inte företräda samma åsikt i regeringen och riksdagen? För mig är det helt obegripligt.

Anf. 132 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det må vara obegripligt för Valter Mutt, men jag ska försöka mig på att förklara. Riksdagen kan göra ett tillkännagivande, alltså skicka ett brev till regeringen för att berätta vad riksdagen tycker. Men varför skulle Centerpartiet skicka brev till regeringen när vi sitter i regeringen? Det är främst oppositionens redskap, och det är ett viktigt redskap för oppositionen.

Men i ärlighetens namn är det här en fråga som kräver hantering i regeringen. Det vore väl fullkomligt kontraproduktivt, även om oppositionens företrädare skulle glädjas, om vi skulle ägna oss åt att rösta på oppositionen när vi sitter i regeringen och för diskussioner i de här frågorna. Ni borde alla förstå hur himla dumt det skulle vara.

Sakfrågans betydelse är mycket större än så. För min del står sakfrågan i centrum, inte det politiska spelet från oppositionen visavi regeringen. Vår huvuduppgift är att vara med och verka och fullfölja vår politik så långt det bara går i regeringen. När en diskussion pågår där sätter man sig väl inte här i kammaren och röstar med Urban Ahlin, Valter Mutt och Hans Linde. Snälla, det vore verkligen att både sälja smöret och tappa pengarna.

(Applåder)

Anf. 133 VALTER MUTT (MP) replik:

Herr talman! Detta blir en lätt surrealistisk debatt. Vi begär egentligen bara att Centern ska rösta på det Centern står för. Men det här är parlamentarismens högre nivå. Om jag blir återvald kanske jag förstår det här efter den här mandatperioden.

Sedan tycker jag faktiskt att det är lite nonchalant. Det här är ändå Sveriges högsta beslutande församling. Det är inte någon liten brevskrivare. Det känns lite märkligt att spela ned Sveriges riksdag och det röstförfarande man har här, som att det bara skulle handla om ett spel.

Det handlar faktiskt inte om att rösta på oppositionen. Det handlar om att ni ska rösta på den ståndpunkt som ni själva företräder i den här frågan.

Anf. 134 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Vi företräder det som man i den här kammaren har varit enig om, nämligen att vi ska stå fast vid det som grundlagen säger.

Internationella förhållanden hanteras av regeringen. Det är det som vi står upp för, och det är det som det här betänkandet är tydligt med. Det gäller till och med er, kära opposition. I den del vi är överens om folk-mordet kan vi nästan skriva att vi i princip tycker att det ska vara regeringen som fattar beslut om folkrättsliga frågor.

Det är det som är huvudbudskapet, att regeringen har att ta ställning i den här typen av frågor. Det är där som avgörandet sker.

Skulle det vara här som vi beslutar om att uppgradera palestiniernas ställning i FN skulle vi prata om helt andra frågor. Men nu är det inte här vi fattar de besluten. De fattas i New York, och det är regeringen som fattar beslut. Det kommer att tydliggöras i morgon.

Det må vara trist för oppositionen. Men ingen kan tvivla på vad Centerpartiet driver i den här frågan. Vi driver frågan om erkännande. Vi

driver frågan om uppgradering. Vi gör det där rösten gör skillnad, i regeringen, inte genom att välja oppositionsvägen. Den valde vi bort 2006.

Prot. 2012/13:32
28 november

Anf. 135 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att framföra att vi ställer oss bakom samtliga våra reservationer, men jag väljer i dag att yrka bifall till reservationerna nr 5, 8, 10, 16 och 21.

Innan jag börjar säga det som jag har tänkt säga kan jag inte låta bli att kommentera lite av den senaste diskussionen. Jag måste säga att jag blir lite illa berörd när Kerstin Lundgren på något sätt får det att låta som att parlamentets roll är att skriva några obetydliga brev till regeringen.

Vi är Sveriges folkvalda och representerar Sveriges vilja. Jag ser att de beslut som vi fattar i riksdagen är mycket tyngre än så. Det må vara hänt att ett tillkännagivande inte är fullt ut bindande för regeringen. Men om regeringen ser det som ett obetydligt brev blir jag oroad, måste jag säga.

Jag har nyligen varit nere i Moldavien och pratat om parlamentets viktiga roll och hur viktigt det är med parlamentets roll när det gäller att kontrollera regeringen och skicka tydliga signaler till regeringen.

Jag måste säga att jag blir lite illa berörd av den nedvärderande synen på parlamentets roll. Jag kan inte instämma i detta. Men nu ska jag gå vidare.

Vi debatterar i dag utrikesutskottets betänkande som behandlar ett antal motioner gällande Nordafrika och Mellanöstern. Jag tror att det är få ämnen i riksdagen som berör så allvarliga och svåra frågor som detta. Det handlar om svåra och långvariga konflikter som väcker starka känslor. Det är alltför många människor, däribland kvinnor och barn, som har fått sätta livet till. Folkslag har blivit förföljda och dödade. Det är etniska och religiösa motsättningar och omvälvande förändringar i länders statskicks och mer därtill.

Jag måste säga att det är med ett stort mått av ödmjukhet jag går in i denna debatt. Även om vi gärna vill kan vi själva aldrig helt och fullt sätta oss in i och förstå den situation och de människooöden som berörs när det gäller de ämnen som vi debatterar här i dag.

Vårt betänkande är stort. Jag kommer inte att gå in på alla länder och situationer som vi berör, utan jag kommer att fokusera på Mellanösternkonflikten, Västsahara, Syrien och Irak.

Herr talman! Den senaste tidens våldsupptrappning mellan Hamas och Israel har varit en oroande utveckling. Nyhetsrapporteringen i Sverige har dominerats av bilder på skadade och dödade civila i Gaza. Jag tror ingen kan förbli oberörd när civila, särskilt barn, dras in och skadas och får sätta livet till i en konflikt.

Jag vill understryka vikten av att både Israel och Hamas tar sitt ansvar för att skydda civila. Att civila skadas och dödas av attackerna är naturligtvis mycket allvarligt och oacceptabelt.

Jag tycker dock att det är viktigt att lyfta fram flera aspekter på den här konflikten. Vi får inte glömma att Israel under lång tid har varit utsatt för raketattacker från Hamas och andra extrema grupper på ett sätt som jag tror inget annat land skulle acceptera.

Det är djupt beklagligt att Hamas i flera fall placerar sina avfyrningsramper mitt bland civila, boningshus och moskéer för att minska risken

*Mellanöstern och
Nordafrika*

att Israel går till motattack, eftersom Israel då tar risken att civila drabbas trots varningar via sms och flygblad. Att raketer som riktas mot Israel dessutom kan riktas mot civila mål är också djupt beklagligt och oacceptabelt.

Den här konflikten innebär lidande och förödelse för civila både i Gaza och i Israel. Det är därför glädjande att båda parter nu kommit överens om en vapenvila. Vår förhoppning är att båda parter under lång tid ska respektera den här vapenvilan och utnyttja den i första hand till fredsförhandlingar och inte till en militär upprustning.

I denna mångåriga konflikt, Israel–Palestina, vill Sverigedemokraterna vara tydliga med att vi förespråkar en tvåstatslösning som det enda rimliga. Men för att en sådan lösning alls ska vara realistisk och möjlig att uppnå krävs förhandlingar mellan parterna där både israeler och palestinier tvingas till uppoffringar och avstår från provocerande handlingar.

Inför en sådan förhandling måste också palestinerna vara beredda att erkänna israelernas och judarnas rätt att existera och bo i fred och frihet i Israel och upphöra med alla våldshandlingar och ta avstånd från antisemitism. Israel måste givetvis också garantera palestiniernas rätt att få leva i fred och frihet.

Situationen som den är i dag, när Gaza kontrolleras av Hamas, som har som uttalat mål att utplåna Israel, är inget bra utgångsläge för ett erkännande av Palestina.

Abbas och den palestinska myndigheten har visat tydligare vilja till fredsforhandlingar, vilket naturligtvis är positivt. Men det är fortfarande oroande att de till exempel ger ekonomiska bidrag till fångslade terrorister i Israel och därmed inte tydligt tar avstånd från terrorism.

Av vikt är också att Israel agerar för att förhindra sammandrabbningar mellan bosättare och palestinier på Västbanken. Israel bör även genomföra trovärdiga och oberoende utvärderingar av brott mot mänskliga rättigheter i dessa sammanhang, som också framgår i utskottets betänkande.

I morgon ska, som sagt, en omröstning i FN ske som handlar om att ge Palestina observatörsstatus i FN. Vi har tidigare inte gått ut med vår åsikt om detta, men jag passar på att göra det här i dag, så att i alla fall vi kan ge ett tydligt besked. Av samma skäl som vi inte anser det vara läge för ett fullt erkännande och ett fullt medlemskap i FN anser vi det heller inte i dagsläget vara läge för en höjd observatörsstatus i FN.

Vi vidhåller den inställning vi hade tidigare när det var frågan om fullvärdigt medlemskap. Vi menar att först när ett fredsavtal förhandlats fram bör det bli aktuellt med en upphöjd status i FN och i förlängningen ett fullt medlemskap.

Efter den oroande utvecklingen med ökad våldsupptrappning mellan Hamas och Israel menar jag även att vi nu står i ett väldigt känsligt läge. Den nu uppnådda men mycket sköra vapenvilan bör utnyttjas till att försöka nå framgång i fredsforhandlingar och inte till att ta ytterligare steg i FN, vilket snarare kan ha en provokativ, negativ verkan i det här skedet.

Vi anser heller inte att ett erkännande från Sveriges sida i dagsläget gagnar en långsiktig fred i Mellanöstern. Det förvånar mig att Folkpartiet har svängt i frågan om observatörsstatus i FN och därmed avvikit från sin

tidigare hållning att det ska finnas fredsförhandlingar först, vilket jag tycker borde gälla även detta. Målet måste vara fred och en hållbar fredslösning och inte några förhastade beslut i FN.

Herr talman! Från konflikten i Mellanöstern skulle jag vilja bege mig till Nordafrika och en annan komplicerad och långvarig konflikt, nämligen den mellan Marocko och Västsahara. Om vi ska jämföra med Mellanösternkonflikten finns det givetvis vissa likheter, men jag tycker samtidigt att vi här har ett helt annat läge.

Här vilar givetvis också ett delat ansvar från Västsaharas och Polisarios sida och Marockos sida att nå ett fredsavtal där båda parter kan leva i fred och frihet. Från Polisarios sida har det rätt vapenvila i många år. De har visat samarbetsvillighet vid upprepade tillfällen och uttrycker att de inget hellre vill än att leva i en fredlig relation med Marocko, medan Marocko hela tiden försvarar och på olika sätt förhalar viktiga steg i att få en fredlig uppgörelse.

Sedan långt tillbaka finns det ett fredsfördrag där det från Marockos sida och genom FN utlovats att Västsahara ska få hålla en folkomröstning där folket i Västsahara ska få avgöra sin egen framtid. Vi ser det som oerhört viktigt att denna folkomröstning efter alla dessa år kan bli av och att full självständighet verkligen ska få vara ett av de alternativ de får rösta om, vilket Marocko vill motverka.

Vi ser dock inga framsteg och ingen vilja till samarbete från Marockos sida att få till stånd denna folkomröstning som har utlovats eller på andra sätt bidra till en fredlig lösning. Vi anser därför att ett erkännande av Västsahara och dess rätt till självständighet från fler länder i världen kan påverka situationen i rätt riktning och tvinga Marocko till förhandlingsbordet så att de kan gå med på den här folkomröstningen.

Situationen i flyktinglägren är allvarlig. Västsaharierna har väntat på sin folkomröstning och sin självständighet i så många år att det börjar finnas en desperation. Därför är det viktigt att omvärlden tydligt visar på vikten av en fredlig lösning för Västsaharas självständighet, och jag anser det vara glädjande att det i dag i Sveriges riksdag finns en majoritet som vill erkänna Västsahara.

Givetvis respekterar vi regeringens beslutanderätt i den här frågan, men vi kan inte hindra riksdagen från att ha en omröstning och säga sin åsikt om det. Om vi inte kan få ta beslut i kammaren även vad gäller utrikespolitik kan vi ju lägga ned debatterna och beslutsärendena i utrikesutskottet helt och hållet. Sedan är det givetvis så att ansvaret för själva det slutliga beslutet ligger hos regeringen. Det respekterar vi.

Vidare vill jag säga att från Amnesty och Human Rights Watch har rapporter kommit om allvarliga brott mot mänskliga rättigheter i form av bland annat tortyr och övergrepp från Marockos sida riktat mot människor som uttrycker stöd för ett självständigt Västsahara. Det är därför glädjande att vi har ett enigt utskott som anser att Sverige aktivt ska verka för att FN-styrkan Minursos mandat utökas till att också omfatta övervakningen av respekten för mänskliga rättigheter i Västsahara.

Herr talman! Jag vill även säga något om det mycket allvarliga läget i Syrien som jag tycker att det har pratats lite för lite om i dagens debatt.

Det som började med fredliga protester har utvecklats till ett fullskaligt inbördeskrig, byggt på sekteristisk fragmentering, där situationen förvärras för var dag som går. FN räknar med ca 30 000 döda i det här

kriget, men antalet kan vara ännu större. Rapporterna som kommer om att Assadregimens militär står bakom dödandet av tusentals civila, däribland kvinnor och barn, är fruktansvärda och mycket oroande. Det går inte att se något annat alternativ än att Assad måste avgå. Det är också lika oroande att det finns grupper inom oppositionen där våldsanvändningen och militariseringen har ökat och förvärrats.

Vi välkomnar att man i den resolution som antagits av Europarådet uppmanar alla grupper inom oppositionen att förena sig för att kunna verka som ett legitimt alternativ som kan erbjuda alla syrier, oavsett etnisk, kulturell eller religiös tillhörighet, trygghet och säkerhet i ett fredligt och demokratiskt Syrien. Det är dock beklagligt att den kristna gruppen är underrepresenterad i Syriens nationella råd, och det är av vikt att Syrien garanterar även deras trygghet och säkerhet.

Det är också beklagligt att medlemmarna i säkerhetsrådet inte har kunnat enas och ta sitt ansvar i att lösa denna konflikt. Det är många komplicerade faktorer att ta hänsyn till, men ingen gagnas av att konflikten fortsätter och förvärras för var dag. Det råder en humanitär kris som är akut. Vi anser att medlemmarna i säkerhetsrådet åtminstone borde kunna hitta några gemensamma nämnare för att i alla fall kunna stävja konflikten och den humanitära krisen.

Mer än två och en halv miljon människor är i behov av humanitär hjälp. Drygt en miljon är internflyktingar, medan ca 300 000 personer har flytt striderna för att söka hjälp i Syriens grannländer. Enligt uppgifter kan antalet uppgå till 700 000 vid årets slut. Vintern och kylan närmar sig, och det är oerhört viktigt att Sverige ger ökade bidrag bland annat till UNHCR för att kunna ge den hjälp och det stöd som behövs till dessa flyktingar.

Miljöpartiet har i sin motion framfört vikten av ökade humanitära satsningar, vilket vi tycker är någonting bra och vill stödja. Därför yrkar vi också bifall till reservation 10.

Herr talman! Jag vill till sist bara nämna något kort om de kristnas situation i Irak, vilket vi också har en motion om. Runt om i världen finns kristna som förföljs och dödas på grund av sin kristna tro. I Irak lever kristna i skräck, och de utsätts för grymheter som vida överstiger vad vi kan föreställa oss i Sverige. Våldet och den etniska rensningen har som mål att få de kristna minoriteterna att antingen dö ut eller fly landet. Denna etniska, kulturella och religiösa rensning måste få ett slut.

En mer långsiktig lösning som vi har framfört i en motion kan vara att det upprättas en autonom region i Irak som kan fungera som en fristad för kristna irakier. Att göra insatser i närområdet är den mest effektiva flyktingpolitiken och förhindrar både flyktingkatastrofer och mänskligt lidande. Det kan inte vara meningen att kristna måste fly därifrån för att få en fristad. Sveriges regering bör därför tydligare stå upp för de kristnas rättigheter i Irak och verka för att en fristad upprättas.

Jag vill också säga att jag är glad över att vi har ett enigt utskott här i dag som konstaterar att den fruktansvärda Anfalkkampanjen var ett folk-mord.

Anf. 136 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag skulle kunna beröra flera frågor. Jag funderar på hur engagemanget för flyktingarna från Syrien går ihop med Sverigedemo-

kraternas vilja att öppna för flyktingar i Sverige och så där. Men jag ska nöja mig med det som var ingången till Julia Kronlids inlägg, nämligen frågan om tillkännagivanden och den hållning vi har.

Jag noterar att Julia Kronlid nämner att Sverigedemokraterna respekterar att regeringen tar beslut. Det är spännande, herr talman, att Sverigedemokraterna respekterar att regeringen fattar beslut i internationella frågor.

Det är ju så att grundlagen som gäller också för oss är tydlig när det gäller ansvarsfördelning mellan riksdag och regering, tydlig när det gäller internationella förhållanden. Jag hade, som sagt, förmånen att sitta med och utreda den nya regeringsformen, och det var ganska klart att ingen ville göra tillkännagivanden till en formell del av regeringsformen. Det är en relation mellan riksdag och regering som går ut på att riksdagen i en skrivelse till regeringen berättar vad riksdagen tycker. Det är framför allt när oppositionen kan enas som detta blir ett instrument för oppositionen. Det är inget instrument för regeringen.

Regeringen berättar å andra sidan för riksdagen vad regeringen tycker om dessa skrivelser. År 2005 hade den socialdemokratiska regeringen 155 skrivelser på sitt bord som man inte hade hanterat. Riksdagen valde att konstatera detta på samma sätt som man gör nu genom att lägga regeringens redogörelse och därmed riksdagens skrivelse till handlingarna.

Mer än så blir det inte, herr talman, och det tycker jag att man måste respektera. Det är utgångspunkten.

Anf. 137 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Det jag framförde var i första hand inte en kritik mot hur Centerpartiet väljer att göra gällande Palestinafrågan, utan det var mer en kritik mot den syn som jag tyckte att Kerstin Lundgren verkade framföra om riksdagens roll och tyngden i de tillkännagivanden som vi gör. Jag respekterar givetvis vår grundlag och ifrågasätter inte den på något sätt. Det jag ville framföra var att vi ändå måste se på allvar på de tillkännagivanden som görs och den roll som riksdagen har. Vi är ändå Sveriges folkvalda och representerar våra väljare. Jag tycker att vi har en tyngre roll än att skicka något obetydligt brev till regeringen. Det var mest det jag reagerade på.

Om jag ska kommentera hur regeringspartierna gör när deras sakpolitik kanske går emot Alliansen kan jag säga att jag inte tycker att det skadar att man tar ställning i riksdagen också. Jag har tidigare kritiserat KD för att de svek sin hållning i en fråga om samvetsfrihet som står i deras principprogram. Efter viss kritik valde de till slut att avstå. Jag tycker att de hade kunnat vara ännu tydligare, men jag respekterar ändå att de tog det steget. Det tycker jag kanske att Centerpartiet i respekt för sina väljare också skulle kunna göra, även om jag inte håller med er i sakfrågan.

Det var faktiskt inte hur ni gör i den frågan som var min grundkritik, utan jag skulle vilja fråga Kerstin Lundgren: Ser Kerstin Lundgren på Sveriges riksdag bara som en institution som skriver obetydliga brev till regeringen, eller ser Kerstin Lundgren parlamentets och riksdagens roll som tyngre än så?

Anf. 138 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag står jättemycket bakom Sveriges grundlag. Jag har varit med och fattat beslut om dem. Jag har varit med och utrett regeringsformen och står självklart bakom den. Det är en tydlig maktindelning. Riksdagen har ett jättestarkt uppdrag när vi beslutar om lagar, när vi behandlar hur statens medel får användas, tar ut skatter och granskar regeringen – det som framgår av regeringsformen och riksdagsordningen.

Det är klart att om en majoritet i riksdagen väljer att tycka till i en fråga som egentligen inte tillhör riksdagens beslutsområde så tunnar man ju ut riksdagens uppdrag. Det är någonting som jag tycker att man bör vara varsam med.

Sedan är det faktiskt så, herr talman, att tillkännagivanden inte har någon annan funktion än att innebära att riksdagens mening sänds i en skrivelse till regeringen. Sedan får herr talmannen ta emot regeringens svar på den skrivelsen, som behandlas av konstitutionsutskottet och så småningom läggs till handlingarna. Regeringen har full frihet att hantera detta på det sätt som man önskar.

Det här är inte att nedvärdera riksdagens väldigt viktiga arbete. Vi ska granska, vi ska debattera och vi ska besluta på de områden där vi har att fatta beslut. Tillkännagivanden har jag varit med och tittat på rätt mycket, och de har sällan haft någon stor betydelse. Jag tror att det äldsta tillkännagivandet som ligger och vilar är sedan 90-talet. Särskilt stor effekt har sällan tillkännagivanden. Den enda gången är när hela riksdagen enas. Då gör det skillnad, men inte annars. Det visar historisk erfarenhet. Det har jag också tittat närmare på, herr talman.

Vägen är fri för oppositionen, men jag väljer den inte.

Anf. 139 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Utrikespolitiken ska föras av regeringen, står det i vår grundlag. Det respekterar jag. Men jag har också stor respekt för vår riksdag, vårt parlament, och vårt utrikesutskott, som ändå finns. Vi har rätt att skriva motioner även i utrikesfrågor. Vi har rätt att lämna reservationer och hålla omröstningar i kammaren även om detta och att skicka tydliga signaler om vad en majoritet i Sveriges riksdag tycker även vad gäller utrikespolitiken.

Även om regeringen kan ta det slutliga beslutet, hur man kommer att föra frågan i relation till andra länder, menar jag att man ska lyssna på vad riksdagen tycker. Det anser jag vara viktigt. Annars kan vi ju lägga ned vårt utrikesutskott och vår roll här i riksdagen. Det utrikesutskott som vi har måste ändå fylla en funktion. Det är min bestämda ståndpunkt.

Anf. 140 ULRİK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Jag har full förståelse, Julia Kronlid, för att du som företrädare för ett oppositionsparti i frågan om vad som är regeringens och vad som är riksdagens roll säger att vi ska deklarerat vår ståndpunkt i ett tillkännagivande till regeringen. Jag har full förståelse för att oppositionen använder det sättet att agera, därför att det ligger i oppositionens roll. Men då tar ni ju också på er att granska de kriterier som bör ligga till grund för ett erkännande.

Jag hörde tydligt i ditt inlägg att du sade att vad gäller Palestina är villkoret ett fredsavtal. Villkoret är att man har kommit överens om hur man ska gå vidare. Uppenbarligen släpper ni den typen av kriterier när det gäller frågan om Västsahara och Marocko.

I ett tidigt skede hade vi en diskussion i utrikesutskottet om ett annat betänkande. Då var ni väldigt tydliga med att villkoret för att kunna erkänna Västsahara var att en folkomröstning var genomförd. Det villkoret har ni nu släppt. Det är klart att man funderar på bakgrunden till det. Vad är det som gör att ni gjorde upp med Socialdemokraterna om att släppa villkoret på folkomröstning och nu driver ett erkännande utan det önskemålet? Vad är det som så att säga ligger bakom att ni inte står fast vid den uppfattning ni tidigare hade när det gäller erkännandet av Västsahara? Vad erbjöd Urban Ahlin i förhandlingarna?

Anf. 141 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Det är en stor missuppfattning att Urban Ahlin har erbjudit oss någonting eller att det har skett någon form av förhandlingar. Om det nu skulle vara så väl att övriga oppositionspartier skulle kunna tänka sig att komma och prata med oss skulle jag bli glad. Tyvärr är det inte riktigt så. Jag tycker kanske att de anklagelser som kommer om att oppositionspartierna börjat samarbeta med oss är lite fega, för jag kan tyvärr dementera. Så väl är det inte riktigt att de accepterar att prata med oss. Det här är ett beslut som vi har tagit själva och som vi tyckte var viktigt.

Vi tycker fortfarande, som jag har framfört i debatten, att det är viktigt att folkomröstningen kommer till stånd och att det blir ett fredsavtal. Men vi ser också att det på vägen dit verkar på något sätt omöjligt att få Marocko att gå med på det här. Det är det som gör att vi tycker att ett erkännande i det här läget kan, som jag sade, ge en tydlig signal om vårt stöd för Västsaharas rätt till självständighet, ge en tydlig signal till Marocko om att de inte kan fortsätta på den väg de valt, att motarbeta folkomröstningen, att motarbeta fredsavtal och motarbeta en fredlig uppgörelse. Det är där vi har landat. Vi ser ingen annan väg framåt än att ge den här tydliga signalen till regeringen, att vi tycker att vi bör stödja ett erkännande av Västsahara och deras kamp för att bli självständiga.

Sedan anser vi fortfarande som sagt att det till syvende och sist måste vara västsaharierna som de facto när de ska bli självständiga avgör sin egen framtid i en folkomröstning. Det är viktigt.

Anf. 142 ULRIK NILSSON (M) replik:

Herr talman! Det är viktigt med en folkomröstning, säger Julia Kronlid. Vad har vi för verktyg för att få en folkomröstning om vi säger: Nja, men om ni inte gör det erkänner vi er i alla fall. Hur resonerar man när man släpper de grundläggande kriterierna bara för att få skriva sig samman i oppositionen och ställa ett krav på regeringen? Jag inser att det inte är revolutionsromantik, men någonstans har jag sett uppgifter om att det har varit tal om att sätta press i förhandlingar och att försöka komma överens om det här.

Jag tycker fortfarande att du är svaret skyldig. Varför vill ni frånga de grundläggande kriterierna just när det gäller Västsahara? Är det något speciellt skäl, eller är det bara så att det kändes kul att göra det här? Det

kändes kanske kul att liksom använda utrikespolitiken för att ge en liten näpst till regeringen.

Jag har ytterligare en fråga till dig. På fredag har du möjligheten att träffa kabinetssekreteraren från Marocko och faktiskt förklara er inställning vad gäller Västsahara. Hur kommer det sig att de enda anmälda till det mötet är två företrädare för allianspartierna? Vågar ni inte stå för era uppfattningar i de här frågorna?

Anf. 143 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Jag skulle inte ha några problem att stå för mina åsikter i ett samtal med Marocko. Nu har jag som det ser ut tyvärr inte möjlighet att delta i mötet.

Vi ändrar oss inte för att vi tycker att det är kul. Vi ser dessa frågor som väldigt allvarliga. Vi ser ingen annan väg att få Marocko att gå med på en folkomröstning och att gå vidare i fredsförhandlingarna än att vi ger en tydlig signal. Vi tycker att Västsahara har rätt till självständighet och att bli ett eget land, och genom ett erkännande tydliggör vi den ståndpunkten.

Vi anser att den vägen är den riktiga. Man kan ha möjlighet att ändra sig utan att bli anklagad för att man gör någonting för att man tycker att det är kul. Vi ser det som en pragmatisk inställning att vi är beredda att erkänna för att sätta ytterligare press på Marocko.

Vi har kanske en annan syn på Västsahara än Palestina. Som jag framförde i debatten har vi ett annat läge i Västsahara. Vi ser inte det hot från omgivande länder som till exempel finns mot Israel. Vi anser att Polisario under många år har hållit sin vapenvila och visat vilja till fredliga förhandlingar. Det är någonting som vi tycker att man ska uppmuntra.

Vi ser inga starka skäl till att inte kunna erkänna Västsahara i dagsläget. Vi tycker att det finns goda förutsättningar för det. Frågan om att verka för ett självständigt Västsahara är någonting som har funnits i partiet under lång tid. Det är ingenting nytt som har kommit upp nu. Viljan att stöda Västsahara och dess rätt till självständighet har funnits länge. Det är ingenting nytt.

Anf. 144 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag gratulera Sverigedemokraterna till fruktsamma diskussioner med de rödgröna rörande Västsaharaerkännandet. Det verkar vara idel goda miner från den sidan.

Herr talman! Julia Kronlid rör till det lite antingen medvetet eller omedvetet – jag hoppas att det är omedvetet – rörande Folkpartiets ställningstagande till en uppgradering av Palestinas status i FN. Detta har nämligen ingenting att göra med ett erkännande av Palestina som självständig stat. Det är två skilda processer.

Det är viktigt för oss att tydliggöra att det är två skilda processer. Att bilateralt här i riksdagen eller i regeringen eller multilateralt inom FN:s generalförsamling eller FN:s säkerhetsråd erkänna Palestina som en självständig stat måste enligt vår uppfattning i Folkpartiet föregås av ett fredsavtal.

Att uppgradera palestinska myndighetens status inom FN-systemet är någonting annat som vi från Folkpartiets sida har sagt att vi kan accep-

tera. Vi har inte heller tidigare uttryckligen varit emot det, utan vi har sagt att det är en fråga som vi är beredda att diskutera. Det har varit vår uppfattning tidigare. Vi har alltid hållit dörren öppen för att kunna göra detta. Så ligger det till där.

Herr talman! Jag måste ändå tillstå att det är något märkligt att Sverigedemokraterna står här i riksdagen och vill erkänna en arabisk republik, försvara en judisk stat, skydda kristna i Irak och hjälpa flyktingar i Syrien. Samtidigt är de beredda att utvisa precis alla dessa människor om de skulle komma till Sverige.

I ert budgetförslag resonerar ni kring att man kan minska asyl- och anhöriginvandring till Sverige med 90 procent och spara 119 miljarder kronor över en mandatperiod. Det betyder att en kvinna med burka tycker Sverigedemokraterna är förtryckt när hon är i Afghanistan. Men kommer hon till Sverige och söker asyl än ni de som står på barrikaderna för att hon ska tillbaka till Afghanistan.

Herr talman! Därmed blir detta oerhört skenheligt. Ni argumenterar för människors rätt att må bra i Syrien så länge de inte kommer till Sverige. Det är inte människorna i Mellanöstern som är subjektet för er utan att freda Sverige från att de kommer hit och söker asyl. Det är viktigt att väljarna får se också den sidan av Sverigedemokraternas politik.

Anf. 145 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Det var väldigt många frågor och ämnen som togs upp här. Jag kan börja med det som Fredrik Malm tog upp sist.

Sverigedemokraterna har alltid varit tydliga med att flyktingar som är berättigade till skydd enligt FN:s flyktingkonvention på olika sätt ska få det skydd de behöver. Det har vi aldrig ifrågasatt. Vi vill inte skicka tillbaka några flyktingar som riskerar sitt liv i sina hemländer. Det har vi aldrig påstått. Det finns mycket andra saker som vi vill kritisera och förändra vad gäller Sveriges invandringspolitik.

Samtidigt måste vi också vara medvetna om att merparten av dem som flyr Syrien inte har möjlighet att ta sig till Sverige eller andra länder i Europa oavsett vad vi har för flyktingpolitik i Sverige. Därför menar vi att stödet till flyktingar i närområdet måste öka så att vi kan hjälpa så många som möjligt.

Nöden bland dessa 300 000, som kan uppgå till 700 000, blir inte avhjälpt av dem som vi i så fall skulle ta emot i Sverige. Den finns kvar bland alla de mängder människor som är där nere. Till exempel nu när vintern kommer lever de under undermåliga förhållanden och behöver mer stöd. UNHCR skriker efter mer pengar. Det behovet vill vi tillgoda.

Jag vill ställa en fråga till Fredrik Malm gällande upphövande av observatörsstatus i FN. Om det var otydligt i mitt anförande beklagar jag det. Jag är väl medveten om att Folkpartiets åsikt står fast att det först ska vara ett fredsavtal vad gäller erkännande och ett fullt medlemskap i FN. Jag undrar varför Fredrik Malm avviker från den hållningen när det gäller frågan om en höjd observatörsstatus. Det gör mig också förvånad.

Jag vill också fråga: Ser man inte att det nu är ett väldigt känsligt läge när vi har en vapenvila som är väldigt skör? Borde inte den utnyttjas för fredsförhandlingar i stället för ytterligare ett steg i FN?

Anf. 146 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag inte har något större förtroende när en organisation som Hamas säger att den har ingått en vapenvila. Det är bara en tidsfråga innan den kommer att brytas. Om den inte kommer att brytas av Hamas så bryts den av någon annan terroristisk fraktion på Gazaremsan.

Det är detta som i grund och botten förhindrar möjligheten för oss att gå vidare med ett erkännande av en palestinsk stat, eftersom halva Palestina i dag styrs av en terroristorganisation. Det spelar man ned på andra sidan och säger: Det är inga problem, eftersom Hamas och Fatah har en försoningsprocess. De har de förstås inte, eftersom Hamas inte ens kunde kandidera på Västbanken i de senaste valen och vise versa. Detta är skälet.

Att uppgradera Palestinas status i FN är något annat. Det är en signal och ett stöd till den pragmatiska ledningen på Gazaremsan. Vi säger: Ni har gjort ett bra jobb this far. Ni kan säkert göra det ännu bättre. Det är många utmaningar som återstår vad gäller demokratisering och mycket annat. Men vi vill ändå ge de relativt sett goda krafterna i Palestina det stödet.

Herr talman! Vi kommer ändå tillbaka till kärnfrågan. Kan man vara trovärdig när man talar om att ställa upp för flyktingar i Syrien om man kommer att stå på barrikaden för att utvisa samma människor om de kommer till Sverige?

Kan man vara trovärdig om man säger: Vi ska stödja UNHCR:s verksamhet i Syrien och öka den? Sedan kommer man att stå på barrikaderna och säga: Vi kommer inte att ta emot fler på kvot när den förfrågan kommer när vi bidrar med mer resurser.

Någonstans måste det finnas en konsekvens här. Om man engagerar sig och predikar internationell solidaritet måste den också gälla om människor kommer till Sverige och söker skydd här.

Julia Kronlid säger: Vi har aldrig krävt någonting sådant. Då har ni en del framtoningsproblem. Det får ni ändå tillstå.

Anf. 147 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Jag anser inte att vi har framtoningsproblem. Däremot anser jag kanske att Fredrik Malm har lite problem att lyssna på det vi verkligen säger.

Jag sade att vi alltid varit tydliga med att flyktingar som är berättigade till skydd enligt flyktingkonventionen och kvotflyktingar ska beviljas det skydd de behöver. Det har vi varit tydliga med under lång tid och är fortfarande.

Oavsett vilken flyktingpolitik som vi har i Sverige, som jag sade innan, är de flesta människor kvar i närområdena och har inte råd och möjlighet att ta sig hit. Vi vill hjälpa så många som möjligt. Därför vill vi öka satsningarna till UNHCR och hjälpa flyktingar i närområdet.

Jag tycker inte alls att det är någon dubbelmoral. Däremot kan jag anse att det kan vara en ganska dålig moral från regeringen när vi nästa vecka ska debattera bistånd att man gör avräkningar på biståndet och lägger ned mer pengar på flyktingmottagningen i Sverige än vad man gör på att hjälpa flyktingar i deras närområde.

Vi ställer oss kritiska till att man ska göra denna typ av avräkningar i biståndet. Den debatten har vi möjlighet att återkomma till.

Jag tycker inte alls att vi har någon dubbelmoral i frågan. Det vi i första hand kritiserar är inte flyktingar enligt flyktingkonventionen eller kvotflyktingar, utan det är en annan typ av invandring. Främst är det kanske anhöriginvandring som vi kritiserar och även den havererade invandringspolitiken i stort och svårigheten att integrera och assimilera människor i Sverige.

Viljan att hjälpa flyktingar som behöver skydd enligt flyktingkonventionen och flyktingar som befinner sig i en oerhört utsatt och svår situation i sitt närområde är äkta, och sympatin för dem är äkta från vår sida – ingenting annat.

Anf. 148 HANS LINDE (V):

Herr talman! Ibland sägs det att Sverige inte kan påverka – att vårt land är för litet och för avlägset för att vi ska kunna ha något inflytande. Det sägs att det inte finns någon poäng med att Sverige ska ha en självständig utrikespolitik och egen röst i världen.

Jag menar att de som säger så i grunden har fel. Den värld vi i dag lever i är i akut behov av länder som konsekvent står upp för fred, folk rätt och mänskliga rättigheter. Det behövs länder som kan vara verkligt allierade med de hungriga, fattiga och förtryckta som världen över kämpar för sina rättigheter. Det är min fulla övertygelse att Sverige skulle kunna vara ett sådant land. Det saknas inte möjligheter. Det som ofta saknas är däremot den politiska viljan hos den nuvarande borgerliga regeringen i Sverige.

Dagens debatt visar på möjligheterna för vårt land. I betänkandet behandlas en lång rad förslag. Det handlar om konkreta beslut som vi skulle kunna fatta i denna kammare och som skulle få stora konsekvenser långt utanför denna kammare och långt utanför vårt land.

Det är därför med glädje som jag konstaterar att en majoritet i utrikesutskottet har ställt sig bakom motioner från bland annat Vänsterpartiet om att Sverige ska erkänna Västsahara. Västsahara är Afrikas sista koloni. Medan folkets längtan efter frihet har besegrat kolonialismens förtryck i land efter land har vi sett hur ockupationsmakten Marocko steg för steg har stärkt sitt grepp över Västsahara sedan 1975. Ockupationen strider mot folkkrätten, mot internationella konventioner och mot beslut från såväl FN som Internationella domstolen i Haag. Ockupationen har sedan dag ett inneburit grova och omfattande brott mot sahariernas mänskliga rättigheter.

Om Sverige om en vecka skulle fatta beslut om att erkänna Västsahara skulle det vara ett historiskt beslut. Vi skulle bli det första västland som fattar ett sådant beslut. Det skulle skicka en tydlig signal av hopp till de västsaharier som i dag lever under marockansk ockupation. Det skulle också skicka en signal av hopp till de hundratusentals västsaharier som lever i flyktingläger i Algeriet. Men det skulle också vara en mycket tydlig signal till Marocko om att vi underkänner deras ockupation och att vi inte kommer att tolerera att Marocko fortsätter att förhålla en fredlig lösning.

Ett erkännande skulle vara ett historiskt beslut, men inte ett unikt beslut. Redan har drygt ett 80-tal av FN:s medlemmar beslutat att erkänna

Västsahara. Sydsudan, Uruguay och Sydafrika tillhör de länder som under de senaste åren har erkänt Västsahara.

Västsaharierna är på många sätt ett föredöme. Man har valt att lägga ned sina vapen och att föra sin kamp vid förhandlingsborden. Man har satt sin tilltro till världssamfundet och till folkrätten – men omvärlden har svarat med tystnad och ointresse. Samtidigt kan vi se hur Marocko gång på gång har gynnats av EU genom fördjupat samarbete och förmånliga handels- och fiskeriatvål. Samtidigt ser vi nu hur västsaharierna i de algeriska flyktinglägren ser hur det livsavgörande humanitära stödet till dem minskar i ljuset av den ekonomiska krisen i Europa.

Nu pyr det bland unga västsaharier. Man frågar sig, med rätta kanske: Varför ska man fortsätta förhandla? Varför ska man fortsätta kämpa med fredliga medel när omvärlden ignorerar dem? Möjligheternas fönster håller på att stängas i Västsahara. En fredlig lösning håller på att rinna oss ur händerna. Snart återstår bara ett enda alternativ för Västsaharierna: att ta till vapen. Därför behöver omvärlden agera. Därför behöver Sverige erkänna Västsahara.

De borgerliga partierna har tidigare i debatten gömt sig bakom den folkrättsliga definitionen av en stat: att det krävs ett territorium, ett folk och en regering. Man menar att dessa kriterier inte är uppfyllda i Västsahara. Det är fel.

För ett par år sedan besökte jag staden Tifariti i de befriade delarna av Västsahara. Jag mötte företrädare för den regering som styr området, och jag samtalade med de västsaharier som lever i ett fritt Västsahara som de själva styr. Det finns ett land, det finns en regering och det finns definitivt ett folk. Det som saknas är den politiska viljan hos de fyra borgerliga partierna.

Herr talman! Utrikesutskottet säger dessutom enligt att det går att fastställa att Saddam Husseins Anfalkampanj var ett folkmord – detta efter att bland annat Vänsterpartiet i flera år har krävt att Sverige ska erkänna Anfal som ett folkmord.

Anfal är ett av de mörkaste kapitlen i mänsklighetens moderna historia. Under den så kallade Anfalkampanjen 1986–1989 genomförde den dåvarande regimen i Bagdad markattacker, bombanfall, massdeportationer, fördrivningar och attacker med kemiska stridsmedel mot kurder. Attacken mot staden Halabja den 16 mars 1988 är den mest kända enskilda incidenten. Då anföll den irakiska regimen en obebäddad stad med kemiska stridsmedel i en hänsynslös attack som kostade över 5 000 män, kvinnor och barn livet. Det är fortfarande oklart hur många kurder som mördades av Saddam Hussein under Anfalkampanjen. Enligt officiell irakisk statistik dödades 182 000 personer, men enligt oberoende källor kan det vara så många som tio gånger fler som dödades.

I Sverige säger vi ibland att tiden läker alla sår. Det är inte sant. För dem som överlevde Anfal och för deras barn och barnbarn är Saddam Husseins övergrepp fortfarande ett öppet sår – ett levande trauma. Det är inte ett sår som tiden kommer att läka. Det kan bara läkas genom att man får sitt lidande bekräftat och upprättelse för det man har genomlevt. Därför är orden i dagens betänkande så viktiga. Men de är också viktiga därför att vi måste lära av historien, i synnerhet i en tid då vi ser i flera andra länder hur förtrycket skärps mot just kurder.

Herr talman! Vänsterpartiet har lagt fram en lång rad förslag som behandlas i betänkandet om hur Sverige på allvar skulle kunna agera för att bli ett land som på riktigt är en allierad med de modiga kvinnor och män som kämpar för demokrati, mänskliga rättigheter och social rättvisa i Nordafrika och Mellanöstern. Jag får erkänna att alla förslag inte har blivit tillstyrkta av utrikesutskottet.

Vi vill bland annat tillsätta en FN-rapportör för de mänskliga rättigheterna i Irak och se till att de som gjorde sig skyldiga till krigsförbrytelser under USA:s ockupation ställs inför rätta. Vi kräver att det humanitära stödet till Syrien ökar och att Sverige i EU-kretsen slutar blockera sanktioner mot syriska telekombolag. Vi vill att EU:s medlemskapsförhandlingar med Turkiet tydligt kopplas till krav när det gäller de mänskliga rättigheterna i Turkiet. Vi vill att Sverige kräver att samtliga politiska fångar i Turkiet släpps och att kurdernas och de övriga etniska och religiösa minoriteternas rättigheter ska respekteras. Vi vill att Sverige sätter frågor om mänskliga rättigheter i centrum för sin dialog med regimen i Iran och att det svenska näringslivet fullt ut tar sitt ansvar så att de investeringar som svenska företag gör i Iran inte under några omständigheter bidrar till att stärka regimen grepp över landet.

Jag vill använda den sista delen av mitt anförande till att tala om att Sverige inte bara i ord utan också i handling måste bli en tydlig kraft för en tvåstatslösning – en kraft för ett fritt och demokratiskt Palestina och därigenom också en kraft för fred i Mellanöstern.

Med sorg har vi de senaste veckorna kunnat följa hur Israels högteknologiska armé kraftigt beskjutit ett av jordens mest tätbefolkade områden: Gazaremsan. Israel har gjort sitt bästa för att leva upp till löftet från den israeliska inrikesministern om att bomba Gaza tillbaka till medeltiden.

För tillfället har raketbeskjutningen från och till Gaza upphört. Det är oerhört välkommet. Raketbeskjutning mot civila områden innebär alltid ett folkrättsbrott, oavsett vem som avfyrar vapnen. Låt mig vara mycket tydlig på den punkten.

Trots att det nu tillfälligt råder vapenvila kan vi se att det grundläggande problemet, Israels ockupation av de palestinska områdena, inte på något sätt är löst. Tvärtom ser vi hur den israeliska regeringen genom att utvidga de illegala bosättningarna och genom att fortsätta att bygga muren på palestinsk mark effektivt slår sönder förutsättningarna för en tvåstatslösning. För oss som vill se en tvåstatslösning, två självständiga och demokratiska stater sida vid sida, där befolkningen kan leva i fred inom säkra gränser börjar tiden nu rinna ut. Det är därför hög tid att omvärlden agerar för att möjligheten att bidra till fred i Mellanöstern inte ska rinna oss ur händerna.

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet kräver därför gemensamt att Sverige ska erkänna Palestina. Det skulle vara en mycket tydlig signal att Sverige menar allvar med sin retorik om en tvåstatslösning. Men det skulle inte på något sätt vara en unik signal. En majoritet av jordens länder, över 130 FN-medlemmar, har redan erkänt Palestina. Under de senaste åren har länder som Brasilien, Thailand och Montenegro gjort det. Och det är lite talande att till och med vårt grannland Island visat större utrikespolitiskt mod än Carl Bildt.

I morgon kommer dessutom generalförsamlingen i FN att behandla en resolution med krav på att Palestinas status i FN uppgraderas. Mycket tyder på att en sådan resolution kommer att röstas igenom. Vi vet redan i dag att både Norge och Danmark kommer att rösta ja. De har gett tydliga besked, men frågan är hur Sverige kommer att förhålla sig i morgon. Denna tystnad, denna ovilja att ge besked som vi har sett även i den här debatten, är lite talande för den borgerliga regeringens och de borgerliga partiernas Mellanösternpolitik. Det är trots allt veligheten som är det största och tydligaste signumet för den borgerliga Mellanösternpolitiken, och det kanske inte är så svårt att förstå.

Carl Bildt ska i sin roll som utrikesminister lyckas balansera ett centerparti som åtminstone på stämmor förstår vad folkrätt innebär, ett folkparti som känslomässigt ansluter sig till Israels positioner gång på gång och dessutom en handfull kristdemokrater som verkar låta bibeltolkningar styra sitt förhållande till Mellanöstern.

Sverige kan göra skillnad, men som enskilda medborgare kan vi också göra skillnad. Som konsumenter ska vi ha möjlighet att göra medvetna val när vi befinner oss runt om i det svenska samhället. Men i dag förekommer det att varor som är producerade på israeliska illegala bosättningar märks med text om att de har producerats på Västbanken, i Jordandalen eller i Israel. Viner från de ockuperade Golanhöjderna betecknas på Systembolaget som ”övrigt ursprung”. I alla de här fallen blir det mycket oklart för oss som konsumenter var varan egentligen är producerad. Är den producerad i Israel, på illegala bosättningar eller på de palestinska områdena?

Den brittiska regeringen tog redan för flera år sedan fram riktlinjer för märkning av varor. Danmark beslutade i maj 2012 att införa liknande riktlinjer. Frankrike och Sydafrika jobbar på samma område, men i Sverige svarar Carl Bildt på en skriftlig fråga som jag har ställt till honom att regeringen bereder frågan. Det är fin kanslihusvenska för att vi inte gör någonting alls.

Länge åtnjöt Sverige ett starkt förtroende i Mellanöstern som möjliggjorde för vårt land att spela en aktiv roll för fred, folkrätt och frihet. I dag måste jag erkänna att det inte är lätt att följa de senaste dagsnoteringarna i den borgerliga regeringens Mellanösternpolitik. Det är hög tid att Sverige blir en tydlig och konsekvent röst för fred i Mellanöstern. Ett första, oerhört viktigt steg skulle vara att vi i morgon röstar ja till att uppgradera Palestinas status i FN och vi nästa onsdag röstar ja till att erkänna Palestina som stat.

Därför vill jag avsluta mitt anförande med att yrka bifall till reservationerna 6 och 7.

Anf. 149 DÉsirÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Det är många frågor och många länder som ska behandlas. Mina tolv minuter överskrids kanske något. Jag har försökt att skära i mitt tal, men det är väldigt mycket som man vill säga.

Jag tänker börja med den arabiska våren och kvinnorna. Snart två år har nu passerat sedan den arabiska våren tog sin början i Tunisien. Det är två år sedan medborgare i Nordafrikas och Mellanösterns icke-demokratiska stater reste sig upp och krävde mänskliga fri- och rättigheter, social rättvisa och ekonomisk utveckling.

Som en av riksdagens delegater till den parlamentariska församlingen för Medelhavsunionen har jag fått möjlighet att med representanter för de aktuella länderna i regionen diskutera den demokratiska processen. Det är entusiastiska personer som vill skapa en ny framtid för sina länder, vilket är mycket hoppfullt. Men de hoppas också på stöd och råd från oss i Europa. Det gäller särskilt kvinnorna. Situationen för många av regionens kvinnor har dock inte i alla delar förbättrats utan till viss del förvärrats sedan januari 2011.

Även om kvinnliga politiker behöll omkring 25 procent av platserna i parlamentet i och med valet i Tunisien har antalet kvinnor i övergångsregeringen minskat från fyra till tre. Trots att principen om jämställdhet mellan könen ryms inom Marockos nya konstitution återfinns endast en kvinna i dagens marockanska regering. I 2012 års presidentval i Egypten återfanns inte en enda kvinna bland de 13 slutgiltiga presidentkandidaterna.

Regionens kvinnor är kraftigt underrepresenterade i det offentliga rummet, och det finns en rad exempel där kvinnors fri- och rättigheter i större utsträckning än tidigare till och med kränks och inskränks. Sharia-lagar är på väg att införas i Libyen, lobbyn mot kvinnors rätt till skilsmässa i Egypten är stark och vi ser tyvärr en negativ utveckling på många håll. Det gör att vi måste fortsätta stödet till kvinnorna i regionen.

I Nordafrika och Mellanöstern ser vi tyvärr också hur förföljelsen av och övergreppen mot regionens kristna minoritetsgrupper har eskalerat under de senaste åren. I Egypten till exempel blir den kristna koptiska minoriteten, som utgör ungefär tio procent av landets befolkning, ofta föremål för attacker från militanta, islamistiska grupperingar. Kyrkor har bränts, och våldsanvändningen är utbredd.

Kopternas utsatta situation förefaller dess värre inte på något sätt ha förändrats till det bättre efter Muslimska brödraskapets seger i presidentvalet i maj 2012. Nu har president Mursi bland sina rådgivare utsett en kristen kopt, och vi får ställa vårt hopp till alla de moderata krafter som trots allt finns i Egypten. Vi får hoppas att de ska bidra till att situationen förbättras framöver för den kristna minoriteten, men vi måste bevaka situationen.

Vid sidan av de demokrati- och rättsstatsstärkande åtgärder som krävs i Egypten krävs också att man tar itu med de enorma sociala och ekonomiska orättvisor som finns i landet. Den sociala utmaningen är stor.

Där kan vi genom EU bidra med ökad handel och samarbete. I regeringens budget för nästa år föreslås också att vi tredubblar anslagen för att stödja demokratisering och respekt för mänskliga rättigheter i hela regionen. Vi skjuter till 70 miljoner för att stärka kvinnors fri- och rättigheter. Det är bra satsningar som vi ska använda på absolut bästa sätt.

Herr talman! Man kan inte säga annat än att situationen i Syrien är en mänsklig katastrof. Det som började som ett rop på reformer i kölvattnet av den arabiska våren har utvecklats till ett blodigt inbördeskrig. 30 000 människor har hittills fått sätta livet till, och miljontals har tvingats fly både inom landet och bortom landets gränser.

Omfattande övergrepp och kränkningar av de mänskliga fri- och rättigheterna begås av Assadregimens styrkor men även av väpnade oppositionsgrupperingar. Inbördeskriget är en blodig kamp mellan de som styr

Syrien som i huvudsak tillhör shiiter och alawiter och oppositionen som till stor del består av sunnimuslimer.

Mitt i detta kaotiska slagfält återfinns Syriens två och en halv miljon kristna. Det är en grupp som på det stora hela haft goda relationer och visat lojalitet mot och skyddats av Assadregimen. Frukten för olika hämndaktioner är därför stor, och kristna i Syrien faller i ökad utsträckning offer för islamistiska milisgruppers aggression. Kyrkor har blivit särskilda mål för väpnade angrepp i bland annat Aleppo, och staden Homs är nu i det närmaste helt tömd på den kristna befolkningen.

Så sent som i dag såg jag på Twitter att två bomber har sprängts i ett område i Damaskus där det bor kristna och druser som uppges inte ha gått med i upproret mot regimen. Minst 34 personer har dödats. Så ser situationen ut i Syrien i dag, vilket är skrämmande.

När Assadregimen har fallit måste landets kristna garanteras samma fri- och rättigheter och politiska representation som Syriens övriga religiösa och etniska grupper. Det är vi alla överens om, och vi har uttalat det via EU.

En stor grupp som inte heller ska utelämnas är kurderna som finns i Syrien och som i dag balanserar och försöker stå vid sidan av konflikten men som på olika håll dras in i den.

Sverige och EU har tydligt uttalat att Assad måste avgå, lämna över till en övergångsregering och förbereda fria och rättvisa val. Det är någonting som vi ska arbeta för. Konflikten hotar tveklöst säkerheten i regionen. Den har redan, i varierande utsträckning, spillt över till grannländerna Turkiet och Libanon och hotar att också påverka Israel.

Herr talman! Medan Assad sitter kvar vid makten i Syrien är Saddam Husseins styre i Irak historia. Även om säkerhetssituationen i flera delar av landet är bristfällig har en rad steg för att demokratisera landet, öka rättssäkerheten och främja mänskliga fri- och rättigheter tagits sedan diktatorns fall 2003. Att Irak nu till exempel har tagit fram en nationell handlingsplan i syfte att genomföra FN:s råd för mänskliga rättigheters rekommendationer bör välkomnas.

Situationen för vissa av landets minoritetsgrupper, särskilt kurderna, har förbättrats avsevärt de senaste åren. Regionen Kurdistan i landets norra delar har numera ett långtgående självstyre, och enligt UD förbättras läget vad gäller mänskliga rättigheter. Detta är långt från vad som gällde när Saddams övergrepp på kurderna pågick. Saddam Husseins och Bathregimens förtryck av kurderna kulminerade i den så kallade Anfalkampanjen 1988. De flesta av oss minns den avskyvärda gasattacken mot Halabja. Flera byar angreps, 182 000 människor miste livet och över en miljon drevs på flykt.

Såväl det irakiska rättsväsendet som en rad internationella människorättsorganisationer betecknar Anfalkampanjen som ett folkmord. Många av varandra oberoende källor delar den uppfattningen, och Irak har också självt i domstol tagit upp händelsen och dömt ansvariga för folkmordet. Domen blev dock dödsstraff, vilket vi ju inte accepterar i Sverige, men vi tycker att det är bra att man har ställt de ansvariga till svars.

Det finns mycket som har förbättrats i Irak, men vi kan inte acceptera summariska rättegångar, tortyr och bristande föreningsfrihet i en demokratisk rättsstat. Situationen för landets kristna är väldigt allvarlig. Sedan 2003 har många tvingats på flykt på grund av våld och övergrepp. Flera

hundratusen kristna irakier lever i dag under svåra förhållanden i flyktingläger i bland annat Syrien och Jordanien. Vi menar att Sverige, EU och FN har en viktig roll i att åtgärda den negativa utvecklingen i landet. Irak är lite av en krutdurk som vi måste bevaka.

Herr talman! Irans folk lider svårt under en brutal regim. Respekten för grundläggande fri- och rättigheter saknas. Oppositionella förföljs, torteras och avrättas. Politiskt oliktankande, kvinnor, hbt-personer och religiösa och etniska minoriteter drabbas alla av den skoningslösa regimen. Situationen för de iranier som väljer att konvertera till andra trosåskådningar är direkt livsfarlig.

Kristdemokraterna stöder fullt ut säkerhetsrådets och EU:s utökade sanktioner mot den iranska regimen som syftar till att sätta press på Teheran att fullt ut samarbeta med FN:s atomenergiorgan IAEA. Vi är för dialog och samtal. Men för att kraven gentemot Iran ska vara tydliga är de utökade sanktionerna nödvändiga och högst legitima i väntan på ett bättre samarbete från deras sida.

Herr talman! Konflikten mellan Israel och Hamas blossade nyligen upp igen med full kraft. Efter dagar av mycket intensiva raketbeskjutningar från Gaza in på israeliskt territorium svarade Israel. Det går inte på något vis att ifrågasätta Israels rätt till självförsvar. Dock går det att diskutera huruvida motattacken stod i proportion till Hamas missilbeskjutning. Den 21 november slöts ett avtal om eldupphör som nu måste följas upp med konkreta åtgärder. Hamas måste erkänna staten Israels rätt att existera, och deras raketbeskjutningar av Israel måste upphöra. Detsamma gäller de enligt folkrätten illegala israeliska bosättningarna på Västbanken.

Israel bör visa gehör för EU:s krav om att öppna övergångarna till Gaza för att underlätta för den humanitära hjälpen att nå fram och se till att kommersiell handel kan bedrivas. Livssituationen för folket i Gaza måste förbättras både ekonomiskt och vad gäller mänskliga fri- och rättigheter. Om så inte sker finns en risk att den fattiga befolkningen radikaliseras, vilket inte kan anses gynna Israels säkerhet.

En lösning på den långvariga konflikten är avgörande för hela regionens fred och säkerhet. Förhandlingar om fred måste utgå från 1967 års gränser och genom ett fredsavtal resultera i en tvåstatslösning med Jerusalem som delad huvudstad. Endast genom ett ömsesidigt gynnsamt fredsavtal kan varaktig fred, säkerhet och demokrati bli verklighet för både israeler och palestinier.

Vi anser inte att det i nuläget går att erkänna Palestina som stat. Det går inte så länge Hamas inte kan erkänna Israels rätt att existera. För att ett erkännande av staten Palestina ska bli möjligt måste det föregås av ett fredsavtal som leder till en tvåstatslösning. Men som det står i betänkandet ankommer det för övrigt, som vi ser det, inte på riksdagen utan på regeringen att göra sådana folkrättsliga ställningstaganden. Samma sak gäller vad avser den fråga som nu är under diskussion i generalförsamlingen om uppgraderad status. Det är regeringen som hanterar den frågan.

Sverige måste inom ramen för sitt utvecklingsamarbete med Västbanken och Gaza fortsätta att främja fredsprocessen och ett demokratiskt palestinskt statsbyggande och ställa hårda krav på den palestinska myndighetens efterlevande av mänskliga fri- och rättigheter.

Herr talman! Västsahara är enligt FN det sista icke avkoloniserade territoriet i Afrika. Marocko ockuperar alltså två tredjedelar av Västsahara. Det är en ockupation som strider mot internationell rätt. Kristdemokraterna stöder därför fullt ut regeringens ståndpunkt att västсахarierna i enlighet med folkrätten äger rätt till självbestämmande. Västсахarierna bör ges rätten att i en folkomröstning, genomförd av FN-styrkan Minurso efter beslut av säkerhetsrådet, avgöra territoriets framtida status. Om västсахarierna i en sådan folkomröstning röstar för självständighet är det ett beslut som Marocko och världssamfundet måste acceptera.

Herr talman! När det gäller situationen i Turkiet som också finns med i betänkandet kommer min kollega Robert Halef senare att ta upp den oroväckande utvecklingen i landet där mänskliga rättigheter alltmer åsidosätts i och med arresteringar och fängslanden av kurdiska parlamentsledamöter, lokalpolitiker, akademiker och journalister.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet vars alla delar jag står bakom förutom förstås det som berör reservation 25 om erkännande av Västsahara som stat.

Anf. 150 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Jag har först en fråga gällande situationen i Israel och Palestina och den i dag aktuella frågan om upphöjd status för Palestina i FN. Jag förstår att jag inte får något svar på vad regeringens inställning är. Det har andra redan försökt få svar på.

Centerpartiet har deklarerat sin åsikt. Folkpartiet har deklarerat sin åsikt. Jag undrar om Désirée kunde säga vad Kristdemokraternas hållning är i den här frågan. Kommer ni att ha samma inställning som när det var fråga om fullt medlemskap i FN, att det först ska föreligga ett fredsavtal, eller är ni beredda att frångå den linjen nu när det gäller upphöjd observatörsstatus, att det inte behöver föreligga något fredsavtal?

Désirée Pethrus framförde många kloka synpunkter på vad som bör ligga till grund för ett erkännande, och jag instämmer i det. Jag tycker att de kriterierna bör ligga till grund även för en upphöjd observatörsstatus. Jag undrar om Désirée Pethrus håller med mig om det.

Anf. 151 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Julia Kronlid! Det viktiga är att vi tydligt skiljer mellan observatörsstatus och ett erkännande av staten Palestina. Vi har sagt att vi inte kan erkänna staten Palestina eftersom vi anser att alla kriterier som enligt folkrätten krävs inte är uppfyllda. Däremot har vi sagt att vi vill diskutera frågan. Vi vill titta på resolutionstexterna. De är ännu inte klara, och Kristdemokraterna och regeringen har därför inte fattat något beslut.

Det som kan hända, även om det inte är troligt, är att palestinierna drar tillbaka förslaget. Vi måste därför veta om det blir en omröstning eller inte. Mahmud Abbas har sagt att han ska hålla ett tal till generalförsamlingen i morgon, och flera länder ska göra deklARATIONER eller uttala sig.

Det viktigaste för oss är vad som sägs i resolutionen, vad texten kommer att tala om. För att vi ska kunna ställa oss bakom den är det oerhört viktigt att vi kan garantera Israels säkerhet. Den diskussionen och

förhandlingen pågår inom regeringen. Mycket mer än så kan jag inte säga.

Prot. 2012/13:32
28 november

*Mellanöstern och
Nordafrika*

Anf. 152 JULIA KRONLID (SD) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Désirée Pethrus, även om det kanske inte var så mycket till svar, mer än att Kristdemokraterna ännu inte har bestämt sig utan eventuellt inväntar vad regeringen tycker.

Kanske kan Désirée Pethrus berätta vad Kristdemokraterna tycker är viktigt i förhandlingarna med de övriga partierna och regeringen och vad som ska framgå av resolutionen. Här måste väl finnas något som Kristdemokraterna tycker är viktigt och vill driva. Det kan inte bara vara att ni, Désirée Pethrus, väntar på besked från regeringen och sedan ställer er bakom det. Någon sorts åsikt, och ställningstagande, borde ni väl ha i frågan. Vad kan ni tänka er att gå med på och vad kan ni inte tänka er att gå med på när det gäller resolutionstexten? Kan du ge några exempel?

Jag vill också ställa fråga om Västsahara. Här vänder jag mig till Désirée Pethrus i hennes egenskap av representant för Alliansen. I utskottsbetänkandet står att det finns stöd för en folkomröstning. Désirée Pethrus sade i sitt anförande att om man röstar för självständighet ska det respekteras. I betänkandetexten tas inte tydligt ställning för att alternativet självständighet ska finnas med vid en folkomröstning. Vad är egentligen Alliansens åsikt? Är det att de ska ha rätt att rösta även om självständighet och inte bara om autonomi? Jag skulle vilja ha svar på det.

I betänkandetexten står också att man stöder Västsaharas rätt till självbestämmande. Jag har inte fått någon riktig klarhet i om man, i förlängningen, stöder Västsaharas rätt till full självständighet eller inte.

Anf. 153 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Självklart sitter Kristdemokraterna inte och väntar på att tre andra partier lägger fram förslag till Kristdemokraterna, utan vi tittar naturligtvis på de resolutionstexter som vi får oss till del för att se om vi, utifrån en helhetsbedömning, kan ställa oss bakom förslaget. Det handlar om ifall vi tycker att det känns tryggt beträffande Israels säkerhetsperspektiv och rättighetsperspektivet gällande palestinierna. Det ska gälla för båda parter.

Det allra viktigaste är om det kommer att föra fredsprocessen framåt. Det är det viktigaste. Det är därför jag tror att regeringsformen och grundlagen anger att det är en sak för regeringen. Vi kan inte stå här och förhandla om varenda punkt i en sådan situation. Därför ligger det på regeringen. Vi ska naturligtvis fatta ett beslut när vi vet hur det slutliga dokumentet ser ut och vi känner oss trygga med helheten. Då ska vi fatta ett beslut.

När det gäller Västsahara ser jag det som ganska självklart att det finns två frågor som man kan rösta om, självständighet eller regionalt självbestämmande, alltså att man är en del av Marocko. Det ska den västsahariska befolkningen fatta beslut om. Vad jag förstått råder det oenighet om vilka som ska ha rätt att rösta, vilka som ska ingå i vallängden för att få rösta. Allt sådant måste lösas.

FN har fått ett mandat. Det finns en förhandlare. Det finns utsedda personer som är där. Sverige har gjort jättemycket. Vi har varit väldigt tydliga till exempel när det gäller fiskeavtal, att det gäller för ockupat-

ionsmakten att bevaka det ockuperade området Västsaharas rättigheter. Jag tycker att Sverige varit ganska tufft när det gäller att stödja västsahariernas rättigheter.

Anf. 154 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Désirée Pethrus valde att i sitt långa anförande ge oss en utförlig exposé över läget för olika kristna minoritetsgrupper i Mellanöstern och Nordafrika, och hon sammanfattade också betänkandet i stora delar. Det var i mångt och mycket behjärtansvärt. Samtidigt sades det väldigt lite om vad Kristdemokraterna egentligen tycker i några av de större frågor som vi behandlar i detta betänkande.

I all korthet satte Désirée Pethrus till slut ned foten och sade att Kristdemokraterna inte vill att man i detta läge erkänner Västsahara. Det står Kristdemokraterna fritt att tycka så, men när vi fattar beslut i detta ärende nästa onsdag är det mycket som talar för att en majoritet i riksdagen då kommer att fatta beslutet att Sverige bör erkänna Västsahara. Därför blir frågan till Kristdemokraterna, som är ett av de fyra regeringspartierna: Hur tycker Kristdemokraterna att regeringen ska förhålla sig om riksdagen vill att Sverige erkänner Västsahara? Ska den borgerliga regeringen ignorera ett sådant beslut eller respektera ett beslut fattat av Sveriges riksdag? Det är det första jag vill fråga Désirée Pethrus om.

När det sedan gäller Palestina nämner Désirée Pethrus två argument varför man inte bör erkänna Palestina. Det första är att Hamas inte erkänner Israel. Det andra är att det inte finns ett fredsavtal. Låt mig vara mycket tydlig. Det skulle vara oerhört viktigt att Hamas så fort som möjligt erkände staten Israels rätt att existera. Det skulle också vara oerhört viktigt att vi fick på plats ett fredsavtal, även om det är högst osannolikt i det här läget.

Om jag ska vara helt ärlig känns de argumenten oerhört hemmasnickrade, Désirée Pethrus. För det första: Sverige erkänner stater, inte regeringar. Vi har erkänt en lång rad stater som haft en horribel inställning i en mängd frågor. Vi har dessutom erkänt en lång rad stater som faktiskt inte erkänner staten Israels rätt att existera. När det gäller frågan om fredsavtal är det ingenting som vi har fäst vikt vid i samband med tidigare erkännanden. Vi har erkänt både Nord- och Sydkorea utan att där finns ett fredsavtal. Den borgerliga sidan har dessutom erkänt Kosovo utan att det finns något avtal mellan Kosovo och Serbien. Varför dessa hemmasnickrade argument, Désirée Pethrus?

Anf. 155 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är ganska tydligt beskrivet i betänkandet varför det ligger på regeringen att fatta den här typen av beslut. När vi säger att vi ska erkänna Västsahara är det till syvende och sist ändå regeringen som sköter utrikespolitiken. Vi kommer in när det till exempel gäller att skicka svensk trupp till Afghanistan. Då kommer riksdagen in. Det finns vissa situationer där riksdagen ska vara med och fatta beslut, men det här är inte en sådan situation. När vi ser på hela processen som rör palestiniernas ansökan tror jag att det är viktigt att hålla i minnet att det passar sig bättre att regeringen sköter den frågan.

När det gäller erkännandet av Palestina undrar jag vad Hans Linde egentligen tycker. Vilka skulle Israel i morgon skriva avtal med? Skulle de skriva fredsavtal med Hamas?

Hur ser din realism ut i det du diskuterar? Vi har alla en vision om fred, men någonstans måste vi ha en realism. Hamas har en helt annan agenda. Hamas står inte för Israels rätt att existera, och Hamas måste få en annan inställning.

Vilka ska sitta vid förhandlingsbordet, Hans Linde? Hur ska det gå till? Tala gärna om det. Det Hans Linde framför är orealistiskt.

Sedan var det frågan om att erkänna Kosovo. Det framgår av texten att man måste titta på om dessa stater har kontroll över sina territorier i olika situationer. Det finns olika saker som man går igenom. Vänsterpartiet har inget case här.

Anf. 156 HANS LINDE (V) replik:

Herr talman! Det råder inget tvivel om hur det ser ut i svensk grundlag. Vi är eniga om att det till syvende och sist är regeringen som har att fatta beslutet. Därför är vi tydliga i reservationen om Palestina och den majoritetstext som finns om Västsahara, att vi från riksdagens sida vill fatta beslut om att uppmana regeringen att erkänna dessa.

Désirée Pethrus, företrädare för Kristdemokraterna, ett av fyra partier i den borgerliga allians som styr det här landet: Hur ska man förhålla sig till en sådan uppmaning från riksdagen? Ska man ignorera en uppmaning om att erkänna Västsahara eller ska man följa en uppmaning från en majoritet bland Sveriges folkvalda?

Det finns ett annat exempel från 2010. En majoritet i kammaren erkände folkmordet 1915 på armenier, assyrier/syrianer, kaldéer och pontier i dåvarande Ottomanska riket. Det beslutet har regeringen hittills valt att förhålla sig till och ignorera. Tycker Désirée Pethrus att det är en bra modell för hur regeringen ska hantera riksdagsbeslut som också ska användas i Västsaharafrågan?

Désirée Pethrus sätt att argumentera om Israel är konstigt. Om Sverige erkänner Palestina som stat eller inte påverkar egentligen inte vem som sitter vid ett eventuellt bord där man ska föra förhandlingar. Vänsterpartiets ståndpunkt är tydlig. Det har vi uttryckt i våra motioner. Vi tror att om vi ska nå fram till fruktbara förhandlingar när det gäller Israel och Palestina måste alla relevanta parter finnas med vid förhandlingsbordet. Det har vi varit tydliga med i våra motioner.

Jag konstaterar fortfarande att Désirée Pethrus använder olika måttstockar. Det är väl det som Désirée Pethrus till slut erkänner. Det ska vara lite olika bedömningar i olika lägen. Det kan vara vissa kriterier för Kosovo, andra kriterier för Palestina.

Det räcker inte. Det funkar inte. Jag tycker att vi ska ha en måttstock, nämligen folkrätten, den internationella humanitära rätten.

Anf. 157 DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik:

Herr talman! Det där var verkligen att slå in öppna dörrar. Det är självklart att regeringen använder sig av folkrätten när det gäller att erkänna stater.

Regeringen har rätten att fatta ett beslut utan att fråga riksdagen. Vänsterpartiet tar ofta upp erkännandefrågor i sina motioner. Jag skulle

ha svårt att tro att Socialdemokraterna skulle sitta i regeringen och acceptera att riksdagen skickade in en mängd förslag om alla olika länder som ska erkännas. Jag har svårt att tro på det.

Jag tycker att vi ska respektera den grundlag vi har. Det innebär att regeringen har ansvaret i erkännandefrågor. Flera erkännandefrågor tas upp i betänkandet. Jag trodde att vi var överens om att det är regeringen som har erkännandefrågor på sitt bord. Riksdagen kan inte skicka budskap till regeringen om relationer och erkännanden. Det blir konstigt.

Det finns många länder. Det finns många folkmord som vi gärna vill lyfta upp. Men det blir en ohållbar situation. Däremot står jag verkligen bakom att vi ska diskutera och debattera Israel och Palestina, Västsahara och så vidare. Det är självklart. Men att tvinga regeringen att fatta beslut i sådana viktiga frågor som att erkänna stater tror jag inte på. Vi måste följa grundlagen.

I sådana fall kommer frågan tillbaka till Vänsterpartiet: Står ni bakom grundlagen eller inte? Uppenbarligen inte.

Anf. 158 CARINA HÄGG (S):

Herr talman! Medan egyptierna bröt rädslans mur sade utrikesminister Carl Bildt att regeringen skulle vänta och se, att det inte handlar om att ta ställning för någons sida. Men det är just det en regering ska göra, och det är varje utrikesministers främsta uppgift att uttrycka en mening.

I dag på morgonen låg tårgas åter över Tahrirtorget. Tiotusentals människor har åter fyllt detta vida torg. Men president Mursi står fast vid sitt dekret, och demonstranterna vill inte ge sig. Högsta konstitutionsdomstolen i Egypten anklagar president Mursi för att driva en kampanj mot den, enligt en talesman för domstolen. Det är ett dekret som har fått kritik från många andra institutioner. I bakgrunden finns Muslimska brödrskapet, men de har också ställt in någon manifestation.

Egypten är i ett allvarligt skede. Mursi måste ta ansvar för att vårda den enighet som präglade revolutionen. Mubarak störtades inte av en utländsk militärmakt, inte genom en statskupp och inte av militanta islamister utan av folket genom fredliga protester. Människor på Tahrirtorget sade: ”Äntligen, men det kunde ha skett tidigare.” Mitt i glädjen fanns också en besvikelse över att inte EU, varav Sverige är en del, och USA gav sitt stöd åt folkets protester utan i stället svek sina egna ideal om demokrati och mänskliga rättigheter. Om västvärlden hade krävt Mubaraks avgång hade kanske inte så många av de unga behövt dö i protesterna. De hade rätt. Europas regeringar har hållit diktaturregimerna under armarna i stället för att stödja demokratirörelserna.

Egypten har en lång väg att gå. Det vore förödande om de fredliga demonstrationer vi nu ser i flera städer skulle leda vidare till en våldsutveckling. Det vore förödande för Egypten och för regionen. Det som sker i Egypten har stor betydelse för utvecklingen i hela området och för oss grannar norr om Medelhavet. Vi måste sätta in alla ansträngningar för att stimulera och kräva politiska reformer och politiska lösningar.

Egyptens folkvalda president Muhammad Mursi har genom sitt omfattande dekret ifrågasatt rättsstatens principer och har ett ansvar att backa tillbaka. Men även FN:s kommissarie för mänskliga rättigheter har

uttalat att Mursis beslut väcker allvarlig oro för efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna.

Vi har funderat över vad som händer. Så här långt har EU inte uttalat någon uppfattning om vad som händer och sker i Egypten, inte uttalat någon mening trots att tiotusentals människor, kanske 200 000 människor, har gått ut på Tahrirtorget och finns även på många andra torg i landets städer. EU har lovat 800 miljoner euro utöver de bidrag som redan har utlovats för tiden 2011–2013.

Det måste finnas en mening. Även Sveriges regering måste ställa krav. Utrikesminister Carl Bildt måste väl också ha en mening, att koppla relevanta stöd och bidrag till krav på mänskliga rättigheter, demokrati och att kvinnokonventionen ska implementeras. Det måste finnas ett ömsesidigt åtagande om båda sidor Medelhavet.

Fokus behöver sättas på landets socioekonomiska utmaningar med arbetslöshet och analfabetism. Den kommande konstitutionen bör innehålla ett förbud mot tortyr. Civila ska inte ställas inför militärdomstol, och övergrepp mot fredliga demonstranter måste stoppas. En alltmer moraliserande debatt drabbar alla dem som vill ha friheten att leva sina liv som de vill, men den påverkar särskilt kvinnornas vardag.

Vi socialdemokrater stöder våra partivänners uppbyggnad av ett demokratiskt parti. De försöker tillsammans med oppositionsledaren el-Baradei att starta en nationell räddningsfront. Det är vällovligt att man tar ett demokratiskt ansvar.

Vad gör regeringen? Ingenting, så här långt. Det kanske finns något på twitter som jag har missat, men hittills har vi inte sett några ståndpunkter. Jag har förväntat mig att denna ståndpunkt inför morgondagen, när det finns möjlighet för regeringen att i rådet i EU ha en uppfattning, borde ha redovisats här i dag. Det borde ha förts en diskussion.

Kommer Sveriges regering och Carl Bildt åter att svika de demokratiska krafterna i Egypten? Svaret från vår sida är att vi stöder dem. Men vad gör regeringen?

Herr talman! Trots de steg som tagits mot demokratisering i många länder i regionen har kvinnor förblivit underrepresenterade i det politiska och offentliga livet, även om bilden är mångfasetterad. Rapporten jag får är att EU inte anstränger sig för att leva upp till minimikravet att ha jämställda delegationer när man reser till och besöker regionen.

Vi socialdemokrater lade tidigt fast linjen med stöd till kvinnor. Vi kan till exempel titta på Jordanien. Ingen kvinna ingår i regeringen, och det patriarkala stamsamhällets struktur står sig ännu stark. Antalet hedersmord tenderar till och med att öka. Samtidigt är en majoritet av studenterna på universitetet kvinnor, men efter avslutade studier är det nästan omöjligt för dem att få jobb.

Den här situationen bidrar till en förlamning av den ekonomiska utvecklingen och reformeringen av samhället. Att stödja kvinnors organisering är att samtidigt stödja samhällsutvecklingen. Även om EU:s associationsavtal trädde i kraft 2002 glöms kvinnorna bort, som i Jordanien. Inte ens vid de officiella besöken kommer kvinnorna med.

Det finns en anledning till att jag nämner just Jordanien. Det är att jag i det landet har sett att det i huvudstaden förekommer demonstrationer mot kvinnokonventionen, Cedaw. Det finns all anledning att lyfta fram detta universella dokument på många olika sätt, inte minst i Jordanien

där det finns ett motstånd. Vi ser att det finns en radikaliserings. Vi ser att det finns brist på politiska alternativ. Muslimska brödraskapet växer. Vi behöver också stimulera det politiska systemet och få en ny konstitution på plats. Teologiska tolkningar ska aldrig överordnas politiken.

Inte heller här ser jag några initiativ från regeringen med anledning av situationen.

Herr talman! Syriens blodiga tragedi fortsätter. Rapporter har kommit däriifrån under dagen om än mer blodiga dåd. Det råder inga delade meningar i den delen i denna kammare. Vi socialdemokrater krävde att al-Asad skulle avgå. Det är också regeringens mening, och det är vad man har sagt i Genève i det dokument som togs fram där. En transferering av makten är nödvändig. Det måste bli en regimförändring.

Syrierna har rätt till fria och rättvisa val. Men använder Sverige den politiska kraft som samlat skulle kunna erbjudas syriernas opposition? Ja, det är tveksamt, om jag utgår från vad regeringen har redovisat hittills. Det framgår av den interpellationsdebatt som jag hade med utrikesministern här i kammaren förra veckan. Vad är regeringens ståndpunkt? Jag fick inget svar då. Jag får inget svar i dag.

Oppositionen som formeras ska förmås förbinda sig dels att inkludera de olika minoritetsgrupperna, dels att ställa sig bakom kvinnokonventionen och universella åtaganden om mänskliga rättigheter. Kvinnor dödas och blir änkor. Kvinnor är en del av upproret. Kvinnor är på flykt. Vi måste kräva att kvinnor inte stängs ute från den opposition som ska lägga grunden för det kommande samhället, för det kommande Syrien, som är mer demokratiskt och som inkluderar de olika grupperna. Extrema ska inte ha starkare stöd än de demokratiska krafterna från omvärlden. Ta initiativ nu för ett framtida Syrien som inkluderar och respekterar alla grupper men också individer!

Syriens grannländer Libanon, Jordanien och Turkiet tar det största ansvaret för flyktingarna som fortsätter att strömma över gränsen. Grannarna har rätt att förvänta sig stöd också från oss och från omvärlden inför den övermäktiga uppgiften för ett enskilt land att under en så kort period ta emot skadade, ordna skolor, sjukvård och humanitär hjälp.

Jag har sett hur barnfamiljer lever i sommartält när vintern nu kommer, hur barnen fryser därför att det saknas filter. Jag har hört deras berättelser. Jag tycker att det är fantastiskt att länder öppnar sina gränser och tar emot så stora skaror av nödlidande. Vi har också ett ansvar, och människor kommer också till vårt land.

Men det krävs mer insatser. Det krävs mer humanitärt bistånd. Länderna påverkas starkt inrikespolitiskt, vilket vi också måste ha ett förhållningssätt till.

Ett land, Turkiet, vill jag nämna bara kort. I dag väljer jag att synliggöra ett fall i Turkiet, borgmästaren Osman Özguven, som tillhör CHP. Han dömdes nyligen till fängelse i åtta år och fyra månader. Hela nio av de anställda tjänstemännen i kommunen har dömts till vardera fem års fängelse. Jag har tagit del av erfarna juristers mening – jag är bara lekman i detta sammanhang. Men jag har också haft möjlighet att ta emot Özguven själv här i Sveriges riksdag.

Bilden vi ges är att attackerna mot borgmästaren, som tidigare har drabbats av verbala attacker, har utvecklats till juridiska processer. Borgmästaren är populär, har en tydlig politisk profil och har ett uttalat

miljöengagemang, som också har stört en del starka intressen. Jag efterlyser öppenhet och engagemang och en rättvis hantering av fallet Özgüven.

Turkiet behöver reformer och breda politiska uppgörelser, en ny konstitution och stopp för terror, både från olika grupper och från staten. När spänningarna ökar i landet väljer regeringen att minska förutsättningarna för breda folkrörelsekontakter mellan våra länder. Då menar jag den svenska regeringen. Det är en bekymmersam utveckling i en minst sagt orolig region.

Anf. 159 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Det var lite svårt att hänga med i svängarna när Carina Hägg talade om Egypten. Men eftersom hon levererade ett antal ganska rejäla rallarsvingar mot regeringen finner jag att det är skäl nog att kommentera detta en aning.

Först kritiserar Carina Hägg utrikesminister Carl Bildt för att han var för försiktig rörande protesterna i Egypten och att Carl Bildt borde ha varit tydligare med att Hosni Mubarak skulle avgå. Sedan tvingades Mubarak bort från makten, och i stället kom Muslimska brödraskapet in. Då fortsatte Carina Hägg med att kritisera Muslimska brödraskapet för att ha en odemokratisk stil.

Ja, men då kanske det var så att Carl Bildts linje till en början, som var något mer försiktig, var aningen mer realistisk, därför att han såg framför sig en utveckling post-Mubarak som inte nödvändigtvis skulle vara så mycket bättre. Det kan vara så. Jag säger inte att jag nödvändigtvis biträdde den uppfattningen, men jag anser att man skulle vara tydlig med att Mubarak inte skulle sitta kvar vid makten. Kritiken mot Bildt i det sammanhanget blir väldigt märklig när man efter det går in för att mala ned den nya ledningen politiskt.

Därefter fortsätter Carina Hägg – och nu blir det ännu mer intressant – med att säga: Vi socialdemokrater stöder våra partikamrater i Egypten. Sedan säger hon så här: Kommer Carl Bildt återigen att svika de demokratiska krafterna i Egypten?

Jag vill påpeka att för mindre än två år sedan var Socialdemokraternas systerparti i Egypten Hosni Mubaraks parti, Nationaldemokratiska partiet. Om du hade stått här för två år sedan, Carina Hägg, och uppmanat till att engagera sig för Socialdemokraternas systerparti skulle det betyda att du hade åkt ut till dina partiföreningar i Socialdemokraterna och uppmanat era aktivister och ombudsmän att åka ned och hjälpa Hosni Mubaraks parti att dela ut flygblad – om detta parti nu möjligen skulle ha fått för sig att hålla några val, vilket de givetvis inte gjorde.

Anf. 160 CARINA HÄGG (S) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Carl Bildt som utrikesminister uppskattar att han får Folkpartiets stöd. Jag tycker ändå, även om han har en majoritet av Alliansen bakom sig, att det är anmärkningsvärt att Sverige inte är tydligt i sin syn på demokrati och universella värden, det som EU bygger på, något som vi ofta uttalar här. Det är självklart att det ska upprepas i varje situation. Det finns inga undantag. Det finns inte länder som inte förtjänar demokrati, där befolkningen inte har rätt att förvänta sig stöd

för krav på mänskliga rättigheter, slut på korruption och att kunna rösta i fria val.

Det är en lång process att gå från en diktatur till en full demokrati. Men vi ska finnas med i den processen. Vad innebär det om vi inte är det, om vi inte uttalar vår mening, om vi inte uttalar stöd, om vi inte försöker bygga upp och stödja demokratiska organisationer?

Jag hade under min tid som politiker inga kontakter med Egypten. Vi i Socialdemokraterna hade inga kontakter med dem som kallade sig våra partivänner, för de delade inte våra värderingar. De hade sedan lång tid tillbaka lämnat den sfären.

Men i dag har vi stött och varit med och byggt upp ett nytt parti som jag hoppas kan bli ett ännu starkare parti. Vi jobbar praktiskt, konkret inom vårt parti i nätverk. Men det är också viktigt att vi här i riksdagen använder vårt mandat, att vi driver på vår egen regering, att vi driver på EU att ha en mening. Trots att människor åter har fyllt Tahrirtorget har inte EU uttalat en mening, men man är beredd att stödja Mursi med stora belopp ekonomiskt. Det borde hänga ihop, men det gör det inte för Sveriges regering.

Då riskerar man att göra samma misstag igen. Man köper sig säkerhet, men man överger människornas krav på demokrati. Det politiska spektrumet är naturligtvis mycket brett och stort i Egypten, och det har jag all respekt för.

Anf. 161 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Nu är vi tillbaka där vi började. Nu säger Carina Hägg att regeringen återigen överger människornas krav på demokrati. Jag vill påpeka att Hosni Mubaraks parti Nationaldemokratiska partiet var Socialdemokraternas systerparti i Egypten i 22 år. De valdes dessutom in på en konferens i Stockholm som arrangerades av Socialdemokratiska Arbetarepartiet.

Det må vara ett olycksfall i arbetet. Men det finns ju tre afrikanska diktatorer som nu har förflyttats från makten. Det har förstås även Gaddafi, men han hade ju knappt något parti – det var en märklig hybrid till statsapparat, så det fanns liksom ingen att samarbeta med.

Den andra var Zine al-abidin ben Ali, och hans parti råkade också av en slump vara Socialdemokraternas systerparti i 22 år. Den tredje var Laurent Gbagbo i Elfenbenskusten, som praktiserade dödspatruller och mycket annat gentemot den muslimska oppositionen. Hans parti råkade också vara Socialdemokraternas systerparti i Afrika.

Herr talman! Jag hade ingen tanke på att börja dra upp de här sakerna. Jag har full förståelse för att det inom socialdemokratin finns en uppfattning om att detta inte var särskilt bra. Man börjar nu på ny kula och hittar nya samarbetspartner. Men det blir väldigt märkligt.

Moral är jättebra. Men dubbelmoral är inte dubbelt så bra. När Carina Hägg levererar dessa rallarsvingar gentemot utrikesministern tycker jag ändå att det är klädsamt om man sopar rent i alla fall en aning framför sin egen dörr.

Anf. 162 CARINA HÄGG (S) replik:

Herr talman! Jag förstår att Fredrik Malm och Folkpartiet har behov av att diskutera något annat än politiken som den ser ut i dag, vilka ställ-

ningstaganden man kan förvänta sig från regeringen, inklusive från Folkpartiet, och vad vi kan vänta oss framöver.

Jag tror att vi flera gånger från den här talarstolen och på andra sätt här i kammaren har klargjort att vi inte hade några kontakter, eftersom dessa partier inte stod för de värderingar som vi hade. Därför hade vi brutit kontakten. Vi samarbetade inte. Vi hade över huvud taget inte kontakt. Så var situationen.

Därför känns det lite märkligt att Fredrik Malm drar upp något som han vet inte överensstämmer med verkligheten och sanningen vid den tidpunkt som du talar om.

Svara i stället: Vad är regeringens ståndpunkt? Vad säger vi i EU? Vad kommer man att säga i morgon? Kommer man att ta upp den här frågan? Kommer man att leverera ett klart besked? Kommer man att ha någon mening? Kommer man att ställa krav och koppla ihop ekonomiskt stöd – som jag tycker att det är relevant att ge – med krav på demokrati och mänskliga rättigheter?

Ni har varit i kontakt med EU så sent som i dag, och svaret är nej. Men än finns det tid. Om vi tittar på klockan ser vi att det än finns timmar. Än har man på UD en natt på sig för att fundera. Än kan Fredrik Malm ringa till Carl Bildt och säga att det är självklart att vi ska ha en mening i morgon i rådet, att vi självklart ska stå upp och ställa krav, att vi självklart ska stödja de demokratiska krafterna.

Men det är inte det vi hör från Fredrik Malm här i dag. Nej, Fredrik Malm vill tala om något som har hänt i det förgångna som inte var sant och lägga ut dimridåer i stället för att tala om vilken ståndpunkt man har i dag.

Tala om dagens situation! Vad vill Folkpartiet? Ni brukar tala om vikten av demokrati, men här hör jag ingenting. Överge inte de människor på Tahrirtorget som kräver demokrati! Stöd dem! Uttala det självklara: Människor har rätt till demokrati, fria och rättvisa val, att bli respekterade, att inte bli utsatta för våld, att inte fängslas därför att man har en uppfattning.

Anf. 163 ROBERT HALEF (KD):

Herr talman! Den arabiska våren tog sin början i Tunisien för cirka två år sedan. Diktaturer och korrumperade ledare i Tunisien, Egypten, Libyen och Jemen har fallit en efter en, efter att ländernas invånare har rest sig mot förtryckare och korrumperade regimer. Man ville ha en förändring, krävde demokratisering och ställde krav på mänskliga fri- och rättigheter, social rättvisa och ekonomisk utveckling.

Resultatet har blivit ett maktskifte från diktaturer till mer islamistiskt förankrade regimer där den dominerande, religiösa majoriteten har erhållit stor majoritet i de genomförda valen.

På Tahrirtorget i Egypten reste sig hundratusentals demonstranter mot den korrumperade presidenten Mubarak. Det muslimska brödrskapet vann majoriteten i vårens president- och parlamentsval. Hoppet om ett öppnare och friare Egypten, som bland annat många kvinnor, ungdomar och kristna kopter hade, har tillfälligt grusats. Regimkritiker har nu åter intagit Tahrirtorget för att protestera mot Mursis förslag om utökade maktbefogenheter för landets president. Studenter, advokater och andra

demokratiälskare demonstrerar åter för frihet, rättvisa och en demokratisk rättsstat.

Bristen på demokrati och mänskliga fri- och rättigheter är den främsta orsaken till fattigdom, liksom det främsta hindret för hållbar utveckling och orsaken till konflikt inom och mellan länder i regionen.

Herr talman! Det är tragiskt att följa inbördeskriget i Syrien, som dagligen skördar hundratals människoliv. Det är inte acceptabelt att världssamfundet ännu inte har förmått stoppa dödandet. Det som började som ett rop på demokratiska reformer i Syrien har i dag utvecklats till ett inbördeskrig där olika religiösa krafter gör maktanspråk. Dessa grupperingar erhåller också stöd av religiösa trosfränder i angränsande länder, vilket ytterligare försvårar situationen.

Landets 4,5 miljoner kristna, syrianer och armenier samt dess kurder har förhållit sig mer neutrala i denna konflikt. Samma neutralitet intog de kristna minoriteterna även i Irak under kriget som pågick fram till för några år sedan. Det som hände de kristna minoriteterna i Irak efter invasionen av landet år 2003 håller på att upprepas i Syrien. Den maktkamp mellan sunni- och shiamuslimer som alltjämt pågår i Irak och den instabilitet som detta har resulterat i har gjort att islamistiska terrororganisationer systematiskt har attackerat kyrkor, mördat tusentals kristna och tvingat många av dem att lämna sitt eget hemland.

Syrianer, armenier och kurder har traditionellt haft goda relationer till och skyddats av den syriska regimen. Denna neutrala ställning har gjort att syrianer och armenier utsätts för hämndaktioner från en del av den väpnade oppositionens mest militanta grupperingar. Islamistiska milisgrupper har bombat ett flertal kyrkor, och kidnappningar och väpnade övergrepp på dessa minoriteter har blivit vardag. Syrianer och armenier tvingas lämna Syrien, såsom Iraks kristna tvingades lämna sitt eget hemland. Även i Syriens kurddominerade områden pågår nu en väpnad konflikt mellan kurder och grupper ur oppositionen.

Herr talman! Intoleransen och bristen på mänskliga fri- och rättigheter för olika religiösa och etniska minoriteter i Mellanöstern och i Nordafrika oroar oss kristdemokrater. Religionsfriheten är en demokratisk rättighet och måste absolut respekteras oavsett majoritetsförhållande. Den måste gälla alla människor, oavsett var man bor.

När den syriska regimen har fallit måste landets kristna syrianer och armenier och kurder garanteras samma fri- och rättigheter och politiska representation som Syriens övriga religiösa och etniska grupper. Målet måste vara en fri, öppen och demokratisk rättsstat, där alla människors lika och okränkbara värde gäller alla medborgare.

Inbördeskriget har lett till en flyktingkatastrof. Tusentals syrier befinner sig nu på en riskfylld flykt, både inom Syrien och i angränsande länder. Många tar sig till Turkiet och Grekland med förhoppning om vidare färd ut i Europa. FN, Sverige och EU måste nu stödja dessa länder så att de kan hantera de ökade flyktingströmmarna. Vi måste också, som utrikesutskottet framför, säkerställa att grannländerna lever upp till sina åtaganden gällande ett fullgott skydd av de syriska flyktingarna.

De angränsande länderna Turkiet, Jordanien, Libanon och Irak, liksom Grekland, tar ett stort ansvar för syriska flyktingar. Dessa länder behöver mer hjälp för att fylla dessa människors akuta behov av humanitärt stöd. Sverige har hittills bidragit med ca 250 miljoner kronor, och

betydligt fler andra länder behöver också bidra för att förbättra flyktingarnas situation.

Kristdemokraterna delar utrikesutskottets, regeringens och EU:s stöd till Aktionsgruppen för Syriens arbete för en fredlig, politisk transitionsprocess.

Herr talman! Turkiet är kandidatland till Europeiska unionen, och under senare år har inga större ansträngningar gjorts för att uppfylla Köpenhamnskriterierna. Turkiet har endast lyckats stänga ett av 35 förhandlingskapitel, samtidigt som den turkiska ledningen påstår att Europeiska unionen inte är välkommande.

Från europeiskt håll har ett av de starkaste argumenten för ett turkiskt EU-medlemskap varit att landets strategiska läge är av stor betydelse för unionen. Vissa menar att Turkiet kan fungera som bro till länder i Mellanöstern. Jag ställer mig tveksam till denna inställning givet hur Turkiet behandlar sina minoriteter liksom dess frostiga relationer till grannländerna, inte minst till Cypern. Detta land, som påstås öka freden och stabiliteten i regionen, ligger själv i konflikt med de flesta av sina grannländer.

Cypernfrågan är inte löst, och inga förhandlingar pågår. Turkiet har fortfarande ca 35 000 soldater stationerade på norra Cypern. Samtidigt som Turkiets relation till Israel har försämrats under senare år, är relationerna med Grekland och Armenien allt annat än vänliga. Man är också på randen av att invadera delar av norra Syrien, och har samlat sin militära styrka för ett sådan agerande. Turkiet kränker också regelbundet Iraks luftrum och territorium med flyg och pansarvagnar, med förevändningen att man jagar terrorister.

Sedan 1984 har PKK fört en väpnad kamp mot den turkiska staten med över 40 000 döda turkar och kurder som följd, detta för att uppnå utökade fri- och rättigheter för landets enorma kurdiska minoritet. Många kurdiska politiker och journalister fångas på löpande band för att de framför krav om utökade fri- och rättigheter.

Sedan staten Turkiet grundades år 1923 har man systematiskt diskriminerat ursprungsbefolkningen syrianer, som har bott i landet i flera tusen år. Turkiets syrianer har förvägrats fullgod tillgång till demokratiska fri- och rättigheter. De kristna minoriteterna tillåts inte utöva sin religion i fred, och ständiga hot från myndigheterna är vardag för de få som är kvar i landet. Resten har redan flytt på grund av alla trakasserier och diskriminering.

Situationen för landets kristna minoriteter har gradvis försämrats under senare år. I skolväsendets två år gamla historieböcker – alltså böcker som är skrivna för två år sedan – får elever läsa att landets kristna syrianer och armenier är förrädare och att de med främmande makter konspirerade mot Turkiet under andra världskriget. De omfattande övergrepp och folkmordet på kristna 1915, på syrianer, armenier och andra kristna, som Turkiets dåvarande ledning begick, omnämns inte alls.

För ett par månader sedan ansökte det syriansk-ortodoxa stiftet i Istanbul om att tillåta hemspråksundervisning på syrianska. Svaret blev att syrianska är ett främmande språk och därför inte kan erhålla en sådan status.

Av Turkiets 76 miljoner invånare är 99 procent muslimer. Den icke-muslimska minoriteten diskrimineras öppet, bland annat genom att relig-

ionstillhörighet står angiven i varje turkisk medborgares identitetshandlingar.

Även om de kristna samfundet sedan ett drygt år tillbaka har återfått äganderätten till vissa historiska byggnader är hot om konfiskering av kyrkors byggnader och markegendom alljämt vardag. Det 1 600 år gamla syrisk-ortodoxa klostret Mor Gabriels mark har konfiskerats av den turkiska staten. Efter överklaganden från ledningen för klostret, som hävdar att man är rättmätiga ägare och som har bevis på att klostret har betalt markavgift sedan 1937, då man införde så kallad fastighetskatt, fastställde den turkiska högsta domstolen under förra veckan att ca 276 000 kvadratmeter mark ska konfiskeras från klostret.

Beslutet om konfiskering av Mor Gabriels egendom har fått bland annat Europaparlamentet att kritisera det orättfärdiga beslutet. Det är en kritik som Ankara bör ta på fullaste allvar.

Om Turkiet fortsatt har som mål att en dag bli EU-medlem måste landets samtliga medborgare tillerkännas sina grundläggande fri- och rättigheter. EU har en ypperlig möjlighet att intensifiera pressen på Turkiet, bland annat genom att kräva att landet i sin nya konstitution vidgar de etniska och religiösa minoriteternas fri- och rättigheter. Samtidigt bör man uppmana Turkiet att ge den syrianska folkgruppen minoritetsstatus, så att också syrianer omfattas av de rättigheter och det skydd som gäller för minoriteter. I annat fall kommer syrianer att få det svårare att behålla sin kultur, sin kristna tro och sitt syriska, arameiska språk.

Herr talman! Om staterna i Nordafrika och Mellanöstern ska kunna ta ytterligare steg mot demokrati måste människors fri- och rättigheter till fullo respekteras. Alla invånare måste likställas inför lagen, och alla människors lika värde och okränkbara värde respekteras. Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Désirée Pethrus (KD) samt Ismail Kamil och Fredrik Malm (båda FP).

Anf. 164 VALTER MUTT (MP) replik:

Herr talman! Jag instämmer i det mesta som Robert Halef sade, men jag tyckte ändå att jag kunde höra en viss generalisering. I utrikesutskottet hade vi häromdagen besök av Tunisiens utrikesminister Rafik Abdus-salem, som representerar Ennahdapartiet, renässanspartiet i Tunisien. Den dialog vi hade tyckte vi som hade möjlighet att närvara vid mötet var givande. Det var inte bilden av någon mörkerman som vill bekämpa demokrati som trädde fram.

Jag vill bara höra ett förtydligande, för vi kanske egentligen har samma åsikt i de här frågorna. Jag vet inte. Det är därför jag ställer frågan.

Vi skriver faktiskt i betänkandet, under rubriken ”Regional demokratiutveckling”, alldeles i början: ”Islamismen är inte någon homogen riktning utan består av en mängd politiska rörelser.”

Vi skriver också:

”Det finns en stor spännvidd mellan de olika islamistiska partiernas politiska agendor.”

Jag tycker att det är viktigt att betona att det är så.

Anf. 165 ROBERT HALEF (KD) replik:

Herr talman! Tack för frågan! Man kan titta på situationen i Egypten och utvärdera de val som de har haft där. Majoriteten, som har vunnit, är Muslimska brödraskapets parti och salafisterna.

Man kan utgå från den politik de här grupperingarna har drivit tidigare. Det finns mycket som är odemokratiskt i deras syn på jämställdhet, kvinnors rättigheter, religionsfrihet med mera.

För Tuniens del är jag faktiskt en väldigt optimist. De har lyckats komma ganska långt, och jag har stora förhoppningar om att det kommer att fungera mycket bättre på sikt.

Anf. 166 VALTER MUTT (MP) replik:

Herr talman! Tack för svaret! Jag delar i långa stycken den oro som Robert Halef ventilerar här. Visst gör jag det. Samtidigt säger ändå islamologer och forskare som följer det här mer kontinuerligt än vad jag själv har haft möjlighet att göra att det muslimska brödraskapet i Egypten är en väldigt bred rörelse med diverse olika fraktioner.

Att vi har salafister är, menar många forskare, en följd av att de tycker att brödraskapet är alldeles för lite radikalt. Kan det inte finnas en risk att även där generalisera för brett?

I övrigt har vi tydligen ungefär samma bild av utvecklingen i Tunesien. Det gläder mig.

Anf. 167 ROBERT HALEF (KD) replik:

Herr talman! Vad framtiden kommer att visa är det svårt att sia om. Men man kan ta situationen som den ser ut i dag. Man kan bara peka på det som händer. Ta exempelvis presidentens nya sätt att greppa mer makt och ta makten över rättsväsendet. Detta bådär inte gott för demokratin och rättsstaten, som vi strävar efter att de ska kunna åstadkomma.

Man ser dessutom att det finns en oro hos de 10 miljonerna i den koptiska minoriteten. De är inte så inkluderade i Mursis syn på hur samhället ska vara inkluderande. De har inte fått så många platser i parlamentet, och de är väldigt oroliga.

Det här synsättet och det historiska budskapet, som de här partierna eller grupperingarna har visat sig stå för, gör att jag är väldigt skeptisk. Men vi får hoppas på att Europa och FN kan påverka dem så att de går åt ett mer demokratiskt håll.

Anf. 168 JABAR AMIN (MP):

Herr talman! Ärade ledamöter, ärade gäster, radiolyssnare och tv-tittare!

I månadsskiftet februari/mars 1988 hade många av de svenska barnen sportlov. Många av dem lekte i Åre och på andra vinterställen.

Medan våra svenska barn njöt av sportlovet förvandlades de kurdiska barnens vardag i Jafätillandskapet till ett helvete. Saddam Husseins regim hade just inlett sitt största och grymmaste militära angrepp mot kurderna i irakiska Kurdistan.

I stället för snö och godis regnade kemiska stridsmedel över barnen i Jafätillandskapet. Därmed inleddes ett folkmord mot oskyldiga kurdiska bybor, ett folkmord som saknar motstycke i Mellanöstern.

Så här löd Olof Palmes ord julen 1972: Och därför är bombningarna ett illdåd. Och av det har vi många exempel i den moderna historien. Och de är i allmänhet förbundna med ett namn: Guernica, Oradour, Babij Jar, Katyn, Lidice, Sharpeville, Treblinka. Där har våldet triumferat. Men eftervärldens dom har fallit hård över dem som burit ansvaret. Nu fogas ett nytt namn till raden: Hanoi, julen 1972.

De orden ekar fortfarande hos många av oss.

Hade Palme levt 1988 hade han kanske kunnat tillfoga ytterligare namn på sin lista över samhällen och byar där våldet har triumferat. Han skulle kanske nämna:

Sergelo, Sor dash, Haladen, Chnaran, Mashan, Homar Qewan, Shädäle, Teke, Bäläk Jar, Sew Senan, Dokan, Gåp tepa, Askar, Heidar beg, Balisan, Melekan, Werte, Hiran, Ware, Nazanin, Kamosek, Aspindar, Aliawa, Bone Meze, Spindar, Xelifå, Gergesh, Zarke, Sherana, Yek mala, Sware.

Det var namn på samhällen och byar vars invånare mördades med kemiska stridsmedel. Jämsides med de kemiska bombningarna var den irakiska regimen i full färd med en grym deportationsvåg i olika landskap i irakiska Kurdistan.

Massgravar blev viloplatser för många av de deporterade. Många av de deporterade unga flickorna berövades sin frihet och såldes som slavar till rika män i olika delar av Mellanöstern och gulfstaterna.

Under nio månader 1988 mördades enligt vissa uppgifter uppemot 182 000 civila kurder. Jag upprepar: 182 000 civila kurder. I antal räknat är det lika många som alla som i dag bor i Kronobergs län eller 1,5 gånger alla som bor i Jämtland i dag eller tre gånger alla som bor på Gotland i dag.

Flera tusen byar tömdes på sina invånare, och många av dessa byar jämnades med marken. Här kommer namn på några av de byarna och samhällena:

Dira Lok, Ser Seng, Shirwan Mezn, Be Lav, Meze, Kosä, Gärwan, Werte, Ja Wäl, Därälä, Kälitä, Sär Qushan, Gomä Shin, Zei Bchok, Girmä, Se Grdan, Tälän, Qäsrok, Qamishä, Naw Shwan, Därä War, Där Zilä, Banä Mord, Hänjirä, Chwar Shax, Äliani Taza, Mlä Sorä, Täkiä, Bäläkan, Jafäran, Qeredagh, Ser, Grmä, Zärdä, Shaxa Rash, Dola Rot, Qiz Ler, Mäw lan, Asos, Zewe, Daban, Pir Baiz.

Traumat efter Anfal är obeskrivligt, herr talman. 25 år efter Anfal letar vissa kvinnor och män fortfarande efter sin make eller maka. Fortfarande letar vissa mödrar och fäder efter sina barn. Än i dag letar människor efter sina syskon. Och barn fortsätter att leta efter sina fäder och mödrar.

Så tragiskt är Anfal, mina vänner.

Anfal, som bestod av åtta militära angrepp mot civilbefolkningen under nio månader 1988, fick fortgå utan någon reaktion från omvärlden, detta för att Saddam Husseins regim då var bundsförvant till väst.

Skammens skugga faller tungt över alla de stater, organisationer och partier som tyst såg på Anfal medan barbariet pågick. Lika lite som man reagerade mot Hitlers folkmord 1941, lika lite brydde sig omvärlden om det folkmord som pågick i irakiska Kurdistan.

Herr talman! Under senare år har dock allt fler börjat inse vidden av den mänskliga tragedin i det som utgör Anfal. Några internationella or-

ganisationer, till exempel Genocide Watch, har erkänt Anfalbrottet som folkmord. Domstolen i Haag i Holland skrev i sitt första utlåtande i december 2005 att ”domstolen ser inget annat än att attackerna genomfördes bara för att utplåna kurderna. Det som hade inträffat bevisar att syftet med dessa handlingar varit folkmord.”

I Sveriges riksdag är vi nu äntligen, efter många år, ense om att kunna betrakta Anfal som folkmord. Det är glädjande och kan ses som ett moraliskt stöd till de anhöriga till dem som drabbades av Anfal.

Herr talman! Förutom motionen om Anfal har jag även varit med och väckt en motion om att riksdagen ska stödja irakiska Kurdistans federativa status. År 2005 antogs en ny konstitution i Irak. Enligt den tillerkänns irakiska Kurdistan en federativ status, det vill säga någon form av utvidgad decentralisering av makten i Irak. Därmed skulle folket i irakiska Kurdistan bestämma över många angelägenheter.

En del partier i Bagdad som nu har fått konsolidera sin makt bland militären tycks nu drömma om att centralisera makten igen och har börjat ifrågasätta irakiska Kurdistans federativa status. I en sådan tid är det viktigt att västländerna, däribland Sverige, skickar signalen att vi stöder folket i irakiska Kurdistan och ser irakiska Kurdistans federativa status som rättfärdig.

Jag anser att det är mycket viktigt att Sverige både i sina relationer direkt med Irak och de irakiska företräddarna samt på de internationella arenorna såsom EU och FN agerar aktivt för att stödja irakiska Kurdistans federativa status.

I stället för att visa stöd för irakiska Kurdistan och det federativa systemet ägnar sig dock Folkpartiet åt avancerat hyckleri genom att avslå motionen. De avslår just denna motion och säger inte varför. Det står ingenting i betänkandet. Nyligen, för bara en halvtimme sedan, sade Fredrik Malm att moral är bra. Men dubbelmoral är inte dubbelt så bra, Folkpartiet. Ägna er åt moral i stället! På gator och torg säger ni att ni stöder irakiska Kurdistan. Här finns det en motion om att stödja irakiska Kurdistans federativa status, så varför avslå den? Jag förstår inte varför.

Herr talman! Två andra mycket angelägna motioner är motionen om att erkänna Palestina som självständig stat och motionen om att erkänna Västsahara.

Enligt FN-stadgan har varje folk rätt att bestämma sin egen framtid. Denna rätt gäller även det palestinska folket. Rätten att bilda en palestinsk stat inom 1967 års gränser med östra Jerusalem som huvudstad, sida vid sida med Israel, är sedan länge internationellt erkänd.

I september 2011 lämnade palestinierna en ansökan till FN om att bli FN-medlem, det vill säga att Palestina ska bli erkänd som en stat. Sedan dess har många länder i världen alltifrån Latinamerika till Asien, Afrika och Europa erkänt den palestinska staten. Island är ett av de länder i Norden som nu erkänner Palestina som en stat.

För eller senare kommer vi att erkänna Palestina, så varför streta emot ett folks rättmätiga vilja att bilda sin egen stat och bli erkända? Jag menar att ett erkännande dels skulle visa på en respekt för folkrätten, dels ge Sverige en bättre position att föra en dialog med parterna om en fredlig lösning på Palestina–Israel-konflikten.

Herr talman! En annan mycket angelägen fråga är den turkiska statens förtryck av kurder och andra nationella minoriteter. Den turkiska

statens angrepp och aggression mot demokrater och frihetskämpar är inte bara stötande utan måste fördömas. I mitten av september i år inleddes en hungerstrejk i de turkiska fängelserna. 700–800 människor hungerstrej-kade för att de ska kunna försvara sig på sitt eget modersmål. År 2012 måste folk i fängelserna hungerstrejka för en grundläggande mänsklig rättighet att kunna tala sitt eget modersmål!

Mina vänner! Vi bör med kraft fördöma den turkiska statens aggression och överträdelser mot de demokratiska principerna.

Avslutningsvis är det glädjande att notera att det finns en majoritet i Sveriges riksdag för att erkänna Västsahara.

Med de orden vill jag yrka bifall till reservationerna 4, 7 och 12. Jag yrkar även bifall till utskottets förslag om Västsahara.

I detta anförande instämde Valter Mutz (MP).

Anf. 169 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Det här känns något märkligt. De senaste tio åren finns det ingen utrikespolitisk fråga som jag har engagerat mig mer i än den kurdiska frågan. Samtidigt kritiserar två av de hårdaste kritikerna i denna kammare mig och Folkpartiet just för våra ställningstaganden i den kurdiska frågan, vilket är väldigt förvånande.

Om man nu hävdar att Folkpartiet skulle svika den federala status som Kurdistans regionala regering har i Irak ska man vara medveten om att Folkpartiet var det enda partiet i den här kammaren som inte följde med demonstrationstågen och skrek ”USA ut ur Irak”. Om ni i ditt parti, Jabar Amin, talar om kurdisk federalism ska ni vara mycket medvetna om att den federationen hade varit absolut omöjlig om det inte vore för den militära insats som amerikanerna genomförde när Saddam Hussein förflyttades från makten i Irak.

Sedan kan man diskutera den amerikanska invasionen av Irak på flera olika sätt, men när det handlar om kurdernas federala status var den operationen absolut nödvändig.

Vi har i handling från alliansregeringens sida och från Folkpartiets sida gjort en rad saker för att stärka det kurdiska självstyret och kurdernas federala status i Irak, bland annat genom att försöka underlätta för investeringar, genom stärkta bilaterala relationer mellan den svenska regeringen, vårt utrikesdepartement och andra departement och Kurdistans regionala regering i Erbil eller Hawler, genom att lösa ut frågor som rör till exempel migration och en hel del andra frågor.

Vi har öppnat ett konsulat i Kurdistan. Vi har en landstrategi. Det är bara med Irak och Palestina som Sverige har landstrategier för utvecklingsarbetet i Mellanöstern och så vidare.

Vi gör en hel del på denna punkt. Jag tycker att kritiken mot Folkpartiet inte är riktigt rimlig i det fallet.

Anf. 170 JABAR AMIN (MP) replik:

Herr talman! Nu ska vi inte flytta fokus, Fredrik Malm. Det finns en motion liggande på Sveriges riksdags bord. Den motionen säger att vi ska stödja irakiska Kurdistans federativa status. Den motionen avstyrker ni, och det är dubbelmoral.

På gator och torg pratar du om irakiska Kurdistan. Nu ligger det en motion på Sveriges riksdags bord som föreslår att ni ska stödja irakiska Kurdistans federativa status, speciellt i en tid när vi ser al-Maliki och andra i Irak flytta fram sina arméer mot Kurdistan. I en sådan tid är det oerhört viktigt att vi skickar en signal till de irakiska makthavarna och till omvärlden om att vi stöder irakiska Kurdistans federativa status. Du är mig svaret skyldig. Varför avstyrker ni denna motion?

Anf. 171 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Att Sverige står bakom irakiska Kurdistans federativa status är verklighet sedan 2005. Vi erkänner Iraks konstitution, och vi erkänner den federativa status Kurdistan har där. Jabar Amin får det här att låta som att om man inte bifaller Jabar Amins reservation är man emot irakiska Kurdistans federalism.

Jag vill upplysa om att den enda i den här församlingen som verkar vilja upplösa Kurdistans regionala regering är Jabar Amin själv. Du stöder ju de krafter som demonstrerade i Bashur under förra våren med just kravet på att regeringen ska upplösas. Du har själv hävdad att den arabiska våren började i Tunisien och att den kommer att sluta i Sulaymaniyah.

Jag och vi i Folkpartiet menar att det är oerhört viktigt att det genomförs demokratiska reformer inom Kurdistans regionala regering, även inom de styrande partierna Kurdistans demokratiska parti och Patriotiska unionen i Kurdistan eller PDK och Yekiti, om vi så vill. Det är väldigt viktigt.

Vi är däremot inte beredda att ansluta oss till den kör som säger att det här självstyret och den regering som finns i Kurdistan inte är legitim när det gäller att styra området, för det är den. Den är legitim och den ska vara en partner i att bygga upp ett mer demokratiskt Kurdistan i Irak.

Sedan vill jag avslutningsvis, herr talman, ändå återknyta till att om man som parti var emot att omvärlden introducerade sanktioner mot Saddam Hussein efter Kuwaitkriget och dessutom var emot den amerikanska invasionen av Irak blir det väldigt svårt att därefter hävda att man är den stora försvararen av det självstyre som kurderna uppnått till följd av dessa två projekt.

Nu slog sanktionerna mot Irak oerhört hårt mot Kurdistan också, ska sägas, men det var en beståndsdel i en internationell mobilisering för att inte acceptera Iraks krig mot Kuwait och efterföljande attacker, efter Raparin, mot Kurdistan.

Anf. 172 JABAR AMIN (MP) replik:

Herr talman! Här försöker Fredrik Malm styra debatten till att handla om någonting annat. Jag ställde en fråga, och du svarade inte på den frågan. Det finns en motion liggande hos Sveriges riksdag som säger att vi bör stödja irakiska Kurdistans federativa status. Du avstyrker den, och ditt parti avstyrker den. Det är det som det handlar om. Det handlar inte om någonting annat. Det handlar om varför ni avstyrker en motion när ni på gator och torg försöker saluföra att ni stöder irakiska Kurdistan. Men när det kommer på papper, att det ska finnas ett dokument i Sveriges riksdag som visar att ni verkligen stöder irakiska Kurdistans federativa

status, avstyrker ni förslaget. Du var skyldig mig svaret. Du gav mig inte något svar. Därmed vet vi vad Folkpartiet tycker.

Anf. 173 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Herr talman! Det är en blåsig, kylig vårdag i mars i år, och luften är frisk och klar. Vi skyndar oss in i värmen, förbi en lite äldre vit lastbil med flak som står parkerad utanför museets entré. Väl inne välkomnas vi av vackra blomsterarrangemang i stora, lite ovanligt utformade behållare. En vänlig guide tar emot oss.

Snart får vi se den vita lastbilen igen, eller rättare sagt en modell av den, i en utställning om vad som hände här i staden Halabja en helt annan dag, i mars 1988, en solig, vacker vårdag.

Lastbilens flak var fullt av människor. Bland dem en tioårig pojke, hans mamma och många andra släktingar. Men de kom inte långt, och för nästan alla blev det deras sista resa.

Utställningen visar en kuslig scen av hur det såg ut i Halabja den här vårdagen, modeller av människor som dött när de försökt fly och rädda små barn och andra undan den skoningslösa tysta mördaren som inte gick att undkomma. Själva luften, den friska och klara luften, hade förgiftats av gas.

Vi, min riksdagskollega Jabar Amin, förre riksdagsledamoten och EU-parlamentarikern Per Gahrton och jag, fortsätter förstummade genom utställningen. Vi ser bilder av fruktansvärt skadade, sönderfräta, döende och döda människor, många av dem små barn. Vår guide berättar lågmält och sakligt om det obegripliga, och vi försöker begripa. Men det är omöjligt. Det är svårt att hålla tillbaka tårarna när vi går genom museet över giftgasattacken i Halabja och Anfal.

Uppåt 6 000 människor, civilpersoner, barn, gamla, de som helt enkelt befann sig i sin hemstad Halabja, miste livet denna vackra vårdag eller efter en kortare eller längre tids lidande. Många av dem som överlevde blev skadade för livet, både fysiskt och psykiskt, så även deras barn.

Giftgasattacken mot människorna i Halabja är det mest kända av brotten under Anfalkampanjen mot kurderna under Saddam Husseins regim. Men offren är långt fler, som flera talare, senast Jabar Amin, har sagt. Kanske uppemot 180 000 eller fler kurder miste faktiskt livet under Anfalkampanjen 1988, därtill alla anhöriga, alla skadade, alla fördrivna.

Anfal var inget spontant illdåd. Det var en djävulskt uttänkt, noga planerad, systematiskt utförd kampanj för att utrota kurderna i de trakter i irakiska Kurdistan som Saddam Hussein kontrollerade. Anfalkampanjen var ett brott med iskallt uppsåt, sprunget ur en avgrundsdjup ondska bortom allt förstånd. Syftet var att utplåna kurderna i de områden regimen pekat ut som förbjudna. Det var ett folkmord, enligt de kriterier FN ställt upp, vilket konstaterats av flera internationella organisationer och irakisk nationell domstol.

Vår guide på museet i Halabja i våras var tio år 1988. Det var han som var pojken på lastbilen. Han överlevde där han låg på flaket i många timmar med sin döda mamma och sina andra döda släktingar innan han räddades. Hur kan såren läka i en människa som har överlevt något så ofattbart fasansfullt? Hur kan såren läka i en stad, hur kan såren läka i ett folk som har utsatts för något sådant?

När man har det svårt behöver man vänner, och som det kurdiska folkets vänner måste vi alla göra vad vi kan för att hjälpa till.

Efter besöket i Halabja beslöt vi som var där därför att göra vad vi kunde. Vi skrev en riksdagsmotion tillsammans med flera andra gröna kolleger om att även Sveriges riksdag ska uttala att Anfal var ett folkmord. Det är ett viktigt ställningstagande för att hedra offren och visa solidaritet med de efterlevande och det kurdiska folket.

Det är också väldigt viktigt att erkänna och fördöma folkmord, Anfal och andra, för att förebygga att det sker igen. Budskapet ska vara glasklart. Folkmord ska ingen komma undan med. Att erkänna Anfal som folkmord är därför viktigt inte bara för de direkt drabbade och för det kurdiska folket utan för oss alla. Det kan hända igen.

Pojken på lastbilsflaket som nu arbetar som guide i museet i Halabja heter Omed. Det betyder hopp på svenska. Jag vill avsluta med att tala om hopp. Jag hoppas nämligen av hela mitt hjärta att Omed och de andra människorna som överlevde gasattacken i Halabja och andra områden, drabbade städer och byar i Kurdistan, kan gå vidare och trots allt de utstått leva goda liv framöver.

Jag hoppas också att inget barn eller vuxen någonsin mer ska utsättas för ett lidande som det man utsattes för i Halabja och andra städer. Det är naivt, och det är väldigt långt dit. Men jag kan ändå inte låta bli att hoppas att alla bomber i världen ska oskadliggöras och användas på ett sätt så att de blir till glädje i stället.

Blomkrukorna i museet i Halabja som man planterat blommor i var nämligen gamla bomber som var tömda på sprängämnen, stridsgas och annat. Det skulle jag vilja se i hela världen.

Anf. 174 ISMAIL KAMIL (FP):

Herr talman! Under mars 2011 började ett folkligt och fredligt uppror med legitima krav på sociala, ekonomiska och politiska reformer i Syrien. Den syriska regimens svar har varit att försöka att med våld stoppa alla protester. Situationen förvärras för varje dag. Över 35 000 är döda. Enligt vissa uppgifter är omkring 60 000 försvunna, och fler än 100 000 är fängslade.

Så sent som för en månad sedan antog EU nya rådsslutsatser om Syrien som på nytt uttryckte starka fördömanden av regimens våldshandlingar och tydliga krav på att Assad måste stiga åt sidan och bana väg för en politisk transition. Sanktionerna mot Syrien förstärktes ytterligare i form av bland annat ett utökat vapenembargo.

Jag delar helt utrikesministerns uppfattning när han uppmanade regimen i Syrien, i samband med FN:s generalförsamling 2012, att upphöra med att döda och skada sitt eget folk samt att respektera sina åtaganden som medlem i FN.

Det eskalerande våldet i Syrien och den allvarliga humanitära situationen för den syriska befolkningen är mycket oroande. Jag beklagar att förhandlingsläget i FN är låst på grund av Rysslands och Kinas ställningstagande utifrån sina egna intressen. Det är ofattbart att de stöder en regim som anfäller sitt eget folk med stridsflyg, pansarfordon och tunga vapen samtidigt som mer än 2,5 miljoner människor är beroende av ett humanitärt stöd och omkring 400 000 personer har flytt striderna för att söka hjälp i Syriens grannländer.

Det är bra att Sverige hittills under 2012 har bidragit med drygt 200 miljoner kronor i humanitärt stöd till Syrien och att det finns beredskap för ytterligare stöd, enligt biståndsministern.

Situationen för kurderna och andra minoriteter i Turkiet präglas av förtryck. Det kurdiska folket utsätts för förtryck i ett försök från Turkiets sida att utplåna kurdernas kultur, språk och identitet.

Herr talman! Den biokemiska attacken mot Halabja i mars 1988 var en del av den militära Anfalkampanjen, som var ett folkmord på kurderna. Vi ska notera att den nationella domstolen i Irak har slagit fast termen folkmord som definition för Anfalkampanjen. Irakiska parlamentet har också betraktat det som folkmord.

Fällande domar om brott mot mänskligheten för ansvariga kom 2007. Människorättsorganisationen Human Rights Watch gav ut flera rapporter om Anfalkampanjen där den betraktas som folkmord. Efter Saddam Husseins fall hittades mer information i irakiska arkiv om planeringen och genomförandet av Anfalkampanjen. Med stöd av det nämnda går det att fastställa att Anfalkampanjen är folkmord.

Folkpartiet har inte tvekat. Anfalkampanjen är folkmord. Jag är glad över den positiva nyheten som vi haft i utrikesutskottet, till skillnad från vad Jabar Amin säger, att vi har betraktat det som folkmord.

Anf. 175 ABIR AL-SAHLANI (C):

Herr talman! Tack för att ni är kvar och lyssnar, och tack till er på läktaren som orkar sitta kvar den här sena timmen.

Jag vill i dag tala om Irak. Irak är det land som jag betraktar som det där den arabiska våren startade, inte Tunisien. Det är inte för att jag har mina rötter i Irak. Redan 2004 höll Irak sitt första fria val. Ett parlament valdes på ett års basis för att skriva konstitutionen. Det var den enda uppgiften som parlamentet hade.

I slutet av 2005 hade man en folkomröstning där 68 procent av befolkningen sade ja till den nya irakiska konstitutionen. Efter det har man hållit två parlamentsval, och två regeringar har intagit makten på ett demokratiskt sätt. Vi kan diskutera hur dessa partier kom till makten. Det gäller bland annat al-Malikis Dawapartiet. Men det är en annan fråga.

Jag minns att det var så häftigt när den första irakiska regeringen kom på plats. Arabförbundet höll sitt möte, och Irak var för första gången representerat. Det var en kurdisk utrikesminister som satt i Arabförbundet och representerade Irak. Det hade aldrig hänt i Arabförbundets historia att en person som inte är etnisk arab var med och representerade ett land i Arabförbundet.

Det var den signalen som det nya Irak sände. Irak är ett mångfaldens land. Irak är en mosaik av olika etniska grupper, olika språk, olika traditioner och olika religioner. Det är klart att Irak har väldigt många utmaningar. Från att det i genomsnitt smällde tio bilbomber om dagen bara i Bagdad och hundra människor i genomsnitt dog bara i Bagdad 2004–2007 har det i dag skett en minskning med 70 procent vad gäller våldet. Det är klart att det är en positiv utveckling. Men det finns fortfarande utmaningar.

Det gäller bland annat de frusna relationerna mellan den federala staten i Kurdistan och den centrala makten i Bagdad. Det politiska ledarskapet i båda områdena har valt att positionera sig och i stället för att vara med varandra vara emot varandra. Det är en oerhört stor utmaning som har avstannat den politiska processen i Irak.

Sverige hjälper på ett indirekt sätt även via sin ambassad på plats och sitt konsulat till för att få förbindelserna att bli lite varmare i stället för att vara frusna som de nu är.

En annan utmaning är korrruptionen som är oerhört utbredd i Irak. Den underminerar rättsstatens grunder och får människorna att inte känna att detta land är deras land.

Det pågår dagliga kränkningar av mänskliga rättigheter bland annat genom dödsstraff men även tortyr vid förhör och icke respekt för de mänskliga rättigheterna.

I augusti i år träffade jag Iraks minister för mänskliga rättigheter. Han bad om hjälp från Sverige och från omvärlden. Han sade: Stötta oss i vårt arbete! Vi har oerhört stora problem. Våra poliser kan inte det här. Vi behöver hjälp. Men ge oss också erkännande när vi gör rätt!

Halabja är fortfarande ett öppet sår, herr talman, inte bara för kurderna utan för hela omvärlden. Det är en skamfläck för mänskligheten. Det är oerhört glädjande att utskottet har kommit överens om en gemensam skrivning vad gäller Halabja och dess betecknande som folkmord. Det finns också en skrivning i betänkandet där vi är överens om den federativa statusen för KRG, för regionen, för Kurdistan och för den relation som det har till centralmakten.

Jag vill bara be om att vi läser igenom papperen på ett bättre sätt så att det inte blir några missförstånd, Jabar Amin.

Anf. 176 FREDRIK MALM (FP):

Herr talman! Jag bytte några ord med utrikesutskottets experter och sekretariat bara för att klargöra det hela och så att det inte ska råda några som helst missförstånd.

Jag hävdade i ett replikskifte alldeles nyss med Miljöpartiets Jabar Amin, herr talman, att stödet för Kurdistans federativa status i Irak är regeringens politik. Detta bekräftas också i betänkandet, precis som Centerpartiets Abir Al-Sahlani nämnde på slutet.

Texten lyder som följer rörande Jabar Amins motion: Den irakiska regionen Kurdistan har egna institutioner och egen lagstiftning inom många områden, detta på grund av det självstyre som åtnjuts i enlighet med Iraks konstitution. Situationen för mänskliga rättigheter i Kurdistan fortsätter enligt UD:s rapport om mänskliga rättigheter i Irak 2011 att förbättras även om utmaningar kvarstår. En separat regional handlingsplan för mänskliga rättigheter har tagits fram för regionen, men är inte formellt antagen ännu.

När det gäller flyganfallen mot irakiska Kurdistan konstaterar utskottet att Sverige erkänner Iraks suveränitet och stöder kurdernas självstyre i norra Irak vars federala status är skyddad i Iraks konstitution.

Det som Miljöpartiet här motionerar om är redan i dag regeringens politik, vilket utrikesutskottet här betonar. Egentligen borde vi därför alla vara överens.

Min fråga till Miljöpartiet och även till Socialdemokraterna tidigare är: Vi kan väl låta bli att göra den kurdiska frågan till föremål för partipolitik, utan gemensamt försöka förbättra situationen för världens största folk utan ett eget land?

Anf. 177 JABAR AMIN (MP) replik:

Herr talman! Det som Fredrik Malm refererar till är en beskrivning av fakta som råder i Irak där Irak har antagit en konstitution där kurderna tillförsäkrades en federativ status 2005.

Det som ligger på riksdagens bord är en motion om att aktivt stödja irakiska Kurdistans federativa status och inte hänvisa till konstitutionen. Det vet vi allihop; alla står bakom konstitutionen. Annars skulle det vara något konstigt.

Jag ställde en fråga som du två gånger undvek att svara på, Fredrik Malm. Här ligger en motion om att aktivt stödja irakiska Kurdistans federativa status. Varför kan ni inte stödja den? Varför måste ni avslå den?

Anf. 178 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Nu blir jag något konfunderad. Jag gick upp i talarstolen för att konstatera att det som Miljöpartiet motionerar om är det som redan i dag är Sveriges politik, och att vi borde vara överens om detta. Vi borde kanske mer fokusera på vad vi konstruktivt kan göra för Kurdistan än på politisk pajkastning mellan partierna i den kurdiska frågan. Jag tror inte att någon vinner på att det blir politisk pajkastning i frågan.

I betänkandet står mycket tydligt att Sverige stöder kurdernas självstyre i norra Irak. Vi gör detta aktivt på en rad olika sätt. Efter det att vi återöppnade vår ambassad i Bagdad finns förutsättningarna för att öppna ett konsulat i Erbil. Det har vi gjort. Vi försöker underlätta mer ekonomiskt utbyte mellan Sverige och Kurdistan genom att svenska företag kan åka till området. Vi försöker på olika sätt underlätta investeringar.

Vi försöker på ett politiskt och kulturellt plan på olika sätt att underlätta detta. Här i riksdagen är både Jabar Amin och jag själv och även flera andra här inne involverade i det nätverk som vi har mellan Sverige och Kurdistan i Sveriges riksdag.

Vi gör en rad olika saker för att stödja det kurdiska självstyret. Det Miljöpartiet vill med sin motion är redan i dag Sveriges officiella politik, vilket är positivt. Om jag var miljöpartist skulle jag säga: Gud vad bra att alla tycker som vi i Miljöpartiet tycker! Men i stället väljer Miljöpartiet att säga: Gud vad dåligt att alla andra tycker som vi tycker, så vi hävdar att de inte gör det!

Den kurdiska frågan ska inte bli partipolitik i Sverige, utan vi ska gemensamt försöka förbättra för världens största folk utan ett eget land.

Anf. 179 JABAR AMIN (MP) replik:

Herr talman! Den kurdiska frågan har varit föremål för diskussioner här i Sveriges riksdag. För bara några år sedan, när ni satt i regering, avslög ni motionen om att betrakta Anfal som folkmord. Ni har inte stött den kurdiska frågan hela tiden, Fredrik Malm.

Poängen med min och mina kollegers motion är att vi i Sveriges riksdag beslutar om att aktivt stödja den federativa statusen för irakiska Kurdistan. Det har inte funnits något sådant beslut i riksdagen. Det är poängen, om du inte har förstått riktigt. Det är detta jag ville komma till. Det ska inte vara en skrivning i en bisats som kansliet skriver, utan det är viktigt att skicka en signal. Den signalen hoppades jag att ni och övriga partier, som i mångt och mycket stöder irakiska Kurdistan, skulle vara med på.

Jag är medveten om ert stöd, för du och jag och många kolleger sitter med i nätverket för Kurdistan, och vi gör vad vi kan för Kurdistans folk i alla delar av Kurdistan. Men det finns fortfarande vissa saker som vi skulle kunna göra för att skicka en tydligare signal, speciellt i en tid som nu då centralregeringen i Irak skickar pansarvagnar och militär mot Kurdistan.

Jag var ute efter att vi i en sådan tid kunde deklarerat detta i ett beslut i riksdagen. Det är det som ni inte stödde.

Anf. 180 FREDRIK MALM (FP) replik:

Herr talman! Nu går Jabar Amin tillbaka i tiden till omröstningen om Anfal förra gången. Faktum är att vi inte hade något landsmötes- eller kongressbeslut i Folkpartiet då på att erkänna Anfalkampanjen. Det hade däremot Socialdemokraterna. Socialdemokraterna kritiserade tidigare i debatten mig och Folkpartiet för att göra för lite för Anfalkampanjen. Men det var Socialdemokraterna som då röstade emot ett erkännande av Anfalkampanjen.

Jag vill ändå påpeka att jag tycker att det är viktigt att vi har perspektiven klara för oss i debatten. Det var inte vårt parti, Jabar Amin, utan det var ditt parti som gick ute i demonstrationstågen under banderollerna med texten "USA ut ur Irak!" Det blir märkligt om man några år senare hävdar att man är den mest stridbara kraften för det federala självstyret i norra Irak. Det hänger intimt sammantvinnat med att Saddam Hussein försvann från makten i Irak.

Herr talman! Jag och Folkpartiet har inte på något sätt i denna debatt försökt göra partipolitik av den kurdiska frågan. Det är verkligen precis tvärt emot. Vi försöker engagera oss jättemycket inom Alliansen för att den kurdiska frågan ska bli starkare inom borgerligheten. Vi försöker på olika sätt att bygga broar, vilket också har visat sig genom den enighet som nu finns i utrikesutskottet om att erkänna Anfalkampanjen som folkmord. Där har också Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna i utrikesutskottet varit otroligt konstruktiva.

Vi ska vara glada för att denna enighet finns i den kurdiska frågan. Vi ska välkomna detta och inte partipolitiserat den kurdiska frågan. Jag tror inte att någon vinner på det i det långa loppet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 december.)

17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 28 november

2012/13:147 Jordanien

av *Carina Hägg* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:148 Demokratiska republiken Kongo

av *Carina Hägg* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:149 Användningen av klustervapen i Syrien

av *Olle Thorell* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:150 Storföretags vilja att göra rätt för sig

av *Anders Karlsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 december.

18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 28 november

2012/13:121 Presentkort på ROT- och RUT-arbete

av *Jacob Johnson* (V)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:122 Höjd skatt på vattenkraft

av *Per Bolund* (MP)

till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

2012/13:123 Bedömning av gruvverksamhet

av *Jonas Eriksson* (MP)

till näringsminister Annie Lööf (C)

2012/13:124 Redovisning av icke skattepliktig elkraftsproduktion vid vindkraftverk

av *Thoralf Alfsson* (SD)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:125 Icke skattepliktig elkraftsproduktion vid vindkraftverk

av *Thoralf Alfsson* (SD)

till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

2012/13:126 Rätten till kontaktperson enligt LSS

av *Maria Lundqvist-Brömster* (FP)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2012/13:127 Statsministerns kontroll över offentlighetsprincipen
av *Peter Rådberg* (MP)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (M)

2012/13:128 Rättshjälp vid förhandling i förvaltningsdomstolar
av *Hans Hoff* (S)

till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2012/13:129 Varsel i Norrbotten
av *Maria Stenberg* (S)

till arbetsmarknadsminister Hillevi Engström (M)

2012/13:131 Samordning och samverkan för genomförandet av PGU
av *Torbjörn Björlund* (V)

till försvarsminister Karin Enström (M)

2012/13:132 Multinationella företag och skatt
av *Anders Karlsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:133 Blyammunition
av *Peter Jeppsson* (S)

till försvarsminister Karin Enström (M)

2012/13:134 Telefonförsäljning till egna företagare
av *Eva Sonidsson* (S)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2012/13:135 Straffskalan för grovt rattfylleri
av *Johan Löfstrand* (S)

till justitieminister Beatrice Ask (M)

2012/13:136 Seriositetsgranskning av arbetsgivare och arbetserbjudande

av *Krister Örnfjäder* (S)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2012/13:137 Arbetsmarknadsprövning
av *Krister Örnfjäder* (S)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2012/13:138 Arbetstagare som rapporterar om missförhållanden
av *Krister Örnfjäder* (S)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2012/13:139 Juridiskt bindande arbetstillstånd
av *Krister Örnfjäder* (S)

till statsrådet Tobias Billström (M)

2012/13:140 Rimligt avstånd till den egna postlådan
av *Gunilla Svantorp* (S)

till statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 4 december.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med 7 § anf. 21 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 65 (delvis),
av talmannen därefter till och med 11 § anf. 98 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 118 (delvis),
av talmannen därefter till och med 16 § anf. 156 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om aktuell debatt	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
4 § Några körkortsfrågor	2
Trafikutskottets betänkande 2012/13:TU4	2
(Beslut fattades under 15 §.).....	2
5 § Utsläppsrätter och geologisk lagring av koldioxid	3
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13:MJU4	3
(Beslut fattades under 15 §.).....	3
6 § Kunskap i havsfrågor 2020	3
Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande 2012/13:MJU7	3
(Beslut fattades under 15 §.).....	3
7 § Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	3
Civilutskottets betänkande 2012/13:CU1	3
Anf. 1 VERONICA PALM (S)	3
Anf. 2 JAN LINDHOLM (MP).....	6
Anf. 3 CARINA HERRSTEDT (SD).....	9
Anf. 4 AMINEH KAKABAVEH (V)	12
Anf. 5 OSKAR ÖHOLM (M).....	14
Anf. 6 VERONICA PALM (S) replik	18
Anf. 7 OSKAR ÖHOLM (M) replik	18
Anf. 8 VERONICA PALM (S) replik	19
Anf. 9 OSKAR ÖHOLM (M) replik	19
Anf. 10 AMINEH KAKABAVEH (V) replik	20
Anf. 11 OSKAR ÖHOLM (M) replik	20
Anf. 12 AMINEH KAKABAVEH (V) replik	21
Anf. 13 OSKAR ÖHOLM (M) replik	21
Anf. 14 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	22
Anf. 15 OSKAR ÖHOLM (M) replik	23
Anf. 16 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	23
Anf. 17 OSKAR ÖHOLM (M) replik	24
Anf. 18 NINA LUNDSTRÖM (FP).....	25
Anf. 19 OLA JOHANSSON (C).....	27
Anf. 20 OTTO VON ARNOLD (KD).....	30
Anf. 21 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD).....	32
Anf. 22 AMINEH KAKABAVEH (V) replik	35
Anf. 23 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	35
Anf. 24 AMINEH KAKABAVEH (V) replik	36
Anf. 25 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	37
Anf. 26 VERONICA PALM (S) replik	37
Anf. 27 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	38
Anf. 28 VERONICA PALM (S) replik	39
Anf. 29 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	39
Anf. 30 JAN LINDHOLM (MP) replik.....	40

Anf. 31 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	41
Anf. 32 JAN LINDHOLM (MP) replik	41
Anf. 33 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	42
Anf. 34 CARINA HERRSTEDT (SD) replik	42
Anf. 35 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	43
Anf. 36 CARINA HERRSTEDT (SD) replik	43
Anf. 37 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD) replik	44
Anf. 38 KATARINA KÖHLER (S).....	44
Anf. 39 MARIANNE BERG (V).....	46
Anf. 40 JESSIKA VILHELMSSON (M).....	47
Anf. 41 MARIANNE BERG (V) replik.....	49
Anf. 42 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik.....	49
Anf. 43 MARIANNE BERG (V) replik.....	49
Anf. 44 JESSIKA VILHELMSSON (M) replik.....	50
Anf. 45 RICKARD NORDIN (C).....	50
Anf. 46 LARS ERIKSSON (S).....	51
(Beslut fattades under 15 §.)	53
8 § Kommunala resultatutjämningsreserver	53
Finansutskottets betänkande 2012/13:FiU15	53
Anf. 47 JACOB JOHNSON (V)	53
Anf. 48 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	55
Anf. 49 JACOB JOHNSON (V) replik	56
Anf. 50 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	57
Anf. 51 JACOB JOHNSON (V) replik	57
Anf. 52 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	57
Anf. 53 ANDERS SELLSTRÖM (KD)	57
Anf. 54 JACOB JOHNSON (V) replik	59
Anf. 55 ANDERS SELLSTRÖM (KD) replik	59
Anf. 56 JACOB JOHNSON (V) replik	59
Anf. 57 ANDERS SELLSTRÖM (KD) replik	60
Anf. 58 GUNNAR ANDRÉN (FP).....	60
Anf. 59 JACOB JOHNSON (V) replik	60
Anf. 60 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik.....	60
Anf. 61 JACOB JOHNSON (V) replik	61
Anf. 62 GUNNAR ANDRÉN (FP) replik.....	61
Anf. 63 GÖRAN PETTERSSON (M)	61
(Beslut fattades under 15 §.)	62
9 § Utbyte av uppgifter ur kriminalregister mellan EU:s medlemsstater	62
Justitiekommitténs betänkande 2012/13:JuU4.....	62
Anf. 64 PIA HALLSTRÖM (M).....	62
(Beslut fattades under 15 §.)	63
10 § Samverkan för att förebygga ungdomsbrottslighet.....	63
Justitiekommitténs betänkande 2012/13:JuU5.....	63
Anf. 65 MARGARETA LARSSON (SD)	63

Anf. 66 ARHE HAMEDNACA (S)	64
Anf. 67 MARIA FERM (MP)	66
Anf. 68 JOHAN LINANDER (C)	67
Anf. 69 ANTON ABELE (M)	69
Anf. 70 JOHAN PEHRSON (FP).....	70
Anf. 71 LENA OLSSON (V)	72
Anf. 72 JOHAN PEHRSON (FP) replik	73
Anf. 73 LENA OLSSON (V) replik	73
Anf. 74 JOHAN PEHRSON (FP) replik	74
Anf. 75 LENA OLSSON (V) replik	75
Anf. 76 CAROLINE SZYBER (KD)	75
(Beslut fattades under 15 §.).....	76
11 § Polisens tillgång till signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	76
Justitieutskottets betänkande 2012/13:JuU7	76
Anf. 77 MARIA FERM (MP)	76
Anf. 78 RICHARD JOMSHOF (SD)	78
Anf. 79 JENS HOLM (V)	79
Anf. 80 MORGAN JOHANSSON (S).....	81
Anf. 81 MARIA FERM (MP) replik	84
Anf. 82 MORGAN JOHANSSON (S) replik	85
Anf. 83 MARIA FERM (MP) replik	85
Anf. 84 MORGAN JOHANSSON (S) replik	86
Anf. 85 RICHARD JOMSHOF (SD) replik	86
Anf. 86 MORGAN JOHANSSON (S) replik	86
Anf. 87 RICHARD JOMSHOF (SD) replik	87
Anf. 88 MORGAN JOHANSSON (S) replik	87
Anf. 89 JENS HOLM (V) replik	88
Anf. 90 MORGAN JOHANSSON (S) replik	88
Anf. 91 JENS HOLM (V) replik	89
Anf. 92 MORGAN JOHANSSON (S) replik	90
Anf. 93 EWA THALÉN FINNÉ (M).....	90
Anf. 94 MARIA FERM (MP) replik	92
Anf. 95 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	92
Anf. 96 MARIA FERM (MP) replik	92
Anf. 97 EWA THALÉN FINNÉ (M) replik.....	93
Anf. 98 JOHAN PEHRSON (FP).....	93
Anf. 99 JENS HOLM (V) replik	95
Anf. 100 JOHAN PEHRSON (FP) replik	96
Anf. 101 JENS HOLM (V) replik	97
Anf. 102 JOHAN PEHRSON (FP) replik	97
Anf. 103 JOHAN LINANDER (C)	98
Anf. 104 CAROLINE SZYBER (KD)	100
Anf. 105 MATHIAS SUNDIN (FP).....	102
Anf. 106 JENS HOLM (V) replik	104
Anf. 107 MATHIAS SUNDIN (FP) replik	104
Anf. 108 JENS HOLM (V) replik	104
(Beslut fattades under 15 §.).....	104

12 § Reglering av riksdagens nämnder	104
Konstitutionsutskottets betänkande 2012/13:KU9	104
Anf. 109 ANN-BRITT ÅSEBOL (M)	104
(Beslut fattades under 15 §.)	105
13 § Mellanöstern och Nordafrika	106
Utrikesutskottets betänkande 2012/13:UU8	106
Anf. 110 URBAN AHLIN (S)	106
(forts. 16 §).....	109
Ajournering	109
Återupptagna förhandlingar	109
14 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 22 november	109
AU5 Lag om uthyrning av arbetstagare m.m.	109
15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	111
TU4 Några körkortsfrågor.....	111
MJU4 Utsläppsrätter och geologisk lagring av koldioxid	111
MJU7 Kunskap i havsfrågor 2020.....	111
CU1 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.....	111
FiU15 Kommunala resultatutjämningsreserver.....	113
JuU4 Utbyte av uppgifter ur kriminalregister mellan EU:s medlemsstater.....	113
JuU5 Samverkan för att förebygga ungdomsbrottslighet	113
JuU7 Polisens tillgång till signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet	113
KU9 Reglering av riksdagens nämnder.....	114
16 § (forts. från 13 §) Mellanöstern och Nordafrika (forts. UU8)	114
Anf. 111 ULRİK NILSSON (M)	114
Anf. 112 URBAN AHLIN (S) replik	118
Anf. 113 ULRİK NILSSON (M) replik	118
Anf. 114 URBAN AHLIN (S) replik	118
Anf. 115 ULRİK NILSSON (M) replik	119
Anf. 116 VALTER MUTT (MP)	119
Anf. 117 FREDRIK MALM (FP)	121
Anf. 118 URBAN AHLIN (S) replik	125
Anf. 119 FREDRIK MALM (FP) replik.....	125
Anf. 120 URBAN AHLIN (S) replik	126
Anf. 121 FREDRIK MALM (FP) replik.....	126
Anf. 122 VALTER MUTT (MP) replik.....	127
Anf. 123 FREDRIK MALM (FP) replik.....	127
Anf. 124 VALTER MUTT (MP) replik.....	128
Anf. 125 FREDRIK MALM (FP) replik.....	128
Anf. 126 KERSTIN LUNDGREN (C).....	129
Anf. 127 URBAN AHLIN (S) replik	131
Anf. 128 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	132
Anf. 129 URBAN AHLIN (S) replik	132
Anf. 130 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	133

Anf. 131	VALTER MUTT (MP) replik	133
Anf. 132	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	134
Anf. 133	VALTER MUTT (MP) replik	134
Anf. 134	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	134
Anf. 135	JULIA KRONLID (SD)	135
Anf. 136	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	138
Anf. 137	JULIA KRONLID (SD) replik	139
Anf. 138	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	140
Anf. 139	JULIA KRONLID (SD) replik	140
Anf. 140	ULRIK NILSSON (M) replik	140
Anf. 141	JULIA KRONLID (SD) replik	141
Anf. 142	ULRIK NILSSON (M) replik	141
Anf. 143	JULIA KRONLID (SD) replik	142
Anf. 144	FREDRIK MALM (FP) replik	142
Anf. 145	JULIA KRONLID (SD) replik	143
Anf. 146	FREDRIK MALM (FP) replik	144
Anf. 147	JULIA KRONLID (SD) replik	144
Anf. 148	HANS LINDE (V)	145
Anf. 149	DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	148
Anf. 150	JULIA KRONLID (SD) replik	152
Anf. 151	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	152
Anf. 152	JULIA KRONLID (SD) replik	153
Anf. 153	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	153
Anf. 154	HANS LINDE (V) replik	154
Anf. 155	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	154
Anf. 156	HANS LINDE (V) replik	155
Anf. 157	DÉSIRÉE PETHRUS (KD) replik	155
Anf. 158	CARINA HÄGG (S)	156
Anf. 159	FREDRIK MALM (FP) replik	159
Anf. 160	CARINA HÄGG (S) replik	159
Anf. 161	FREDRIK MALM (FP) replik	160
Anf. 162	CARINA HÄGG (S) replik	160
Anf. 163	ROBERT HALEF (KD)	161
Anf. 164	VALTER MUTT (MP) replik	164
Anf. 165	ROBERT HALEF (KD) replik	165
Anf. 166	VALTER MUTT (MP) replik	165
Anf. 167	ROBERT HALEF (KD) replik	165
Anf. 168	JABAR AMIN (MP)	165
Anf. 169	FREDRIK MALM (FP) replik	168
Anf. 170	JABAR AMIN (MP) replik	168
Anf. 171	FREDRIK MALM (FP) replik	169
Anf. 172	JABAR AMIN (MP) replik	169
Anf. 173	ANNIKA LILLEMETS (MP)	170
Anf. 174	ISMAIL KAMIL (FP)	171
Anf. 175	ABIR AL-SAHLANI (C)	172
Anf. 176	FREDRIK MALM (FP)	173
Anf. 177	JABAR AMIN (MP) replik	174
Anf. 178	FREDRIK MALM (FP) replik	174
Anf. 179	JABAR AMIN (MP) replik	174

Prot. 2012/13:32
28 november

Anf. 180 FREDRIK MALM (FP) replik.....	175
(Beslut skulle fattas den 5 december.).....	175
17 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	176
18 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	176
19 § Kammaren åtskildes kl. 20.30.	178

Tryck: Elanders, Vällingby 2012